

34766

YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ

FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**ÖĞRETİLEBİLİR ZİHİNSEL ÖZÜRLÜ
ÇOCUKLAR İÇİN ÖZEL EĞİTİM OKULLARI**

**KULLANICI İHTİYAÇLARI
VE
FİZİKİ MEKAN ÖZELLİKLERİ**

Mimar Sema TOS

F.B.E. Mimarlık Anabilim Dalı Mimari Tasarım Programında
hazırlanan

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Oya PAKDİL

İSTANBUL, 1994

İÇİNDEKİLER

ÖZET

SUMMARY

GİRİŞ

1. BÖLÜM ZİHİNSEL ÖZÜRLÜ ÇOCUK

1.1	Zihinsel Özürlü Çocuk Tanımı	1
1.2	Zihinsel Özürlülük Nedenleri	2
1.2.1	Kalıtımsal Nedenler	
1.2.2	Organik Faktörlere Bağlı Nedenler	
1.2.3	Sosyo - Ekonomik, Kültürel Nedenler	
1.3	Zihinsel Özürlü Çocukların Sınıflandırılması	6
1.3.1	Çok Ağır Derecede Zihinsel Özürlüler	
1.3.2	Ağır Derecede Zihinsel Özürlüler	
1.3.3	Öğretilebilir Zihinsel Özürlüler	
1.3.4	Eğitilebilir Zihinsel Özürlüler	
1.3.5	Ağır Öğrenenler	
1.4	Zihinsel Özürlü Çocuğun Tipik Özellikleri	12
1.4.1	Fizyolojik Gelişim Özellikleri	
1.4.2	Zihinsel Gelişim Özellikleri	
1.4.3	Sosyal Gelişim Özellikleri	
1.4.4	Kişilik Özellikleri	
1.4.5	Geldiği Aile Özellikleri	
1.4.6	İş ve Çalışma Özellikleri	

1.5	Zihinsel Özürlü Çocukların Teşhisi	17
1.6	Öğretilebilir Zihinsel Özürlü Çocuklar	18
1.6.1	Öğretilebilir Zihinsel Özürlü Çocuk Tanımı ve Genel Özellikleri	
1.6.2	Öğretilebilir Zihinsel Özürlü Çocuk Grubunun Seçilmesinin Nedenleri	

2. BÖLÜM ZİHİNSEL ÖZÜRLÜ ÇOCUKLARIN EĞİTİMİ, EĞİTİM KURUMLARI VE ÖĞRETİLEBİLİR ÇOCUKLAR ÖZEL EĞİTİM OKULU

2.1	Zihinsel Özürlü Çocuğun Özel Eğitimi ve Eğitim İlkeleri	24
2.2	Zihinsel Özürlü Çocukların Eğitimlerinin Tarihçesi	29
2.2.1	Dünyadaki Tarihçesi	
2.2.2	Türkiye'deki Tarihçesi	
2.3	Zihinsel Özürlü Çocukların Eğitimi İçin Hizmet Veren Kurumlar	33
2.3.1	Okul Dışı Eğitim Veren Kurumlar	
2.3.2	Özel Eğitim Okulları ve Birimleri	
2.3.2.1	Başka Ülkelerde Zihinsel Özürlü Çocuklar İçin Okullar ve Birimler	
2.3.2.2	Türkiye'de Özel Eğitim Okulları ve Birimleri	
2.3.2.2.1	Öğretilebilir Çocuklar Okulları	
2.3.2.2.2	Eğitilebilir Çocuklar İş Okulları	
2.3.2.2.3	İlkokullarda Özel Eğitim Uygulamaları-Alt Özel Sınıflar ve Kaynaştırma Eğitimi	
2.3.3	Eğitim Kurumlarının Çalışma Yöntemleri	
2.3.3.1	Ayırma (Segregation) Yöntemi	
2.3.3.2	Bütünleştirme (Integration) Yöntemi	

2.4	Öğretilebilir Zihinsel Özürlü Çocuğun Eğitimi ve Öğretilebilir Çocuklar Özel Eğitim Okulu	46
2.4.1	Öğretilebilir Çocukların Eğitim Amaçları	
2.4.2	Öğretilebilir Çocukların Eğitimi ve Rehabilitasyonu Yönlerinden Gözönünde Bulundurulacak Esaslar	
2.4.3	Öğretilebilir Çocuklar Okulu Genel Özellikleri	
2.4.4	Öğretilebilir Çocuklar Okulunun Amaçları	

3. BÖLÜM FARKLI ÜLKELERDEN İNCELENEN ÖZEL EĞİTİM OKULLARI, KULLANICI ÖZELLİKLERİ VE MEKAN KULLANIMI

3.1	Kullanıcı Özellikleri	56
3.2	Genel Yerleşim - Yer Seçimi	
3.3	İngiltere, Almanya ve Amerika'da Zihinsel Özürlü Çocuklar İçin Özel Eğitim Okulları Örnekleri	57
	Waverley Özel Eğitim Okulu, İngiltere	
	Gescher'de Öğrenme Güçlüğü ve Zihinsel Özürü Olanlar İçin Okul, Almanya	
	Özürlü Çocuklar İçin Okul, İngiltere	
	Düren'de İki Özel Eğitim Okulu, Almanya	
	Düren'de Zihinsel Özürlü ve Öğrenme Güçlüğü Olan Çocuklar İçin Özel Okul, Almanya	
	Königslutter Zihinsel Özürlü Çocuklar Özel eğitim Okulu, Almanya	
	Hertende Zihinsel Özürlüler Özel Okulu, Almanya	
	Degendorf Zihinsel Özürlüler ve Çeşitli Özürlüler Özel Halk Okulu, Almanya	
	Jacksonville'de Zihinsel Özürlü Çocuklar İçin Özel Eğitim Okulu, Amerika	
3.4	Değerlendirme ve Sonuçlar	104

4. BÖLÜM	ÇALIŞMA KAPSAMINDA İNCELENEN ÖĞRETİLEBİLİR ÇOCUKLAR OKULLARININ MEKAN KULLANIMI VE KULLANICI ÖZELLİKLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ	
4.1	Kullanıcı Özellikleri	110
4.2	Genel Yerleşim - Yer Seçimi	
4.3	İstanbul İli Sınırları İçinde Alan Çalışması Yapılan Öğretilebilir Çocuklar Okulları	111
	A Okulu	
	B Okulu	
	C Okulu	
4.4	Değerlendirme ve Sonuçlar	141
SONUÇ		145
EKLER	EK - 1 Soru Cetveli	147
	EK - 2 Özel Sınıf Öneri Plan Şeması	
	EK - 3 İstatistiki Veriler	
	EK - 4 I. Özel Eğitim Konseyi Kararları	
	EK - 5 İstanbul İli ve Farklı Ülkelerden İncelenen Özel Eğitim Okulları Planlarındaki Mekanlar Çizelgesi	
KAYNAKLAR		164
ÖZGEÇMİŞ		167

ÖZET

Bu çalışma, eğitim yapılarından öğretilabilir zihinsel özürlü çocuklar için özel eğitim okullarının tasarımına veri oluşturmak amacıyla yapılmıştır. İstanbul ili sınırları içinde kullanım halindeki üç öğretilabilir çocuklar okulunun paralelinde farklı ülke özel eğitim okulları incelenmiş ve bu konu ile ilgili yapılmış çalışmalar değerlendirilmiştir. Çalışmanın bir diğer amacı da mevcut binalar ile ilgili sorunların belirlenmesi ile gelecekte yapılacak binalara veri oluşturacak bilgi birikimini sağlamaktır. Çalışma kapsamında seçilen yöntem ve teknikler gözlem, görüşme, anket, literatür araştırması, plan, şema, fotoğraf ve krokilerle yapılan tespitlerdir.

Çalışma 4 bölüm, sonuç ve eklerde sunulmuştur.

1. Bölümde problemin tanımı yapılmış, zihinsel özürlü çocukların genel özellikleri üzerinde durulmuş, esas konumuz olan öğretilabilir çocuk tanıtılmıştır.
2. Bölümde zihinsel özürlü çocukların eğitim ilkeleri ve eğitimlerinin tarihçesi anlatılmış, bu çocukların eğitimi için hizmet veren kurumlar ve çalışma yöntemlerine değinilmiş, öğretilabilir çocuklar okulunun genel özellikleri anlatılmıştır.
3. Bölümde farklı ülkelerden özel eğitim okulu örneklerine yer verilmiş, kullanıcı ihtiyaçları ve mekan özellikleri değerlendirilmiştir.
4. Bölümde değerlendirme çalışması kapsamında incelenen, İstanbul ili sınırları içindeki üç öğretilabilir çocuklar okulunda yapılan alan çalışması aktarılmış, bu okullarda mekan kullanımı, kullanıcı özellikleri ve ihtiyaçları incelenmiş, özel eğitim okulları tasarımı için veri oluşturulmaya çalışılmıştır.

Sonuç bölümünde de İstanbul ili sınırları içinde alan çalışması yapılan üç öğretilabilir çocuklar okulu ile diğer ülkelerden incelenen özel eğitim okulları belirli mekanlar ve diğer özellikleri yönünden kıyaslanarak anlatılmıştır.

Ekler bölümünde, alan çalışmasında kullanılan soru cetveli, bazı istatistiki veriler, zihinsel özürlü çocuklar için özel sınıf öneri plan şeması, I. Özel Eğitim Konseyinde alınan kararlar ve İstanbul ili ile farklı ülkelerden incelenen özel eğitim okulları planlarındaki mekanlar çizelgesi yer almaktadır.

SUMMARY

This study was designated to form data basis for design of special purpose training schools for mentally retarded trainable children within the scope of educational facilities. In conjunction with three schools designed for mentally retarded trainable children within the Metropolitan İstanbul for which field studies were executed, variable training facilities of different States were examined as well as assessments made involving other studies prepared for the a/m purpose. The other aim of this study is to amass data and know-how relating to buildings to be designed in the future by means of specifying the relevant problems in regards to the existing buildings. The methodology and technical means chosen for this study comprised determinations made by observation, prospect and anticipation, interviews, research on involving literature, planning, schemes, photographs and drawings.

The entire study was comprised of four Chapters, a conclusion part and riders thereto.

The First Chapter introduces the problem, analysing generic issues and characteristics of mentally retarded children, and delineates the main topic the trainable mentally retarded children.

The Second Chapter narrates training principles of the mentally retarded children in contemporary and archival points of view, mentioning institutions charitable or otherwise taking care of and train such children; their methods and principles were detailed, and general characteristics of the school for trainable mentally retarded children were duly revealed.

The Third Chapter set forth information regarding prototypes and other models for special training schools for mentally retarded children, also mentioning user's specifications and space characteristics.

In the Fourth Chapter which mainly reserved for assessments, related the site study executed at three schools for trainable mentally retarded children in İstanbul, usage of space, user-characteristics and requirements were duly investigated to create applicable data for design of such training institutions. In the conclusion part comparisons were made between special training schools of different countries as studied and the three Turkish institutions of the same designation for trainable children at which field studies were conducted in terms of space, environment and other relevant characteristics.

The questionnaire, statistical data, the proposed design drawings for special classroom for mentally retarded trainable children, decisions taken at the 1th. Training Council, and drawing of space pertaining to scrutinised details of special training schools in İstanbul and at other countries, as used for field study, were duly covered by the riders.

GİRİŞ

Hızla değişen toplum yapısı, durmadan çoğalan sosyal sorunları da beraberinde getirmektedir. Günümüzde her alanda olduğu gibi mimarlık alanında da fiziksel problemlerden çok sosyal problemlerin çözümü önem taşımaktadır. Çünkü fiziksel sorunların çözümü sosyal nitelikli sorunların çözümüne bağlı olmaktadır. Bu iki alan birbiri ile sıkı bir etkileşim içindedir.

Özel eğitim yapıları kapsamında yer alan zihinsel özürliilerin eğitim yapılarıyla ilgili mimari araştırmaların başlangıcı dünyada çok yeni olmamakla birlikte Türkiye'de bu konuda yeterli bir düzeye henüz ulaşılammıştır.

1990 genel nüfus sayımı geçici sonuçlarına göre 0-18 yaş grubundaki 26.371.001 özel eğitime muhtaç çocuktan 527.420'si eğitilebilir zihinsel özürliü, 79.113'ü öğretilabilir zihinsel özürliü çocuklardır. 13.259 eğitilebilir zihinsel özürliü, 547 öğretilabilir zihinsel özürliü çocuk özel eğitim hizmetlerinden yararlanabilmektedir. Görüldüğü gibi zihinsel özürliü çocukların ancak % 2,3'ü eğitim olanaklarına sahiptir.

Eğitimdeki bu açık yetiştirilmiş personel ve mekan yetersizliğinden kaynaklanmaktadır. Varolan açığın olabildiğince hızlı kapatılması gerekmektedir. Bu konu çözüm bekleyen sosyal bir problemdir.

Bu çalışmada, öncelikle öğretilabilir zihinsel özürliü çocukların özellikleri ve yurdumuzda uygulanan özel eğitim programları incelenmiştir. Bu amaca yönelik mevcut yapılar değerlendirilerek sorunlar belirlenmiş, organizasyon bozukluklarının mekanı olumsuz yönde etkilediği gözlenmiştir. Çalışma sırasında karşılaşılan en büyük problem esas kullanıcı olan zihinsel özürliü çocuk ile direkt iletişim kurulamamasıdır. Zihinsel özürliü çocuğun ihtiyaçları uzmanların gözlemleri sonucu belirlenmiştir. Bu bilgilere diğer kullanıcılar (idareci, eğitimci v.b) yanında uzman kişiler ile yapılan görüşmeler sonucu ulaşılmaya çalışılmıştır.

Son zamanlarda öğretime açılan okul yapıları üzerindeki incelemeler hem tasarımcıya hem de eğiticiye yeni fikirler getirecek ve böylece özel eğitim okullarının nasıl tasarlanması gerektiği konusunda bilgi birikimi sağlanacaktır. Böylelikle gelecekte yapılacak yapılar için veri oluşturulacaktır.

Çalışma kısıtlı bir süre içinde ancak bu aşamaya kadar gelebilmiştir. Amaç; Türkiye'de henüz üzerine yeni eğilmeye başlanan zihinsel özürlü çocukların eğitimi konusundaki çalışmalara yardımcı olabilmektir.

1.BÖLÜM ZİHİNSEL ÖZÜRLÜ ÇOCUK

1.1 Zihinsel Özürlü Çocuk Tanımı

Zihinsel özürlülüğün tıbbi yönden, toplumsal yönden, zihni gelişim yönünden, mesleki yönden, zeka bölümü yönünden, eğitim yönünden çeşitli tanımları yapılmıştır. (1)

Günümüzde yaygın olarak kullanılan zihinsel özürlü çocuk tanımı 1961 yılında Heber tarafından yapılmıştır. Grossman tarafından yeniden gözden geçirilen bu tanım, daha sonra zihinsel özürlüler alanında oldukça önemli bir organizasyon olan AAMD'nin (American Association Mental Deficiency) 1973 ve 1977 yıllarındaki toplantılarında benimsenmiştir. Buna göre, zihinsel özürlülük "Gelişim süresi içerisinde genel zihinsel işlevlerde normallerden önemli derecede gerilik, bunun yanında uyumsal davranışlarda yetersizlik gösterme durumu" olarak tanımlanmıştır. (2)

İngiltere'de 80'li yıllarda zihinsel özürlü çocuk tanımlamasında yeni yaklaşımlar görülmüştür. Bu ülkede özel eğitime muhtaç çocuklar için çalışmalar, 1981 yılında yürürlüğe giren 1983 yılından sonra hızla uygulanmaya başlanan Eğitim Kanunu (Education Act) ile tamamen rayına oturmuştur. Kanunla birlikte "zihinsel özürlü çocuklar" deyimini kaldırılmış, bu çocuklara "öğrenme güçlüğü olan çocuklar" (Children with learning difficulties) denmiştir. (3)

Türkiye'de Milli Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanan Eğitilebilir Zihinsel Özürlü Çocuklar İlkokul Programına göre zihinsel özürlülük "Çocukların doğumdan önce, doğum sırasında ve doğumdan sonraki gelişim sürecinde, çeşitli nedenlerle, zihinsel, psiko-devimsel, sosyal olgunluklarında, gelişim ve fonksiyonlarında sürekli yavaşlama, duraklama ve gerileme sonucu olarak, akranlarından dörtte bir ve daha yüksek oranda gerilik oluşturan sürekli bir durumdur" şeklinde tanımlanmıştır. (4), (5)

Milli Eğitim Bakanlığı Zihinsel Özürlü Çocukların Eğitim Uygulamaları Yönetmeliği'nde ise zihinsel özürlü çocuk, "zihin gelişmelerinde meydana gelen yavaşlama, duraklama veya gerileme sebebiyle, davranış ve uyum yönünden yaşitlarına göre sürekli olarak 1/4 oranında ve daha fazla gerilik ve yetersizliği olan çocuk" olarak tanımlanmaktadır. (6)

Diğer bir tanımlamaya göre, zihin gelişme ve fonksiyonları yaşitlarına göre belli bir şekilde sürekli yetersizlik ve gerilik gösteren, normal eğitim ve öğretim programına uymakta güçlük çeken çocuklar zihinsel özürli çocuklardır. (7)

1.2 Zihinsel Özürllük Nedenleri

Zihinsel özürllük nedenlerini üç grupta toplamak mümkündür (8)

- a. Kalıtımsal nedenler
- b. Organik faktörlere bağı nedenler
- c. Sosyo-ekonomik, kültürel ve çevresel nedenler

1.2.1 Kalıtımsal Nedenler

Metabolizma bozukluklarının kalıtımsal köklü olanları, iç salgı bezlerinin düzensizlik ve bozuklukları, hastalıklar ve yapısal özürler kalıtımsal nedenli zihinsel özürllüğe yol açmaktadır. Kalıtımın zihinsel özürllüğün oluşması üzerine max %30 oranında etkili olduğu kabul edilmektedir. (9)

1.2.2 Organik Faktörlere Bağı Nedenler

Organik faktörler, merkezi sinir sisteminin patolojisinde kesin olarak kalıtsal olmadığı bilinen etkenler olarak nitelendirilmektedirler. Zihin gelişimini engelleyen, durduran merkezi sinir sistemindeki tahribat doğumdan önce, doğum sırasında veya doğumdan sonra oluşabilir. Zihinsel özürllüğe neden olabilecek organik faktörler şöyle sıralanabilir. (10)

- Vücut Bio-kimyasındaki ve Metabolizmasındaki Bozukluklara Bağı Nedenler:

Beslenme bozuklukları, iklim şartları ve bilinmeyen birçok nedenlerle vücut bio-kimyası ve metabolizmasında bazı değişiklikler ve bozukluklar olmaktadır. Bu bozukluklar birçok özürler yanında gelişimin her devresinde merkezi sinir sisteminin gelişimini ve fonksiyonlarını da etkilemektedir.

- Bulaşıcı ve Ateşli Hastalıklara Bağlı Nedenler:

Hamile olan annenin veya çocuğun geçirdiği bazı ateşli ve bulaşıcı hastalıklar doğumdan önce ve doğumdan sonra hastalığın şiddet ve etkileme derecesi ile oranlı olarak zihinsel özürllülüğe neden olabilmektedir.

Bu hastalıklar, rubella (alman kızamığı), kızamık, çiçek ve su çiçeği, felç (özellikle çocuk felci), tüberküloz (verem), frengi, menenjit ve beyin iltihabı hastalıkları, şiddetli nezle ve yüksek ateşli hastalıklar olarak saptanmıştır. (11), (12)

Yukarıdaki hastalıklar incelenirken, bunların herbirinin mutlaka zihinsel özürllülüğe sebep olabileceği anlamı çıkarılmamalıdır. Örneğin, aynı hastalığı geçirmiş olan bir annenin doğan çocuğu zihinsel özürllü olduğu halde, diğerlerinin çocuğu normal olarak dünyaya gelebilir. Bu durumda, incelenen hastalıklara yakalanan her annenin zihinsel özürllü çocuğu olur, bu hastalıkları geçiren her çocuk da zihinsel özürllüdür diye bir genelleme yapmak hatalıdır. Hatta bu hastalıkların çok şiddetli olduğu zamanlarda dahi merkezi sinir sistemine etki etmediği, en küçük bir zarar bile vermediği görülebilir. (13)

- Annenin Hamilelik Dönemine Ait Nedenler:(14)

- Annenin hamileliği sırasında aldığı bazı ilaçlar olumsuz yönde etki yapabilir. Doktor tavsiyesi dışında ilaç alınmaması gerekir.
- Çocuk düşürmek için alınan ilaçlar ve yapılan müdahaleler, çocuk düşmediği takdirde zihinsel özürllü çocuk doğma olasılığını artırır.
- Anne ve baba fazla miktarda alkol almamalıdır.
- Anne hamileliği sırasında röntgen ışınlarına fazla maruz kalmamalıdır.
- Hamile anne düzenli ve dengeli bir şekilde beslenmelidir.
- Ağrısız doğum yapmak amacıyla doğum sırasında alınan ilaçlar ve yapılan tıbbi müdahaleler de zihinsel özürllü çocuk doğma olasılığını arttırabilir. Alınan ilaçlar çocuğun doğum sırasında zehirlenmesine, yapılan aletli doğumlar da beyinde bazı zedelenmelere neden olarak merkezi sinir sisteminde kalıcı etkiler yapabilmektedir.
- Hamilelikte annenin kansız kalması, erken doğumlara, erken doğumlar da zihinsel özürllülüğe neden olabilmektedir.
- Hamile annenin uygun ve yeterli bir şekilde dinlenmemesi ve aşırı duygusal etkenlerden korunmaması doğacak bebeği etkileyebilir.
- Hamilelikte annenin çeşitli nedenlerle zehirlenmesi, erken doğumlara ve zihinsel özürllülüğe neden olabilmektedir.

- Oksijen azlığı, ana rahmindeki çocuğun yeterli oksijeni alamaması, merkezi sinir sistemini ve gelişimini etkilemektedir. Beyni etkileyecek şekilde oksijen azlığı(*), geç doğumlara neden olarak zihinsel özürlülüğe yol açabilmektedir.

- Erken Doğumlar:

Erken doğumlarda çocuğun solunum organları tam olgunluğa ulaşmadığı için alınan oksijen beyinde yanmalara neden olmakta, çocuğun zihinsel özürlü olma olasılığı ortaya çıkmaktadır.

Erken doğumlara neden olan durumlar ise, annenin yaptığı ağır işler, geçirdiği kazalar, korku, üzüntü, sevinç gibi heyecansal şoklar, annenin doğum sancılarında kurtulması için yapılan ilaçlı ve aletli müdahaleler ile annenin biyolojik olarak normal doğum yapmaya uygun olmaması nedeniyle bebeği sezeryanla alma gereği, annenin hamileliğinin son devrelerinde geçirdiği ciddi bir hastalık sonucu organizmanın bebeği erken dışarı atması gibi sebeplerdir. (15)

- Geç Doğumlar:

Normal zamanda doğumun olmaması sonucu anne vücudundan ayrılan bebeğin solunum yapamaması oksijen boğulmasına neden olmaktadır. (16)

- Güç Doğumlar

Anne vücudunun normal doğum yapmaya uygun olmaması veya çeşitli nedenlerle doğum sırasında yapılan müdahalelerde çocuğun beyinin zedelenmesi zihinsel özürlülüğe neden olabilmektedir. Doğum anı, annenin yaşamı yönünden ne kadar önemliyse çocuğun zihni gelişimi yönünden de çok önemlidir. (17)

- Travmalar ve Kazalar

Doğumdan önce, doğum sırasında ve doğumdan sonra çocuğun beyin yapısına zarar verebilecek şekildeki bir darbe, beyin kanaması ve zedelenmesine neden olabilmektedir. (18)

- Çocuğun Doğumdan Sonra Geçirdiği Ateşli ve Bulaşıcı Hastalıklar

Çiçek, kızamık, difteri, kabakulak, menenjit, tifo, tifüs, çocuk felci, gripal enfeksiyon vb. gibi bulaşıcı hastalıklar merkezi sinir sistemini etkileyecek şekilde devam edecek olursa zihinsel özürlülüğe neden olabilmektedir. (19)

(*) oksijen azlığı: anoxia

1.2.3 Sosyo-Ekonomik, Kültürel Nedenler

Annenin daha hamilelik döneminde gerekli önlemleri alması, uygun şekilde beslenmesi, sağlık önlemlerini alması, uygun şekilde doğum yapması, sosyo-ekonomik, kültürel ve çevresel faktörlerle yakından ilgilidir. Doğumdan sonra ise, çocuğun hem bedenen, hem de zihnen uygun bir şekilde gelişmesi sosyal çevre şartlarına bağlıdır. (20)

Zihinsel özürliülerin genelde düşük gelirli, çocuğun gelişimi için gerekli olanaklardan yoksun çevrelerden geldiği saptanmıştır. Zihinsel özürliülüğe neden olan etkenlerin pek çoğu çevrenin sosyo-ekonomik kültürel yapısı ile yakından ilişkilidir. (21)

Yapılan incelemelerde, zihinsel özürliü çocuklardan onbeşinin fakir ve sosyo-ekonomik seviyesi düşük ailelerden, birinin ise sosyo-ekonomik seviyesi yüksek ailelerden geldiği görülmüştür. (22) Ancak bu konuda daha sağlıklı sonuçlara varabilmek için zihinsel özürliü çocuğu olan sosyo-ekonomik seviyesi yüksek ailelerin çocuklarının sorunlarına ne tür çözümler getirdiği incelenmelidir.

1.3 Zihinsel Özürlü Çocukların Sınıflandırılmaları (*)

Zihinsel özürlü çocuklar homojen bir grup değildir. Kendi içlerinde önemli bireysel farklılıklar gösterirler. Bu nedenle zihinsel özürlü çocukların sınıflandırılmasına ihtiyaç duyulmaktadır. (23)

Zihinsel engelli çocukların ilk sınıflandırma girişimi 1921 yılında AAMD'nin çekirdeğini oluşturan American Association for the Feeble-minded tarafından yapılmıştır. Psikolojik sınıflandırma denilen bu sınıflandırma yanında, günümüzde eğitim açısından da bir sınıflandırma yapılmıştır. Eğitsel sınıflandırmada zeka bölümü ölçütü, psikolojik sınıflandırmaya göre daha esnek tutulmuş, grupların oluşturulmasında zihinsel özürlü çocukların eğitim gereksinimlerinden hareket edilmiştir. (24), (25)

Sınıflandırma Yaklaşımı

Psikolojik	:	Hafif	:Z.B. = 70-55
	:	Orta	:Z.B. = 55-40
	:	Ağır	:Z.B. = 40-25
	:	Çok Ağır	:Z.B. = 25- 5
Eğitsel	:	Eğitilebilir	:Z.B. = 75-50
	:	Öğretilebilir	:Z.B. = 50-25
	:	Ağır	:Z.B. = 25- 5 (26)

Zihinsel özürlü çocukların sınıflandırılmasında Kirk (1972) 3 yöntem belirlemiştir. (27)

- Tıbbi, biyolojik yaklaşımla sınıflandırma
- Sosyo psikolojik açıdan sınıflandırma
- Eğitsel açıdan sınıflandırma

(*) Zihinsel özürlülerin sınıflandırılması ve zeka bölümü dereceleri değişik kaynaklara göre farklılaşabilmektedir. Çalışmanın ileriki bölümlerinde Milli Eğitim Bakanlığı'nın sınıflandırma yaklaşımı esas alınacaktır.

Bu çalışmada ilgi alanı gereği zihinsel özürlü çocukların eğitsel açıdan sınıflandırılmaları üzerinde durulacaktır. Zihinsel özürlü çocukların eğitsel açıdan sınıflandırılmaları zeka seviyeleri (**IQ**) ne göre yapılmaktadır.

Zihinsel özürlülerin zeka bölümlerine göre eğitsel açıdan sınıflandırılmaları şu şekilde yapılabilir:

- Çok ağır derecede zihinsel özürlüler
- Ağır derecede zihinsel özürlüler
- Öğretilebilir zihinsel özürlüler
- Eğitilebilir zihinsel özürlüler
- Ağır öğrenenler

Zeka bölümlerine göre zeka dereceleri ve kullanılan terimler tablo 1.1 de, zeka bölümlerine göre sınıflandırılan zihinsel özürlülerin yaşlara göre gelişim özellikleri tablo 1.2 de yer almaktadır.

Tablo 1.1 Zeka Bölümlerine Göre Zeka Dereceleri ve Kullanılan Terimler

Zeka Bölümü IQ Z.B.	Ülkemizde Kullanılan Adı	Uluslararası Adı
0 19	Çok ağır derecede zihinsel özürlü	Idiot, Profound, Totally Dependent
20 35	Ağır derecede zihinsel özürlü	Embecil-Severe Dependent
36 49	Öğretilebilir zihinsel özürlü	Debil-Modarate Semi dependent trainable
50 74	Eğitilebilir Zihinsel Özürlü	Moron-Mild Educable
75 90	Ağır öğrenenler	

Kaynak: ENÇ, Mithat, ÇAĞLAR, Doğan, s.245

Aşağıda eğitsel sınıflandırmaya göre oluşturulan grupların bazı tipik davranış özellikleri ve eğitim olanakları açıklanmaktadır. Davranış özellikleri kesin olmaktan çok genellikle gözlenen davranış özellikleridir.

Tablo 1.2 Zihinsel Özürlülerin Gelişim Özellikleri

Zeka Bölümü (Z.B.) (I-Q)	Gerilik derecesine göre	Okul Öncesi Yaşı	Devreler Okul Yaşı	Yetişkin çağı
Gerilik Derecesi Verilen Ad. (İngilizce)	(Türkçe)	0 - 5 Yaş Olgunluk ve Gelişim	6 - 20 Yaş Eğitim ve Öğretim	21 Yaş ve sonrası Sosyal ve mesleki uyumluluk
0-19 Profound Idiot Totally Dependent	Çok ileri derecede Geri Zekalılık Tamamen Bağımlı	Çok sınırlı derecede büyük kaba hareket (kol-bacak) alanlarda fonksiyon gelişimi görülür. Özel hastane bakımı ister.	Bazı hareket gelişim gösterir. Çok sınırlı derecede kendine yardım eğitimine cevap verebilir.	Kendine yardımcı bazı hareketli ve konuşma gelişimi görülür. Devamlı hastane bakımı ister.
21-35 Severe Imbecile Dependent	İleri derecede Geri Zekalılık Bağımlı	Zayıf hareket gelişim ve çok sınırlı konuşmaya sahiptir. Genellikle kendine yardım eğitiminden faydalanamaz. İlişki kurmada çok az vebiş gelişme yoktur.	Konuşmayı öğrenebilir. İlişki kurar anlaşılabılır. Temel sağlık alışkanlıklarında eğitilebilir. Sınırlı alışkanlık eğitiminden faydalanabilir.	Kendi gelişimi sağlanmasında sürekli kontrol altında yardım edilebilir. Kontrollü bir çevrede kendisini koruma ve kendine faydalı olmada sınırlı düzeyde hüner -becerilebilir.
36-51 Moderate Trainable Semi-dependent	Yarı bağımlı Öğretilebilir Geri Zekalılık	Konuşmayı veya ilişki kurmayı öğrenebilir. Sosyal bakımdan zayıf olup hareket gelişim ortadur. Kendi kendine yardım da eğitimden faydalanabilir. Orta derecede bir kontrolla idare edilebilir. (Fazla kontrol istemez)	Sosyal ve mesleki beceriler kazanma alanlarında eğitimden faydalanır. Özellikle 2. sınıf derecesinde ve biraz üstünde akademik gelişim gösterebilirler. Alışkanlıkları, bildirikleri yerlerde yalnız seyahat edebilirler.	Hüner istemiyen veya çok az hüner gerektiren işlerde hayatlarını geçirmelerini koruma altındaki iş yerlerinde kazanabilirler. Hafifte olsa sosyal ve ekonomik gerginlik altında rehberlik ve kontrolle ihtiyaçları vardır.
52-67 Mild Educable Moron	Az bağımlı Eğitilebilir Geri Zekalılık	Sosyal ve ilişki kurmada gelişir. His ve hareket alanında sınırlı gerilik görülür. Son yaşlara doğru genellikle normal çocuklardan ayrılmaz.	12 yaşına kadar akademik alanlarda 6 ncı sınıf seviyesinde beceri kazanabilirler. Sosyal alanlarda normallere benzer davranışlar göstermeye yetenebilirler.	Çoğu zaman sosyal ve mesleki alanlarda kendilerini destekleyecek ve kendilerine yetecek seviyede beceri kazanabilirler. Fakat olağan olmayan sosyal ve ekonomik gerginlik altında yardım ve rehberliğe ihtiyaçları vardır.

Kaynak: ÇAĞLAR, Doğan, s.30

1.3.1 Çok Ağır Derecede Zihinsel Özürlüler

Zeka bölümleri 0-19 arasındadır. Gerilikleri doğum anında ya da doğumu izleyen ilk günlerde fark edilir. Yaşadıkları sürece tam anlamıyla bakıma muhtaçtırlar. Zeka yapıları yaşamları boyunca iki yaşındaki normal bir çocuğun zeka seviyesini geçmez. Bu gruba dahil olan kişiler kendi kendilerine yemek yiyemez, giyinemez, oturmakta yürümekte ve konuşmakta çok güçlük çekerler. Bu kişiler ancak hastane, bakımevleri veya özel merkezlerde barındırılmak suretiyle bakılabilirler. (28), (29)

1.3.2 Ağır Derecede Zihinsel Özürlüler

Zeka bölümleri 20-35 arasında olup, sistemli bir eğitim aracılığı ile sağlık alışkanlıkları, bazı basit özbakım becerileri ve sınırlı düzeyde konuşma öğrenebilirler. Kontrol altında bulundurulmaları gereklidir. (30), (31)

1.3.3 Öğretilebilir Zihinsel Özürlüler

Zeka bölümleri 36-49 arasında olan çocuklardır. Yarı bağımlı bir yaşam sürdürebilirler. Genellikle gerilikleri okul öncesi dönemde fark edilmektedir. Çünkü gelişim özellikleri normallerden önemli farklılıklar göstermektedir. "Öğretilebilir" terimi iki anlama gelmektedir. Temel akademik becerilerde eğitilemez, günlük yaşamın gerektirdiği sosyal uyum, pratik iletişim ve özbakım becerilerini öğrenebilir. Bu gruba girenler, kendi bakımlarını kendileri yapabilir ve tehlikelerden korunabilirler. Tümcelerle konuşabilir, ilkokul ikinci sınıf düzeyinde okuma, yazma ve aritmetiği, özel önlemler alınmış iş yerlerinde sınırlı ve monoton bazı işleri öğrenebilirler. Kavrama ve öğrenme düzeyleri 3-6 yaşındaki normal çocuklara uyar. Sosyal ve ekonomik yönden rehberlik ve kontrole gereksinimleri vardır. (32), (33), (34)

1.3.4 Eğitilebilir Zihinsel Özürlüler

Zeka bölümleri 50-75 arasında olan çocuklar bu grupta yer alırlar ve gerilik derecesine göre 8-12 yaş düzeyinde zekaya sahip olabilirler. Gelişimleri normallerden önemli bir farklılık göstermediği için genellikle okula başlayana kadar farkına varılmazlar. Okul çalışmaları başladığında özellikle akademik çalışmalarda karşılaştıkları güçlükler sonucunda gerilikleri ortaya çıkar. "Eğitilebilir" terimi bu gruba giren çocukların okuma, yazma, matematik gibi temel akademik becerileri öğrenebileceklerini açıklamaktadır. Bu gruba girenler ortaokul birinci sınıf düzeyinde akademik çalışmalar yapabilir ve özbakım becerilerini öğrenebilirler. Uygun önlemler alındığında kendilerine yeter hale gelebilir, monoton ve yarı beceri gerektirecek bazı hüneler, meslekler kazanabilirler. (35), (36)

Türkiye'de eğitilebilir zihinsel özürlü çocukların eğitimi normal ilkokullardaki alt özel sınıflarda veya kaynaştırma yoluyla yapılmaktadır. Ancak eğitim olanakları yetersiz ortamlarda eğitimsiz personelle sağlanmaktadır. Bu konuya ileride daha geniş olarak yer verilecektir.

1.3.5 Ağır Öğrenenler

Zeka bölümleri 75-90 arasında değişir. Bunlar için genellikle özel eğitim uygulanmamakta, ilkokul öğrenimini bir iki yıl geriden izlemektedirler. Normal okullar ve sınıflarda özel önlemler alındığında eğitim-öğretimlerini sürdürebilirler. Ortaokul veya orta meslek okullarında özel yardımlar sağlanmak yoluyla öğrenim yapabilirler. Özel ve ayrı önlemler yerine normal okulların kapsamında, ılımlı ve özel bazı yardımlar almayı gerektirirler.

Bu çocuklar geri zekalılık düzeyinde değildirler, ama yaşlılarından çok daha geç ve güç öğrenirler. Çabuk kavrayamaz, öğrendiklerini çabuk unuturlar. Çok tekrara ve dışardan sürekli yardıma gerek duyarlar. Bu tür çocuklar, okulda ve evde kolay tanınmazlar. Zekaları ölçüldüğünde, bu çocukların ortalama zekanın biraz altında oldukları ortaya çıkar. Başka bir deyişle, yaşlılarından iki üç yıl geridedirler. Kendi yeteneklerinin çok altında başarı gösterirler. (37), (38)

Ülkemizde zihinsel engelli çocuklar, Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı Özel Eğitim Okulları Yönetmeliği'nde, eğitsel yaklaşıma benzer olarak ; " eğitilebilir, öğretilbilir ve klinik bakıma muhtaç çocuklar " olarak sınıflandırılmıştır. Bunlar kısaca açılırsa:

Eğitilebilir zihinsel özürlü çocuklar: Zeka bölümü çeşitli ölçeklerde sürekli olarak 45-75 arasında olan zihinsel özürlüler,

Öğretilebilir zihinsel özürlü çocuklar: Zeka bölümü çeşitli ölçeklerde 25-44 arasında olup da sağlık kurumları ile işbirliği içerisinde gerçekleştirilecek özel eğitim ve rehabilitasyona muhtaç olan zihinsel özürlüler,

Klinik bakıma muhtaç zihinsel özürlü çocuklar: Zeka bölümü sürekli olarak 0-25 arasında olup da hayata kesinlikle uyum sağlayamayan ve sağlık kurumlarında devamlı klinik bakıma ihtiyacı olan zihinsel özürlüler, olarak tanımlanmaktadır. (39), (40)

1.4 Zihinsel Özürlü Çocuğun Tipik Özellikleri

Bir grup olarak zihinsel özürlü çocuklar normal çocuklarla kıyaslanınca bazı farklar görülür. Bu farkları zihinsel özürlü çocukların özellikleri olarak aşağıdaki gibi açıklayabiliriz.

1.4.1 Fizyolojik Gelişim Özellikleri

Bu gruba bedensel ve devimsel(*) özellikler de denebilir. Zihinsel özürlü çocukların büyük bir yüzdesi beden özellikleri yönünden normal çocuklardan çok farklı değildir. Beden ve devimsel özellikler, büyüme ve gelişmenin bir sonucudur. Bunların kökleri, döllenmeden başlayarak anatomik ve fizyolojik derinliklere iner. Doğuştan getirilen bu karakteristiklerin değişmeyeceği görünüşü hakimdir. Fakat yakın zamanda yapılan araştırmalar ve denemeler göstermiştir ki, çocuğun çevresinde kültürel, beslenme, eğitim şartları yönünden yapılan değişiklikler çocuğun fiziksel ve zihinsel büyümesine etkide bulunmaktadır. Zihinsel özürlü çocuğun bazı farklı özellikleri şunlardır:

- Zihinsel özürlüler, genellikle, fiziksel gelişim ve olgunlaşma yönünden normal çocukların gelişim seyrini gösterirken, karşılaştırıldıklarında boy ve ağırlık bakımından normallere göre daha zayıf ve gelişmelerinin yavaş olduğu görülmektedir.
- Fiziksel gelişim bakımından daha zayıftırlar, hastalıklara karşı daha az dayanıklı olup sık sık hastalanırlar.
- Diş deformasyonları görülebilir. Bazılarında bu durum iri ve çarpık dişler gibi belirgin bir özellik taşır.
- Görme, işitme gibi özürler sık görülür. Zihinsel özürlülüğe neden olan merkezi sinir sistemi bozuklukları bu duyu organlarını da etkilemektedir.
- Duyu organlarını her zaman bir bütün olarak kullanamazlar.
- Başın vücuda oranında anormallikler görülebilir.
- El ve göz uyumunu çok geç veya güç kurarlar,
- Dengesiz vücut salgıları nedeniyle beden yapısında bozukluklara özellikle de cilt bozukluklarına sık rastlanmaktadır. Böylelikle normal çocuklardan ayırdedilebilirler.

(*) Motor gelişimi

- Devimsel beceriklilik bakımından normallere göre daha geri olduklarını gösterir araştırmalar vardır. Bu gerilik daha küçük kas kontrolü ve koordinasyonuna dayanan karışık hareketlerde daha açıkça görülür. Bu nedenle okul öncesi çağda ve okulun ilk yıllarında bu tip çocukların gelişiminde yürüme ve ellerini kullanma gibi diğer devimsel becerileri geç kazandıkları görülür. Ayrıca fiziki hareketlerinde dengesizlik ve gariplikler görülebilir. (41), (42)

1.4.2 Zihinsel Gelişim Özellikleri

Normal çocuklarla zihinsel özürlü çocuklar arasındaki en temel fark zihin özelliklerinde ve fonksiyonlarındaki geriliktir. Zihinsel özellikler şöyle özetlenebilir:

- Zihinsel özürlü çocuk geç ve güç öğrenir. Akademik etkinliklerde çok zorlanırlar, bu çalışmalarını sevmeyizler, bu konuda ilgileri çok geç ve sınırlı olarak gelişir.
- Dikkat süreleri çok kısa ve dağınıktır. Kendilerine ilginç gelen etkinliklere katılma süreleri dahi kısadır. Çok sık değişiklik ve yenilik isterler. İlgileri sık sık değişir.
- Zamanı kavramada güçlükleri fazladır. Yakın zamana ve ulaşabildikleri şeylere karşı ilgi duyarlar, uzak geleceğe ilgi duymazlar.
- Bellekleri zayıftır. Gördükleri, duydukları ve öğrendikleri bilgi ve kavramları çok çabuk unutabilirler. Tam olarak öğrenebilmeleri için aynı uyarıları değişik şekil, zaman ve yerlerde vererek belleklerini devamlı uyarı durumunda tutmak gerekir.
- Yeni durumlardan kaçarlar, çünkü uyum sağlamada zorluk çekerler. Her yeni etkinlik karşısında direnme ve kaçma eğilimi gösterirler.
- Genelleme yapamazlar. Öğrendikleri bilgileri benzer durumlara transfer edemezler veya çok zorluk çekerler. Kazandıkları bilgi ve becerileri yalnızca öğrendikleri durum ve konumlarda kullanabilirler.
- Soyut kavram ve etkinlikleri güç kavrarlar, sözel ifadelerin çoğu onlar için anlam ifade etmeyebilir. Somut etkinlikleri daha kolay anlayabilirler.
- Kolaylıkla yorulurlar. Bu durum kendini özellikle zihinsel beceri isteyen çalışmalarda gösterir. Sabırlı değillerdir. Başaramadıkları etkinlikleri sevmeyizler ve bir daha denemezler.
- Normal akranları ile ilişki kurmakta güçlük çektikleri için zeka düzeyi, ilgisi, sosyal düzeyi, bilgi düzeyi kendisine uygun, takvim yaşları ise kendisinden küçük normal çocuklarla oynamayı tercih ederler.
- Konuşmaya normal çocuklara göre geç başlar ve uzun sürede geliştirirler.
- Tepkileri ve algıları basittir. Karmaşık olayları ve kavramları algılamakta güçlük çekerler.

- Kendilerini bağımsız olarak ifade etmekten çekinirler. Bu nedenle güvendikleri kişilerin sürekli teşvik ve takdirini ararlar, yardıma ihtiyaç duyarlar. (43), (44)

1.4.3 Sosyal Gelişim Özellikleri

Sosyal aktiviteler yönünden zihinsel özürli çocuklar yaştlarına göre belirgin bir gerilik gösterirler bu konudaki gelişimleri de oldukça yavaştır. Bu çocukların sosyal özellikleri de aşağıdaki gibi özetlenebilir:

- Çevresindeki arkadaşlarıyla ilişki kurmakta zorluk çekerler.
- Dostlukları devamsızdır, dostluk bağları yarar sağlamaya yöneliktir.
- Kolayca ilişkileri bozarlar, sosyal ilişkileri uzun süre devam ettiremezler.
- Toplum kurallarına uymakta zorluk çekerler. Kuralları güç oyunlara ve sosyal faaliyetlere katılmayı beceremezler.
- Fiziki görünüşlerinde ve giyimlerinde genel olarak düzensizlikler ve gariplikler görülür. Giysilerini uygun şekilde kullanamazlar, iklime göre giyinemezler.
- Her zaman grupta bağlı olmayı tercih ederler. Liderlik sorumluluğu almaktan çekinirler.
- Nezaket ve görgü kurallarında belirli gerilik gösterirler. Toplumdaki farklı konumdaki bireylere nasıl davranacaklarını bilemezler. Sosyal davranışlarını değişik ortam ve mekanlarda ayarlayamazlar.
- Uyumsuzlukları fazladır, grup uyumunu beceremezler. Bunun nedeni sosyal durumları algılayamamaları, uygun çözüm yollarını bulamamalarıdır.
- Sosyal etkinliklere katılımı azdır veya yoktur.
- Sosyal ilişkilerde bencildirler, her şeyin kendilerinin olmasını isterler, paylaşım ve yardımlaşmadan yana değillerdir.
- Sosyal becerileri azdır, çok az aktiviteye katılırlar. Sevdikleri ve haz duydukları olaylarla ilgilenirler.
- Grup etkinliklerine katılma ve kurallara uymada güçlük çekerler.
- Sosyal aktivitelerde ve ilişkilerde kendilerini grupta kabul ettirme becerileri yok denecek kadar azdır. Özgün hareketleri, kişilik özellikleri belirlenemez, değişik ortamlarda farklı, dengesiz davranabilirler.
- Çoğunlukla yalnızlığı tercih ederler. (45), (46)

1.4.4 Kişilik Özellikleri

Zihinsel özürlü çocukların kişilik özellikleri, aslında şimdiye kadar bahsedilen tipik özelliklerin tümünü kapsamaktadır. Bu özellikleri şöyle özetleyebiliriz:

- Kendilerine güveni çok azdır.
- Bağımsız hareket edemezler.
- Sebatsızdırlar, kolaylıkla cesaretleri kırılır, yılarlar.
- Belli bir amaca ulaşmak için gösterdikleri çaba çok sınırlıdır.
- Dostluklarının süresi kısadır.
- Sorumluluk almaktan kaçınırlar.
- Başkalarının fikir ve duygularına az saygı duyarlar veya hiç duymazlar.
- Kendi kendilerine etkinliğe başlayamaz ve yönelemezler.
- Kızgınlık nöbetleri vardır.
- Kırıcıdırlar.
- İçe dönüktürler.
- Uysal ve ketumdurlar. (47), (48)

1.4.5 Geldiği Aile Özellikleri

- Zihinsel özürlü çocuğun geldiği ailenin sosyo-ekonomik durumunun düşük düzeyde olduğu görülebilir.
- Ailede çocuk sayısının fazla olduğu görülebilir.
- Anne, babanın eğitim düzeyinin çoğunlukla düşük düzeyde veya hiç olmadığı görülebilir.
- Çocuğu evde öğrenmeye özendirecek bir ortam olmayabilir.
- Ailenin sosyo-ekonomik durumu çocukların beslenmesine imkan sağlayamayabilir.
- Anne-baba arasında uyumsuzluk olabilir. Zihinsel özürlü çocuk istenmeyen bir varlık olarak görülebilir. Gerekli bakım ve ilgiden, yeterli beslenme olanaklarından yoksun olabilirler.
- Ailenin yaşadığı semt genellikle fakir olup, çocuğun sağlıklı gelişimine uygun olmayabilir. (49), (50)

1.4.6 İş ve Çalışma Özellikleri

- Zihinsel özürlü çocuklar da diğer akranları gibi, kendilerinin en iyi yapabilecekleri bir iş sahibi olma ihtiyacındadırlar.
- Birçok işleri yapabilir ve meslek sahibi olabilirler. Bazıları aralıklı, bazıları devamlı kontrol altında bulunmayı gerektirebilir.
- Zihinsel özürlü çocukları mesleki alanda eğitmek kolaydır. Ancak öğrenin hızları yavaştır.
- Belli düzeydeki işleri yapmaktan büyük haz duyarlar. Başka bir deyişle, normal ve üstün zekalı çocuklar için sıkıcı olan işleri bıkmadan istekle yapar, üstün çaba, dikkat ve başarı gösterirler.
- İşlerine çok bağlıdırlar. İyi öğretilmiş iş ve çalışma kurallarına tamamen uyarlar.
- Başarılarından dolayı gurur duyarlar. Bu başarı onları normal ve üstün zekalı çocuklardan daha çok çabaya yöneltir, yeni şeyler yapmaya teşvik eder.
- İş öğretmeni, öğreticisi ve iş yeri sorumlusunun telkin ve öğütlerine aynen uyarlar. Başkalarına bağlı olma eğilimi onların öğütlere uymasını sağlar. Karşılaştıkları engel ve sıkıntılarda sorunların çözümünde birinin yanında olmaya ihtiyaç duyarlar.
- Özellikle büyük ve küçük kaslarını kullanarak tüm organlarının çalışmasını sağlayacak etkinliklerden hoşlanırlar. Diğer bir deyişle bedenlen çalışmaktan, zihinsel çalışmaya göre daha zevk alır ve daha az yorulurlar.
- Daha yavaş düşünür ve geç kavrarlar. İşin öğretilmesinde sözlü açıklamalar yerine somut örnekler verilmelidir. Yaptırarak ve uygulatarak öğretme, iş eğitiminin temel dayanağı olmalıdır.
- Bir işe başlamaları ve o işe ısınmaları çok zaman alır. Sabır, bilgi ve beceri gereklidir.
- Bir defada işin ancak bölünmüş bir parçasının açıklanmasını kavrayabilirler. Tümünün birden açıklanmaya kalkışılması onların kendilerine olan güvenlerini sarsar, işinden soğutur. Basit, özlü, kısa ve kesin açıklamalar yapılmasını isterler.
- Başarısızlığa düştükleri her durumda kendilerine olan güvenlerini yitirirler. Bu nedenle başarı gösterebilecekleri düzeyden başlamalıdırlar. Başarısızlıklarında veya bir sorunla karşılaştıklarında nezaketle ve içtenlikle kırmadan yardım edilmesi gerekir. (51), (52)

1.5 Zihinsel Özürlü Çocukların Teşhisi

Zihinsel özürlü çocukların uygun eğitim programlarına yerleştirilmelerinin yolu teşhislerinden (tanılama) geçmektedir. Bu çocukların tanımında zihin ve uyum ölçütlerinin yer alması ve bu ölçütler arasında orta derecede bir ilişkinin bulunması, zihinsel özürlü çocukların teşhislerinde bu ölçütlerin ayrı ayrı değerlendirilmesini gerekli kılmaktadır. (53)

Zihinsel engellilerin bedeni, zihni, sosyal, duygusal vb. alanlarda güçlü ve güçsüz yönleri ile kişilik özelliklerini ve yapısını, ilgilerini tespit etmek amacıyla yapılan çalışmaların tümüne teşhis etme (tanılama) denilebilir. (54)

Teşhis etme, zihinsel engelli çocukların bütün yönleri ile incelenerek en ince ayrıntılarına kadar tüm özelliklerinin tespit edilmesi ve bireyin her yönünün tanınmasına hizmet eden çok yönlü bireysel bir çalışmadır. Ayrıca zihinsel engelli çocukların sadece özür durumunu ve derecesini belirlemek için değil, onun geri ve üstün olan yön ve yeteneklerini ortaya çıkarmayı amaçlayan çalışmalar bütünüdür.

Zihinsel engellilerin eğitiminin temel dayanağı olan teşhis çalışmalarında uyulması gereken temel ilkeler vardır. Bu ilkelere uyularak yapılan çalışmalar sonunda zihinsel engelli çocukların güvenilir teşhisleri yapılabilir. (55)

Özel eğitime başarılı hizmet götürülebilmesi, özel eğitime muhtaç çocuklara yararlı olması için erken uygun teşhis yapılması gerekmektedir. Zihinsel engelliler için düzenlenecek eğitim programlarının yapılmasında ilk iş kim ve kime sorusuna cevap vermektir. Bunların cevabı uygun teşhis ile verilir. Eğitim programlarının diğer öğeleri de teşhis ile belirlenir. Teşhis aynı zamanda engellilerin, bireysel eğitimlerinin yapılmasında en önemli dayanak olacaktır. (56)

Zihinsel engellilerin teşhis edilmesi yasal, idari, mesleki ve insani olmak üzere çok yönlü, ağır sorumluluğu olan bir süreçtir.

Bölüm 1.3 te anlatıldığı gibi zihinsel özürlü çocuklar homojen bir grup değildir ve farklı yapılardan oluşmaktadır. Hepsine ortak bir eğitim sistemi sunmak olasılığı yoktur. Çalışmanın kapsamını oluşturan grup, Türkiye'de kendilerine özel eğitim okulları imkanı verilen öğretilebilir çocuklar grubudur. Zihinsel özürlü çocukların eğitimi ve öğretilebilir çocuklar okulu bölümüne geçilmeden önce seçilen grup daha yakından tanıtılmaya çalışılacaktır.

1.6 Öğretilebilir Zihinsel Özürlü Çocuklar

Öğretilebilir zihinsel özürlülerden, zihinsel özürlülerin sınıflandırılması bölümünde sözedilmiştir. Bu bölümde ise çalışmanın kapsamını oluşturan öğretilebilir çocuklar daha yakından tanıtılmaya çalışılacak ve neden bu özür grubunun seçildiği üzerinde durulacaktır.

1.6.1 Öğretilebilir Zihinsel Özürlü Çocuk Tanımı ve Genel Özellikleri

Eğitsel sınıflandırmaya göre oluşturulan gruplardan biri olan öğretilebilir zihinsel özürlüler, zeka bölümü çeşitli ölçeklerde sürekli olarak 25 ile 44 arasında olan gruptur. Milli Eğitim Bakanlığı'nın Zihinsel Özürlü Çocukların Eğitim Uygulamaları Yönetmeliği'nde ve öğretilebilir çocuklar okul programında yer alan bu tanım, diğer kaynaklarca yapılan sınıflandırmalara göre ve bu çalışmanın kapsamında da bulunduğu üzere, zeka bölümü 36-49 arasında olan çocuklar olarak da yeralabilir. (Bkz. Tablo 1.1 ve Bölüm 1.3.3)

Diğer bir tanımlamaya göre, zihinsel özüründen dolayı eğitilebilir zihinsel özürlü sayılmayan, fakat sosyal uyumları ile düzenlenen grupta eğitimden yararlanabilen ve kendi evlerinde veya korunmalı bir çevrede ekonomik yararlılık gösterebilen, gruptakilerle yeterli düzeyde ilişki kurabilen ve grup etkinliklerine katılabilme yeterliliğinde bulunanlara 'öğretilebilir zihinsel özürlü' denir. (57)

Öğretilebilir zihinsel özürlü çocukların gerilikleri okul öncesi dönemde fark edilmektedir. Çünkü gelişim özellikleri normallerden önemli farklılıklar göstermektedir. "Öğretilebilir" terimi iki anlama gelmektedir. Birincisi, temel akademik becerilerde eğitilemez olmaları, ikincisi günlük yaşamın gerektirdiği sosyal uyum, pratik iletişim ve öz bakım becerilerini öğrenebilir olmalarıdır. Bu grupta yer alanlar yetişkinlik çağında evde, enstitülerde ya da korunmalı iş yerlerinde çalışarak geçimlerini kısmen ya da bütünüyle sağlayabilirler. (58)

Öğretilebilir zihinsel özürlü çocuklar, yaşıtı olan normal çocuğun gelişimine göre ondan 2/4 ile 3/4 oranı arasında daha geç gelişen durumu nedeniyle eğitilebilir zihinsel özürlü çocuklar için açılan alt özel sınıflara uygun olmamakta ve Milli Eğitim Bakanlığı'nca açılan öğretilebilir çocuklar okullarına yerleştirilmektedirler. (59)

Öğretilebilir çocuklar, soyut kavramları oldukça güç öğrenirler, uzun konuları takip etme yönünden dikkat ve yetenekleri yeterli değildir, zihinsel yeteneklerinin sınırlı olması araştırma yapmalarını engellemektedir. Ancak, yarı bağımlı bir yaşam sürdürebilirler. Kendi gereksinimlerini karşılayabilecek ölçüde yetiştirilebilir, kendi bakımlarını kendileri yapabilir, tehlikelerden korunabilirler. Tümcelerle konuşabilir, ilkokul ikinci sınıf düzeyinde okuma, yazma ve aritmetiği öğrenebilirler. Kavrama ve öğrenme düzeyleri 3-6 yaş çocuklarına uyar, sosyal ve ekonomik yönden rehberlik ve kontrole gereksinimleri vardır. (60), (61)

1.6.2 Öğretilebilir Zihinsel Özürlü Çocuk Grubunun Seçilmesinin Nedenleri

Bu çalışmanın kapsamında, özel eğitime muhtaç çocuklar içinde zihinsel özürllüler üzerinde durulmuş, bu çocukların özellikleri ve eğitim olanakları incelenmiş, başka ülkelerde ve Türkiye'de bu çocukların eğitimleri için alınmış önlemler araştırılmış, sonuç olarak öğretilebilir zihinsel özürllü çocuk grubu seçilmiş ve öğretilebilir çocuklar okulları incelenmiştir. Bu tür bir ilgi alanının seçilmesinin nedenleri aşağıdaki şekilde açıklanabilir:

- Zihinsel özürllü çocuklar diğer özel eğitime muhtaç çocuklar gibi homojen bir grup değildir. Özellikle zihinsel gerilik derecelerine bağlı olarak kendi içlerinde önemli bireysel farklılıklar göstermektedirler. Bu farklılıklar doğal olarak eğitim gereksinimlerine de yansımaktadır. Bu nedenle zihinsel özürllü çocuklara yönelik eğitim düzenlemeleri, daha önceki bölümlerde yapılan sınıflandırmaya paralel olarak ayrı başlıklar altında ele alınmak zorunda kalmaktadır.
- Çalışmanın belirlenen sınıfları gereği özel eğitime muhtaç zihinsel özürllü çocuklar için Milli Eğitim sistemimizin almış olduğu önlemler esastır.
- Ülkemizde, zihinsel engelli çocuklar, Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı Zihinsel Özürllü Çocukların Eğitim Uygulamaları Yönetmeliği'nde, eğitsel yaklaşıma benzer olarak; "eğitilebilir, öğretilebilir ve klinik bakıma muhtaç çocuklar" olarak sınıflandırılmıştır.
- Zeka bölümü daha yüksek olan eğitilebilir ve ağır öğrenen zihinsel özürllü çocuklar normal okullardaki alt özel sınıflarda eğitim görürken, öğretilebilir zihinsel özürllü çocukların eğitimi için özel okullara ihtiyaç olduğu saptanmış ve şu anda az olan bu tür okulların sayılarının artmakta olduğu gözlenmiştir.
- Mimari kökenli bir araştırmaya yönelik çalışma için, henüz üzerine yeni eğilinmekte olunan ve eğitime açılan öğretilebilir zihinsel özürllü çocuklar özel eğitim okulları, değerlendirme çalışması yapılabilmesine olanak oluşturmaktadır. Oysa diğer grup eğitilebilir çocuklar, normal okullardaki alt özel sınıflarda eğitim gördüklerinden, özel eğitim yapıları konusu için ancak sınıf ölçeğinde veri oluşturabilir.

- Öğretilebilir çocuklar, zeka yaşı 3-7 arasında olan ve temel eğitime en uygun zihinsel özörlöler grubu olarak incelenebilecek en ilginç gruptur.
- Öğretilebilir zihinsel özörlöler için oluşturulacak eğitim sistemi içinde bir alt grup olan ağır derecede zihinsel özörlöler ile bir üst grup eğitilebilir zihinsel özörlöler grubu kısmen de olsa eğitim açısından kabul edilebilir, eritilebilir.

1. BÖLÜM KAYNAKLARI

- (1) I. Özel Eğitim Konseyi, Milli Eğitim Bakanlığı yayınları, No:2431 Milli eğitim basımevi, İstanbul 1992 s.177
- (2) ÖZSOY, Yahya, ÖZYÜREK, Mehmet, ERİPEK, Süleyman Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar - Özel Eğitime Giriş, Karatepe Yayınları, Çağ Matbaası Ankara, 88 s.177
- (3) Special Education, The British Council Libraries, Books and Information Division, Information Development Unit, England, s.1
- (4) I. Özel Eğitim Konseyi, y.a.g.e, s.177-178
- (5) Eğitilebilir Çocuklar İlkokul Programı, Milli eğitim basımevi, Ankara 91 T.C. Milli Eğitim ve Rektörlük Dairesi Başkanlığı
- (6) Milli Eğitim Bakanlığı Zihinsel Özürlü Çocuklar Eğitim Uygulamaları Yönetmeliği, T.C. Resmi Gazete 22 Haziran 1992, Sayı 21262, s.2
- (7) ENÇ, Mithat, ÇAĞLAR Doğan, ÖZSOY, Yahya Özel Eğitime Giriş, A.Ü. Eğitim Fakültesi Yayınları, No:95, Userte Matbaası, Ankara, 1991 s.230
- (8) a.g.e, s.233
- (9) a.g.e, s.233, 234
- (10) a.g.e, s.234, 235
- (11) a.g.e, s.236
- (12) ÖZSOY, Yahya y.a.g.e, s.184
- (13) ÇAPLI, Orhan Geri Zekalı Çocuklar, Sayı:4, 1962 s.9
- (14) ENÇ, Mithat y.a.g.e, S.237
- (15) a.g.e, S.239
- (16) a.g.e, S.239
- (17) a.g.e, S.239
- (18) a.g.e, S.239
- (19) a.g.e, S.239
- (20) a.g.e, S.240
- (21) a.g.e, S.240
- (22) a.g.e, S.240
- (23) I. Özel Eğitim Konseyi, y.a.g.e, s.178
- (24) ÖZSOY, Yahya y.a.g.e, s.179
- (25) I. Özel Eğitim Konseyi, s.178

- (26) a.g.e, s.178
- (27) ÖZÇELİK, İsmail "Zihinsel Özürlü Çocukların Rehabilitasyonu", Çağdaş Eğitim Dergisi, Sayı 101, 1985 s.14,15
- (28) ÖZSOY, Yahya y.a.g.e, s.180
- (29) ÇAPLI, Orhan y.a.g.e, s.6, 7
- (30) ENÇ, Mithat y.a.g.e, s.245
- (31) ÖZSOY, Yahya y.a.g.e, s.180
- (32) ENÇ, Mithat y.a.g.e, s.245
- (33) YÖRÜKOĞLU, Atalay Çocuk Ruh Sağlığı, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Türk Tarih Kurumu Basımevi Ankara, 1984, s.86
- (34) ÖZSOY, Yahya y.a.g.e, s.180
- (35) ENÇ, Mithat y.a.g.e, s.245, 246
- (36) ÖZSOY, Yahya y.a.g.e, s.180
- (37) ENÇ, Mithat y.a.g.e, s.246
- (38) YÖRÜKOĞLU, Atalay y.a.g.e, s.86, 87
- (39) ÖZSOY, Yahya y.a.g.e, s.180
- (40) İ. Özel Eğitim Konseyi, y.a.g.e, s.178
- (41) Eğitilebilir Çocuklar İlkokul Programı, y.a.g.e, s.222-225
- (42) ENÇ, Mithat y.a.g.e, s.249, 250
- (43) Eğitilebilir Çocuklar İlkokul Programı, y.a.g.e, s.222-225
- (44) ENÇ, Mithat y.a.g.e, s. 250, 251, 252
- (45) Eğitilebilir Çocuklar İlkokul Programı, y.a.g.e, s.222-225
- (46) ENÇ, Mithat y.a.g.e, s.252, 253
- (47) Eğitilebilir Çocuklar İlkokul Programı, y.a.g.e, s.222-225
- (48) ENÇ, Mithat y.a.g.e, s.253, 254
- (49) Eğitilebilir Çocuklar İlkokul Programı, y.a.g.e, s.222-225
- (50) ENÇ, Mithat y.a.g.e, s.257, 258
- (51) Eğitilebilir Çocuklar İlkokul Programı, y.a.g.e, s.222-225
- (52) ENÇ, Mithat y.a.g.e, s.254, 255, 256, 257
- (53) ÖZSOY, Yahya y.a.g.e, s.181

- (54) I. Özel Eğitim Konseyi, y.a.g.e, s.179
- (55) a.g.e, s.179
- (56) a.g.e, s.180, 181
- (57) ÇAĞLAR, Doğan Geri Zekalı Çocuklar ve Eğitimi, A.Ü. Eğitim Fakültesi Yayınları No:82, Ankara, 1979, s.500
- (58) ÖZSOY, Yahya y.a.g.e, s.180
- (59) ÇAĞLAR, Doğan y.a.g.e, s.501
- (60) Öğretilebilir Çocuklar Okulu Programı, T.C. Milli Eğitim Bakanlığı, Özel Eğitim ve Rehberlik Dairesi Başkanlığı, Milli Eğitim Basımevi, Ankara, 1990, s.9,10
- (61) ENÇ, Mithat y.a.g.e, s.245

2.BÖLÜM ZİHİNSEL ÖZÜRLÜ ÇOCUKLARIN EĞİTİMİ, EĞİTİM KURUMLARI VE ÖĞRETİLEBİLİR ÇOCUKLAR ÖZEL EĞİTİM OKULU

2.1 Zihinsel Özürü Çocukun Özel Eğitimi ve Eğitim İlkeleri

Zihinsel özürü çocuklar, özel eğitime muhtaç çocuklar içinde en popüler olan gruptur. Bununla birlikte toplumda bu çocukların davranış ve psikolojik özelliklerine ilişkin pek çok yanlış inanış vardır. Kısaca toplum tarafından yeterince tanındıkları söylenemez. Hatta bu çocuklara ilişkin bazı gerçek dışı ön yargı ve inanışlar vardır. Bunların başında zihinsel özürü çocuklar için hiçbirşeyin yapılamayacağı inancı gelmektedir. Ancak konunun eğitim boyutunda, özellikle son yıllarda tanılama (teşhis) ve eğitim alanında kaydedilen önemli gelişmeler ve ulaşılan olumlu sonuçlar, bu çocuklar için hiçbirşeyin yapılamayacağı inancını önemli ölçüde zayıflatmıştır. (1)

2916 sayılı Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar Kanununda özel eğitime muhtaç çocuklar, beden zihin, ruh, duygu, sosyal ve sağlık özellikleri ve durumlarındaki olağan dışı ayrılıkları sebebiyle normal eğitim hizmetlerinden yararlanmayan 4-18 yaş grubundaki çocuklar olarak tanımlanmaktadır. Türk Milli Eğitimini düzenleyen genel esaslar doğrultusunda özel eğitimle ilgili temel ilkeler şunlardır:

- Özel eğitim, genel eğitimin ayrılmaz bir parçasıdır.
- Her özel eğitime muhtaç çocuk, özür türü ve derecesine bakılmaksızın özel eğitim hizmetlerinden yararlandırılır.
- Özel eğitime erken başlamak esastır.
- Özel eğitim hizmetleri, çocukların özür tür ve özellikleri dikkate alınarak, mümkün olduğu kadar çocuğun yakınına götürülecek biçimde planlanır.
- Durumları ve özellikleri uygun olan özel eğitime muhtaç çocukların, normal çocukların eğitimleri için açılmış olan okul ve eğitim kurumlarında normal akranları arasında eğitimi için gerekli tedbirler alınır.
- Özel eğitime muhtaç çocukların genel mesleki eğitimleri ile rehabilitasyonlarının kesintisiz sürdürülmesi esastır.
- Özel eğitime muhtaç çocukların okul öncesi eğitim, ilköğretim, ortaöğretim, mesleki eğitim ve yaygın eğitim hizmetleri bakanlıkça planlanır, ilgili kuruluşlarca yürütülür.

Zihinsel öz rl ler de kendi kendilerine yetebilirler. Gelişmiş  lkeler ve son yıllarda ülkemizde yapılan eğitsel çalışmalar bunu kanıtlamıştır. Zihinsel  z rl  bireylerin eğitimi normal eğitimden doğal olarak farklı özellikler taşımalıdır. Genelde eğitim açısından benzer yöntemler ve eğitim programları uygulanmaktadır.

Zihinsel  z rl  çocukların eğitimlerinin temel amacı, bağımsız yaşama becerilerini kapasiteleri  l s nde geliştirmek olmaktadır. Bu amaca yönelik olarak hafif derecede zihinsel  z rl  çocukların eğitimi çoğu kez normal ve özel sınıflarda yapılmaktadır. Buralarda genellikle okul öncesi, ortaokul ve lise düzeylerinde eğitim sağlanmaktadır.

Orta derecede zihinsel  z rl  çocukların eğitimi de özel sınıf ve korumalı iş yerlerinde gerçekleşmektedir. Çocuklara buralarda genellikle uyaran ve okul öncesi sınıfları ile ilk ve ortaokul sınıfları düzeylerinde özel eğitim olanakları sağlanmaktadır.

Ağır ve çok ağır derecede zihinsel  z rl  çocuklar genellikle özel gündüzlü ya da yatılı okullarda eğitilmektedir. (2)

Zihinsel  z rl  çocukların eğitsel sınıflandırmasına yönelik gereksinimleri, eğitim olanakları ve kurumları tablo 2.1 de yer almaktadır. Bu grublama, Türkiye’de var olan eğitsel sınıflama, eğitim olanakları göz önüne alınarak araştırmacı tarafından yapılmıştır.

Türkiye’de zihinsel  z rl  çocuklara sağlanan özel eğitim olanakları alt özel sınıflarda yoğunlaşmakla beraber bir alt grup olan öğretilebilir zihinsel  z rl  çocuklar grubuna hizmet vermek üzere özel eğitim okulları açılmaya devam etmektedir. Bu okulların adı, 1993 tarihli bir genelge ile iş eğitimi ve uygulama okulları olarak değiştirilmiştir. Zihinsel  z rl  çocukların eğitimi için hizmet veren kurumlara bölüm 2.3 de daha geniş olarak yer verilecektir.

Zihinsel  z rl  çocukların normallerden farklı bazı davranış ve psikolojik özellikler göstermeleri, eğitimlerinde eğitimlerinde bazı özel kural ve yöntemlerin uygulanmasını gerekli kalmaktadır. Bu çocukları normallerden ayıran en belirgin özellikleri, yaşıtlarına göre daha geç ve g    ğrenmeleridir. Yaşıtlarının hazır olduğu öğrenmelere hazır değillerdir.  ğrenme hızları yavaştır, sosyal kavramları öğrenmede güçlük çekerler. Normal  ocukların kendiliğinden öğrendikleri birçok konuyu formal bir öğretimden geçmeden öğrenemezler. Sağlıklı bir eğitimin gerçekleştirilmesi için uyulması gereken bazı ilkeler şöyle özetlenebilir: (3), (4)

Tablo 2.1 Zihinsel Özürlü Çocuklar ve Eğitimi

Zihinsel Özürlü Çocuklar ve Eğitimi			
Eğitsel Sınıflandırma	Zeka Bölümü (IQ)	Gereksinimleri	Eğitim Olanakları
Çok Ağır Derecede Zihinsel Özürlüler	0-19	Sağlık Kurumlarında Klinik Bakıma Muhtaç	Özel gündüzlü ya da yatılı okullar
Ağır Derecede Zihinsel Özürlüler	20-35	Sağlık Kurumlarında Klinik Bakıma Muhtaç	Özel gündüzlü ya da yatılı okullar
Öğretilebilir Zihinsel Özürlüler	36-49	Sağlık Kurumları ile İşbirliği içinde gerçekleştirilecek özel eğitim ve rehabilitasyon	Özel eğitim okulları, özel merkezler, vakıf - dernekler
Eğitilebilir Zihinsel Özürlüler	50-75	Özel Eğitim	Normal Okullardaki Altı Özel Sınıflar Kaynaştırma Eğitimi
Ağır Öğrenenler	75-90	Kısmen Özel Eğitim	Normal Okullarda Kaynaştırma Eğitimi

- Başarılı Yaşantılar Sağlama: Çocuğa başarabileceği görevler verilmeli, doğru yanıtlayabileceği sorular sorulmalıdır. Gerekğinde görevi yerine getirmesine yardım edilmeli, sorularda ipucu vermek, seçenekleri azaltmak, soruyu tekrarlamak ya da açıklayarak basitleştirmek gibi yardımlarla doğru yanıtın bulunması kolaylaştırılmalıdır. Çocuk asla başarısız olduğu noktada bırakılmamalıdır. Yardımlar çocuk başarılı olana kadar sürdürülmelidir. Ancak az yardım çok yardıma tercih edilmelidir.
- Geriye Bildirim (feed back) Sağlama: Çocuk verdiği yanıtın doğru olup olmadığını bilmelidir.
- Doğru Yanıtları Pekiştirme: Pekiştirme zaman geçirilmeden ve açık bir biçimde yapılmalıdır. Bu, çocuğa yiyecek verilmesi ya da çocukla ilgilenilmesi şeklinde olabilir.
- Çocuğun Yeterlik Düzeylerinin Değerlendirilmesi: Eğer öğretilecek konu çocuk için çok basitse, çocuk öğrenmek için yeterince gayret göstermeyecektir. Çok zorsa, başarısız yaşantılar edinecektir. Bu nedenle çocuğa öğretilecek konuların ve verilecek görevlerin çocuğun düzeyine uygun olması gerekmektedir. Zihinsel özürli çocukların gelişimlerinde çeşitli düzensizlikler, iniş ve çıkışlar sıklıkla görülmektedir. Bu nedenle çocuğun yeterlik düzeyinin sürekli olarak değerlendirilmesi gerekmektedir.
- Öğretilecek Konu ya da Davranışların Analizi: Öğretilecek konu ya da davranışların özellikle zor ve karmaşık olanları analiz edilerek, birbirlerini izleyen alt konu ya da davranış basamaklarına ayrılmalı, daha sonra bu basamaklardaki konu ve davranışlar sırayla çocuğa öğretilmelidir. Böylece bir basamaktaki öğrenme diğerini kolaylaştıracaktır.
- Bigilerin Bir Durumdan Diğerine Aktarılmasına Yardımcı Olma: Bunun için aynı kavramların çeşitli durum ve ilişkileri içerisinde çocuğa öğretilmesi gerekmektedir.
- Öğrenilenlerin Tekrarını Sağlama: Zihinsel özürli çocukların öğrendiklerini kısa süreli bellekten uzun süreli belleğe aktarmada çeşitli problemleri vardır. Bu nedenle öğrendikleri bir konuyu kısa bir süre sonra unutabilirler. Bu durumu önlemek için öğrenilen konu ya da davranışların zaman zaman tekrarlanması sağlanmalıdır.
- Öğrenmeye Güdülenme: Pekiştirilmek ve başarılı olmak, birçok duyunun kullanılması, öğretmenin coşkulu ve ders sürelerinin yeterli uzunlukta olması, çocukları öğrenmeye güdüler.
- Bir Defada Öğretilecek Kavramların Sayısını Sınırlama: Zihinsel özürli çocuklar bir defada pek çok kavramı öğrenemezler. Bu nedenle kavramlar çocuğa tek tek öğretilmelidir. Bir kavram iyice öğrenilmeden diğerine geçilmemelidir.

Yukarıda açıklanan eğitim ilkeleri yanında, çocukların eğitimi sırasında dikkat edilecek diğer faktörler şöyle sıralanabilir:

- Çocuğun yakın çevresini oluşturan bireylerin başta ailesi olmak üzere bilinçlendirilmesi eğitim evresinin başlangıcıdır.
- Zihinsel özürlü çocuğun bireysel olarak bütün yönleriyle tanınması eğitimin temel ilkesidir.
- Özel eğitim sisteminin en önemli ilkesinden birisi de çocuğun çevresinin her yönüyle önceden eğitim amaçlarına uygun bir şekilde hazırlanması gereğidir.
- Zihinsel özürlü çocuk için uygun bir eğitim ortamı hazırlamak gerekir. Çocuğa normal bireyler ile sürekli ilişki kurabilecek ortamlar yaratarak eğitim vermek ve bu ilişkileri sağlıklı olarak kurabileceği düzeyi kazandırmak en önemli eğitim ilkelerinden biri olmalıdır.
- Zihinsel özürlü çocukların boş zamanlarının değerlendirilmesi amacı ile yapılan çalışmalar da eğitim sisteminin bir parçası olarak düşünülmelidir.
- Yakın çevresine sosyal uyum sağlamasına yönelik eğitim vermeye çalışmak en önemli amaç olmalıdır.
- Zihinsel özürlü çocuğa uygun sosyal şartların hazırlanması eğitimdeki başarısının düzeyini belirler.
- Sınırlı yeteneklere sahip bu çocuklara en gerekli şeyler öğretilmeli, temel ihtiyaçlarının çözümüne yönelik bir eğitim uygulanmalıdır.
- Bağımsız iş yapma, yönelme kavramı onlarca fazla gelişmediği için bu tür karar almada sürekli olarak yardımcı olunmalıdır.
- Günlük hayatta kullanılan sözel anlatım eğitim için geçerli bir yoldur. Bunun sonucunda özürlü çocuğa her zaman kullanabileceği bir konuşma yeteneği kazandırılabilir.
- Açıklamaların ve öğretilenlerin başarısı özürlü çocuk-egitici ilişkisinin bire bir sağlanmasının yoğunluğu ile orantılı olarak artar.
- Maddi ceza eğitimi olumsuzlaştıran bir tutumdur.

2.2 Zihinsel Özürlü Çocukların Eğitimlerinin Tarihçesi

İnsanlık tarihinin başlangıcından beri zihinsel özürlülük var olmasına rağmen, eğitimlerinin başlangıcı oldukça yenidir. Zihinsel özürlü çocuklar yıllarca aileleri ve çevreleri tarafından çeşitli batıl inançlarla suçlanmışlardır. Ancak günümüzde onlara yardım edilmekte ve eğitimlerinin yapılabilmesi için çaba harcanmaktadır.

2.2.1 Dünyadaki Tarihçesi

Zihinsel özürlü çocukların eğitimi üzerinde ilk çalışanlar Paracelsus (1493-1541), Felix Plattar (1536-1614), Thomas Willis (1621-1675) olmuştur. Bu bilim adamları sadece teorik alanda çalışmışlardır. (5)

Zihinsel özürlü çocukların eğitimlerinde ilk sistematik girişimler Avrupalı genç, dinamik ve ileri görüşlü tıp uzmanları tarafından gerçekleştirilmiştir. Bunlar içerisinde en popüler olanı Fransız tıp doktoru Jean Marc Gaspard Itard'dır (1775-1838). Zihinsel özürlü çocukların eğitimlerine ilk defa 1799 yılında Fransa'da Aveyron ormanlarında bulunan ve Victor adı verilen vahşi bir çocuğun eğitimi ile başlanmıştır. Victor'un eğitimini Itard üstlenmiştir. Itard'ın danışmanı ünlü Fransız doktor Pirel'e göre Itard'ın bu çalışması başarısız olmaya mahkumdur. Çünkü Victor umutsuz idiot(ağır derecede zihinsel özürlü) dur. Fakat Itard çalışmalarını sabırla yürütür. Gerçekte Victor'u normal duruma getiremez ancak vahşi çocuğun pek çok davranışını normale yaklaştırmayı başarır. Victor 1828 yılında ergenlik çağında ölür. Daha sonra Itard'ın çalışmalarına Edouard Sequin devam etmiştir. (6), (7)

Itard'ın öğrencisi olan Edouard Sequin (1812-1880), zihinsel özürlü çocuklara ilişkin hiçbirşey yapılamayacağı görüşünün hakim olduğu yıllarda, hocasının çalışmalarını kaldığı yerden sürdürür. 1848 de Amerika'ya göç eder. Sequin zihinsel özürlü çocukların eğitimi konusunda A.B.D. de yapılan çalışmaların başlatıcısı ve yürütücüsü olmuştur. Birçok kurumların açılmasına, eğitimcilerin yetişmesine büyük katkılarda bulunmuştur. Zihinsel özürlü çocukların eğitimlerini tıp mensubu eğitimcilerin işbirliği ile yürütmek için çeşitli kuruluşlar ve derneklerin kurulmasına öncü olmuştur. 1866 da zihinsel özürlü çocukların eğitimlerine ilişkin bir kitap yazmıştır. Bu kitap zihinsel özürlü çocukların eğitimi alanında yazılmış ilk kitaptır. (8), (9)

Zihinsel özürlü çocukların eğitimi için ilk okul doktor Guggenbühl tarafından 1842 yılında İsveç'te açılmıştır. Bu okulu dört yıl sonra (1846) kurucuları Dr. Connoly ve Dr. Reed olan İngiltere'nin ilk zihinsel özürlü çocuklar okulu izlemiştir. Üçüncü okul Almanya'da 1860 yılında Dr. Segert tarafından açılmıştır.

İtalya'nın ilk kadın doktoru Dr. Deteressa Maria Montessori (1870-1952) zihinsel özürlü çocukların eğitimi ile ilgili ilkeler saptamış, bu ilkeleri kurduğu okulda uygulayarak, 1897 yıllarında zihinsel özürülerin eğitiminde yeni bir dönemin başlangıcını yapmıştır. Montessori, zihinsel özürlü çocukların eğitiminde gerek yöntem gerekse araç ve gereçler konusunda reform denilebilecek yenilikler getirmiştir. (10), (11)

Belçikalı Dr. Ovin Decroly 1900 yıllarında zihinsel özürülük konusunda önemli çalışmalar yapmış 1912 yılında özel bir okul açmıştır. Decroly zihinsel özürlü çocukların eğitiminde uygulamaya dönük büyük hizmetler yapmış ve zihinsel özürlü çocukların pek çok işi normallerden daha iyi bir biçimde yapabildiklerini kanıtlamıştır. Decroly, zihinsel özürlü çocuklar için en iyi iyileştirme metodunun çocuğa eğitsel programlar uygulamak olduğunu ileri sürmüştür. (12)

Bugün özel eğitim alanındaki çağdaş yaklaşımların temelinde, yukarıdaki tarihlerde gerçekleştirilen çalışmalar yer almaktadır. Başlangıçta toplumdan soyutlanmış okullarda sağlanan özel eğitim hizmetleri giderek yerini özel sınıflara ve normal okullara bırakmaya başlamıştır. (13)

Son yıllarda başta Batı Avrupa Ülkeleri ve Amerika olmak üzere zihinsel özürlü çocukların eğitim ihtiyaçlarının mümkün olduğunca normal eğitim ortamlarında, normal akranları ile birlikte karşılanması bir ilke olarak benimsenmiş ve buna bütünleştirme (integration) denmiştir. (14)

2.2.2 Türkiye'deki Tarihçesi

Batı ile kıyaslandığında ülkemizde zihinsel özürllülerin eğitim çalışmalarının başlangıcı çok yenidir. Özel eğitim konusunda gerçekleştirilmiş önemli çalışmalardan birisi 1952-1953 ders yılı başında Gazi Eğitim Enstitüsü'nde açılan özel eğitim bölümüdür. Bu bölüme seçilen adayların görme, işitme zorluğu olanlar, duygusal uyumsuzlukları bulunanlar, üstün ve geri zekalıları gibi alanlardan birinde esas, ikincisinde yardımcı dal olarak yetiştirilmeleri öngörölmüş, ancak bu bölüm 1956 yılında kapatılmıştır. (15)

Zihinsel özörlü çocukların eğitim çalışmalarına Ankara'da 1955 yılında Kazıkıki Bostanları semtinde bulunan Yeni Turan ve Hıdırlıktepe İlkokullarında birer özel sınıfın açılmasıyla başlanmıştır. (16)

1955 yılında Ankara'da Demirlibahçe İlkokulu içinde ayrılan bir odada ise özel eğitime muhtaç çocukların teşhisi, tesbiti ve terapi hizmetlerini de yürüten ilk rehberlik ve araştırma merkezi açılmıştır. Ayrıca Demirlibahçe İlkokulu'nda iki özel sınıf daha açılmıştır (1955), ancak biri, öğretmen ayrılması nedeniyle 1957 yılında kapatılmıştır. (17), (18)

1958 yılı 25 Ağustos-6 Eylül tarihleri arasında İzmir Sağırılar Okulu'nda Milli Eğitim Bakanlığı'nca bir seminer açılmış ve seminer Ankara, İstanbul ve İzmir il merkezlerinde ilkokullara devam eden çocuklar arasında özel önlemlerle öğretim yapabilecek düzeyde eğitilebilir zihinsel özörlü çocukların seçimi, sınıf öğretmenliği, sınıf öğretmenleri için rehberlik yapacak ve teftiş edecek personel yetiştirmeyi amaçlamıştır. (19)

Ayrıca bu seminerde İstanbul, Ankara ve İzmir'de "Araştırma ve Rehberlik Kliniğı" açılması kararlaştırılmıştır. Bu kliniklerin amaçlarından biri de ilkokullara devam eden zihinsel özörlülerin saptanması ve bunların özel sınıflara yerleştirilmesinin sağlanmasıdır. 1959 yılında Araştırma ve Rehberlik Klinikleri, "Rehberlik ve Araştırma Merkezi" adını alarak işlevlerini sürdürmeye devam etmiştir. 1959 yılından sonra zihinsel özörlü çocukların teşhisi ve eğitimleri ile direkt olarak ilgilenmek için kurulan "Rehberlik ve Araştırma Merkezleri"nin İstanbul, Ankara, İzmir'de faaliyete başlaması ile zihinsel özörlü çocukların eğitimi sorunu, eğitim sisteminin bir parçası olarak görölmelerini sağlamıştır. Bunun sonucu olarak 1960 yılında özel sınıfların sayısında birden bir artış olmuştur. (20)

Zihinsel özürliülerin eğitimi için sonraları bir eğitim taslağı oluşturulmasına başlanmış, bu çalışma 1964 yılından 1976 yılına kadar çeşitli değışikliklerle uygulanarak geliştirilmeye çalışılmıştır. 1976 yılında ise kesin hatlarıyla Milli Eğitim Bakanlığı'na kabul edilmiştir. (21)

Özel eğitime ihtiyacı olan çocukların eğitimlerini yönetmek ve yönlendirmek için Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Genel Müdürlüğü bünyesinde bir şube müdürlüğü olarak başlayan teşkilatlanma, 1980 yılında Özel Eğitim Genel Müdürlüğü olarak genişletilmiştir. Böylece özel eğitim hizmetlerinin sistem bütünlüğüne kavuşturulması sağlanmış, hizmetlerin nitelik ve nicelik olarak iyileştirilmesi çalışmaları bu dönemde hızlanmıştır. Dairenin adı, 1983 yılında Özel Eğitim ve Rehberlik Dairesi Başkanlığı olarak değıştirilmiştir. (22)

1983 yılında çıkan 2916 sayılı "Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar Kanunu" da temel dayanak oluşturması bakımından önemlidir. Bu kanuna bağılı olarak da Özel Eğitim Okulları Yönetmeliğı ve Rehberlik Hizmetleri yönetmeliğı yürürlüğe konmuştur. (23)

1987 yılında çıkarılan bir genelge ile özel eğitime muhtaç çocuklardan genel eğitim okullarında eğitimlerini sürdürebilecek seviyede olanların, kendilerine en yakın okullarda akranları arasında eğitim görme imkanı sağlanması için başlatılan kaynaştırma eğitimi sürdürölmektedir. (24)

Zihinsel özörlü çocukların eğitimi ile ilgili en önemli kaynak 22 Haziran 1992 tarihli ve 21262 sayılı resmi gazetede yayınlanan Milli Eğitim Bakanlığı Zihinsel Özörlü Çocukların Eğitim Uygulamaları Yönetmeliğı'dir. Bu yönetmeliğın amacı; Milli Eğitim Bakanlığı'na bağılı, zihinsel özörlü çocuklara ait okul, özel sınıf, kaynaştırma, bireysel eğitim ve diğeri özel eğitim uygulamalarının kuruluş ve işleyişleri ile ilgili esasları düzenlemektir. Bu yönetmelik, 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu ile 2916 sayılı Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar Kanununa dayanarak hazırlanmıştır. (25)

Türkiye'de son yıllarda alt özel sınıflardan mezun olan çocuklar için açılan "Eğitilebilir Çocuklar İş Okulları" ve öğretilabilir çocuklar için açılan "Öğretilabilir Çocuklar Okulları" gelişmenin son safhası sayılabilir. Normal ilkokullar bünyesindeki özel sınıflarda ve normal sınıflarda kaynaştırma adı altındaki eğitim uygulamaları halen sürdürölmektedir.

2.3 Zihinsel Özürlü Çocukların Eğitimi İçin Hizmet Veren Kurumlar

Eğitim ve öğretim dendiğinde akla genellikle okul kavramı gelir. Zihinsel özürlü çocuk grubunun farklı özellikleri ve homojen bir grup olmaması dolayısıyla bu çocukların eğitimi için okullar dışındaki kurumlarla da işbirliği veya direkt bu kurumlarla bağlantı gerekmektedir.

Bu çalışmanın esas kapsamını zihinsel özürlü çocuklar için hizmet veren kurumlardan özel eğitim okulları oluşturmalarına rağmen, hizmet veren diğer kurumlardan da söz edilecektir.

Kurumlar,

- Okul dışı eğitim veren kurumlar
 - Özel eğitim okulları ve birimleri
- olarak iki grupta incelenecektir.

2.3.1 Okul Dışı Eğitim Veren Kurumlar

Zihinsel özürlü çocukların bir bölümü bazı özel durumları nedeniyle eğitimlerini evde veya hastanede almak durumundadırlar. Bu çocuklara özel bazı eğitim programları uygulanmaktadır.

Sağlık nedeniyle veya ağır ve çok ağır zihinsel özür lülüğü nedeniyle bir süre hastanede yatması gerekli zihinsel özürlü çocuklara hastalığı süresince geçici bir eğitim programı uygulanır. Bu program özel eğiticiler ya da çocuğun daha önce devam ettiği okulun veya özel sınıfın öğretmenleri tarafından yürütülür. Ağır ve çok ağır derecede zihinsel özürlü çocuk "Zihinsel Özürlü Çocukların Eğitim Uygulamaları Yönetmeliği"nde "Klinik Bakıma Muhtaç Çocuk" olarak tanımlanmaktadır. Bu çocuklar sağlık kurumlarında devamlı klinik bakıma muhtaçtırlar, hayata uyum sağlayamazlar. (26)

Evde eğitim ve öğretim ise çeşitli özürleri veya hastalıkları nedeniyle sürekli veya geçici olarak okula devam edemeyen ve evde kalması zorunlu olan zihinsel özürlü çocuklar için geçici veya sürekli olarak uygulanmak üzere oluşturulmuş eğitim programıdır. Özel sınıf öğretmenleri, diğer uzmanlar ve gönüllüler bu eğitim programını yürütürler. (27)

Hastane ve tıp fakültelerinin çocuk kliniklerinde genetik çocuk psikiyatrisi, prenatal tanı ve çocuk nörolojisi bölümleri zihinsel özürlü çocuk ailelerinin ilk başvuru adresleridir.

Özel eğitim, bakım, psikolojik hizmet merkezleri ile vakıf ve dernekler de zihinsel özürlü çocuklar için hizmet veren diğer kurumlardır. Gelişmiş ülkelerde zihinsel özürlülere ve ailelerine profesyonel yardım veren psikolojik hizmet merkezleri oluşturulmuştur. Bu merkezlerde zihinsel özürlülerin özellikleri tanınmakta, problemleri çözülmeye çalışılarak, onların uygun bir eğitim kurumuna yerleştirilebilmeleri için gereken yardımlar yapılmakta, aileye evde yapılması gereken işlemler ve eğitim konularında gerekli bilgiler verilmektedir. Özel eğitim ve bakım merkezlerinde genellikle 25-45 zeka bölümündeki 6-8 yaşlarındaki zihinsel özürlü çocuklara okul öncesi eğitim ve özbakım bilgisi verilmektedir. Vakıf ve dernekler ise gönüllü kuruluşlar olarak, zihinsel özürlü çocuklar için eğitim olanakları sağlayacak çalışmalarını sürdürmektedirler. (28)

Türkiye'de resmi okulların yanısıra zihinsel engellilere; Saray Sosyal Hizmetler Tesisleri Müdürlüğü, Zihinsel ve Spastik Özürlüler Rehabilitasyon Bölümü hizmet vermekte, ayrıca Özel Eğitim Okulları, Özel Rehabilitasyon ve Bakım Merkezleri, Vakıflar, Dernekler ve Gönüllü Kuruluşlar da çalışmalarını sürdürmektedir. Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü Zihinsel Özürlüler Özel Rehabilitasyon Merkezleri Yönetmeliği 13 Şubat 1988 tarih ve 19724 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanmış ve yürürlüğe girmiştir. (29)

Türkiye'de bazı aileler resmi özel eğitim okullarının yetersizliği veya olumsuz şartları yüzünden özel bakım merkezlerini tercih etmekte, çok sayıda aile ise bu merkezleri ekonomik açıdan yüklü bulmaktadır. Bu yüzden yeterli donanımı ve personeli bulunan resmi eğitim kurumlarını (okullar) tercih etmektedirler. (*)

Özel eğitim okulları ve birimleri bölümüne (Bölüm 2.3.2) geçmeden önce zihinsel özürlü çocukların kurumlara yerleştirilmesi konusunda zeka düzeylerine göre hangi kurumlara yerleştirilebileceklerini açıklayan modeli yapılacak uygulamalar için örnek gösterebiliriz. (Bkz. Tablo 2.2)

Türkiye'de zihinsel özürlü çocuklar için hizmet veren kurumlar ve bağlı bulundukları kuruluşlar Tablo 2.3 de toplu olarak yer almaktadır.

(*) Alan çalışmaları yapılırken idareci ve eğitimeçiler ile yapılan görüşme ve anketler sonucu edinilen bilgidir.

Tablo 2.2 Zihinsel Özürlü Çocuklar İçin Program Modelleri

Eğitilebilir Zihinsel Engelliler ZB 60-75	<u>Normal Sınıfa Dayalı Programlar</u> Danışmanlık Gezici hizmetler Kaynak oda ve özel eğitim öğretmeni Teşhis ve teşhise dayalı öğretim merkezi
Eğitilebilir ve Öğretilebilir Zihinsel Engelliler ZB 45-60-75	<u>Özel Sınıfa Dayalı Programlar</u> Özel eğitim sınıfı Kısmen normal sınıf Tam zaman normal sınıf
Öğretilebilir ve Ağır Derecede Zihinsel Engelliler ZB 25-45	<u>Özel Okula Dayalı Programlar</u> Özel - gündüzlü okul özel yatılı okul
Ağır ve Çok Ağır Zihinsel Engelliler ZB 0-25-30	<u>Okula Dayalı Olmayan Programlar</u> Hastahane öğretimi Ev eğitimi

Kaynak: ÇAĞLAR, Doğan

Tablo 2.3 Zihinsel Özürlü Çocuklar İçin Hizmet Veren Kurumlar

ZİHİNSEL ÖZÜRLÜ ÇOCUKLAR İÇİN HİZMET VEREN KURUMLAR	
KURUM	BAĞLI BULUNDUĞU KURULUŞ
Hastahaneler	Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı
Vakıf ve Dernekler	-
Özel Kurumlar	Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Müdürlüğü
Okullar	Milli Eğitim Bakanlığı

TOS, Sema

2.3.2 Özel Eğitim Okulları ve Birimleri

Zihinsel özürlü çocukların eğitimi için hizmet veren kurumlardan, okul dışı eğitim verenler yanında, çalışmanın esas kapsamını oluşturan öğretilerilebilir çocuklar özel eğitim okullarına geçilmeden önce, ülkemiz ve başka ülkelerde zihinsel özürlü çocuklar okulları ve birimleri hakkında bilgi verilecektir.

2.3.2.1 Başka Ülkelerde Zihinsel Özürlü Çocuklar İçin Okullar ve Birimler

Zihinsel özürlü çocukların eğitimlerinin tarihçesi kısmında anlatıldığı gibi başka ülkelerde, başlangıçta toplumdan soyutlanmış ortamlarda sağlanan özel eğitim hizmetleri giderek yerini özel sınıflara ve normal okullara bırakmaya başlamıştır. Ancak, özellikle avrupa ülkelerinde 80'li yıllarda ve son yıllarda açılan zihinsel özürlü çocuklar için okullar hala bu çocukları normallerden ayırarak veya diğer özürlü gruplar ya da normallerle bütünleştirerek eğitim hizmetlerini yürütmektedirler. Çalışmanın 3. bölümünde farklı ülkelerdeki bu tür okullar incelenecektir. Çoğunlukla Amerika ve İngiltere'de uygulanan, normal okullarda zihinsel özürlüler için özel sınıflar ve onları normallerle kaynaştırma çabaları Türkiye'de bölüm 2.3.2.2 de bahsedilecek nedenlerden ötürü henüz rayına oturamamıştır.

İngiltere'de özel eğitime muhtaç çocuklar için çalışmalar 1978 Warnock Raporu (Warnock Report) ve 1981 Eğitim Kanunu (1981 Education Act) den sonra iyice rayına oturmuş ve hızlanmıştır. (30), (31)

1981 kanunu 1983 yılından sonra hızla uygulanmaya başlanmış, yapılan çalışmalarda çocukları uygun olan normal okullarda eğitmek önemle vurgulanmıştır. Kanunla birlikte “eğitilebilir anormal çocuklar”, “uyumsuz çocuklar”, “zihinsel özürlü çocuklar” kategorileri sona ermiş, tüm bu çocuklar tek bir kategoride toplanmış ve bu çocuklara “öğrenme güçlüğü olan çocuklar” denmiştir. Çocuklar özürü oranında bireysel olarak, eğitim alanında, sosyal alanda ve gelişimleri yönünden tanınmaya çalışılmıştır. Kanundan önce resmi olarak yaklaşık % 2 oranında fiziksel, zihinsel, davranışsal özürü olan çocuk belirlenmiş bunlar özel eğitim okullarında eğitilmiştir. 1993 yılında % 20 oranında çocuk okul yaşantısında özel eğitime ihtiyaç duymaktadır. (32)

Son yıllarda önceden özel eğitim okullarında eğitim almış çocuklar normal okullarda (ordinary-mainstream schools) eğitim almaktadırlar. Hala özel eğitim okullarına devam eden çocuklar orta derecede veya karmaşık öğrenme güçlüğü olan çocuklardır. 1988 yılında Eğitimde Reform

Kanunu tüm özel eğitime muhtaç çocukların temel bir müfredata uymaları gerektiğini gündeme getirmiştir. Bu gereksinim çocukların artan ihtiyaçları ile birlikte özel eğitim okullarını da kapsamaktadır. (33)

İngiltere’de özel eğitim hizmetleri aşağıdaki birimleri kapsamaktadır: (34)

- Gerekli yardım ve destek ile normal sınıfta eğitim,
- Özel grup veya özel sınıfta geçen belirli zamanlar ile normal okulda eğitim,
- Ortak görülebilecek derslerin ve sosyal iletişimin sağlanabileceği komşu normal okul birlikteliği ile özel okulda eğitim, (*)
- Yanında hosteli ile tam gün normal okulda eğitim,
- Özel yatılı okulda tam gün eğitim,

İngiltere, Almanya gibi gelişmiş ülkelerde özel sınıf açılacak okullarda bazı önlemler alınmadan uygulamaya geçilmemektedir. Alınan önlemler şöyle sıralanabilir: (35)

- Özel sınıfların öğretmenleri özel olarak seçilmekte ve eğitilmektedir.
- Okulun, zihinsel özürlü çocukların eğitimine en uygun olabilecek bir dersliği özel olarak düzenlenmektedir.
- Zihinsel özürlü çocukların, ders dışı zamanlarda normal öğrencilerle beraber olması, normal ilişkiler kurabilmeleri ve sürdürebilmeleri, oyun ve arkadaşlık yoluyla sosyal ilişkilerini geliştirebilmeleri kontrollü bir şekilde sağlanmaktadır.
- Bazı ortak dersleri (müzik, beden eğitimi, resim v.b) normal çocuklarla yapma olanağı sağlanmaktadır.

Özel sınıflarda bu önlemler uygun olarak alınabildiğinde, zihinsel özürlü çocuklar için sağlıklı bir sosyal gelişme olanağı sağlanabilmektedir.

(*) Bölüm 2.3.3.2 de anlatılan eğitim kurumlarının çalışma yöntemlerinden “bütünleştirme” yöntemine yaklaşım görülmektedir.

Özel sınıfların başarılı bir şekilde organizasyonu bazı faktörleri içerir. Bu faktörleri şöyle sıralayabiliriz: (36)

- Kurulacak sınıfların sayı ve seviyesi.
- Sınıf büyüklüğü / ölçüleri.
- Sınıfın konumu / yeri.
- Ulaşım.
- Sınıfın ilkokul programına entegrasyonu.

Normal okul bünyesinde zihinsel özürlü çocuklar için özel sınıf öneri plan şeması, ek 2 de yer almaktadır.

2.3.2.2 Türkiye'de Özel Eğitim Okulları ve Birimleri

Ülkemizde özürlü çocuklar, özel eğitimlerini;

- Özur türlerine göre açılan gündüzlü veya yatılı özel eğitim okullarında,
- Özur türlerine göre normal ilkokullar bünyesinde açılan özel sınıflarda,
- Kaynaştırma (normal öğrencilerle birlikte aynı sınıfta) yolu ile sürdürmektedirler. (37)

1990-1991 öğretim yılı başı verilerine göre;

- 9 körler, 33 sağır, 2 ortopedik özür, 11 eğitilebilir çocuklar ve 10 öğretilebilir çocuklar olmak üzere toplam 65 özel eğitim okulu vardır.
- Normal ilkokullar bünyesinde 2 görme, 68 işitme, 773 eğitilebilir zihinsel ve 8 öğretilebilir zihinsel özür, özel sınıfı olmak üzere toplam 851 özel sınıf vardır.
- Özel eğitim hizmetlerinden yararlanan 21910 özür, 8206 sı özel eğitim okullarında, 9770 i özel sınıflarda ve 3934 ü kaynaştırmada öğrenimlerini sürdürmektedirler. Okullandırılanların 1014 ünü görme, 6821 ini işitme, 269 unu ortopedik, 13259 unu eğitilebilir zihinsel ve 547 sini öğretilebilir zihinsel özür, oluşturmaktadır.
- Özel eğitim alanında toplam 1949 öğretmen görev yapmaktadır. Öğretmenlerin 851 i özel sınıflarda, kalan 1098 i de özel eğitim okullarında çalışmaktadır. 163 öğretmen görme, 775 öğretmen işitme, 30 öğretmen ortopedik, 878 öğretmen eğitilebilir zihinsel ve 103 öğretmen öğretilebilir zihinsel özür, eğitimi alanında görev yapmaktadır. (38)

Türkiye'de zihinsel engelli çocukların genel nüfustaki oranları ve bu çocukların okullaşma durumu ile ilgili oranlar 1990 genel nüfus sayımı geçici sonuçlarına göre belirlenmiş ve istatistiki verilerle belirtilmiştir. (Bkz. Ek 3)

Ülkemizde zihinsel engelli çocukların ilkokulların bünyesinde açılan alt özel sınıflarda, özel eğitim okullarında ve diğer birimlerde eğitim öğretime tabi tutuldukları daha önce belirtilmiştir. İlgili sağlık kuruluşları ve RAM(*) dan geçen çocuk, tanı konulduktan sonra öğrenim çağında ise ilkokulların alt özel sınıflarına veya öğretilebilir çocuklar okullarına yerleştirilir. (39)

(*) RAM: Rehberlik Araştırma Merkezi

Alt özel sınıflara yerleştirilen çocuklar okulu bitirdikten sonra bulundukları yerde eğitilebilir çocuklar iş okulu varsa (isteğe göre) bu okullara yerleştirilirler. Bu okullara yerleştirilemeyen öğrenciler, kaynaştırma adı altında normal sınıflara yerleştirilmektedir.

Araştırmanın esas konusu olan öğretilebilir çocuklar özel eğitim okulları ayrıntılı tanıtılmadan önce bu çocuklar için hizmet veren tüm özel eğitim okulları ve birimleri hakkında kısaca bilgi vermekte fayda vardır.

2.3.2.2.1 Öğretilebilir Çocuklar Okulları

Milli Eğitim Bakanlığı Zihinsel Özürlü Çocukların Eğitim Uygulamaları Yönetmeliği'ne göre, zeka bölümleri 25-44 arasında olup, bu sebeple ilkokul eğitim ve öğretiminden yararlanamayan çocuklara; öz bakımlarını yapabilme, çevreleriyle sağlıklı ilişki kurabilme, bu ilişkilerini geliştirme ve sürdürmelerine, kapasiteleri oranında sosyal yönden beceri kazanmalarına ve topluma uyum sağlamalarına yardımcı olan, gündüzlü ve yarım yatılı özel eğitim okullarıdır. (40)

1990-1991 öğretim yılı verilerine göre, Ankara, Bursa, Denizli, Erzurum, İçel, İstanbul, Ordu, Zonguldak'ta birer ve İzmir'de iki olmak üzere 10 öğretilebilir çocuklar okulundan 466 öğrenci yararlanmaktadır. Daha sonra İstanbul'da eğitime açılan iki okulla bu sayı 12 ye çıkmıştır. (41)

2.3.2.2.2 Eğitilebilir Çocuklar İş Okulları

Yönetmeliğe göre, ilkokul mezunu olup, 18 yaşını geçmemiş zeka bölümü 45-75 arasında bulunan, bu sebeple üst öğrenime devam edemeyenlere uygun bir meslek veya işin temel becerilerini kazandırmayı amaçlayan, çıraklık seviyesinde, bir yılı hazırlık olmak üzere 4 yıl eğitim veren, gündüzlü ve yarım yatılı özel eğitim okulları, eğitilebilir çocuklar iş okulları olarak tanımlanmaktadır.

Eğitilebilir çocuklar iş okulunda görevlendirilecek personel müdür, müdür yardımcıları, uzmanlar (psikolog, rehber öğretmen, uzman tabip, fizyoterapist, diyetisyen, hemşire), atölye öğretmenleri, usta öğreticiler, memur, daktilo, şoför, aşçı, hizmetlilerden meydana gelir. Eğitilebilir çocuklar iş okulunda sınıf öğretmenliği esastır. Akademik dersler, kurstan geçerek branşlaşmış sınıf öğretmenleri ve özel eğitim branş öğretmenleri tarafından okutulur. (42)

1990-1991 öğretim yılı verilerine göre, Bursa, Adana, Yozgat, Ankara, Kayseri, İstanbul, Karabük, İzmir, Balıkesir, Sivas illerinde açılan 10 eğitilebilir çocuklar iş okulunda toplam 598 öğrenci, Karabük'te Eğitilebilir Çocuklar İlkokulunda ise 70 öğrenci eğitim öğretim hizmetinden yararlanmaktadır. (43)

2.3.2.2.3 İlkokullarda Özel Eğitim Uygulamaları Alt Özel Sınıflar ve Kaynaştırma Eğitimi

Özel sınıflar, Bakanlığa bağlı, normal ilkokullar ve ilköğretim okulları bünyesinde, öğrenme güçlüğü olan veya eğitilebilir ve öğretilebilir düzeydeki, zihinsel özürli çocuklar için açılacak sınıfları, "kaynaştırma" ise, zihinsel özürli çocukların normal okullarda akranları ile birlikte eğitim ve öğretime devam ettikleri programı ifade eder. (44)

Özel sınıflar en az 10 öğrenci ile açılmakta, mevcutları 8'den aşağı 15'ten yukarı olmamaktadır. Zihin özürli en az 8 çocuk için başvuru olduğu takdirde, resmi ve özel ana okullarında "özel eğitim grupları" oluşturulmakta, ilkokullarda ise "özel ana sınıfları" açılmaktadır. Özel ana sınıflarına normal ana okulu ve ana sınıflarına atanan öğretmenler atanmakta, rehberlik ve araştırma merkezince düzenlenecek hizmet için eğitim kurslarında yetiştirilmektedir. (45)

Rehberlik ve araştırma merkezi müdürlüklerince yapılan inceleme neticesinde eğitilebilir seviyede olduğu tesbit edilen çocukların eğitimlerin, yeterli sayıda öğrenci bulunmaması halinde ilkokullarda normal sınıflar içinde kaynaştırılmalarıyla sürdürülür. Kaynaştırma için okulda bir sınıfa bir öğrenci verilir. Bu sayı çok zorunlu durumlarda 2'ye çıkabilir. Bu öğrencilerin bulundukları sınıflarda öğrenci sayısı, diğer kaynaştırma öğrencisi olmayan sınıflara göre en az 5 öğrenci eksik olacak şekilde düzenlenir. (46)

Zihinsel özürli çocuklara hizmet veren tüm bu okullar ve birimler ile ilgili 1992 yılında toplanan I. Özel Eğitim Konseyi'nde bir takım kararlar alınmış, sorunlar belirlenmiş ve öneriler sunulmuştur. (Bkz. Ek 4)

2.3.3 Eğitim Kurumlarının Çalışma Yöntemleri

Zihinsel özürliülerin eğitimi ve eğitim kurumlarının yapısı iki farklı görüşe göre biçimlenmektedir. Bunlar "Segregation (ayırma); normallerden ayırma ve ayrı yerlerde eğitim" ve "Integration (bütünleştirme); normallerle birlikte ayrı okullarda verilen eğitim" diye tanımlanabilir. (47)

2.3.3.1 Ayırma (Segregation) Yöntemi

Bu yöntemde zihinsel özürliü çocuklar normal çocuklardan ayrılarak eğitilir. Birçok ülkede hala geçerli olan bu görüş bu konudaki ilk uygulama olmuştur. (48)

Zihinsel özürliü çocuğun bireyler ile ilişki kuramayacağı, onlar tarafından aşağılanacağı kabul edilerek, toplumdan izole edilmesinin savunulduğu bu eğitim sistemi günümüzde daha az savunucu bulmaktadır. (49)

Ayırma (segregation) yöntemini uygulayan kurumlar, zihinsel özürliü bireyi toplumdan ayırarak eğiten ya da sosyalleştirme amacına ulaşma çabasında ve yapının işlevinin belirlenmesi sırasında başka bir grup ile birleştirmek, başka bir yapı ile biraraya gelmek gibi yöntemleri uygulamayan, bu tür sosyalleştirme endişeleri taşımayan yatılı veya gündüzlü eğitim kurumlarıdır.

Az savunucusu olmasına rağmen batı ülkelerinde bu amaca yönelik tasarlanmış yapılar olduğu gibi Türkiye'de de öğretilabilir çocuklar okulları ve eğitilebilir çocuklar iş okulları bu yöntemi uygulamaktadırlar. (*)

Özürliülerin topluma uyumlarının sağlanmasında sosyal bütünleşme açısından bu yöntemin sakıncalı olup olmadığı hala tartışma konusu olurken, özel durumları nedeniyle belirli bir zihinsel özürliü çocuk kesiminin eğitimi için oluşturulması gerekli olan eğitim kurumları ayırma yöntemini uygulamaktadırlar.

(*) Alan çalışmaları sırasında yapılan görüşmelerde öğretilabilir çocukların ayırma yöntemiyle eğitilmesinden yana olanların sayısı fazladır. Sosyal bütünleşme probleminin kardeş okul yöntemi ile çözülebileceği ileri sürülmektedir. Türkiye'de zihinsel özürliü çocukların eğitimine yönelik tasarlanmış yapı henüz yok sayılmaktadır. mevcut okullar gösterilen yere yerleştikleri için belirli bir yöntemi uygulama çabasında değildir.

2.3.3.2 Bütünleştirme (Integration) Yöntemi

Bütünleştirme (integration) yöntemi zihinsel özürlü çocukların normal veya diğer özürlü çocukların devam ettiği eğitim kurumlarında birarada eğitilmesidir. Bu eğitim sisteminde bireylerin zeka düzeylerine göre ayrılarak eğitilmesi toplumsal yaşamda bütünleşme açısından sakıncalı görülmüş, zihinsel özürlü çocukların eğitiminin normal bireyler arasında yapılması uygar ve insanca bir davranış olarak değerlendirilerek, sonuçların daha olumlu olacağı savunulmuştur. Daha çok gelişmiş ülkelerde kabul görerek uygulanmaktadır. (50)

Bütünleştirme yöntemine göre organizasyonu yapılmış eğitim kurumlarında sosyal bütünleşmenin oluşturulmasına yönelik olarak zihinsel özürlüler grubu yanında başka bir grubun eğitimlerinin yapılması hedeflenmektedir. İki grubun birbirleri ile kaynaşmalarının sağlanması ile zihinsel özürlü çocuğun topluma çıkarılmadan önceki ilk hazırlık döneminin oluşturulması, sosyal ilişki bilincinin yaratılması amaçlanmaktadır.

Batı ülkelerinde zihinsel özürlü çocuklar ile normal çocukları veya diğer özürlü gruplardan çocukları biraraya getirmek üzere tasarlanmış yapılar ile ülkemizde ve başka ülkelerde normal okul bünyesindeki özel sınıflar ve kaynaştırma eğitimi bütünleştirme (integration) yöntemine örnek gösterilebilir. Türkiye'de henüz bu yöntemi hedef alan bir yapı kompleksi mevcut değildir.

Genel olarak Türkiye'de zihinsel özürlü çocuklar için hizmet veren okul ve birimlerin belirli bir yöntemi uygulama çabası içinde olmadıkları belirtilmiş olmasına rağmen, bu okullar ve birimler eğitim kurumlarının çalışma yöntemleri dikkate alınarak araştırmacı tarafından gruplandırılmaya çalışılmıştır. (Bkz. Tablo 2-4)

Tablo 2.4 Milli Eğitim Bakanlığı'na Bağlı Zihinsel Özürlü Çocuklar Özel Eğitim Okulları Ve Birimleri

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI'NA BAĞLI ZİHİNSEL ÖZÜRLÜ ÇOCUKLAR ÖZEL EĞİTİM OKULLARI VE BİRİMLERİ					
BÜTÜNLEŞME YÖNTEMİ UYGULANAN OKUL VE BİRİMLER			AYIRMA YÖNTEMİ UYGULANAN OKUL VE BİRİMLER		
Okul - Birim Türü	Hizmet Verdiği Zihinsel Özürlü Grup	IQ	Okul - Birim Türü	Hizmet Verdiği Zihinsel Özürlü Grup	IQ
Normal ilkokullardaki alt özel sınıflar	Eğitilebilir Çocuk	50-75	Öğretilebilir Çocuk Okulları	Öğretilebilir Çocuk	36-49
Normal ilkokullardaki Kaynaştırma Eğitimi	Eğitilebilir Çocuk Ağır Öğrenenler	50-75 75-90	Eğitilebilir Çocuklar İş Okulları	İlkokul mezunu eğitilebilir Zihinsel Özürlü	50-75
			İş Eğitim Merkezleri	Öğretilebilir çocuklar okulu ve eğitilebilir çocuklar iş okulları mezunu veya hiçbir eğitim almamış olanlar	36-49 50-75

2.4 Öğretilebilir Zihinsel Özürlü Çocuğun Eğitimi Ve Öğretilebilir Çocuklar Özel Eğitim Okulu

Daha önceki bölümlerde açıklandığı gibi, öğretilebilir zihinsel özürlü çocuklar; yaşıtı olan normal çocuğun gelişimine göre ondan 2/4 ile 3/4 oranı arasında daha geç gelişen durumu nedeniyle eğitilebilir zihinsel özürlü çocuklar için açılan özel sınıflara uygun olmayan, kendini günlük genel tehlikelerden koruyabilen, kendi hizmetlerini görme, evde ve korunmalı yakın çevresinde sosyal uyum ve ekonomik yararlılık için gerekli gizli güçlere (potansiyele) sahip olan, yaşam boyu ilgi, denetleme ve ekonomik destek gerektiren kesimdir. Öğretilebilir çocuklar ancak korunmalı, kontrol edilen özel bazı önlemler alınan çevre içinde toplumda yararlı olma potansiyeline sahiptirler. (51)

2.4.1 Öğretilebilir Çocukların Eğitim Amaçları

Zihinsel özürlü çocukların eğitimi için belirlenen bazı eğitim amaçları şu şekilde özetlenebilir: (52)

- Kendi hizmetlerini kendisinin yapması için gerekli becerileri öğretmek
- Sosyalleştirmek (evde ve yakın çevresinde sosyal uyum sağlayabilmesi) için gerekli becerileri kazandırmak
- İletişim becerilerini (konuşma-okuma-yazma) öğretmek
- İş öğretmek, evde ve korunmalı yerlerde ekonomik yararlılık sağlayacak becerileri kazandırmaktır.

Bu amaçlara ulaşabilmek için, öğretilebilir zihinsel özürlü çocuklara kazandırılacak bilgi ve becerileri şu şekilde özetleyebiliriz: (53)

- Zihin güçlerinin fonksiyonel duruma getirilmesi ve gelişimini sağlayacak yaşantılar ve etkinlikler.
- Kendi hizmetlerini kendisinin görmesinde çocuğa yeterlik kazandıracak yaşantılar ve etkinlikler.
- Sözlü dil gelişimini sağlayacak etkinlikler.
- Sosyal gelişim ve uyum sağlayacak yaşantılar ve etkinlikler.
- Ruh sağlığını geliştirmeye yarayan yaşantılar ve etkinlikler.
- Psiko-devimsel gelişime aracılık eden etkinlikler.
- Duyuların kullanılması ve gelişimini, duyuların eğitimi sağlayacak etkinlikler.
- Çeşitli uğraşı becerileri kazandıracak etkinlikler.

- Zamanını hoş geçirme ve değerlendirme etkinlikleri.

Öğretilebilir zihinsel özürlü çocukların eğitiminde basit ve hayati etkinlikler önem taşır. Bu etkinlikleri şu şekilde sıralayabiliriz: (54)

- Kendine yardım: Giyinme, soyunma, el-yüz yıkama, saç tarama, diş fırçalama vb.
- Pratik işler: Yatak yapma, sofraya hazırlama, süpürme, çamaşır yıkama, odaların toplanması, düzenlenmesi, bitkilerin sulanması vb.
- Ana dilini geliştirme: Kelime dağarcığının genişletilmesi, konuşmasını düzeltmesi, hikaye anlatma vb.
- Sosyalleşme: Basit görgü kurallarını öğrenme, başkalarının haklarına saygı gösterme ve grup etkinlikleri kazanma vb.
- Devimsel beceriler: Yürüme, denge, koşma, atlama, boncuk dizme, örme vb.
- Güvenlik: Sıcak ve keskin nesneleri kullanma, merdiven inip çıkma, oyun bahçesinden yararlanma vb.
- Sağlık: Temizlik alışkanlığı, diş koruma, ısıya göre giyinme, her ilacı almama vb.
- Basit algılar kazanma: Şekil ve renk algılarını kazanma, harf ve sayılar, boyama vb.
- Kavram geliştirme-Zihin geliştirme: Zaman, mekan, yükülük gibi kavramlar öğretilmesi.
- Akademik beceriler: Basit okuma işlevi, bitki ve hayvanlarla ilgilenecek onları tanıma, bazı idari işlevleri (Belediye, il, polis vb.) tanıma.
- Açıklayıcı etkinlikler: Boyama, kesme-yapıştırma, basit tahta işleri, müzik dinleme, müzikli oyunlar, basit hikayeleri oyunlaştırma, kum oyunları, bilye ile oynama vb.

Öğretilebilir zihinsel özürlü çocukların eğitim olanaklarını incelersek, önceki bölümlerde bahsedildiği gibi başka ülkelerde eğitim olanaklarından faydalanabilecek tüm zihinsel özürlü çocuk grupları normal okullardaki özel sınıflar ve kaynaştırma eğitiminden faydalanmakta, bu arada daha az savunucusu bulunan özel eğitim okulları da faaliyetini sürdürmektedir. Ülkemizde ise öğretilebilir çocuklar grubu normal okullarda eğitilmemekte, henüz yeni yeni öğretime açılan sayıları son birkaç yılda artan öğretilebilir çocuklar özel eğitim okullarında eğitim-öğretim görebilmektedirler. Öğretilebilir çocuklar grubunun normal okullarda açılacak alt özel sınıflarda eğitim görüp göremeyeceği konusunda tartışmalar sürmekte, bu çocukların ayrı okullarda belki normal çocuk veya diğer özürlü çocuk gruplarına da hizmet verebilecek bütünleştirme (integration) yöntemine örnek olabilecek yapı gruplarında eğitim görebileceği fikri savunulmaktadır.

Türkiye'de öğretilabilir çocuklar okulları genellikle amaca yönelik tasarlanmış yapılar olmadıkları için ayırma veya bütünleştirme yöntemi kaygısı taşımadan yalnızca bu çocuklara en iyi ve doğru hizmeti götürüp eğitim hizmetlerinden yararlandırmak ilkesi ile hareket etmektedirler.

2.4.2 Öğretilabilir Çocukların Eğitimi ve Rehabilitasyonu Yönlerinden Gözönünde Bulundurulacak Esaslar

Çocukların istenen davranışı göstermeleri veya gösterememeleri çeşitli nedenlere dayanır. Öğrencilerde uygun davranışların geliştirilmesi, davranışların düzenlenmesi ve yönetilmesi için aşağıdaki esasların gözönünde bulundurulması gereklidir. (55)

- Kavramları basitleştirerek ele almak: Öğretilabilir çocuklar, soyut kavramları oldukça güç öğrenirler. Somut veya fonksiyonel kavramlar öncelikle ele alınmalıdır. Etkinliklerde “yakın çevreden hareket edilerek, yaparak, yaşayarak” yöntemine yer verilmelidir.
- Kısa süreli konuları ele almak: Öğretilabilir çocukların uzun konuları takip etme yönünden dikkat ve yetenekleri yeterli değildir. Bu sebeple ünite bütünlüğü içinde ele alınacak konular kısa süreli zaman dilimleri içinde, küçük bölümler halinde işlenmelidir.
- Etkinlikler gelişigüzel olmaktan çıkarılıp programlara bağlı ve öğretmen gözetiminde yapılmalıdır.
- Öğretilabilir çocukların zihinsel yeteneklerinin sınırlı olması araştırma yapabilmelerini, olayları ve konuları birbirine bağlayabilmelerini engellemektedir. Bu durum dikkate alınarak ferdi çalışma, etkinliklerin çıkış noktası olmalıdır.
- Etkinlikler, çocuğun gelişim seviyesine uygun araç-gereç ve çalışmalarla başlamalıdır. Öğretilabilir çocuklar için kullanılacak araçlar, çevrede bulunan gerçek araçlar veya modeller olmalıdır. Karışık parçalı araçlar yerine az parçalı, basit araçlar seçilmeli, araçların parçaları yerine bütünü ve fonksiyonel yanı ele alınmalıdır.
- Etkinlikler:
 - * Seviyeye uygun ve basit olmalıdır.
 - * Öğrencinin başarılı çalışmaları mutlaka görülmeli, değer verilmeli ve gerekirse ödüllendirilmelidir.
 - * Olumsuzdan daha çok olumlu ifadeler kullanılmalıdır.
 - * Güven sarsıcı sözlerle isteklerden kaçınılmalıdır.
 - * Acele ve telaşlı emirler yerine sakin ifadeler kullanılmalıdır.
 - * Mümkün olduğunca çocukların aktivitesi, öğretmenin aktivitesinden fazla olmalıdır.
 - * Etkinlikler gezi, gözlem ve incelemelerle desteklenmelidir.

2.4.3 Öğretilbilir Çocuklar Okulu Genel Özellikleri

Öğretilbilir çocuklar okullarının tanımlanması 2.3.2.2.1 bölümünde yapılmıştı. Öğretilbilir çocuklar okullarına alınacak öğrencilerin M.E.B. Zihinsel Özürlü Çocukların Eğitim Uygulamaları Yönetmeliğine göre aşağıdaki şartları taşımaları gerekir: (56)

- Öğretilbilir zeka düzeyinde "25-44 Z.B." olmak
- Zihin yetersizliği yanında, kör, sağır ve bağımlılık derecesinde ortopedik özürlü olmamak
- Müracaat tarihinde 6 yaşını doldurmuş, 14 yaşından gün almamış olmak
- Tuvalet alışkanlığını kazanmış olmak
- Okula kayıt sırası gelmiş olmak

Okulun eğitim-öğretim programı, aşağıdaki seviyelerden meydana gelir: (57)

- Öz Bakım 1
- Öz Bakım 2
- Ünite 1
- Ünite 2
- İş Eğitimi ve Uygulama Programı

İş Eğitimi ve Uygulama Programı, okulun bünyesinde olabileceği gibi Bakanlığın uygun göreceği bir başka mekanda da okula bağlı olarak sürdürülebilir.

Okulun programında yer alan Öz Bakım 1, Öz Bakım 2, Ünite 1, Ünite 2 ve İş Eğitimi ve Uygulama Programlarının herbirinin süresi en az bir, en çok üç yıldır. Seviyelere uygun hazırlanan eğitim-öğretim ve rehabilitasyonla ilgili okul programı ile beraber, ferdi programlar da uygulanır.

Her seviyede sınıf mevcudu en az beş, en fazla on'dur. Bu mevcutlara göre sınıflarda bir öğretmen ve bir çocuk bakıcısı görevlendirilir.

Öğretilbilir çocuklar okulunda, ihtiyaca göre Bakanlıkça hazırlanacak yönetmeliklerde belirtilen sayı ve niteliklere uygun olarak müdür, müdür yardımcısı, uzmanlar (uzman tabip, psikolog, fizyoterapist, rehber öğretmen, çocuk gelişimi ve eğitim uzmanı, diyetisyen, hemşire), özel eğitim öğretmeni, sınıf öğretmeni, çocuk gelişimi öğretmeni, çocuk bakıcısı ve hizmetin gerektirdiği diğer memur ve hizmetli personel sağlanır.

Öğretilebilir Çocuklar Okuluna, fakültelerin özel eğitim öğretmenliği bölümünden mezun olanlar sınıf öğretmeni olarak atanırlar; bu öğretmenler mevcut öğretmen ihtiyacını karşılamadığı takdirde, ana sınıfı öğretmenliği yapabilme şartlarına haiz olanlardan, özel eğitim öğretmenliği kursundan geçmiş olanlar sınıf öğretmeni olarak görevlendirilir. (58)

Okulda etkinlikler süresi toplamı günlük 6 saat (360 dak.) dır. Öğrenci için etkinlik devamlıdır. Öğrencilerin özelliklerinden dolayı etkinlik, dinlenme ve ihtiyaç giderme içiçedir. Zamanla sınırlandırılmaz. Yemek süreleri de etkinlikten sayılır. (59)

Sadece öğretilebilir zeka düzeyinde olan çocuklar için açılmış bu okullarda öğrenciler, ilk başvurularındaki düzeylerine göre etkinlik gruplarına alınır. Çocuklar, kolaydan zora doğru etkinlikleri içeren grup çalışmalarını yeterince kavradıktan sonra bir üst grup etkinliğine katılırlar. Gruplar en çok beş çocuktan oluşur. (60)

Okula değişik yaşlardaki öğretilebilir çocuklar alınacağından, grupların oluşumunda onların bazı temel alışkanlıkları kazanmış olmaları ve ilgilerinin dikkate alınması yanında, onların takvim yaşları da gözönünde tutulur. Eğer ergenlik çağına (12 yaş ve üstü) ulaşmış çocukların sayısı beş civarında ise bu yaştakiler için ayrı bir grup oluşturulur. 12 yaşın altındakiler için gruplar, yukarıda belirtilen diğer özelliklere göre yapılır.

Ayrıca grupların oluşturulmasında çocukların zeka yaşları ve daha önceden herhangi bir eğitimden geçip geçmedikleri de dikkate alınır. Grup etkinliklerinin öğretilebilirler kazandırılmasında, ilkökul öğretmenleri ile çocuk gelişim uzmanlarından yararlanılır. (61)

2.4.4 Öğretilebilir Çocuklar Okulunun Amaçları

Okulun amaçları, Türk Milli Eğitimin genel amaçları ve temel ilkelerine uygun olarak aşağıdaki gibi sıralanabilir: (62)

- Anayasamıza göre, eğitim-öğretim hakkını vermek, güçleri oranında gelişimlerini ve topluma yararlı bir vatandaş olmalarını sağlamak,
- Aşırı ve zararlı yardımlarla bağımsızlıklarının engellenmesini, kötü kullanılmasını, istismar edilmesini önleyici tedbirler almak,
- Özürlü doğrultusunda zihin, beden, toplum, duygu ve ekonomik yönlerden kendine yeterli bir vatandaş haline getirmek,

- İçinde yaşadıkları ve yaşayacakları evre tarafından kabul edilebilen, sevilen, haklardan yararlanılan ve görevlerini yapabilen birer insan olabilmelerini sağlamak,
- Daha iyi, rahat ve düzenli yaşamanın yollarını öğretmek,
- Beden ve ruh sağlığı yerinde, hr ve güven içinde yaşayabilecekleri bir seviyeye getirmek,
- Yeterli sağlık, temizlik, beslenme ve düzen alışkanlıkları kazandırmak,
- Türkçe'yi özürleri oranında doğru kullanabilmelerini sağlamak,
- Fiziki güçlerini geliştirebilmelerine, bağımsız hareket edebilmelerine ve zihinsel kapasiteleri ile davranışları arasında uyum sağlayabilmelerine yardımcı olmak amacıyla gerekli rehabilitasyonu sağlamak,
- Sosyal olaylara ilgi gösterme, sosyal evre içinde bulunmaktan hoşlanma, başkalarıyla işte, oyunda, etkinliklerde ve bütün ilişkilerde işbirliği yapabilir duruma getirmek,
- Kapasiteleri oranında zbakım ve iş becerileri kazanmalarını sağlamak,
- Varolan yeteneklerini en iyi kullanabilir duruma getirmek,
- İyi, güzel ve doğruyu ayırdedebilir ve bunları yerinde kullanabilir duruma getirmek,
- Pratik hayatta kendine yetecek kadar temel beceri ve alışkanlıkları kazandırmak,
- Boş zamanlarını yararlı bir şekilde değerlendirmelerini sağlamak,
- Aile hayatının görev ve sorumluluklarını kabul etmek, ev içinde düzenli, hoşgrl insan olma durumuna getirmek,
- Özür ve problemin meydana getirdiği gelişim engellerini ortadan kaldırmak veya etkisini azaltmak,
- Ailenin, uzak ve yakın çevresinin ilgisini çekecek yardımseverlik duygularını geliştirmek,

Öğretilebilir çocuklar okulu program taslaklarının hazırlanması, bu grupta yer alan zihinsel özürli çocukların eğitim olanaklarından faydalanabilmeleri için eğitim yapılarının öğretime açılması, son birkaç yıl içinde görülmektedir. Faaliyette olan yapılar amaca yönelik tasarlanmış olmadıklarından ve gelişmelerin yeni tarihli olmasından dolayı öğretilebilir çocuklar özel eğitim yapılarının tasarım, planlama ve biçim ilkeleri, kullanıcı ihtiyaçları ve mekan özellikleri üzerine, literatürde bilgiye rastlanamamıştır. Çalışmanın bundan sonraki 3. bölümünde, farklı ülkelerde zihinsel özürli çocuklar için tasarlanmış özel eğitim okulları kullanıcıları genel yerleşimi ve mekanları yönünden incelenmiş, daha sonra 4. bölümde ise İstanbul il sınırları içinde yer alan üç öğretilebilir çocuklar özel eğitim okulu üstünde alan çalışması yapılmış, binalar birtakım yöntem ve teknikler kullanılarak değerlendirilmiş, kullanıcı ihtiyaçları ve mekanlarda olması gereken özellikler saptanmış, bu tür binaların tasarım, planlama ve biçim ilkelerine veri oluşturulmaya çalışılmıştır.

2. BÖLÜM KAYNAKLARI

- (1) ÖZSOY, Yahya, ÖZYÜREK Mehmet, ERİPEK, Süleyman Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar-Özel Eğitime Giriş, Karatepe Yayınları Çağ Matbaası, Ankara, 88, s. 176
- (2) a.g.e, s. 175
- (3) a.g.e, s. 201, 202
- (4) ENÇ, Mithat, ÇAĞLAR, Doğan Özel Eğitime Giriş, A.Ü. Eğitim Fakültesi Yayınları, No:95 Kalite Matbaası, Ankara, 1981 s.262
- (5) ÇAĞLAR, Doğan Geri Zekalı Çocuklar ve Eğitimi, A.Ü. Eğitim Fakültesi Yayınları No:82, Ankara, 1979, s.97
- (6) ENÇ, Mithat y.a.g.e, s.247
- (7) ÖZSOY, Yahya y.a.g.e, s. 191
- (8) ENÇ, Mithat y.a.g.e, s.247
- (9) ÖZSOY, Yahya y.a.g.e, s. 191
- (10) ENÇ, Mithat y.a.g.e, s.247
- (11) ÖZSOY, Yahya y.a.g.e, s. 191
- (12) ÇAĞLAR, Doğan y.a.g.e, s. 104
- (13) ÖZSOY, Yahya y.a.g.e, s. 192
- (14) I. Özel Eğitim Konseyi, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları No:2431, Tanıtıcı Yayınlar Dizisi, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul, 1992 s. 192
- (15) Özel Eğitimin Tarihçesi, Mevcut Durum, Alan çalışmaları sırasında elde edilen ancak kaynağına ulaşılamayan döküman, s.9
- (16) ENÇ, Mithat y.a.g.e, s.24
- (17) a.g.e, s.24
- (18) Kaynağına ulaşılamayan döküman, y.a.g.e, s.9
- (19) ÇAĞLAR, Doğan y.a.g.e, s. 111
- (20) a.g.e, s. 112
- (21) a.g.e, s. 113
- (22) Kaynağına ulaşılamayan döküman, y.a.g.e, s.9
- (23) a.g.e, s.9
- (24) a.g.e, s.9, 10

- (25) Milli Eğitim Bakanlığı Zihinsel Özürlü Çocukların Eğitim Uygulamaları Yönetmeliği T.C. Resmi Gazete 22 Haziran 1992 Sayı 21262 s.1
- (26) ÇAĞLAR, Doğan y.a.g.e, s.554
- (27) a.g.e, s.554
- (28) a.g.e, s.524, 525
- (29) I. Özel Eğitim Konseyi, y.a.g.e, s.180
- (30) Special Education, The British Council Libraries, Books and Information Division, Information Development Unit, England, s.1
- (31) Designing for Pupils with Special Educational Needs, Special Schools, Department for Education, Architects and Building Branch, Building Bulletin 77, London, 1992, s.1
- (32) Special Education, y.a.g.e, s.1
- (33) Designing for Pupils with Special Educational Needs, Special Schools, y.a.g.e, s.1
- (34) Designing for Childeren with Special Educational needs, Ordinary Schools, Department of Education and Science, Building Bulletin 61, Her Majesty's Stationery Office, London, 1984, s.5
- (35) ÇAĞLAR, Doğan y.a.g.e, s.554
- (36) ERDMAN, Robert L.
WYATT, Kenneth E.
HELLER, Harol W. The Administration of Programs for Educable Retarded Children in Small School Systems, 1970, Virginia, s.17, 18, 19, 20
- (37) Kaynağına ulaşılamayan döküman, y.a.g.e, s.10
- (38) a.g.e, s.10, 11
- (39) I. Özel Eğitim Konseyi, s.190
- (40) M.E.B Zihinsel Özürlü Çocukların Eğitim Uygulamaları Yönetmeliği, y.a.g.e, s.2
- (41) I. Özel Eğitim Konseyi, y.a.g.e, s.192
- (42) M.E.B Zihinsel Özürlü Çocukların Eğitim Uygulamaları Yönetmeliği, y.a.g.e, s.6, 7, 8, 10, 11
- (43) I. Özel Eğitim Konseyi, y.a.g.e, s.192
- (44) M.E.B Zihinsel Özürlü Çocukların Eğitim Uygulamaları Yönetmeliği, y.a.g.e, s.17
- (45) a.g.e, s.17

- (46) a.g.e, s.18
- (47) ÇAĞLAR, Doğan y.a.g.e, s.548
- (48) a.g.e, s.548
- (49) a.g.e, s.548
- (50) a.g.e, s.548
- (51) a.g.e, s.501
- (52) a.g.e, s.504
- (53) a.g.e, s.504
- (54) a.g.e, s.505
- (55) Öğretilebilir Çocuklar Okul Programı, T.C. Milli Eğitim Bakanlığı, Özel Eğitim ve Rehberlik Dairesi Başkanlığı, Milli Eğitim Basımevi Ankara, 1990 s.9, 10
- (56) M.E.B Zihinsel Özürlü Çocukların Eğitim Uygulamaları Yönetmeliği,y.a.g.e, s.3
- (57) a.g.e, s.4
- (58) a.g.e, s.11
- (59) a.g.e, s.5
- (60) Öğretilebilir Çocuklar Okul Programı, y.a.g.e, s.19
- (61) a.g.e, s.19
- (62) a.g.e, s.8, 9

3. BÖLÜM FARKLI ÜLKELERDEN İNCELENEN ÖZEL EĞİTİM OKULLARI, KULLANICI ÖZELLİKLERİ VE MEKAN KULLANIMI

Bu bölümde, mevcut literatürden İngiltere (iki okul), Almanya (altı okul) ve Amerika (bir okul) olmak üzere farklı üç ülkeden dokuz okul örneği incelenmiştir. Okullar önce kullanıcı ihtiyaçları, genel yerleşim ve yer seçimi açısından ele alınmış, sonra mekan kullanımları yönlerinden detaylandırılarak, plan örnekleriyle açıklanmıştır.

3.1 Kullanıcı Özellikleri

İngiltere, Almanya ve Amerika'daki zihinsel özürli çocuklar özel eğitim okulları incelendiğinde, öğrencilerin ilköğretim, ortaokul ve daha ileri eğitim düzeyindeki veya alt , orta, üst ve daha ileri eğitim basamaklarındaki çocuklar oldukları görülmüştür. Okulların genellikle hepsinde zihinsel özürli çocukların yanında, öğrenme güçlüğü olan hatta fiziksel özürli çocuklarda eğitim almaktadırlar. İngiltere’ de zihinsel özürli çocuk tanımı yerine artık " öğrenme güçlüğü olan çocuklar" tanımlamasının kullanıldığı önceki bölümlerde belirtilmiştir. Ancak Alman örneklerinde geçen “ öğrenme güçlüğü olan çocuklar “ grubu, zihinsel özürli çocukların eğitsel sınıflandırılmasındaki zeka bölümü 75-90 arasında olan, ülkemizde normal sınıflarda kaynaştırma yöntemiyle eğitilen çocuklardır. Sözü geçen ülkelerde incelenen okul örneklerinde, bütünleştirme yöntemi hedef alınarak farklı özür gruplarındaki çocuklar birarada eğitilmektedir. İncelenen okullarda eğitim alan çocukların genel yaş grubu dağılımı, 2-14, 6-25, 4-16, 6-15 yaşları arasındadır.

Öğrenciler dışındaki diğer kullanıcılar eğitim personeli, idari personel, bakım ve temizlik personeli.

3.2 Genel Yerleşim - Yer Seçimi

Okulların yer seçiminde genellikle yeşil alanla bağlantılı olmaları sağlanmıştır. Oyun ve spor alanları bu yeşil tesis içinde özellikle anlam kazanmaktadır. Her çocuğun oyun alanlarına ihtiyacı olduğu düşünülecek olursa, zihinsel özürli çocuklar için yapılacak okullarda oyun ve spor sahaları , onların fazla enerjilerini sarfedecekleri yerler olacaktır.

Yapılar genellikle tek katlı olarak tasarlanmıştır. Bu çözüme ulaşım, güvenlik, ölçek, algılama gibi sebepler etken olmaktadır. İkinci bir kat var ise özürlilerce daha az kullanılacak mekanlar

burada yer almaktadır. Dersliklerin uzanımında, açık alanlara açılan derslikler yer almaktadır. Dolayısıyla açık alanlar , derslikler ve açık derslikler önünde yoğunlaşmaktadır.

Okul yapılarının yerleşiminde yönlendirme önemlidir, kolay ulaşılabilirlik esastır. Servisle ulaşım olanakları düşünülmüştür.

Kapalı veya açık olan genellikle merkezi konumdaki büyük mekanlar, giriş, teneffüs, oyun, genel eğitim, toplantı amaçlarına da hizmet verebilecek şekilde çok amaçlı tasarlanmıştır. Çözümlerde koridor kullanımından kaçınılmış, mekanlar genelde merkezi mekan etrafında yer almış ve bu mekan direkt açılabilir tasarlanmıştır. Merkezi mekan iç avlu mantığındadır. Genelde üstü şeffaf, gerektiğinde açılabilir olarak tasarlanmıştır. Doğal aydınlatma ve havalandırma sağlanmaktadır.

Spor alanları yapılan eğitim işlevinden genelde ayrılmıştır(gürültü, dış kullanıcılar gibi nedenlerden dolayı). Ayrıca eğitim programlarında olabilecek değişiklikler ve kapasitelerin artması gibi nedenlerden yapılarda maximum esneklik aranmıştır.

3.3 İngiltere, Almanya ve Amerika'da Zihinsel Özürlü Çocuklar için Özel Eğitim Okulları

Örnekleri

Bu bölümde ilgi alanı olan özel eğitim okullarının İngiltere, Almanya ve Amerika' daki örneklerine yer verilecek, konuya yaklaşım biçimleri değerlendirilecek ve tasarım kriterlerine veri olabilecek mekan bazındaki yaklaşımlar incelenecektir.

Okullar incelenirken izlenen yöntem, okulların genel bir açıklaması yapıldıktan sonra mekan ana başlıkları altında,

- Bina içindeki yeri
- Eylemler
- Alan kullanımı(m²)
- İşlev bağıntıları
- İç donatı düzeni
- Doğal-Yapay aydınlatma özellikleri
- Havalandırma
- Isıtma v.b.

alt başlıkların incelenmesidir. Mekan ana başlıkları araştırmanın başından bu yana incelenen okullarda ulaşılan genel sonuçlardır.

Ancak bazı örneklerdeki veri yetersizliği nedeniyle bu alt başlıkların bazıları için istenilen incelemeler yapılamamıştır.

Waverley Özel Eğitim Okulu, İngiltere (1)

(Waverley School, Enfield)

Waverley Özel Eğitim Okulu, Enfield'deki tek özel eğitim okuludur. Zemin oturumu 4229 m^2 , toplam inşaat alanı 4704 m^2 'dir. 2-14 yaş arasındaki türlü öğrenim güçlüğü (zihinsel özür) ve fiziksel özürlü olan çocuklar için tasarlanmıştır. 1991 yılı ekim ayında faaliyete geçmiştir. Okul üç ayrı yapının adaptasyonu ile oluşturulmuştur.

Dört öğrenim grubuna hizmet veren okul 120 çocuğu barındırmaktadır. Gruplar, ana okulu, 4-6 yaş grubu, 6-9 yaş grubu, 9-12 yaş grubu ve 16 ve ileri yaş grubudur. 16 ve ileri yaş grubu Enfield Kolej'e bağlanmıştır. Bu grubun amacı bazı çocukların daha ileri bir eğitim almak isteyeceklerinin düşünülmesidir.

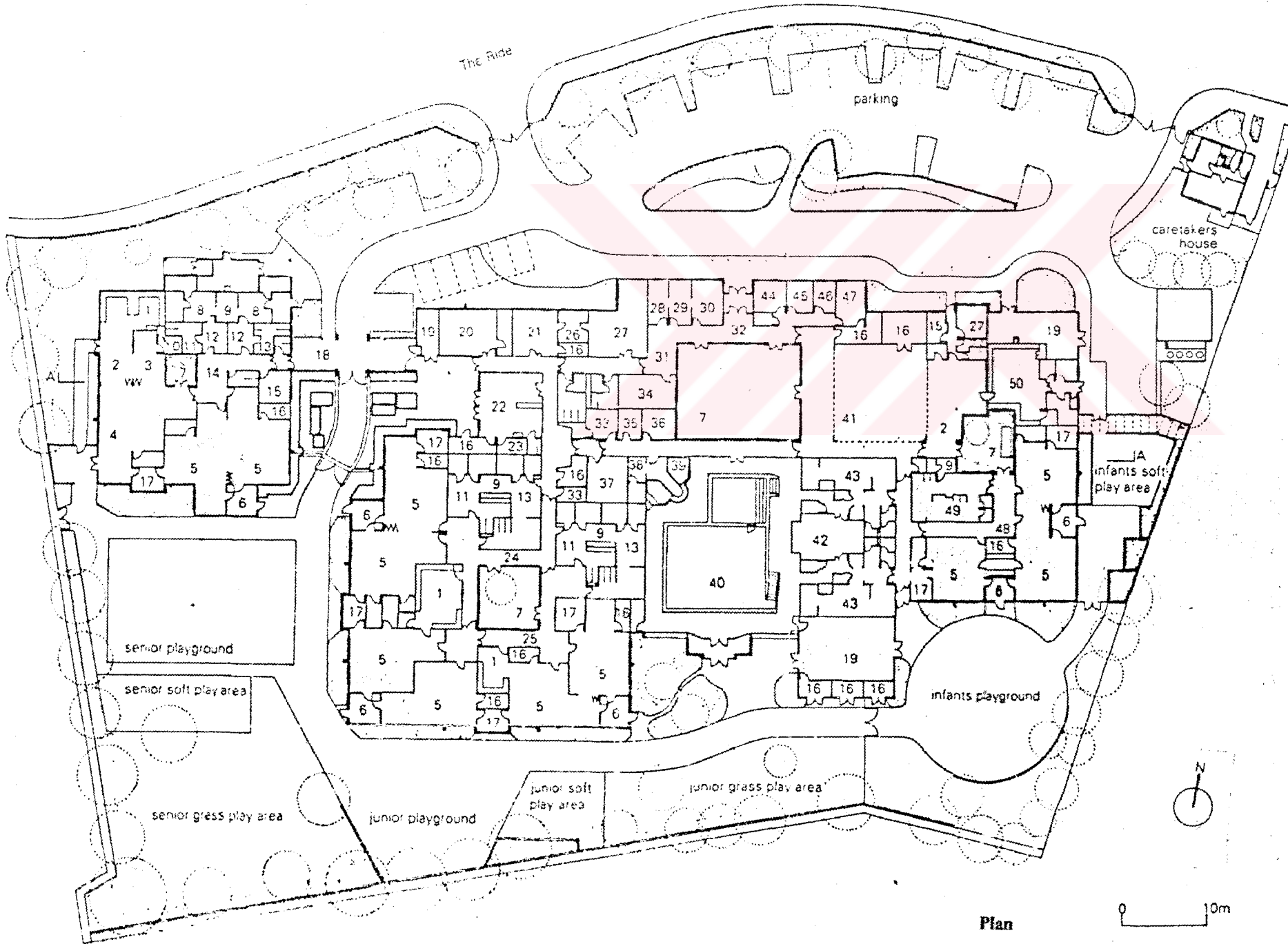
Okulu oluşturan esas üç grup, kapalı bir yüzme havuzu ve merkezi bir iç bahçe etrafında toplanmıştır. Bu durum alışık olunmadık 4000 m^2 'lik bir yapıyı oluşturmaktadır. Eğimli çatılar altında alçak bir yapı izlenimi yaratılmaktadır. Büyük bir bina olmasına rağmen bu durum kırılmıştır, çocuklar üzerinde sert korku hissi uyanmamıştır. Tüm bina tekerlekli sandalye kullanımına uygun tasarlanmıştır. Koridorların tamamında havalandırma sağlanmıştır.

Derslikler

- Bina içindeki yeri : Derslikler, okulu oluşturan esas üç birim 4-6 yaş grubu (infants), 6-9 yaş grubu (junior) ve 9-12 yaş (senior) grupları içinde genelde güneşe yönlendirilmiş, bina tek katlı olduğu için zemin katta, dışarı ile direkt bağlantılı olabilecek konumda yerleşmişlerdir.
- Eylemler : Ders anlatma, dinleme, diğer etkinlikler
- Alan kullanımı: Her üç birimdeki dersliklerin ortalaması alınırsa yaklaşık 60 m^2 gibi bir rakamla karşılaşabiliriz. Kişi başına düşen m^2 yaklaşık 6 m^2 'dir.
- İşlev bağıntıları: Genelde iki sınıf yan yana gruplandırılmış, bazı gruplarda bölücü panolar (elemanlar) kullanılmıştır. Sınıfların, dışarı ile bağlantı birimleri, depolar ve grup odaları (sessiz oda) ile direkt bağlantıları vardır. 6-9 yaş grubu ve 9-12 yaş gruplarında ev ekonomisi birimleriyle direkt bağlantı sağlanmıştır.
- İç donatı düzeni: Dersliklerin yer döşemesi linoleumdur. Birtakım bölücü tefriş elemanları düşünülmüştür.
- Doğal-yapay aydınlatma: Gün ışığından faydalanma oranını arttırmak amacıyla sınıfların üstünde çatı aydınlatması tasarlanmıştır.

Kesit A-A

- 1 Ev ekonomisi
- 2 Yemek
- 3 Yatma
- 4 Yaşama
- 5 Derslik
- 6 Dışarı ile bağlantı birimi
- 7 Avlu
- 8 Özürlüler
- 9 Ortak kullanım
- 10 Banyo
- 11 Erkekler
- 12 Dolaplar
- 13 Kızlar
- 14 16 yaş ve üstü-lobi
- 15 Ofis
- 16 Depo
- 17 Sessiz oda (grup odası)
- 18 Üstü örtülü geçit
- 19 Bitkiler
- 20 Teknoloji birimi
- 21 Kütüphane
- 22 El sanatları
- 23 Çanak çömlek fırını
- 24 9-12 yaş grubu-vestiyer
- 25 6-9 yaş grubu-lobi-vestiyer
- 26 Kaynak oda
- 27 Personel odası
- 28 Bekçi odası
- 29 İdareci
- 30 Sekreter
- 31 Sergileme
- 32 Giriş holü
- 33 Kapıcı
- 34 Ebeveyn odası
- 35 Duyusal etkinlikler
- 36 Gönüllüler
- 37 Yumuşak zemin oyun alanı
- 38 Değişim
- 39 Kum-su oyunu
- 40 Havuz
- 41 Hol
- 42 Hidroterapi
- 43 Soyunma
- 44 Sağlık
- 45 Oda
- 46 Konuşma terapisi
- 47 Fizyoterapi
- 48 4-6 yaş grubu lobi
- 49 W-C
- 50 Mutfak

- Isıtma: Radyatör ile ısıtma sağlanmaktadır.

Grup Odaları (sessiz oda)

- Bina içindeki yeri : Derslik gruplarının içinde veya iki dersliğin ortasında yer almaktadırlar. Bir dersliğe ait olan grup odası dışındakilerin tümü dıştan cephe alacak şekilde yerleşmişlerdir.
- Eylemler: Teke tek çalışmalar(öğrenci-öğretmen) sınırlı sayıda öğrenciyle grup etkinlikleri
- Alan kullanımı: Yaklaşık 10 m²'dir. Kişi başına düşen alan, geupta yer alan öğrenci sayısına bağlı olarak değişmektedir.
- İşlev bağlantıları: Sınıf mekanlarıyla direkt bağlantılıdır.
- İç donatı düzeni: Zemin halı döşenmiştir.
- Doğal-Yapay aydınlatma: Dış cephe pencereleriyle doğal aydınlatma sağlanmaktadır.

Çok Amaçlı Salon

- Bina içindeki yeri: Kuzey yönünde, iç avluyla bağlantılı, girişe yakın yer almaktadır.
- Eylemler: Dinlenme, yemek yeme, diğer etkinlikler
- Alan kullanımı: Yaklaşık 200m²'dir. Kişi başına düşen alan, yaklaşık 1.5-2 m²'dir.
- İşlev bağlantıları: İç avluyla, yemek salonuyla, depolama birimi ile direkt bağlantılıdır.
- İç donatı düzeni: Ahşap akustik panellerle çevrilmiştir.
- Doğal-yapay aydınlatma: Çatıdan aydınlatma sağlanmıştır.
- Havalandırma: Bu bölüm için ayrıca havalandırma sistemi tasarlanmıştır.

Teneffüs ve Oyun Alanları

- Bina içindeki yeri: 6-9 yaş ve 9-12 yaş gruplarının bina içinde yer aldıkları kısımların önünde, her grup için ayrı ayrı sert zemin oyun alanı (play ground), yumuşak zemin oyun alanı (soft play area), çim oyun alanı (grass play area) olmak üzere oyun alanları tasarlanmıştır. Bina kapsamı içinde dört ayrı yerde çok amaçlı salona ve girişe yakın yer alan en büyüğü olmak üzere, iç avlular oluşturulmuştur. Ayrıca kapalı havuz alanı içinde yer alan su ve kum oyun alanları vardır.
- Eylemler: Oyun oynama, dinlenme, eğlenme
- Alan kullanımı: İç avlular, ~ 55m²
Büyük iç avlu, ~ 167m²
Kum-su oyunu alanı, ~ 7 m²

Yumuşak zemin oyun alanı,	~ 123m ²	(Üç grup için ortalama değerdir)
Sert zemin oyun alanı,	~ 300m ²	(Üç grup için ortalama değerdir)
Çim oyun alanı,	~ 300 m ²	(Üç grup için ortalama değerdir)

Sert zemin ve yumuşak zemin oyun alanlarında kişi başına yaklaşık 10 m² alan düşmektedir.

-İşlev bağlantıları: İç avlular her birimin lobisi ile direkt bağlantılı, kum-su oyun alanı kapalı havuzla direkt bağlantılıdır. Açık oyun alanları, bina dışındaki arsa sınırları içinde birbirleriyle bağlantılı ancak kullanım alanı olarak sınırlıdır.

Atölyeler

- Bina içindeki yeri: Her üç birime hizmet verebilecek şekilde konumlanmıştır. Ayrıca 6-9 yaş ve 9-12 yaş grubu birimlerine hizmet veren ev ekonomisi mekanları, bu iki birimin ortasında yer almaktadır.
- Eylemler: Çanak çömlek yapımı, el sanatları uğraşları
- Alan kullanımı: 60 m² atölye, 40 m² ev ekonomisi birimleridir. Kişi başına yaklaşık 4 ve 6 m² alan düşmektedir.
- İşlev bağlantıları: Ev ekonomisi mekanları sınıflarla direkt bağlantılı, atölye ise depo ve çanak çömlek fırınıyla direkt bağlantılıdır.
- İç donatı düzeni: İç donatıda çeşitli tezgahlar bulunmaktadır.

Mutfak

- Bina içindeki yeri: Binanın kuzeydoğusunda servis girişiyle bağlantılı olarak yer almaktadır.
- Eylemler: Yemek hazırlama ve pişirme
- Alan kullanımı: Mutfak yaklaşık olarak 50 m²'dir.
- İşlev bağlantıları: Yemek salonu ve depolarla direkt bağlantılıdır.
- İç donatı düzeni: Tezgahlarla iç donatı sağlanmıştır.

İdari Mekanlar

- Bina içindeki yeri: Kuzey cephesinde esas girişin yanında yer almaktadırlar
- Eylemler: İdari ve büro eylemleri
- Alan kullanımı: Her bir mekan yaklaşık olarak 18-20 m²'dir.
- İşlev bağlantıları: Binaya girildiğinde sağ tarafa doğru yönelen bir koridor üstünde sıralanan mekanlar, birbirleriyle koridor aracılığıyla bağlantılıdır.

WC-Duşlar

- Bina içindeki yeri: Her dört birim içinde sınıflara yakın olacak şekilde konumlanmışlardır.
- Eylemler: Yıkanma, temizlenme, tuvalet ihtiyacını giderme
- Alan kullanımı:

4-6 yaş grubu	~ 75 m ²
6-9 ve 9-12 yaş grubu	~ 96 m ²
16 ve ileri yaş grubu,	~ 65 m ² dir.
- İşlev bağıntıları: Her birimin lobisine direkt olarak bağlantı sağlanmıştır.
- İç donatı düzeni: 4-6 yaş grubu için tasarlanan tuvaletler bu çocukların ihtiyaçlarını kendi kendilerine giderebilmeleri için onlara uygun boyutlandırılmışlardır.

Spora Yönelik Mekanlar

- Bina içindeki yeri: Binanın merkezi konumunda kapalı bir yüzme havuzu yer almaktadır. Havuza güney yönünden ayrı bir giriş bulunmaktadır. Havuzun yanında hidroterapi bölümü ve soyunma birimleri yer almaktadır.
- Eylemler: Yüzme, soyunma, hidroterapi eylemleri
- Alan kullanımı:

Kapalı yüzme havuzu,	~ 255 m ²
Soyunma, WC-duşlar,	~ 135 m ²
Hidroterapi merkezi,	~ 32 m ²
- İşlev bağıntıları: Havuz bölümünün dışarıya direkt bağlantısı vardır. Okul içinde ise avluya bitişik bir koridora bağlantılıdır. Havuz bölümünün hemen yanında bulunan hidroterapi ve soyunma birimlerinin birbiriyle yakın ilişkileri vardır.

Gescher'de Öğrenme Güçlüğü ve Zihinsel Özürlü Olanlar İçin Okul, Almanya (2)

(Schulen für Lernbehinderte und Geistig Behinderte in Gescher)

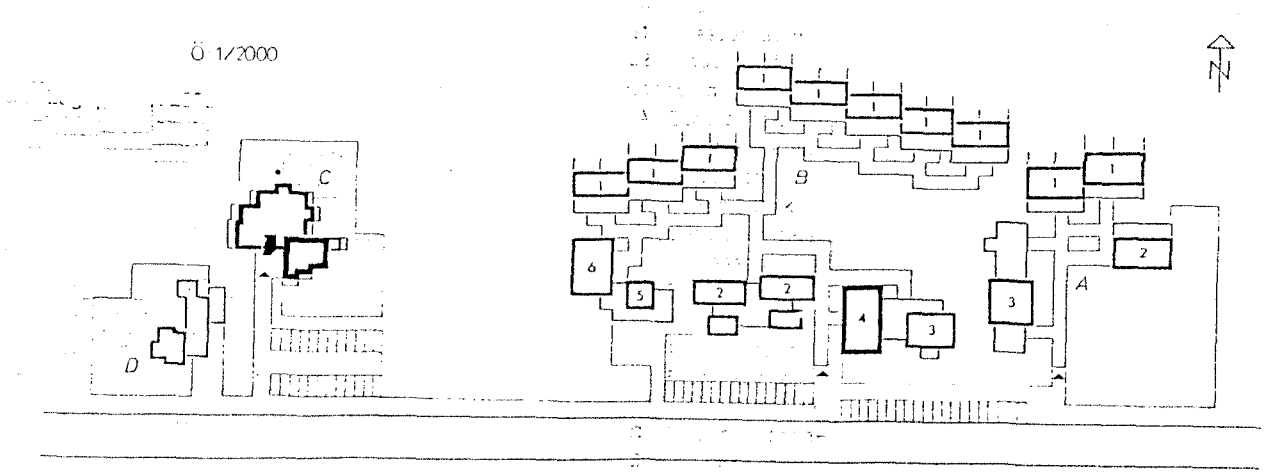
Yapı, kısmî fiziksel özürlü, zihinsel özürlü ve öğrenme güçlüğü olan çocuklar (6-25 yaş arası) ve gençler için tasarlanmıştır. Farklı özürlü gruplarını kaynaştıran okulun amacı, çocukları pratik hayata hazırlamak, birtakım becerileri kazandırmaktır.

Çocukların konsantrasyon kabiliyetini yükseltmek amacıyla, homojen düzgün ışık gelmesi için tüm sınıflar kuzeye yönlendirilmiştir. Derslikler aynı zamanda çatılardan güney ışığı da almaktadırlar. Sınıf hacimleri, grup odaları, giriş holü ve wc mekanlarıyla fonksiyonel bir bütünlük oluşturmaktadırlar. Atölyeler, yemekhane ve spor mekanlarına ulaşım, üstü örtülü açık geçişlerle sağlanmıştır.

Zihinsel özürlüler okulunda, 168 yurt çocuğu ve 11 gündüzlü öğrenci eğitim almaktadır. Brüt kat alanı 2612 m² dir.

Derslikler

- Bina içindeki yeri: 16 adet derslik mekanı, ikili gruplar halinde 8 birbirinden kopuk birim olarak kuzeye yönelmişlerdir.
- Eylemler: Ders anlatma, dinleme, diğer etkinlikler
- Alan kullanımı: Mekanlar yaklaşık 46 m²'dir. Ortalama bir derslikteki öğrenci sayısı 11 olduğuna göre kişi başına düşen alan yaklaşık 4 m²'dir.
- İşlev bağıntıları: Derslikler ikili gruplar halinde grup odaları, vestiyer ve tuvaletleri ile bir bütün oluşturmaktadır. Dersliklerden dışarıya grup odalarına ve vestiyerlere direkt bağlantılar vardır. Derslik grupları üstü örtülü açık geçiş yoluna bağlanmışlardır.
- İç donatı düzeni: Dersliklerin donatısı farklı grup aktivitelerine olanak verebilecek şekilde tek, iki veya daha çok kişilik sıralardan ve sandalyelerden oluşmaktadır.
- Doğal -yapay aydınlatma: Tüm dersliklerde güney yönünden çatı aydınlatması ve kuzey yönünde normal pencerelerle doğal aydınlatma sağlanmaktadır.

Vaziyet Planı

A- Öğrenme Güçlüğü Olanlar İçin Okul

1. Sınıf grupları
2. Atölyeler
3. Jimnastik salonu

B- Zihinsel Özürlüler Okulu

1. Sınıflar
2. Atölyeler
3. Jimnastik salonu
4. İdare
5. Eğitim mutfağı
6. Diğer birimler

C- Personel yurdu

D- Öğretmen evi

ZİHİNSEL ÖZÜRLÜLER OKULU

Üst Kat

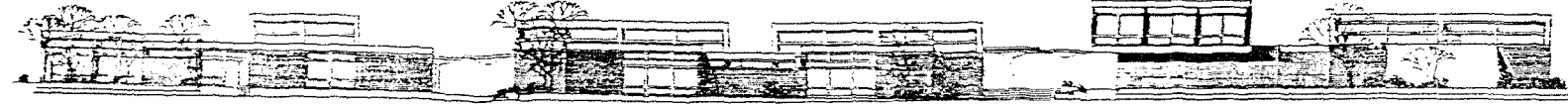
1. Müdür
2. Sekreter
3. Çay ocağı
4. WC
5. Danışma
6. Öğr. Odası

Zemin Kat

1. Dinlenme odası	12. Doktor
2. Yemek salonu	13. Öğretim vasıtaları
3. Bulaşık	14. Teknik
4. Depo	15. Soyunma
5. Eğitim mutfağı	16. Jimnastik salonu
6. Malzeme	17. Jimnastik salonu malzemeleri
7. Trafo	18. Grup odası
8. El sanatları	19. Vestiyer
9. Malzeme	20. WC
10. Makine dairesi	21. Derslik
11. WC-Lavabo	22. Teneffüs alanı

Kesit A-A Ö:1/500

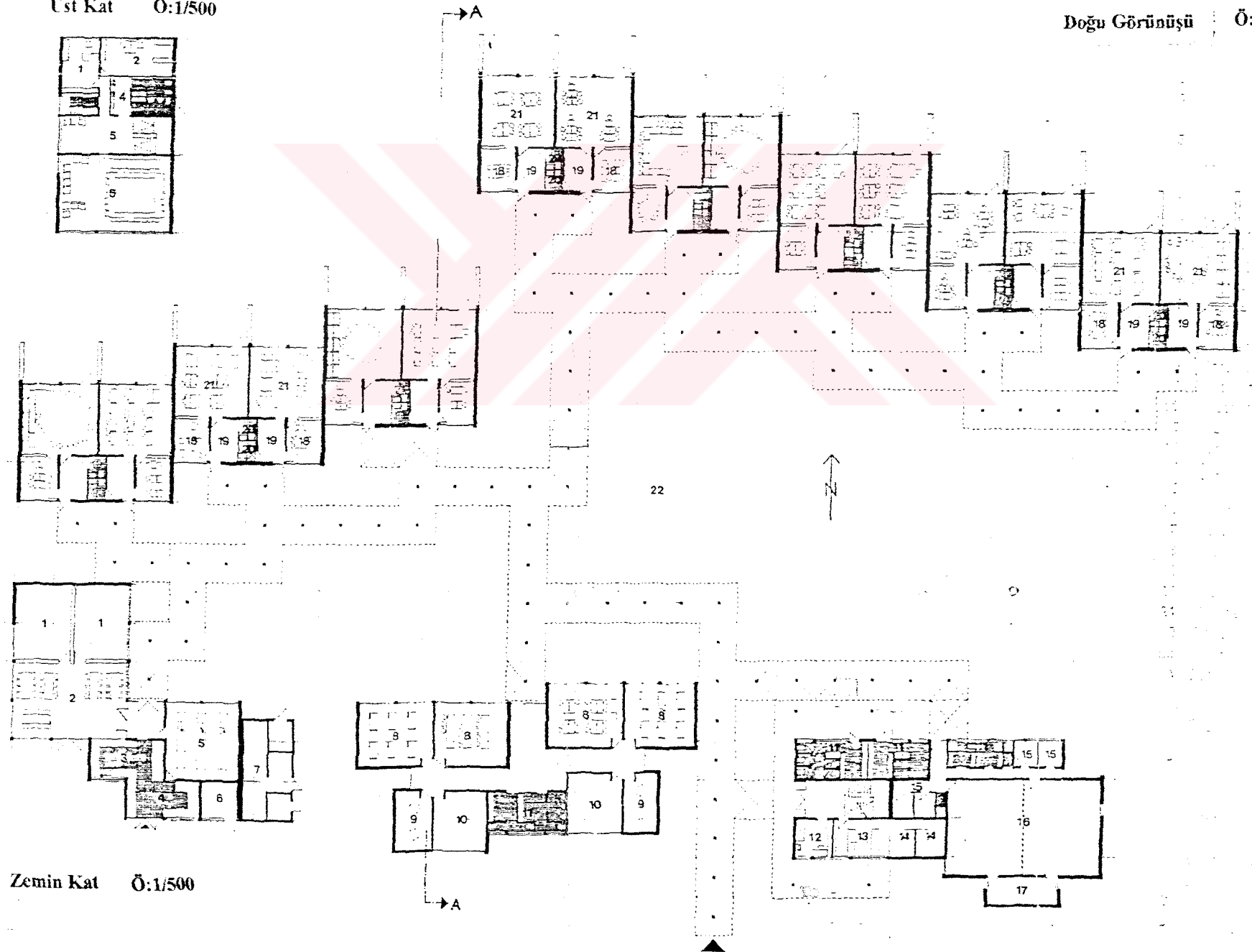
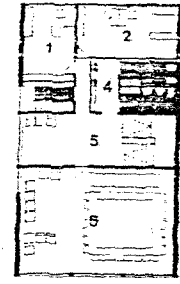

Güney Görünüşü Ö:1/500

Doğu Görünüşü Ö:1/500

Üst Kat Ö:1/500

Zemin Kat Ö:1/500

Grup Odaları

- Bina içindeki yeri: Derslik grupları içinde güneye yönelmişlerdir.
- Eylemler: Grup aktiviteleri(Büyük öğrenci grubundan koparılmış az sayıda öğrenci için)
- Alan kullanımı: Yaklaşık 14 m²'lik mekanlardır. Kişi başına düşen alan gruptaki öğrenci sayısına bağlı olarak değişmektedir.
- İşlev bağıntıları: Derslik grubu içinde derslikler ve giriş holü ve vestiyer ile direkt bağlantılıdır.
- İç donatı düzeni: Farklı grup aktivitelerine olanak verebilecek tek veya iki kişilik sıralar ve sandalyelerle donatı sağlanmıştır.
- Doğal-yapay aydınlatma: Güney ışığı almaktadırlar.

Atölyeler

- Bina içindeki yeri: Bina kompleksi içinde, ön bina grupları ortasında yer alan atölyeler kuzeye yönelmişlerdir. Ayrıca atölye kompleksi yanındaki kitlede eğitim mutfağı yer almaktadır.
- Eylemler: Atölyelerde el sanatları aktiviteleri, eğitim mutfağında mutfak etkinlikleri bilgilerinin öğretilmesi sağlanmaktadır.
- Alan kullanımı:

Atölyeler,	~ 42 m ²
Eğitim mutfağı,	~ 49 m ²
- Kişi başına yaklaşık 4.5 m² alan düşmektedir.
- İşlev bağıntıları: Atölyeler koridora açılmaktadırlar. Eğitim mutfağı esas mutfak ve giriş holü ile bağlantılıdır.
- İç donatı düzeni: Atölyelerde iki veya beş kişilik masalar yer almaktadır. Eğitim mutfağında birbirine paralel, herbirinde eviye bulunan üç tezgah yer almaktadır.

Mutfak-Bulaşıkhanne

- Bina içindeki yeri: Tüm bina kompleksi içinde en soldaki bina grubunda yer almaktadır.
- Eylemler: Bulaşık yıkama, yemek hazırlama
- Alan kullanımı: ~ 25 m²
- İşlev bağıntıları: Servis girişinin yer aldığı depo ve giriş holü ile direkt bağlantılıdır. Yemek salonu ve eğitim mutfağı ile yan yanadır.
- İç donatı düzeni: Tezgah ve dolaplarla donatı sağlanmıştır.

İdari Mekanlar

- Bina içindeki yeri: Spor kompleksi binasının üst katında yer almaktadır. Tüm bina kompleksi içinde tek iki katlı kitle bu bölümdür.
- Eylemler: Dinlenme, danışma, büro aktiviteleri
- Alan kullanımı: Tüm kat 180m^2 'dir. İdareci ve eğitimcilerin yaklaşık 35 kişi olduğu düşünülürse kişi başına yaklaşık 5m^2 düşmektedir.
- İşlev bağıntıları: Koridor ve hole açılan bağımsız mekanlardır. Mekanlar, müdür odası, sekreter, çay ocağı, tuvalet, danışma ve öğretmenler odasıdır.

WC-Lavabolar

- Bina içindeki yeri: Derslik gruplarının içinde her derslik birimine ait ayrı WC'ler tasarlanmıştır. Atölye kitlesinin içinde bir tuvalet mekanı yer almaktadır. Ayrıca spor kitlesine ait ve teneffüs alanından kullanılan wc'ler de bulunmaktadır.
- Eylemler: Yıkanma, temizlenme, tuvalet ihtiyacını giderme
- Alan kullanımı: Dersliklere ait wc'ler $\sim 4\text{m}^2$ dir. Derslikler grubu içinde $\sim 8\text{m}^2$ 'lik alan kaplamaktadırlar. Atölyeler grubuna ait wc-lavabo birimi $\sim 28\text{m}^2$ 'dir. Spor kompleksine ait olanlar ise $\sim 16\text{m}^2$ 'lik alan kaplamaktadır.
- İşlev bağıntıları: Teneffüs alanına açılanlar hariç diğer WC'ler bulundukları bina içindeki hole açılmaktadırlar.

Spora Yönelik Mekanlar

- Bina içindeki yeri: Bina kompleksi içinde ön bina gruplarından en sağda yer alan binada bulunan jimnastik salonu spora yönelik bir mekandır.
- Eylemler: Jimnastik, spor aktiviteleri
- Alan kullanımı:

Salon,	$\sim 135\text{m}^2$
Malzeme deposu,	$\sim 17.5\text{m}^2$
Soyunma odaları,	$\sim 12\text{m}^2$ dir.

Kişi başına düşen alan kullanıcı sayısına bağlı olarak değişmektedir.

- İşlev bağıntıları: Jimnastik salonu, malzeme deposu ve soyunma birimleri ile direkt bağlantılıdır.

Özürlü Çocuklar için Okul, İngiltere (3)

(Low Profile School, School for Handicapped Children)

Palmer Stone Özel Okulu, 4-16 yaş arasında 60 kız ve erkek zihinsel engelli çocuk için tasarlanmıştır. Ayrıca okul dahilinde hem fiziksel hem zihinsel engelli 20 çocuk için özel bakım ünitesi mevcuttur. Bu ünite spastikler derneğince düzenlenmiş , masrafları karşılanmıştır.

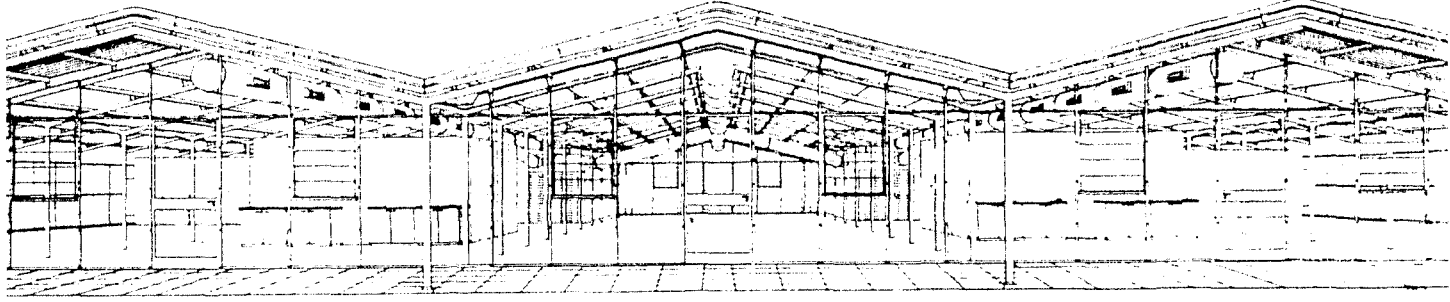
Yapının tasarımı oldukça basit ve esnektir. Çelik ve cam kullanılmıştır. Çatının %25'i şeffaftır, doğal aydınlatma sağlanmaktadır. Yapının açık plan sistemi incelendiğinde farklı aktivitelere olanak verdiği görülmektedir. Okul 4 servis alanından (çekirdek) oluşmuştur. En büyük olan bakıcı lojmanı (caretaker flat), dinlenme alanları, personel ofislerini içermekte, yanında esas giriş, daha ilerde okulun merkezî oyun alanı yer almaktadır. WC ve lavabolar için bu mekanları binanın bir köşesine atma endişesi görülmemiş, planlama, tuvalet eğitimi terapisinin merkezi haline getirmiştir. Dört ayrı çekirdeğin etrafındaki alan, birinden birine rahatça akmaktadır fakat, kabaca basit renklendirilmiş bölücülerle dört alanın sınırları çizilmiştir. Her alanda çocukların eğitimine yönelik çeşitli oyun elemanları görülmektedir. Merkezi bir iç avlu etrafında toplanılmıştır.

Derslikler

- Bina içindeki yeri: Derslikler, 6-9 yaş (junior), 9-12 yaş (senior) ve özel bakım (special care) gruplarına hizmet veren, dört ayrı köşede yer alan öğrenim alanlarıdır.
- Eylemler: Öğretim , grup etkinlikleri
- Alan kullanımı: Yaklaşık 17 m²'lik mekanlardır.
- İşlev bağıntıları: Açık plan sistemi ile tasarlandığı için birçok mekan birbiriyle direkt bağlantılıdır.
- İç donatı düzeni: Farklı grup etkinliklerine hizmet verecek şekilde donatılmış masa ve sandalyeler kullanılmıştır.
- Doğal-yapay aydınlatma: Çatı aydınlatması mevcuttur.

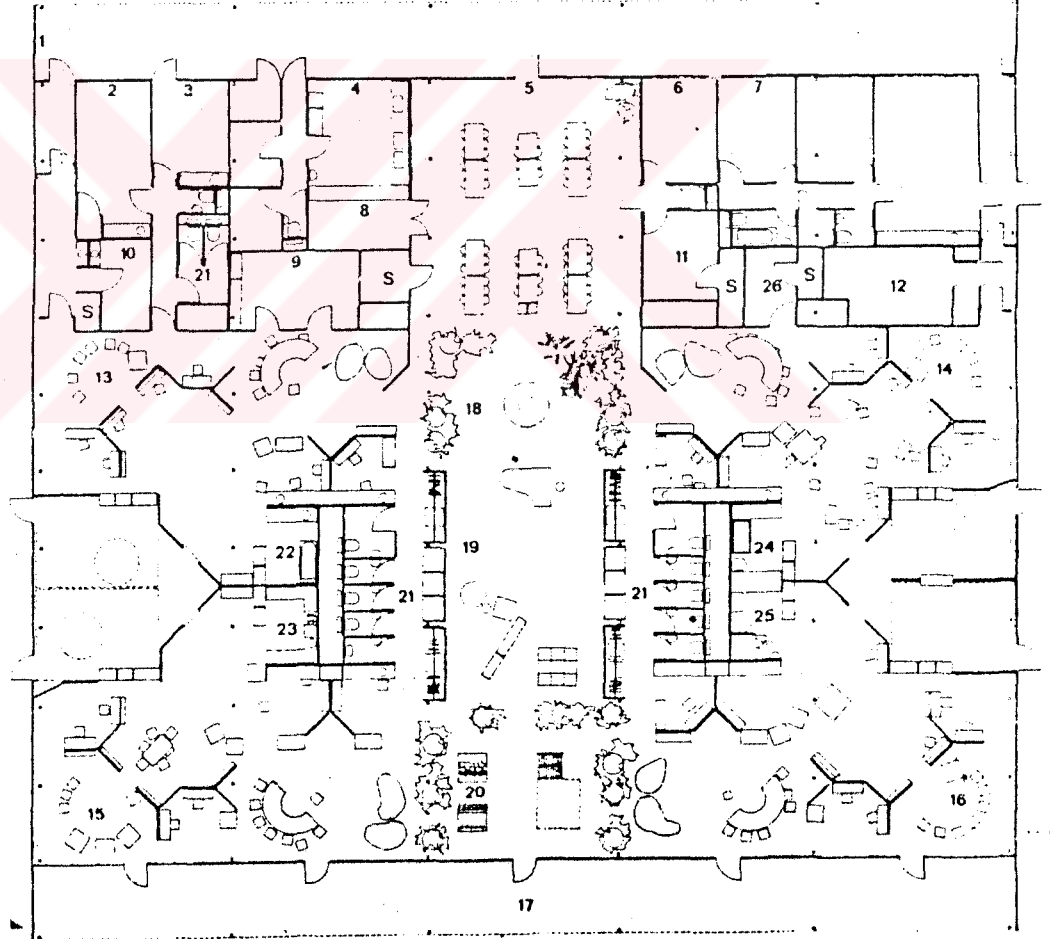
Grup Odaları

- Bina içindeki yeri: Açık plan sistemi içinde öğrenim alanı köşelerinde dersliklerle direkt bağlantılı yer almaktadırlar.

Görünüş

- 1 Kapalı giriş
- 2 Personel odası
- 3 Tıbbi araştırma
- 4 Mutfak
- 5 Giriş - yemek
- 6 Başöğretmen
- 7 Bakıcının katı
- 8 Hizmet odası
- 9 Görsel - işitsel
- 10 Bakıcının odası
- 11 Sekreter
- 12 Bitkiler
- 13 Küçük grup - öğretim alanı
- 14 Özel bakım ünitesi
- 15 Büyük grup - öğretim alanı
- 16 Yuva öğretim alanı
- 17 Kapalı oyun
- 18 Dahili avlu
- 19 Aktivite alanı
- 20 Evcil hayvanlar
- 21 Tuvaletler
- 22 Öğretim banyosu
- 23 Öğretim mutfak
- 24 Değişirme
- 25 Çamaşırhane
- 26 Sessiz oda

Plan

Mutfak

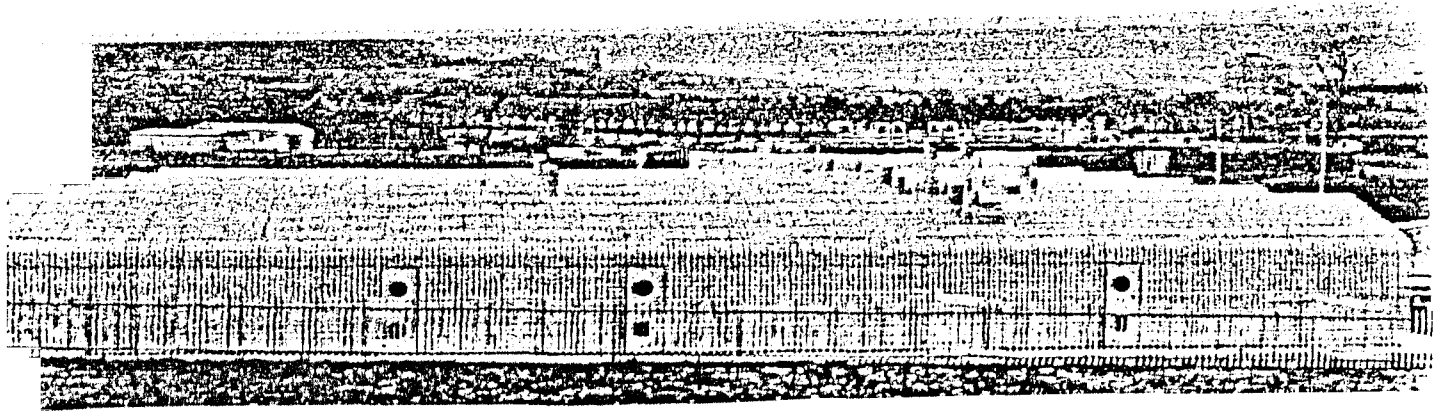
- Bina içindeki yeri: Yapının kuzey yönünde servis girişinin yanında yer almaktadır.
- Eylemler: Yemek hazırlama ve pişirme
- Alan kullanımı: Servis kısmıyla beraber $\sim 20\text{m}^2$ 'dir.

İdari Mekanlar

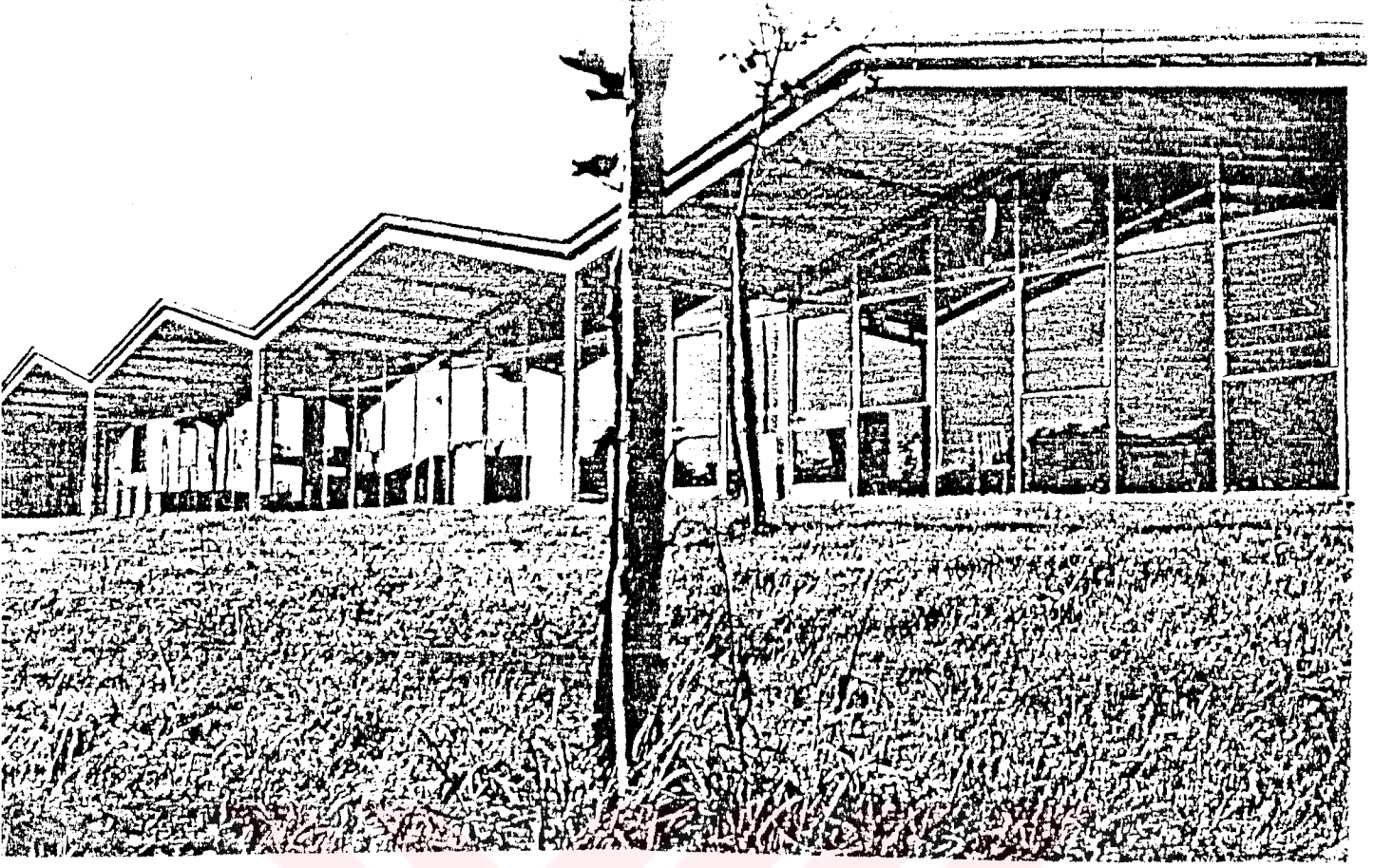
- Bina içindeki yeri: Yapının kuzeydoğusunda, giriş ve yemek salonu olarak da kullanılan mekana açılan ayrı bir hol üzerindedir. İdarecilerin kullanmaları için ayrı bir tuvalet mevcuttur.
- Alan kullanımı: Tamamı 12 m^2 'lik bir alan kaplamaktadır.

WC- Lavabo

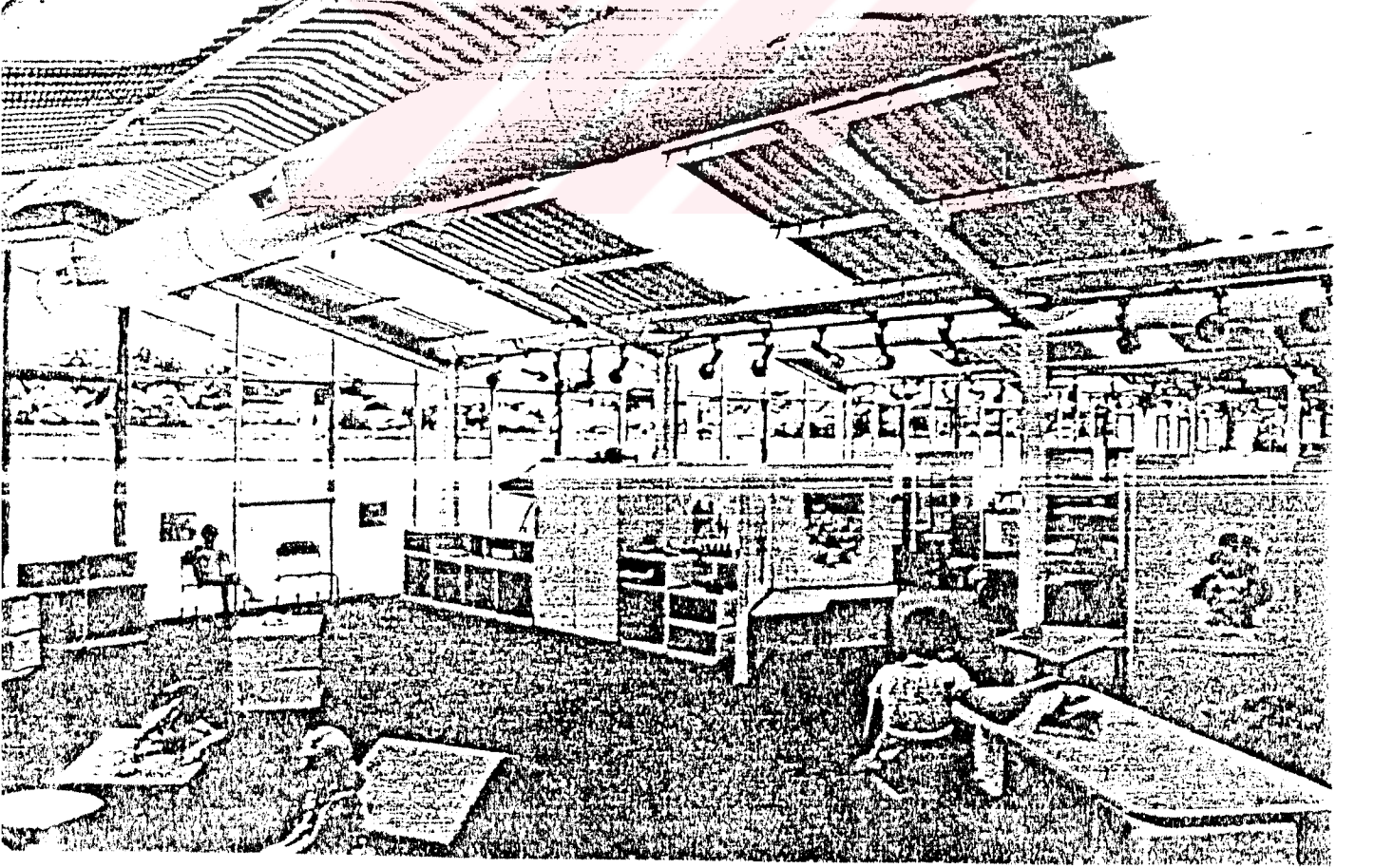
- Bina içindeki yeri: Dört eğitim grubuna da hizmet verecek şekilde ortada iki ayrı grup olarak yer almışlardır.
- Alan kullanımı: Bir tuvalet grubu $\sim 7.5\text{ m}^2$, tamamı $\sim 15\text{ m}^2$ dir.

Dış Görünüş

Dış Görünüş

İç Görünüş

Düren’de İki Özel Eğitim Okulu (4)

(Zwei Sonderschulen in Düren)

Öğrenme güçlüğü olan ve zihinsel özürlü çocuklar için tam gün eğitim veren birbirine bağlı iki özel okul olarak tasarlanmıştır. İki okulun ortak kullanılan idare mekanları ve kısmen bütünleştirilmiş yetenek ve özel sınıfları mevcuttur. İki kattan oluşan bina üç bölgeye ayrılmaktadır. Yapının iki ucunda zihinsel özürllüler ve öğrenme güçlüğü olarak ayrılmış mekanlar, sınıflar ve grup odaları bulunmaktadır. İki kısım arasındaki bütünleştirme bölgesinde yetenekle ilgili mekanlar, idare, oyun, dinlenme, teneffüs alanları yer almaktadır. Birçok mekan başka kullanım amacına uyarlanabilir tasarlanmıştır. Öğrenme özürllüler okulu 360 çocuk, zihinsel özürllü çocuklar okulu ise 150 çocuğa eğitim vermektedir. Brüt katlar alanı 10300 m²’dir. Mekanlar incelenirken özellikle binanın zihinsel özürllüler kısmı ve ortak alanlar ele alınacaktır.

Derslikler

- Bina içindeki yeri: Binanın güneydoğu kısmında yer alan zihinsel özürllüler okulu içindeki derslikler, binanın hem alt hem de üst katında ön, alt, orta ve üst basamak öğrenim grupları içinde yer almaktadır. Alt kattakiler ön ve alt basamak grupları için tasarlanmış, dışarıyla direkt bağlantılıdır. Üst katta orta ve üst basamak derslikleri açık dersliklerle bağlantılıdır.
- Eylemler: Ders anlatma, dinleme, diğer etkinlikler
- Alan kullanımı: Alt katta bölücü pano ile ikiye bölünebilen iki büyük derslik ~63m², diğer iki küçük derslik 25m²’dir. Üst katta bölücü elemanlarla ikiye bölünebilen büyük derslikler ~63 m² ve 28 m²’dir. Kişi başına düşen m² ortalama olarak 3 m²’dir.
- İşlev bağıntıları: Alt kattaki büyük derslikler içinde wc-İlavabolar yer almaktadır. Hem alt hem üst kattaki derslikler grup odaları ile direkt bağlantılıdır. Ayrıca üst kattaki derslikler açık dersliklere bağlıdır.
- Doğal-yapay aydınlatma: Dış cephe pencereleri ile doğal aydınlatma sağlanmaktadır.

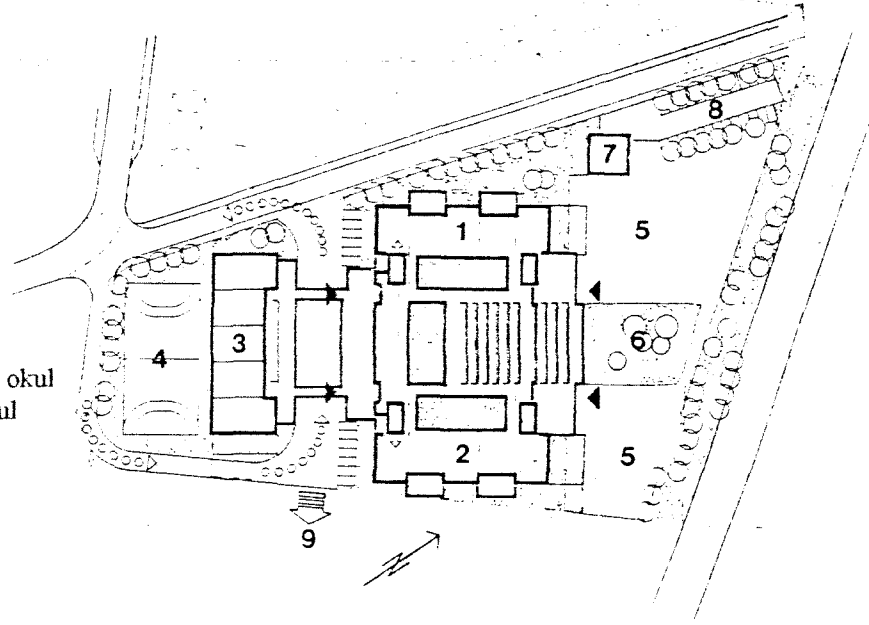
Grup Odaları

- Bina içindeki yeri: Alt katta grup odaları binanın dış cephesinde yer almaktadır. Ayrıca sessiz oda olarak isimlendirilen iki mekan iç avluya bağlanmakta derslik ve grup odalarından bir koridorla ayrılmaktadır. Üst kattaki grup odalarında baktığımızda birinin iç avluya yönelmiş, diğerinin dış cephede yer almış olduğu görülmektedir..
- Eylemler: Teke tek çalışmalar (öğrenci-öğretmen) sınırlı sayıda öğrenciyle grup etkinlikleri

Vaziyet Planı Ö:1/2000

Vaziyet Planı

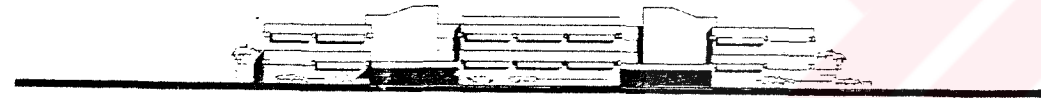
1. Öğrenme güçlüğü olanlar için okul
2. Zihinsel özürü olanlar için okul
3. Spor salonu
4. Jimnastik sahası
5. Teneffüs alanı
6. Okul bahçesi
7. Kapıcı-bakıcı
8. Otoparklar
9. Gelişme alanı

Güneydoğu Görünüşü 1:1000

Güneybatı Görünüşü 1:1000

Zemin kat

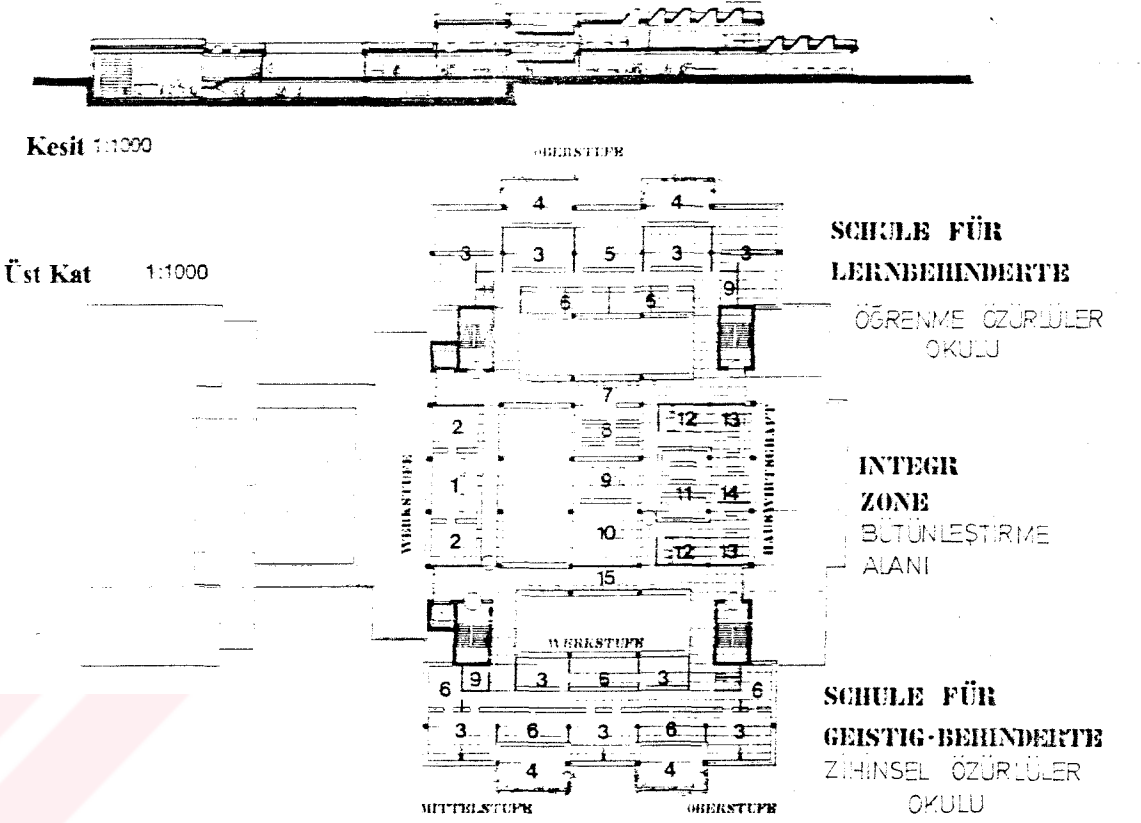
1. Yüzme salonu	16. Koyma, durdurma odası
2. Spor salonu	17. Sandalye deposu
3. Jimnastik	18. Sıcak mutfak
4. Malzeme odası	19. Bulaşık mutfak
5. Soyunma odası	20. El sanatları
6. Kapıcı	21. Malzeme
7. Müdür	22. Teneffüs alanı
8. Büro	23. Grup odası
9. Müdür yardımcısı	24. Dinlenme odası-sessiz oda
10. Ebeveyn odası	25. Logopadi odası
11. Test odası	26. Jimnastik sahası
12. Öğretmenler odası	
13. Konferans odası	
14. Derslikler	
15. Çok amaçlı salon- Yemek salonu	

Üst kat

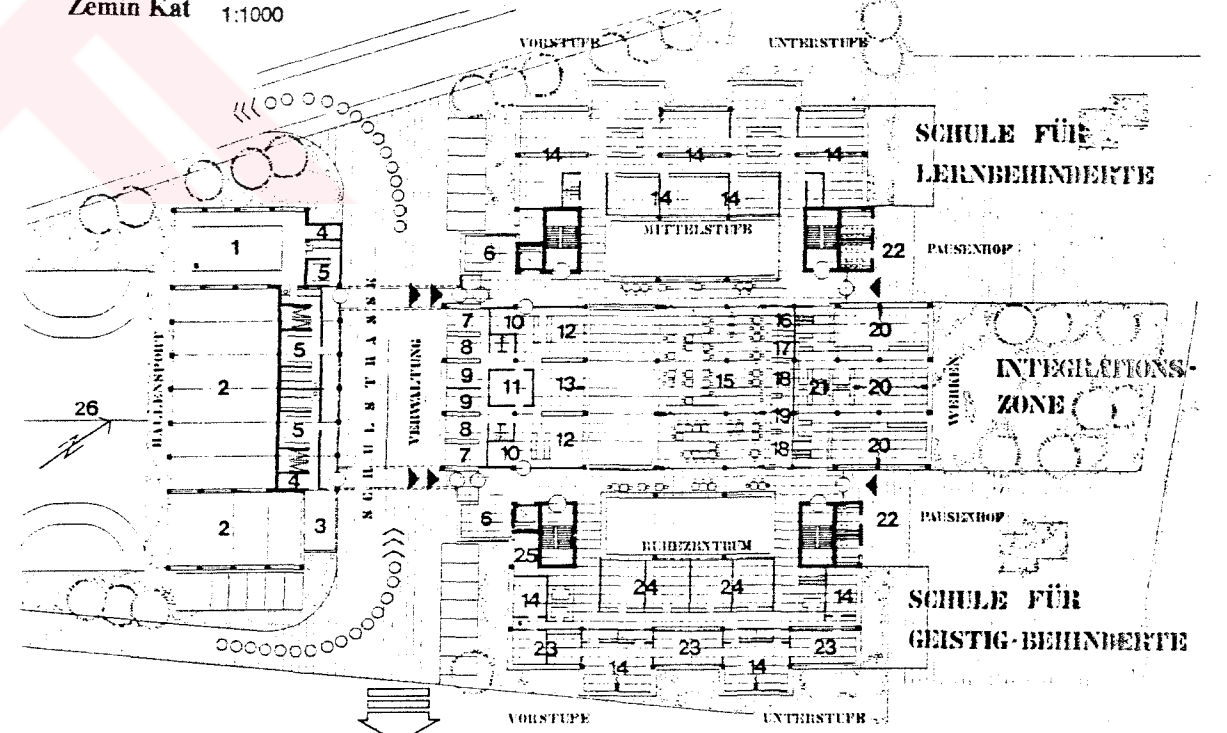
1. Doğa tanıtımı
2. Öğrenme güçlüğü olanlar için derslikler
3. Derslikler
4. Açık derslikler
5. Büyük gruplar
6. Küçük gruplar
7. Çalışma ve okuma alanları
8. Kitaplık
9. Öğretim-eğitim gereçleri
10. Tekstil sınıfları
11. Depo
12. Soyunma odaları
13. Öğretim mutfak
14. Yemek yeme
15. Dinlenme alanı

Kesit 1:1000

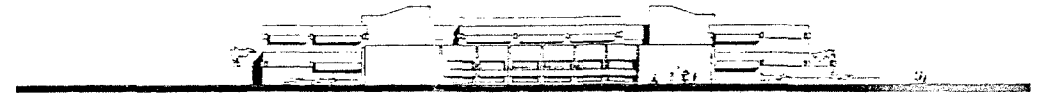
Üst Kat 1:1000

Zemin Kat 1:1000

Kuzeydoğu Görünüşü 1:1000

- Alan kullanımı: Her grup odası $\sim 36 \text{ m}^2$ 'dir. Sessiz odalar da yaklaşık 36 m^2 'dir. Kişi sayısı grupta yer alacak öğrenci sayısına bağlı olarak değişmektedir.
- İşlev bağlantıları: Tüm grup odaları derslik mekanıyla direkt bağlantılıdır. Alt katta yer alan sessiz odalar dersliklerin de açıldığı koridorlara bağlantılıdır.
- Doğal-yapay aydınlatma: Bina dış yüzeyinde yer alan mekanlar dış cephe pencereleriyle, iç avluya yönelen mekanlar ise avludan doğal ışık almaktadırlar.

Çok Amaçlı Salon

- Bina içindeki yeri: İki özel okul bölgesi arasında yer alan bütünleştirme bölgesinde iki koridor, iç avlu ve atölye mekanları ile çevrelenmiştir.
- Eylemler: Oturma, dinlenme, yemek yeme, diğer etkinlikler
- Alan kullanımı: Yaklaşık 315 m^2 'dir. Kişi başına $\sim 1.5-2 \text{ m}^2$ düşmektedir.
- İşlev bağlantıları: İki bölgede yer alan özel okulların koridorlarına direkt bağlantılıdır. Ayrıca sandalye deposu, sıcak mutfak, bulaşık mutfağı çok amaçlı salonun bir kenarında yanyana dizilmiş mekanlardır.
- İç donatı düzeni: Mekanda istenilen şekilde biraraya getirilebilecek masa ve sandalyeler yer almaktadır. Mekan bölücü elemanlarla bölünebilecek şekilde tasarlanmıştır. İstendiğinde projeksiyon gösterilmesine olanak verebilmektedir.
- Doğal-yapay aydınlatma: İç avludan doğal ışık alınmaktadır.

Teneffüs ve Oyun Alanları

- Bina içindeki yeri: Zihinsel özürlü çocuklar okuluna ait açık teneffüs alanı binanın kuzeybatı yönündeki girişi önünde yer almaktadır. Çok amaçlı salon da gerektiğinde bu amaca yönelik kullanılabilir. Ayrıca üst katta zihinsel özürler bölümü ile bütünleştirme bölgesi arasında, iç avlu kenarında yer alan koridor boş zaman ve teneffüs mekanı olarak isimlendirilmiştir.
- Eylemler: Oyun, dinlenme, eğlenme.
- Alan kullanımı: Açık teneffüs alanı, $\sim 815 \text{ m}^2$ 'dir. Dinlenme koridoru $\sim 85 \text{ m}^2$ 'dir. Açık teneffüs alanında kişi başına düşen alan $\sim 5 \text{ m}^2$ 'dir.
- İşlev bağlantıları: Üst kattaki koridor alt kata iniş merdivenleri ile bağlantılıdır. Açık teneffüs alanı bina girişi ile bağlantılıdır.

Atölyeler

- Bina içindeki yeri: İki okul bölgesi arasındaki bütünleştirme alanında kuzeybatıya yönelmişlerdir.
- Eylemler: El sanatları, çeşitli becerileri kazandırma eylemleri
- Alan kullanımı: $\sim 65 \text{ m}^2$ 'lik iki atölye mekanı arasında 176 m^2 'lik gerektiğinde bölünebilen bir atölye mekanı yer almaktadır. Atölyelerden küçük olanlar ~ 10 kişilik, büyük olanlar ~ 25 kişilik tasarlanmıştır. Kişi başına düşen alan $\sim 6-7 \text{ m}^2$ 'dir.
- İşlev bağıntıları: İki ayrı okul koridoruna açılan atölyeler kompleksi içinde tam ortada malzeme deposu ve iki uçta wc-lavabolar yer almaktadır.
- İç donatı düzeni: Çeşitli amaçlara yönelik tezgahlar bulunmaktadır.
- Doğal-yapay aydınlatma: Çatı pencereleri ve dış cephe pencereleri tasarlanmıştır.

Mutfak

- Bina içindeki yeri: Zemin katta yemek yeme eyleminin de gerçekleştirildiği çok amaçlı salon içinde sıcak mutfak ve bulaşıkhaneye yer almaktadır. Üst katta bütünleştirme bölgesinde ev idaresi eğitiminin yapıldığı bölümde, iki eğitim mutfağı arasında yemek yeme kısmı bulunmaktadır.
- Eylemler: Alt kattaki birimlerde yemek hazırlama, pişirme, bulaşık yıkama, üst kattaki birimlerde ev idaresine yönelik mutfak eylemleri gerçekleşmektedir.
- Alan kullanımı: Alt katta bu amaca yönelik kullanılan alan $\sim 51 \text{ m}^2$ üst kattaki ev idaresi bölümü yaklaşık 270 m^2 'dir.
- İşlev bağıntıları: Alt katta sıcak mutfak birimleri ile bulaşık yıkama kısmı direkt bağlantılı, çok amaçlı salon kenarında yer almaktadır. Üst katta ev idaresi kısmında eğitim mutfakları, yemek yeme, depo, soyunma birimleri, lavabo-WC, birbiriyle bağlantılı tasarlanmıştır.
- Doğal-yapay aydınlatma: Üst katta ev idaresi birimleri çatı pencerelerinden doğal ışık almaktadırlar.

İdari Mekanlar

- Bina içindeki yeri: İdari mekanlar iki okul arasındaki bütünleştirme bölgesinde, binanın güneybatı yönündeki girişlerin yanında yer almaktadırlar. Müdür, müdür yard., bürolar, ebeveyn kabul odaları, test odası, öğretmen odası, konferans odası ve WC-duşlardan oluşan mekan grubu iki okulun giriş holleri ve iç avlu ile çevrilmiştir.
- Eylemler: İdari ve büro eylemleri, toplantı eylemi

- Alan kullanımı:	Müdür, müdür yard., büro mekanları	$\sim 12\text{m}^2$,
	öğretmen odaları	$\sim 29\text{m}^2$,
	ebeveyn kabul odası	$\sim 16\text{m}^2$,
	wc-lavabolar	$\sim 7.5\text{m}^2$,
	test odası	$\sim 30\text{m}^2$,
	konferans odası	$\sim 34\text{m}^2$ 'dir.

Eğitimcilerin her bir okul için 15 kişi olduğu düşünülürse kişi başına $\sim 2\text{m}^2$ düşmektedir.

- İşlev bağıntıları: Tüm mekanlar açık koridorlarla birbirine bağlıdır.
- Doğal-yapay aydınlatma: Müdür odaları ve bürolar dış cephede yer almakta, öğretmenler odası ve konferans odası avludan ışık almaktadır.

WC- Lavabolar

- Bina içindeki yeri: Binanın kuzeybatı cephesinde yer alan girişin yanında açık teneffüs alanı ile bağlantılı WC-lavabolar dışında zemin katta ön ve alt basamak derslikleri içinde atölye kompleksine bağlı idari mekanlara hizmet veren, üst katta ise ev idaresi birimlerine bağlı ve orta ve üst basamak dersliklerine hizmet veren koridorda wc-lav. mevcuttur.
- Eylemler: Yıkama, temizlenme, tuvalet ihtiyacını giderme.
- Alan kullanımı:

Derslikler içinde yer alan wc'ler	$\sim 3.75\text{m}^2$
Açık teneffüs alanına bağlantılı wc-lavabolar,	$\sim 24\text{m}^2$
Atölyeler kısmında yer alan wc- lavabolar,	$\sim 7.35\text{m}^2$
Ev idaresi birimlerine bağlı lavabolar,	$\sim 7.7\text{m}^2$
Üst katta dersliklere hizmet veren wc-lavabolar,	$\sim 11.2\text{m}^2$ 'dir.
- İşlev bağıntıları: Tüm bina için bahsedilen WC-lavabo birimleri ilgili bulundukları mekanlarca rahat kullanılabilecek konumlarda yer almaktadır.

Spora Yönelik Mekanlar

- Bina içindeki yeri: Binanın güneybatı yönünde açık spor sahası ile okul kompleksi arasında yer almaktadır.
- Eylemler: Yüzme, jimnastik, soyunma, spor aktiviteleri
- Alan kullanımı:

Yüzme salonu	$\sim 166\text{m}^2$,
kapalı spor salonu	$\sim 384\text{m}^2$ ve 171m^2
Jimnastik salonu	$\sim 32\text{m}^2$,
Malzeme depoları	$\sim 8\text{m}^2$

Soyunma odaları	$\sim 20\text{m}^2$,
WC-duşlar	$\sim 15\text{m}^2$ dir.

- İşlev bağıntıları: Spor kompleksinin iki ayrı girişinin yer aldığı koridor üstünde merdivenler, malzeme depoları, soyunma birimleri, wc-duşlar ve jimnastik salonu yer almaktadır. Yüzme salonu ve iki kapalı spor salonu da yanyana yukarıda adı geçen mekanların arkasında yer almaktadır.

Düren`de Zihinsel Özürlü ve Öğrenme Güçlüğü Olan Çocuklar İçin Özel Okul (5)

(Sonderschule für Geistig Behinderte und Lernbehinderte Kinder für Düren)

Okul zihinsel özürlü ve öğrenme güçlüğü olan çocuklar için tasarlanmıştır. İki özel okulun ders alanları arasında ortak mesleki eğitime yönelik mekanlar bulunmaktadır. Spor kompleksi iki okulun da kolayca ulaşabileceği konumda yer almaktadır. Her dört sınıf mekanı büyük bir mekana dönüşebilecek şekilde tasarlanmıştır. Maksimum esneklik sağlanmıştır. Böylelikle büyük öğrenci gruplarına birlikte eğitim olanağı sağlanabilmektedir. Mekanlar incelenirken zihinsel özürlü çocuklar için ayrılan bölümler ele alınacaktır. 14 sınıf zihinsel özürlü, 14 sınıf da öğrenme güçlüğü olan çocuklar içindir.

Derslikler

- Bina içindeki yeri: Binanın kuzeybatı yönünde dört mekanın biraraya gelmesiyle oluşan gruplar halinde alt ve üst katta yer almaktadırlar. Alt katta ön ve ilk, üst katta orta ve üst basamak derslikleri vardır.
- Eylemler: Ders anlatma, ders dinleme, grup etkinlikleri ve diğer etkinlikler.
- Alan kullanımı: ~ 30 m²'lik dört mekanın birleşmesiyle oluşan 120 m²'lik mekan grubu. Bir mekan yaklaşık 10 kişilik olduğuna göre kişi başına 3 m² düşmektedir.
- İşlev bağıntıları: Derslikler grup odaları ve vestiyerlerle direkt bağlantılıdır. 120 m² büyüklükteki kare hacim etrafında dört uçta grup odaları, grup odaları arasında da vestiyerler yer almaktadır. Tüm bu mekan birlikteliği iki yanında yer alan bağlantı koridorlarında bina dış yüzeyinden cephe alan wc-lavabolar mevcuttur. Zemin katta derslikler önünde açık derslikler yer almaktadır.
- İç donatı düzeni: Büyük derslik mekanını gerektiğinde dört mekana ayırabilmek için katlanır bölücü elemanlar tasarlanmıştır. Dersliklerin donatısında her türlü grup etkinliklerine olanak veren masa ve sandalyeler, iki veya daha çok kişilik sıralar kullanılmıştır.
- Doğal-yapay aydınlatma: Derslik grupları içinde iki mekan dış cepheye iki mekan iç avluya yönelmiştir.

Grup Odaları

- Bina içindeki yeri: Herbir küçük derslik mekanının yanında yer almaktadır. Ayrıca dersliklere bağlantı koridoru üstünde sessiz oda(dinlenme odası) bulunmaktadır.
- Eylemler: Teke tek çalışmalar(öğretmen-öğrenci), belirli sayıda öğrenciyle grup etkinlikleri

Zemin Kat

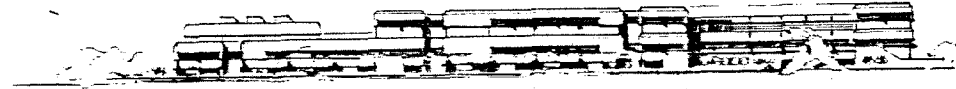
- C- Zihinsel özürlü çocuklar için okul- Ön basamak
- D- Zihinsel özürlü çocuklar için okul- Alt basamak
- E- Zihinsel özürlü çocuklar için okul- Atölyeler
- F- Zihinsel özürlü çocuklar için okul- Ev idaresi bölümleri
- G- Zihinsel özürlü çocuklar için okul- Teneffüs alanı

- H- Öğrenme güçlüğü olan çocuklar için okul- Ön basamak
- I- Öğrenme güçlüğü olan çocuklar için okul- Alt basamak
- K- Öğrenme güçlüğü olan çocuklar için okul- Büyük gruplar
- L- Öğrenme güçlüğü olan çocuklar için okul- Ev idaresi bölümleri
- M- Öğrenme güçlüğü olan çocuklar için okul- Spor salonu
- N- Öğrenme güçlüğü olan çocuklar için okul- Yüzme öğrenme salonu
- O- Öğrenme güçlüğü olan çocuklar için okul- Teneffüs alanı

1. Gruplar
2. Derslikler
3. Gardrop
4. Sessiz oda, dinlenme odası
5. Öğrenme mutfığı
6. Depo
7. Yemek yeme kısmı
8. Yıkama mekanı
9. Soyunma odası
10. Teneffüs tuvaletleri
11. Aydınlık, iç avlu
12. Bakıcı, kapıcı
13. Okul içi sokak
14. Öğrenme güçlüğü olanlar için yemek salonu
15. Yıkama mutfığı
16. Sıcak mutfak
17. Öğrenme güçlüğü olanlar için dinlenme salonu
18. El sanatları
19. Malzeme
20. İdare
21. Tören alanı
22. Gereçler
23. Otopark
24. Otobüs durakları
25. Okul bahçesi
26. Tekstil atölyesi
27. Büyük grup
28. Küçük grup
29. Spor salonu
30. Yüzme salonu
31. Jimnastik odası
32. Şalter odası
33. Jimnastik alanı

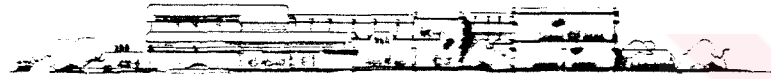
Öğrenme Özürlüler Okulu, Görünüş Ö:1/1000

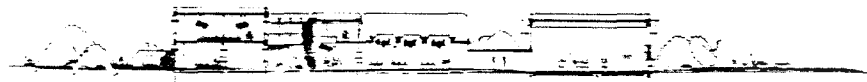
Zihinsel Özürlüler Okulu, Görünüş Ö:1/1000

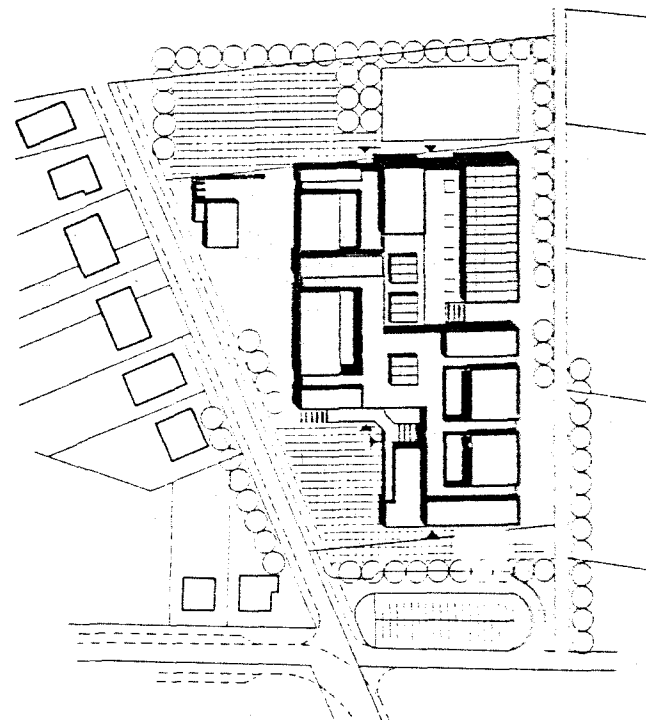
Giriş Cephesi Ö:1/1000

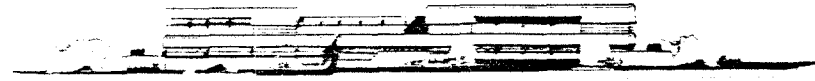
A-A Kesiti Ö:1/1000

B-B Kesiti Ö:1/1000

Vaziyet Planı
Ö:1/2000

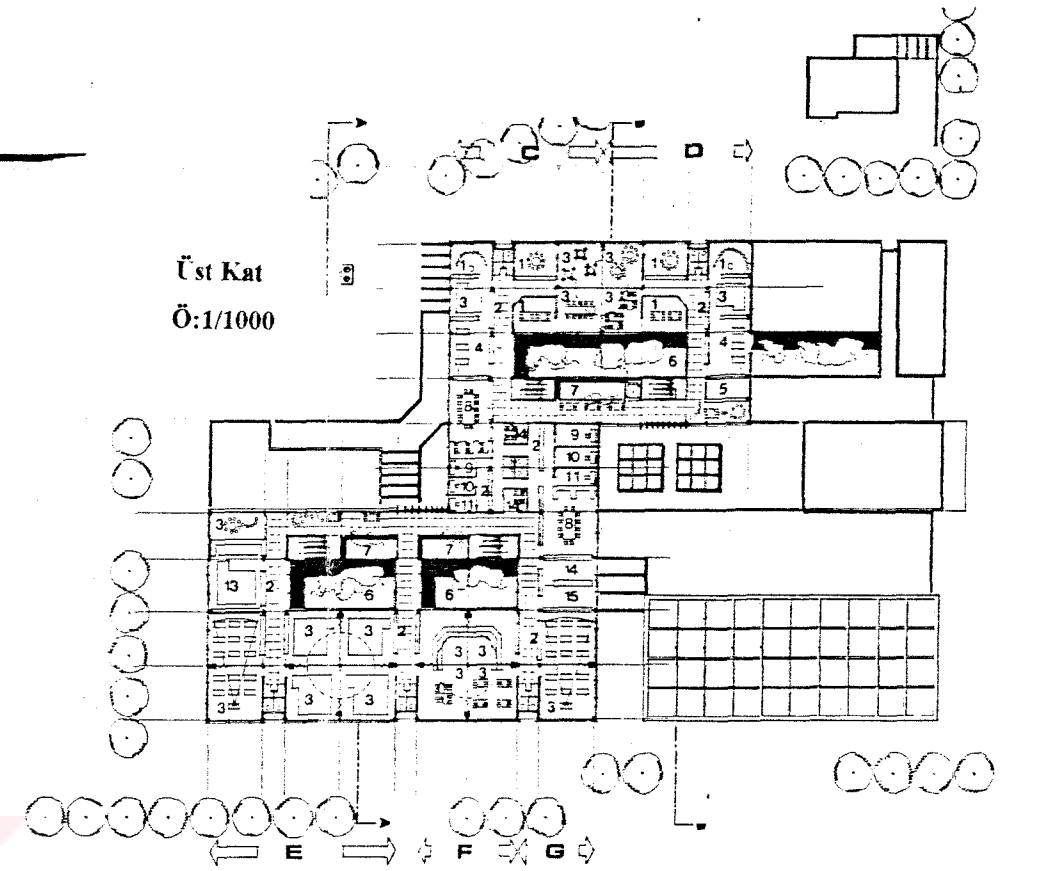

Spor Kompleksi Görünüşü

Üst Kat

1. Gruplar
2. Gardrop
3. Derslikler
4. Dinlenme odası
5. Logopadie
6. Aydınlık-İç avlu
7. Avlu
8. Öğretmenler odası
9. Öğrenme güçlüğü olanlar için öğrenci odaları
10. TV
11. Büro
12. Ebeveyn odası
13. Doğa tanıtım odası
14. Depo
15. Öğretim vasıtaları mekanı

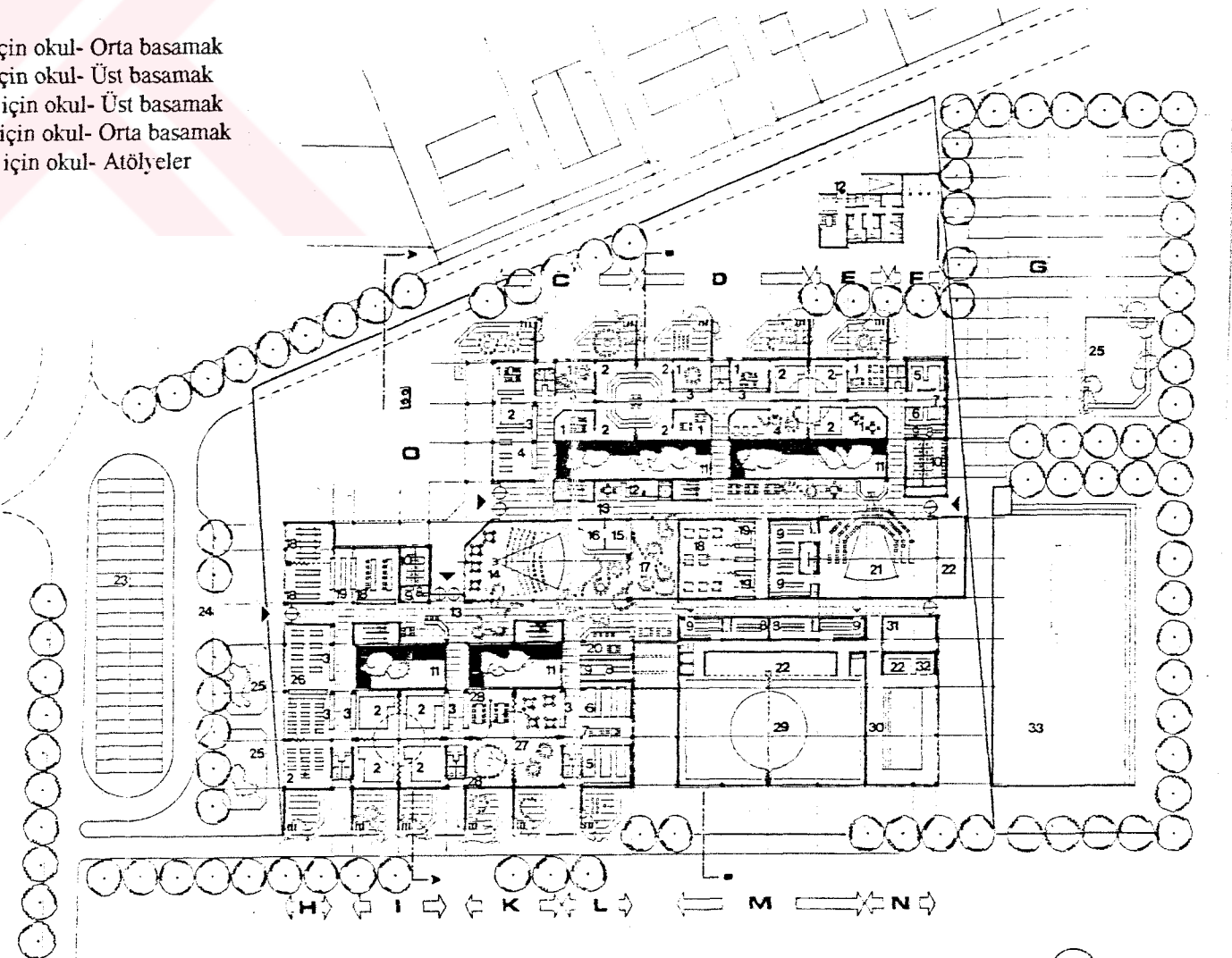
C- Zihinsel özürli çocuklar için okul- Orta basamak
D- Zihinsel özürli çocuklar için okul- Üst basamak
E- Öğrenme güçlüğü olanlar için okul- Üst basamak
F- Öğrenme güçlüğü olanlar için okul- Orta basamak
G- Öğrenme güçlüğü olanlar için okul- Atölyeler

Üst Kat
Ö:1/1000

Zemin Kat

Ö:1/1000

- Alan kullanımı: Her bir grup odası $\sim 25\text{m}^2$ 'dir. Sessiz oda ise 35m^2 'dir.
- İşlev bağıntıları: Derslik mekanlarına direkt bağlantılıdır.
- İç donatı düzeni: Grup etkinliklerine olanak veren masa, sandalye ve sıralar yer almaktadır. Sıralar iki veya daha çok kişiliktir. Masalar dört kişilik veya yaklaşık on kişinin etrafında toplanabileceği yuvarlak masalardır.
- Doğal-yapay aydınlatma: Derslik gruplarının dört ucunda yer alan grup odalarının ikisi dış cepheye, ikisi iç avluya yönelmiştir.

Çok Amaçlı Salon

- Bina içindeki yeri: İki okul arasında, girişlerinin hemen yanında koridorlar ve oyun salonu ile çevrilmiştir.
- Eylemler: Toplantı, dinlenme, yemek yeme, diğer etkinlikler
- Alan kullanımı: Sıcak mutfak ve bulaşık mutfağı dahil $\sim 290\text{ m}^2$. Kişi başına $\sim 1.5-2\text{ m}^2$ düşmektedir.
- İşlev bağıntıları: Oyun salonu ve giriş koridorları ile direkt bağlantılıdır. Sıcak mutfak ve bulaşık kısmı salonun bir köşesinde yer almaktadır.
- İç donatı düzeni: Salonda masa ve sandalyeler yer almaktadır, istendiğinde projeksiyon gösterilmesine olanak verilmektedir.

Teneffüs ve Oyun Alanları

- Bina içindeki yeri: Binanın kuzeydoğu cephesinde teneffüs alanı(okul bahçesi) yer almaktadır. İki okul ortasında oyun salonu bulunmaktadır.
- Eylemler: Oyun oynama, eğlenme
- Alan kullanımı: $\sim 1780\text{ m}^2$ okul bahçesi
 80 m^2 oyun salonu'dur.
- Okul bahçesinde kişi başına $\sim 5\text{m}^2$ düşmektedir.

Atölyeler

- Bina içindeki yeri: İki okul arasında, okul koridorları, oyun salonu ve tören salonu ile çevrili yer almaktadır. Ayrıca binanın kuzeybatı köşesinde ev idaresi birimleri yer almaktadır.
- Eylemler: El becerileri kazandırma, el sanatları etkinlikleri

- Alan kullanımı: İki mekana bölünmemiş, malzeme depoları ile birlikte $\sim 144 \text{ m}^2$, ev idaresi kısmı $\sim 69 \text{ m}^2$ 'dir.
- İşlev bağıntıları: Atölyelerin depoları mekan içinde yer almaktadır. Soyunma odaları ve wc-lavabo birimleri bir koridorla atölyelerden ayrılmıştır. Ev idaresi bölümünde öğretim mutfak, depo ve yemek kısmı açık geçişlerle bağlantılıdır. Lavabo ve soyunma kısmı koridora bağlıdır.
- İç donatı düzeni: Atölyelerde etkinliklere cevap verebilecek büyüklükte masalar, ev idaresi bölümünde de tezgahlar yer almaktadır.
- Doğal-yapay aydınlatma: Atölye kısımları çatı pencereleriyle doğal ışık almaktadırlar.

Mutfak

- Bina içindeki yeri: Çok amaçlı salonun bir köşesinde yer almaktadır.
- Eylemler: Yemek hazırlama, pişirme, bulaşık yıkama
- Alan kullanımı: Sıcak mutfak ~ 20 , bulaşık mutfak $\sim 20 \text{ m}^2$ 'dir.
- İşlev bağıntıları: Yıkama ve pişirme mekanları birbirleriyle bağlantılı, her iki mekan ise çok amaçlı salon ile direkt bağlantılıdır.

İdari Mekanlar

- Bina içindeki yeri: Alt kattaki idari mekan öğrenme güçlüğü olan çocuklar okulunun içinde, giriş koridorunun sonunda yer almaktadır. Üst katta iki okul ortasında bürolar, öğretmenler odası ve ebeveyn kabul odası yer almaktadır.
- Eylemler: İdari ve büro eylemleri
- Alan kullanımı: Alt kattaki mekan $\sim 35 \text{ m}^2$, bürolar $\sim 12 \text{ m}^2$, öğretmenler odası $\sim 57 \text{ m}^2$.
- İşlev bağıntıları: Üst kattaki mekanlar birbirlerine koridorla bağlanmıştır.
- İç donatı düzeni: Öğretmenler odasında toplantı masası, diğer mekanlarda ihtiyaca cevap verebilecek kadar masa ve sandalyeler yer almaktadır.

WC-Lavabolar

- Bina içindeki yeri: Derslik grupları arasındaki koridorlarda, atölye birimi içinde, idari mekanlara ait, spor mekanlarıyla ilişkili ve teneffüs alanına bağlantılı WC-lavabolar bulunmaktadır.
- Eylemler: Yıkama, temizlenme, tuvalet ihtiyacını gidermek

- Alan kullanımı: Dersliklerle ilgili WC-lavabo grubu, ~10 m²
 Atölyelerle ilgili “ “ “ , ~2 m²
 İdari mekanlarla ilgili “ “ “ ~4m²
 Spor mekanlarıyla ilgili “ “ “ ~43.5 m²
 Teneffüs alanına bağlantılı ilgili “ “ ~42 m²
- İşlev bağıntıları: İlgili bulundukları mekanlarca kolay ulaşılabilir konumda genellikle koridorla ayrılmışlardır.

Spora Yönelik Mekanlar

- Bina içindeki yeri: Binanın güneydoğu yönünde kapalı spor mekanları, iki okul bölümünden bir koridorla ayrılmıştır. Bu koridora paralel soyunma odaları ve WC-duşlar yer almaktadır. Bu mekanların önünde malzeme kısmı ve kapalı spor salonu yer almaktadır. Bu mekan kompleksi yanına jimnastik salonu, malzeme kısmı, şalter odası ve kapalı yüzme havuzundan oluşan mekan kompleksi eklenmiştir. Açık jimnastik alanı teneffüs alanı yanındadır.
- Eylemler: Yüzme, jimnastik, diğer spor etkinlikleri
- Alan kullanımı: Kapalı spor alanı, ~ 456 m²
 Kapalı yüzme havuzu, ~ 176m²
 Jimnastik salonu, ~ 40m²
 Açık jimnastik alanı, ~ 800m²
 Spor salonuna ait malzeme kısmı, ~ 60 m²
 Yüzme salonuna ait malzeme kısmı, ~ 15m²
- İşlev bağıntıları: İki salon birbirine dik koridorlarla ayrılmıştır.

Königslutter Zihinsel Özürlü Çocuklar Özel Eğitim Okulu, Almanya (6)

(Sonderschule für Geistig Behinderte Kinder in Königslutter)

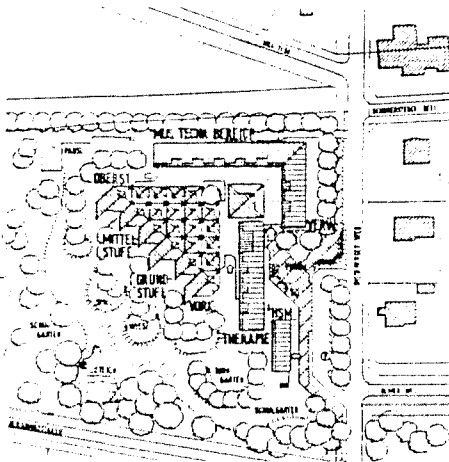
Okul, gündüzlü temel eğitim vermektedir. 8 öğrencilik 8 gruptan oluşan 64 öğrenci kapasiteli okulun eğitim amaçları, öğrencinin kendi kendine yeterliğinin, yaşam şartlarına uyumunun sağlanması, el becerilerinin geliştirilmesidir. Yapı tek katlı olarak çözümlenmiş, tüm mekanlar bir iç bahçede çok amaçlı kullanılabilen bir forum çevresinde yerleşmiştir. Öğrencilerin kullandığı mekanlar arasındaki sirkülasyon koridorsuzdur. Atölyeler kuzeye, sınıflar güneye, diğer mekanlar doğuya yönlendirilmiştir. Sınıfların önünde yer alan açık derslikler birbirinden koparılmıştır. Çatı örtüsü piramidal parçalar şeklinde tasarlanmış, forum mekanının üstü cam piramit ile örtülmüştür.

Derslikler

- Bina içindeki yeri: Ön basamak, temel basamak, orta ve üst basamak eğitim grupları için 8'er öğrencilik 2'şer derslik bulunmaktadır. Derslikler güneye yönelmiş şekilde yan yana yer almaktadır.
- Eylemler: Ders anlatma, dinlenme, diğer etkinlikler.
- Alan kullanımı: $\sim 32 \text{ m}^2$ 'lik kısım derslik alanı olarak kullanılmaktadır. Bir derslikte 8 öğrenci eğitim aldığına göre kişi başına $\sim 4 \text{ m}^2$ alan düşmektedir.
- İşlev bağıntıları: Derslikler grup odaları ile iç içedir. Bölücü bir elemanla kısmen birbirlerinden ayrılmışlardır. Tüm derslikler ortak alana açılmaktadır.
- İç donatı düzeni: Farklı dizilişlere imkan veren tek veya iki kişilik masa ve sandalyeler kullanılmıştır.
- Doğal-yapay aydınlatma: Derslikler çatıdan doğal ışık almaktadırlar.

Grup Odası

- Bina içindeki yeri: Güneye yönelmiş derslik mekanları iç içe yer almışlardır.
- Eylemler: Sınırlı sayıda öğrenci ile grup etkinlikleri.
- Alan kullanımı: $\sim 12 \text{ m}^2$ 'lik alanda yer almaktadırlar. Genellikle grup etkinliklerinde 4 öğrenci bulunduğu için kişi başına $\sim 3 \text{ m}^2$ alan düşmektedir.
- İşlev bağıntıları: Derslik mekanı ile direkt bağıntılıdırlar.
- İç donatı düzeni: Tek veya iki kişilik masa ve sandalyeler kullanılmıştır..

- 1 Vaziyet planı
2 Güneybatı görünüşü
3 Doğu görünüşü
4 1.1 kesiti
5 2.2 kesiti
6 Zemin kat planı

- 1 Derslikler
- 2 Grup odası
- 3 Tenefflüs ve oyun alanları
- 4 Atölyeler
- 5 İdari mekanlar
- 6 WC - Lavabolar
- 7 Spora yönelik mekanlar

Teneffüs ve Oyun Alanları

- Bina içindeki yeri: Arsanın güney yönünde bina yerleşimi dışında kalan alanlar açık teneffüs ve oyun alanı olarak düzenlenmiştir.
- Eylemler: Oyun oynama, dinlenme, eğlenme

Atölyeler

- Bina içindeki yeri: Binanın kuzey yönünde derslikler kompleksinden bir koridor ile ayrılmıştır.
- Eylemler: El sanatları uğraşları, el becerileri kazandırma etkinlikleri
- Alan kullanımı: $\sim 39 \text{ m}^2$ 'lik mekanlardır. Kişi başına $\sim 5 \text{ m}^2$ alan düşmektedir.
- İşlev bağıntıları: Atölyeler ve eğitim mutfağı yan yana yer almakta, birbirlerine bir koridor ile bağlanmaktadır. Malzeme depoları koridora paralel yerleşmişlerdir. Atölye mekanları ile direkt bağlantılıdır.
- İç donatı düzeni: Atölye etkinliklerine cevap verebilecek düzende yerleşmiş sıra ve sandalyeler kullanılmıştır. Eğitim mutfağında tezgahlar yer almaktadır.

İdari Mekanlar

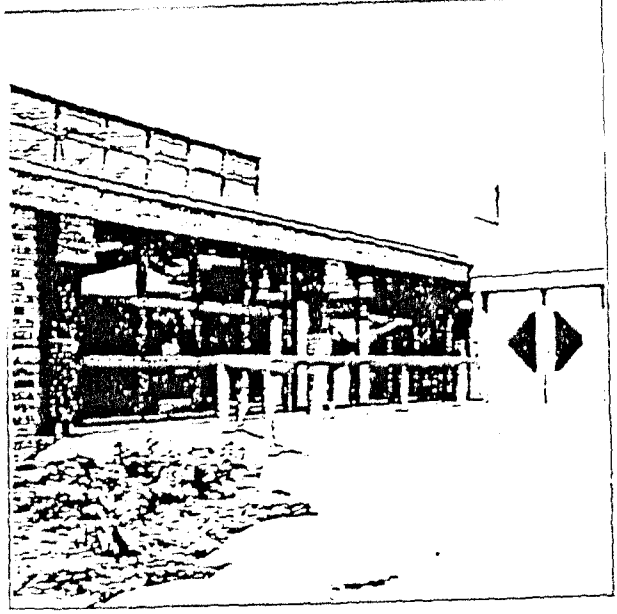
- Bina içindeki yeri: Arsanın kuzeydoğusunda atölyelere dik konumda yer almaktadırlar.
- Eylemler: İdari ve büro eylemleri.
- Alan kullanımı: $\sim 100 \text{ m}^2$ 'lik bir alana yerleşmişlerdir. Kişi başına $\sim 4-5 \text{ m}^2$ alan düşmektedir.
- İşlev bağıntıları: İdari mekanlar bir koridor üstünde yerleşmişlerdir. Tüm mekanlar koridora açılmakta, mekanlar ise kendi aralarında birbirlerine direkt bağlanmaktadır..
- Doğal-yapay aydınlatma: Çatıdan doğal aydınlatma sağlanmaktadır.

WC-Lavabolar

- Bina içindeki yeri: Derslik kompleksi içinde iki uçta ortak alana açılan wc-Lavabo grupları vardır. Ayrıca açık teneffüs alanından kullanılabilen foruma açılan iki wc-lavabo grubu mevcuttur. İdari mekanların ve terapi bölümünün tuvaletleri kendi kompleksleri içinde yer almaktadır.
- Eylemler: Yıkama temizlenme, tuvalet ihtiyacını giderme.

Forum

Bahçeye Çıkış

Genel Görünüm

- Alan kullanımı: Derslik kompleksi içindeki wc-lavabo grubu, $\sim 13\text{m}^2$
Foruma açılan, wc-lavabo grubu, $\sim 13\text{m}^2$
Açık teneffüs alanına bağlantılı, wc-lavabo grubu $\sim 15\text{m}^2$ dir.

Spora Yönelik Mekanlar

- Bina içindeki yeri: Bina kompleksi içinde doğuya yönelmiş, terapi bölümünün foruma yakın ucunda jimnastik salonu yer almaktadır.
- Eylemler: Jimnastik ve diğer spor etkinlikleri
- Alan kullanımı: Salon $\sim 90\text{m}^2$ 'dir. Malzeme deposu ise $\sim 7\text{m}^2$ 'dir.
- İşlev bağlantıları: Foruma bağlantılı olan salon diğer terapi mekanlarına bir koridor ile bağlantılıdır.

Herten'de Zihinsel Özürlüler Özel Okulu, Almanya (7)

(Schule für Geistig Behinderte, Herten)

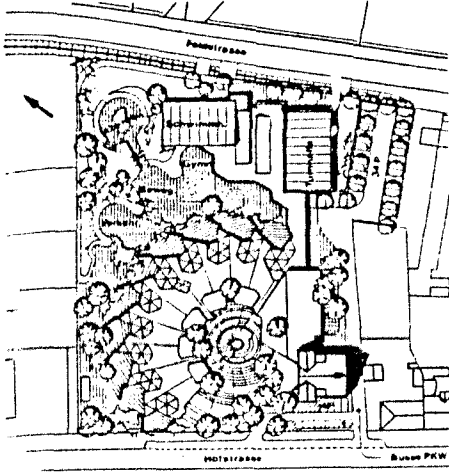
Atölye olarak kullanılmak üzere restore edilen eski bir yapı ile bağlantılı olarak tasarlanmıştır. Yarışma sonucu inşa edilmiştir. 8 öğrencilik 10 derslikten oluşan 80 öğrenci kapasiteli okulda ev ortamı eğitimin temelidir. Çocuk ölçeğinde çözümlenen grup odaları ve derslikler içe dönüktür, korunma hissi vermektedir. 2 derslik, 2 grup odası, 1 öğretim vasıtaları mekanı, 1 dinlenme mekanı ve 1 WC-lavabo grubundan oluşan birim poligonal olarak 5 kere tekrarlanmıştır. Mutfağın yemek salonunun ve kapıcının bulunduğu, işlevsel farklılığı olan bölüm form açısından da farklılaşmakta ve eski yapıya bağlantıyı sağlamaktadır. Atölyelerin yer aldığı restore edilen eski yapının üst katında idare mekanları yer almaktadır. Çatılar eğimli olarak tasarlanmış, dinlenme mekanlarının üstü tek eğimli çatı ile sınıfların üstü de piramidal dik eğimli çatı ile çözümlenmiştir. Teneffüs ve oyun işlevlerini yanıtlayan açık alan birçok farklı aktiviteyi de içermektedir. Okulda alt, orta ve üst basamaklarda eğitim görülmektedir.

Derslikler

- Bina içindeki yeri: Altügen formdaki derslik mekanları grup odaları ile birlikte toplam on adettir. İki derslik, wc-lavabo grubu, bir dinlenme mekanı, eğitim vasıtaları mekanından oluşan birliktelik beş kere diagonal olarak tekrarlanmıştır. Ayrıca dersliklerin önünde açık derslikler de yer almaktadır.
- Eylemler: Ders anlatma, dinlenme, diğer etkinlikler.
- Alan kullanımı: Derslikler $\sim 38\text{m}^2$. Kişi başına düşen alan ise $\sim 4.5\text{-}5\text{ m}^2$ dir.
- İşlev bağıntıları: Derslikler, grup odaları ile direkt bağlantılıdır. Derslikler ara hollere açılmaktadırlar. Bu hollerden dinlenme mekanına, WC-lavaboya, eğitim vasıtaları mekanına bağlantı vardır.
- Doğal-yapay aydınlatma: Dersliklerin üstünü örten piramidal dik eğimli çatılardan doğal ışık alınmaktadır.

Grup Odaları

- Bina içindeki yeri: Derslik mekanlarına bağlı dairesel form üzerinde yer almaktadırlar.
- Eylemler: Teke tek çalışmalar (öğrenci-öğretmen) sınırlı sayıda öğrenciyle grup etkinlikleri
- Alan kullanımı: $\sim 13\text{ m}^2$ 'lik birimlerdir. Bu odaları yaklaşık olarak 4-6 kişi kullanmaktadır. Bu durumda kişi başına düşen alan $\sim 2\text{-}3\text{ m}^2$ arasında değişmektedir.

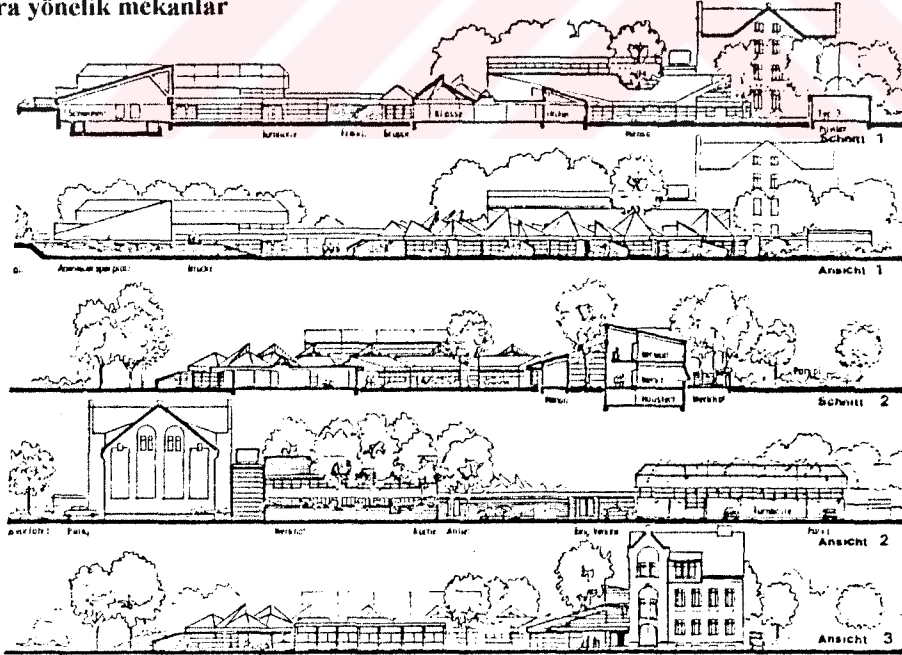

Vaziyet planı

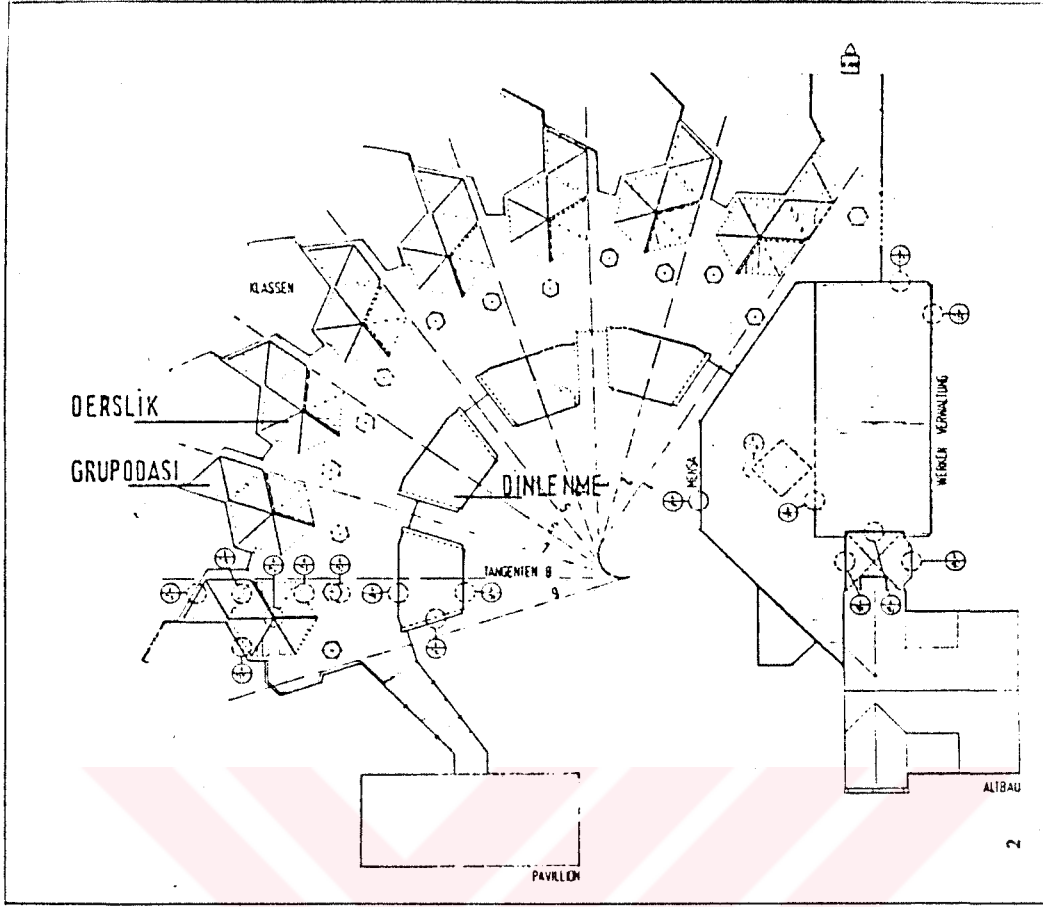
- 1 Derslikler
- 2 Grup odası
- 3 Dinlenme odası (sessiz oda)
- 4 Tenefüs ve oyun alanları
- 5 Atölyeler
- 6 Mutfak
- 7 İdari mekanlar
- 8 WC - Lavabolar
- 9 Spora yönelik mekanlar

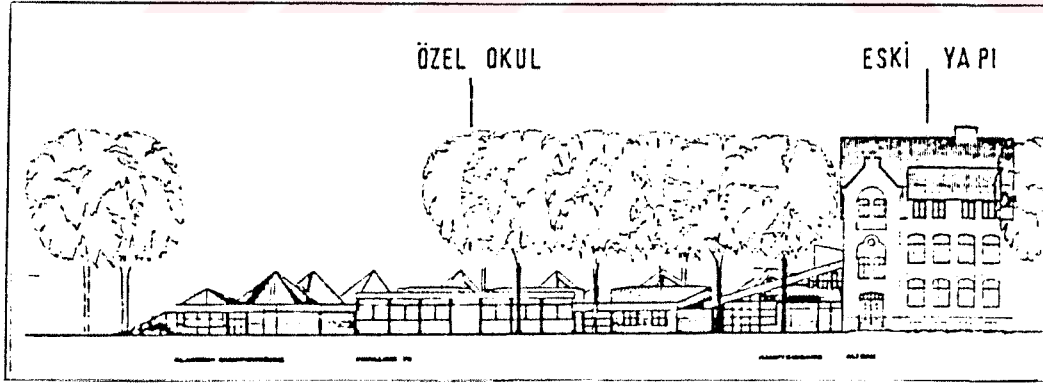
Zemin kat planı

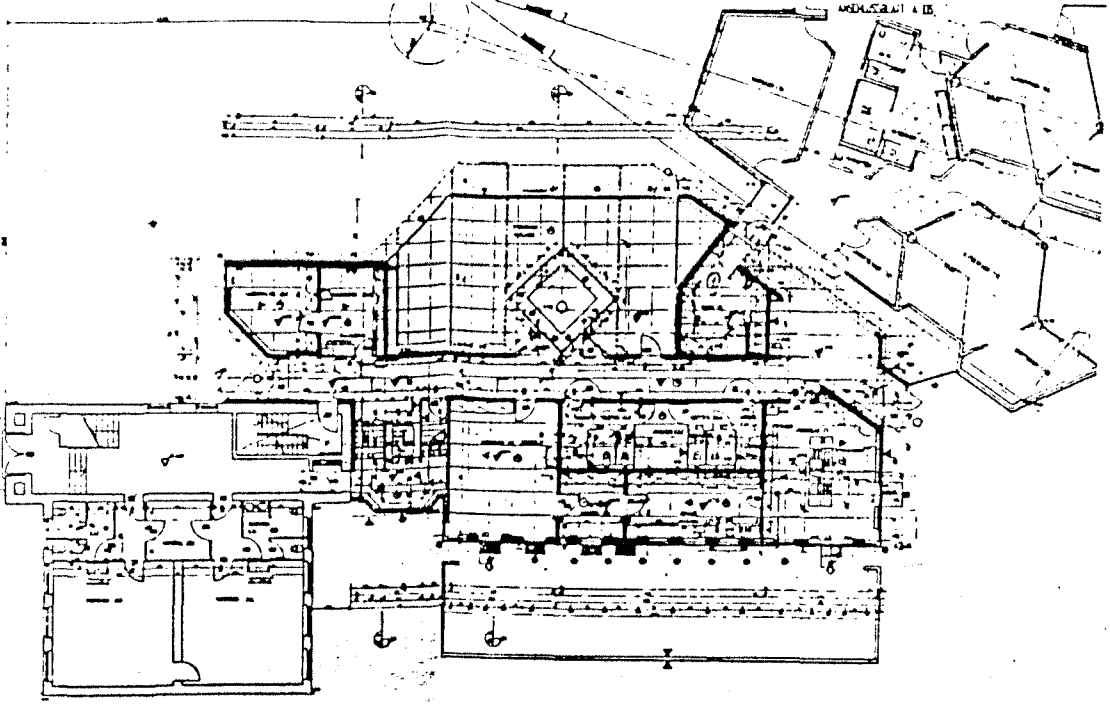
Kesit ve görünüşler

Vaziyet planı

Görünüş

Kısmi plan

Avludan görünüş

Giriş

- İşlev bağlantıları: Derslikler ve açık dersliklerle direkt bağlantılıdır.

Dinlenme Odası (Sessiz Oda)

- Bina içindeki yeri: Dairesel formdaki binanın merkezine cepheli yer almaktadırlar.
- Eylemler: Dinlenme
- Alan kullanımı: $\sim 38 \text{ m}^2$ 'dir. Kişi başına düşen alan ise $\sim 3 \text{ m}^2$ 'dir.
- İşlev bağlantıları: Dairesel konumdaki koridora açılmaktadırlar. Yan yana yer alan beş dinlenme odası arasında merkeze açılan girişler yer almaktadır.
- Doğal-yapay aydınlatma: Tek eğimli çatılardan doğal ışık alınmaktadır.

Teneffüs ve Oyun alanları

- Bina içindeki yeri: Arsaya yerleşimde spor kompleksi, derslikler kompleksi ve atölyeler kompleksi dışındaki alanlar açık teneffüs ve oyun alanları olarak düzenlenmiştir.
- Eylemler: Oyun ile eğitim, oyun, dinlenme, eğlenme.

Atölyeler

- Bina içindeki yeri: Restore edilen eski yapının içinde yer almaktadırlar. Eğitim mutfağı da bu yapı içinde yer almaktadır.
- Eylemler: El sanatları uğraşları, el becerileri kazandırma.
- Alan kullanımı: $\sim 42 \text{ m}^2$ 'lik mekanlardır. Eğitim mutfağı ise $\sim 39 \text{ m}^2$ 'dir. Kişi başına düşen alan $\sim 6 \text{ m}^2$ 'dir.
- İşlev bağlantıları: Atölye mekanları malzeme depoları, soyunma, wc-lavabo birimleri ile yakın bağlantılıdır.
- İç donatı düzeni: Atölye ve eğitim mutfağında ihtiyaca cevap verecek şekilde yerleştirilmiş tezgahlar bulunmaktadır.

Mutfak

- Bina içindeki yeri: Eski yapıya bağlantıyı sağlayan form açısından farklı yapı kısmı içinde yemek salonu ile birlikte yer almaktadır.
- Eylemler: Yemek hazırlama ve pişirme eylemleri

- Alan kullanımı: Mutfak $\sim 26 \text{ m}^2$, yemek salonu ise $\sim 90 \text{ m}^2$ 'dir. Kişi başına yaklaşık 1.5 m^2 alan düşmektedir.
- İşlev bağıntıları: Mutfak yemek salonuyla direkt olarak bağlantılıdır. Mutfak ve yemek salonu iki giriş arasındaki koridora açılmaktadır.

İdari Mekanlar

- Bina içindeki yeri: Restore edilen eski binanın üst katında idari mekanlar yer almaktadır.
- Eylemler: İdari ve büro eylemleri

WC-Lavabolar

- Bina içindeki yeri: Derslikler kompleksi içinde bir aralıklı olarak, derslik-grup odası birlikteliğine bağlanmışlardır. Ayrıca atölye ve spor kompleksi bölümlerinin kendi içinde wc-lavabo veya duşları mevcuttur.
- Eylemler: Yıkanma, temizlenme, tuvalet ihtiyacını giderme
- Alan kullanımı: Derslik kompleksine bağlı wc-lavabo grubu, $\sim 24 \text{ m}^2$
Spor kompleksine bağlı wc-lavabo duş grubu,
Yüzme salonunda yaklaşık $\sim 74 \text{ m}^2$, spor salonunda, $\sim 72 \text{ m}^2$ 'dir

Spora Yönelik Mekanlar

- Bina içindeki yeri: Kuzeydoğu yönünde kapalı yüzme havuzu ve spor salonundan oluşan spor kompleksi yer almaktadır. Spor kompleksi ve eğitim kompleksi arasındaki açık alanda jimnastik sahası bulunmaktadır.
- Eylemler: Yüzme, çeşitli spor aktiviteleri
- Alan kullanımı: Yüzme havuzu $8 \times 16 \text{ m}$, havuz salonu $\sim 355 \text{ m}^2$
Spor salonu, ise $\sim 405 \text{ m}^2$ 'dir.
- İşlev bağıntıları: Spor kompleksinin okulla bağlantılı girişi yanında yüzme havuzu ve spor salonuna ait ayrı girişleri vardır. Her iki salon ortak bir hole açılmaktadır.

Degendorf Zihinsel Özürlüler ve Çeşitli Özürlüler Özel Halk Okulu, Almanya (8)
(Sondervolkschule für Geistig und Mehrfach Behinderte Degendorf)

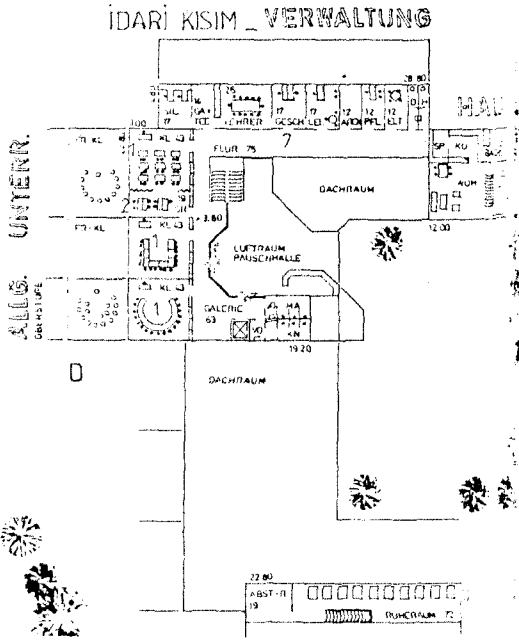
Mimari bir yarışma sonucu elde edilen projeler için yer seçimi, çevresinde çeşitli okulların da yer aldığı bir eğitim merkezinde, 1 veya 2 katlı konutların çevrelediği az yoğun bir yerleşim alanında yapılmıştır. Okul için üç eğitim grubu seçilmiş, mekansal organizasyon buna göre çözülmüştür. Temel basamak (grundstufe), orta basamak (mittelstufe), üst basamak (oberstufe) bu eğitim gruplarıdır. Bu projede, yapının ileride bir eğitim birimi daha (ileri basamak-förderstufe) büyüebilmesi için rezerv alan bırakılmış, tasarım bu kriter de düşünülerek çözümlenmiştir. Okul öncesi eğitim birimi olan yuva (kindergarten) farklı kullanıcıları nedeniyle giriş ve konum olarak ayrılmış ancak okuldan koparılmamıştır. İdari ve büro mekanları ile üst basamak eğitim bölümü üst katta yer almaktadır. Tasarımda çocuk ölçeğinde bir çözüm aranmıştır. Tüm girişler ortak teneffüs avlusuna açılmakta, spor salonları ile açık spor alanı ilişkisi kurulmuş ve dış kullanıcılar düşünülmüştür. Kapalı teneffüs alanı giriş holü ile birlikte yemek salonu ile bağlantılı olarak çözümlenmiştir. Sınıfların önünde birbirlerini rahatsız etmeyecek şekilde açık derslikler oluşturulmuştur.

Derslikler

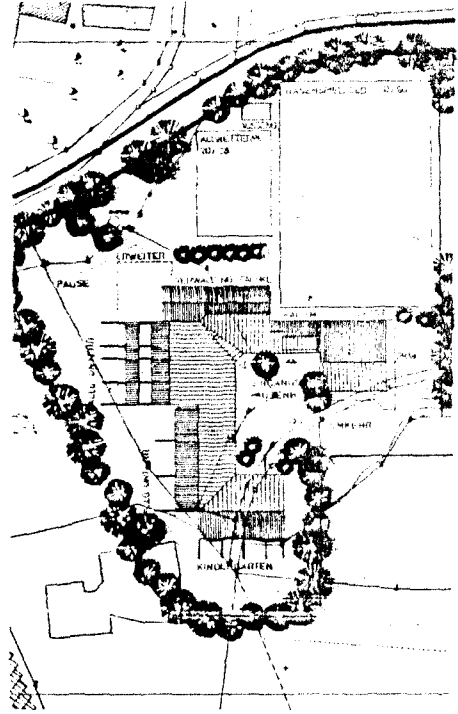
- Bina içindeki yeri: Alt katta temel basamak ve orta basamak derslikleri, üst katta üst basamak derslikleri yer almaktadır.
- Eylemler: Ders anlatma, dinleme, diğer etkinlikler.
- Alan kullanımı: Derslikler $\sim 64 \text{ m}^2$ 'lik mekanlardır. Kişi başına $\sim 3 \text{ m}^2$ alan düşmektedir.
- İşlev bağıntıları: Her eğitim basamağı için 3 derslik mekanı tasarlanmıştır. Temel basamak dersliklerinin hepsinin içinde bölücü elemanla ayrılmış grup odası bulunmakta, diğer eğitim basamaklarında bir derslikte grup odası yer almaktadır. Açık derslikler de direkt bağlantılıdır.
- İç donatı düzeni: Bir derslikte ~ 18 öğrencinin eğitim alabileceği sıra ve sandalyeler bulunmaktadır. Ayrıca oval oturmaya elverişli sıralar da görülmektedir.

Grup Odaları

- Bina içindeki yeri: Derslikler başlığı altında anlatıldığı gibi derslik mekanı içinde bölücü elemanlarla ayrılmış mekanlardır.
- Eylemler: Sınırlı sayıda öğrenciyle grup etkinlikleri
- Alan kullanımı: $\sim 30 \text{ m}^2$ 'lik mekanlardır. Kişi sayısı grupta yer alacak öğrenci sayısına bağlıdır.

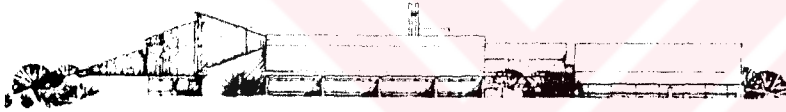

Plan

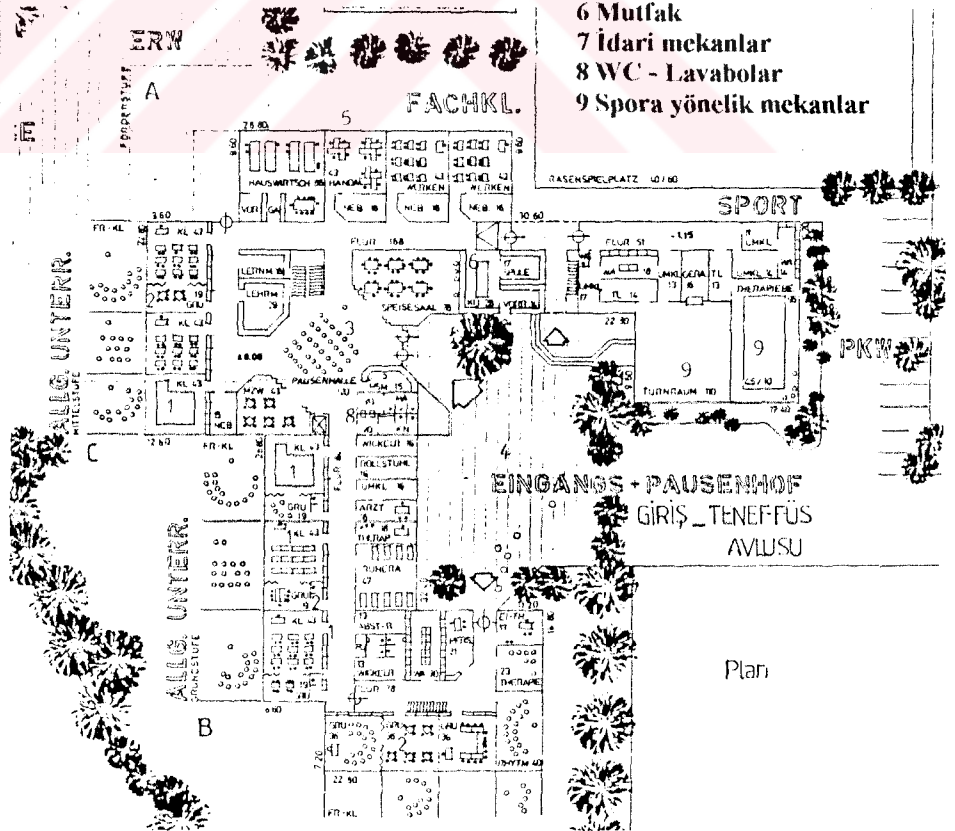

Vaziyet Planı

Görünüş

- 1 Derslikler
- 2 Grup odası
- 3 Çok amaçlı salon
- 4 Tenefüs ve oyun alanları
- 5 Atölyeler
- 6 Mutfak
- 7 İdari mekanlar
- 8 WC - Lavabolar
- 9 Spora yönelik mekanlar

Plan

Genel Görünüm

- A-Ön basamak
- B-Alt Basamak
- C-Orta Basamak
- D-Üst Basamak

- İşlev bağıntıları: Dersliklerle direkt bağlantılıdır.
- İç donatı düzeni: Farklı konumlarda biraraya getirilebilen masa veya sıralar ve sandalyeler kullanılmıştır.

Cok amaçlı salon

- Bina içindeki yeri: İç teneffüs avlusundan binaya esas girişte yer alan salon, kapalı teneffüs alanı ve kısmen kapatılmış yemek salonu olarak kullanılmaktadır.
- Eylemler: Dinlenme, yemek yeme, diğer etkinlikler
- Alan kullanımı: ~150 m²'lik teneffüs salonu
~115m²'lik yemek salonu görülmektedir. Kişi başına ~ 4 m² alan düşmektedir.
- İşlev bağıntıları: Yemek salonu mutfak ve teneffüs alanı ile doğrudan bağlantılıdır. Teneffüs salonu derslik koridorlarının kesişiminde yer almakta, esas girişin ve üst kat bağlantının merkezinde bulunmaktadır.
- İç donatı düzeni: Yemek salonunda 6 kişilik masalar ve mutfakla bağlantılı servis tezgahı yer almaktadır. Teneffüs salonu ile bölücü elemanlarla ayrılmaktadır.

Teneffüs ve Oyun alanları

- Bina içindeki yeri: Yukarıda bahsedilen kapalı teneffüs salonu dışında açık teneffüs avlusu bulunmaktadır.
- Eylemler: Oyun oynama, dinlenme, eğlenme
- Alan kullanımı: ~850 m²'lik bir alandır.
- İşlev bağıntıları: Bina esas girişi, spor kompleksi girişi ve ana okulu girişi bu avludan yapılmaktadır.

Atölyeler

- Bina içindeki yeri: Spor kompleksi ve orta basamak eğitim grubu arasında yer alan atölyeler ve ev idaresi mekanları, teneffüs ve yemek salonundan bir koridorla ayrılmaktadır.
- Eylemler: El sanatları uğraşları, el becerileri kazandırma etkinlikleri
- Alan kullanımı: Atölyeler ~65m², ev idaresi birimi ~88 m²'dir. Kişi başına ~ 3 m² alan düşmektedir.

- İşlev bağıntıları: Atölyeler malzeme depoları ile direkt bağlantılıdır. Tüm mekanlar bir koridora açılmaktadır.
- İç donatı düzeni: Ev idaresi biriminde çok kişilik masalar diğer atölyelerde iki veya tek kişilik sıralar yer almaktadır.

Mutfak

- Bina içindeki yeri: Spor kompleksi ve yemek salonu arasında yer alan mutfak, teneffüs avlusundan servis girişi vardır. Mutfak malzeme kısmı, bulaşık ve yemek hazırlama kısımlarından oluşmuştur.
- Eylemler: Yemek hazırlama, pişirme, bulaşık yıkama
- Alan kullanımı: ~ 70 m²'lik alan kaplamaktadır.
- İşlev bağıntıları: Yemek salonu ile direkt bağlantılıdır. Ayrıca atölyeler koridoruna da açılmaktadır. Servis girişi teneffüs avlusuna bağlıdır.
- İç donatı düzeni: Hazırlık ve pişirme tezgahları yer almaktadır.

İdari mekanlar

- Bina içindeki yeri: Üst katta atölye mekanlarının üstünde yer almaktadır.
- Eylemler: İdari ve büro eylemleri
- Alan kullanımı: ~150 m²'lik alanda idari mekanlar bulunmaktadır.
- İşlev bağıntıları: Tüm mekanlar bir koridor üstünde dizilirdirler
- İç donatı düzeni: İdari eylemlerin gerçekleştirilmesi için gerekli büro elemanları kullanılmıştır.

WC-lavabolar

- Bina içindeki yeri: Alt katta girişin yanında teneffüs salonunun bir köşesinde yer alan wc-lavabo grubu üst katta aynı noktada tekrarlanmaktadır.
- Eylemler: Yıkama, temizlenme, tuvalet ihtiyacını giderme
- Alan kullanımı: Alt katta ~47 m², üst katta ~36 m²'lik alanda yer almaktadırlar.
- İşlev bağıntıları: Alt katta teneffüs salonuna, üst katta galeriye açılmaktadırlar.

Spora yönelik mekanlar

- Bina içindeki yeri: Spor kompleksinin teneffüs avlusundan ayrı bir girişi vardır. Ayrıca atölyeler ve yemek salonu arasındaki koridora da bağlantı mevcuttur.
- Eylemler: Yüzme, çeşitli spor aktiviteleri
- Alan kullanımı: Spor salonu $\sim 150 \text{ m}^2$, terapi havuzu ise $\sim 130 \text{ m}^2$ 'dir. 200 m^2 'lik alanda da soyunma odaları, wc-duşlar ve malzeme depoları yer almaktadır.
- İşlev bağıntıları: Salonlar soyunma odaları ile direkt bağlantılıdır.

Jacksonville’de Zihinsel Özürlü Çocuklar İçin Özel Eğitim Okulu, Amerika (9)

(Sonderschule für Geistig Behinderte Kinder in Jacksonville, Florida, USA)

Okul, 6-15 yaş arası zihinsel özürlü ve sınırlı sayıda bedensel özürlü çocukların eğitimi ve terapisi için tasarlanmıştır. Merkezi toplantı salonu etrafındaki dört pavyonda çocukların yaş ve eğitim basamakları ile fonksiyonel kullanım farklılaşmaktadır. Okulda 150 çocuk eğitim almaktadır. Bunlardan (6-8 yaş arası) 45 çocuk giriş basamağında, (9-12 yaş arası) 60 çocuk orta basamakta, (13-15 yaş arası) 45 çocuk üst basamakta eğitilmektedir. Brüt katlar alanı 2100 m²’dir.

Derslikler+ Grup odaları

- Bina içindeki yeri: Alt ve orta basamak grup odaları batı ve güney yönündeki pavyonlarda yer almaktadır.
- Eylemler: Eğitim ve terapi amaçlı etkinlikler
- Alan kullanımı: Derslik+grup odaları, ~67 m²’lik mekanlardır. Alt basamakta kişi başına ~6m², orta basamak grup odalarında ~4.5 m² alan düşmektedir.
- İşlev bağıntıları: Her grup odasına ait bir malzeme odası ve WC birimi pavyonların köşesinde yer almaktadır. Üç grup odası direkt olarak dışarıya açılırken bir grup odası merkezde yer alan toplantı salonuna açılmaktadır. Grup odalarından birbirlerine geçişler de mevcuttur.
- İç donatı düzeni: Her grup odasında lavabolu bir tezgah yer almaktadır. Grup odaları yer yer bölücü elemanlarla ayrılmıştır.

Çok amaçlı salon

- Bina içindeki yeri: Bu başlık altında dört pavyonun merkezinde yer alan ve projede toplantı salonu olarak adlandırılmış mekan incelenebilir.
- Eylemler: Toplanma ve diğer etkinlikler
- Alan kullanımı: ~324 m²’lik bir alandır. Kişi başına ~ 2m² alan düşmektedir.
- İşlev bağıntıları: Kuzey ve güney yönündeki girişler, iki grup odası, terapi havuzu ve üst basamak kızlar için ayrılmış mekan bu salona açılmaktadır.

Atölyeler

- Bina içindeki yeri: Doğu yönündeki pavyonun merkezinde ev idaresi uğraşları için mekanlar yer almaktadır.

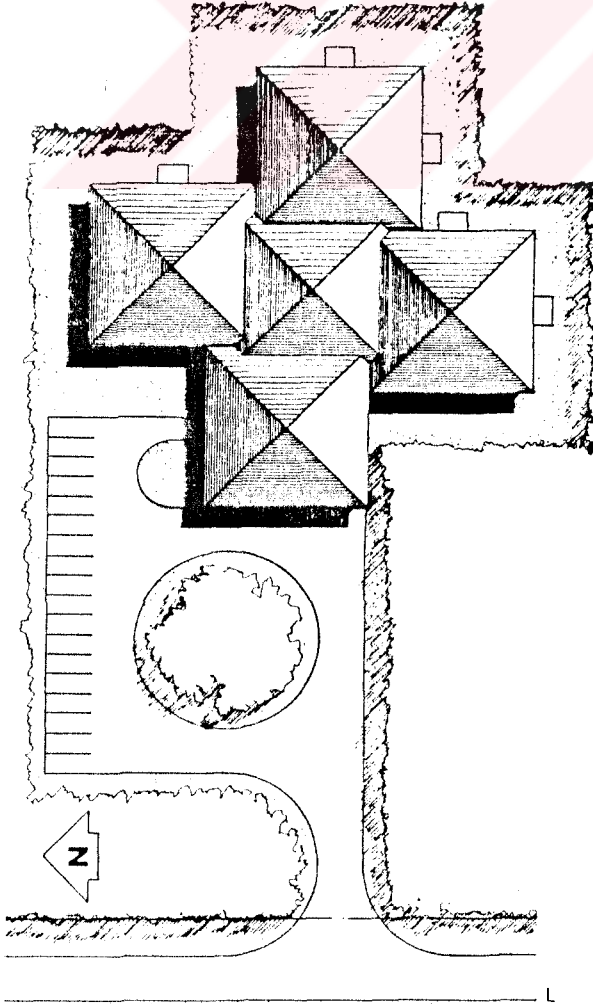
- Eylemler: El becerileri kazanma, audio vision gösterimi(görsel yolla eğitim)
- Alan kullanımı: Her bir mekan $\sim 26 \text{ m}^2$ 'dir. Kişi başına düşen alan $\sim 2.5 \text{ m}^2$ 'dir.

İdari mekanlar

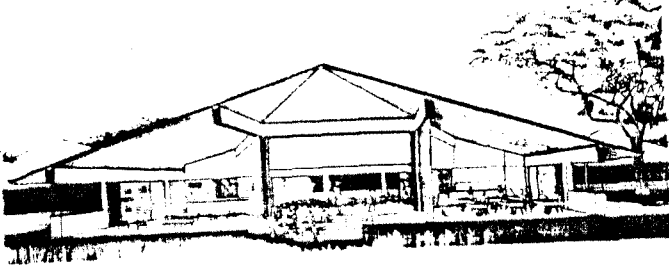
- Bina içindeki yeri: Kuzey yönüne bakan pavyonda idari mekanlar yer almaktadır
- Eylemler: İdari ve büro eylemleri
- Alan kullanımı: Büro mekanı $\sim 30 \text{ m}^2$ 'lik yer kaplamaktadır.

WC-Lavabolar

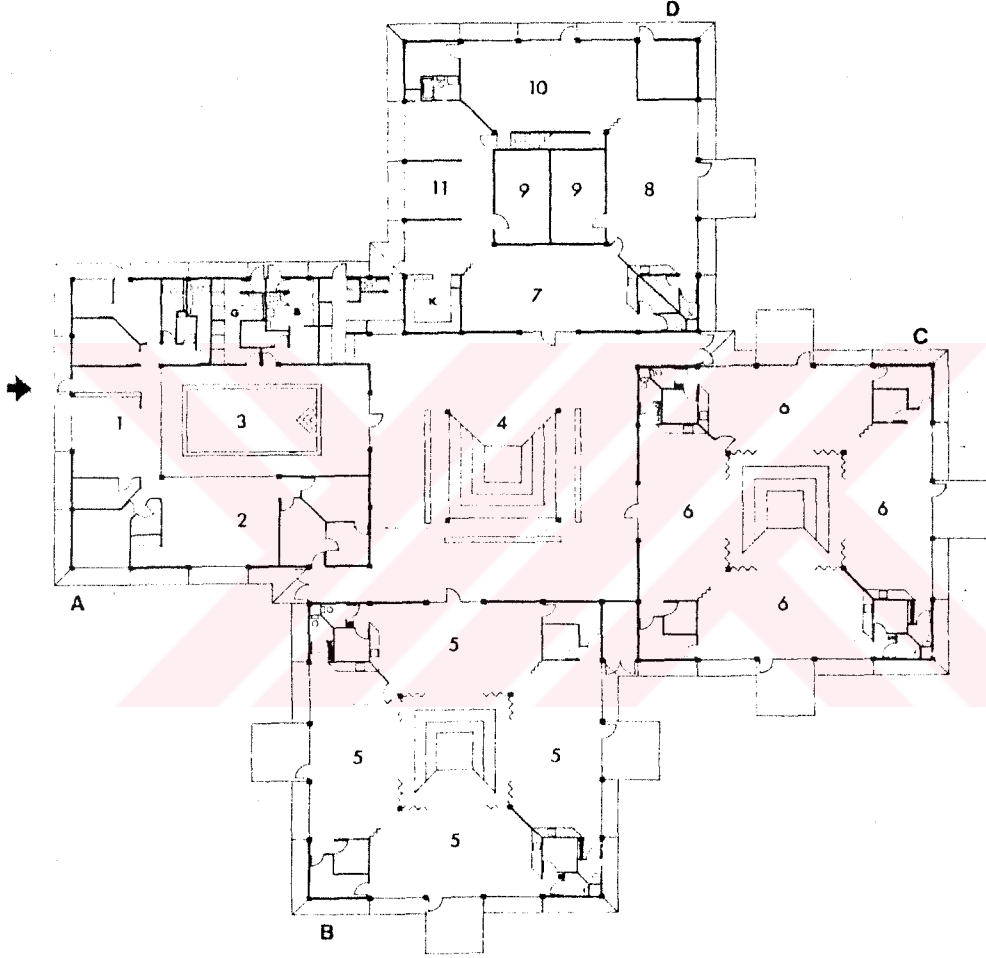
- Bina içindeki yeri: Grup odaları içinde pavyonların köşesinde yer alan WC-lavabolar dışında, idareye ait ve terapi havuzundan yararlanacak kişiler tarafından kullanılacak WC-lavabo grupları da bulunmaktadır.
- Eylemler: Yıkama, temizlenme, tuvalet ihtiyacını giderme
- Alan kullanımı:
 - $\sim 1.8 \text{ m}^2$ grup odalarına ait wc'ler
 - $\sim 25 \text{ m}^2$ terapi havuzuna açılan wc-lavabolar
 - $\sim 8.5 \text{ m}^2$ İdareye açılan wc-lavabolar'dır.

Vaziyet planı

Kesit ve perspektif

Zemin kat planı

A Yönetim pavyonu	4 Toplantı salonu
B Başlangıç basamağı pavyonu	5 Başlangıç basamak grup odası
C Ara basamak pavyonu	6 Ara basamak grup odası
D İlerlemiş basamak pavyonu	7 İlerlemiş basamak aile kompleksi (kızlar)
1 Büro	8 İlerlemiş basamak uğraşı kompleksi (erkekler)
2 Oturma mekanı	9 Audio-vision imkanı çalışma mekanı
3 Terapi havuzu	10 Depo
	11 Personel odası

3.4 Değerlendirme ve Sonuçlar

Bu bölümde incelenen okulların mekan başlıkları altında genel bir değerlendirilmesi yapılacaktır.

Derslikler

Normal okul derslerinde tek amaçlı öğretim yapıldığı halde, bu tip okulların dersliklerinde çok amaçlı eğitim yapılmaktadır. Bu yüzden öğrenci başına düşen (m^2) yükselmekte, diğer bir deyişle büyük mekanlarda az öğrenci ile öğretim yapılmaktadır. Dersliklerin donatısı, tek tek çalışma, gruplar çalışması, bütün öğrencilerin beraber çalışması, zihni çalışma v.s. ile müzik çalışmalarına imkan vermektedir. Dersliklerin alan kullanımı 40, ile 60 m^2 arasında değişmektedir. Kişi başına düşen alan da 3, ile 6 m^2 arasındadır. Tek katlı okul binalarında dersliklerin önlerindeki açık derslikler yoluyla veya doğrudan açık alanlarla bağlantıları vardır. Genelde derslikler grup odaları, vestiyer hacimleri ve w.c. lavabo birimleri ile birlikte bir bütün olarak çözülmüşlerdir. Dersliklerin tefrişinde alışılagelmiş bank-sıra tefrişi kullanılmamış, farklı kullanımlara olanak verebilecek masa ve sandalyeler kullanılmıştır. Ayrıca dolaplar, tahta, teşhir vitrinlerinin dersliklerin tefriş elemanı olması, hem iç mimari imkanlarını zenginleştirmekte hem de arzu edilen atmosferin gerçekleşmesini sağlamaktadır. Bu şekilde donatılmış dersliklerde dolaplar, alet dolapları, malzeme ve kitap dolapları şeklinde olabilir. Döşemeler çabuk kirlenmeyecek ve kolay temizlenecek cinstendir, çok açık renkli ya da hacmi boğacak şekilde koyu değildir. Bazı dersliklerde bölücü panolar kullanılmıştır. Genelde tek katlı tasarlanmasına çalışılan okul yapılarında eğer ikinci bir kat var ise bu katta yer alan dersliklerde orta ve ileri eğitim basamaklarında bulunan çocuklar eğitim almaktadırlar.

Aydınlatma konusunda ise ister doğal, ister yapay aydınlatma olsun, sağlık şartarı yönünden dersliklerde iki taraflı aydınlatma sistemi seçilmektedir. Yapay aydınlatma her masada ihtiyaca cevap verecek şekilde olmaktadır. Kontrast farklılaşması meydana getirdiğinden, ışığın fazlasından kaçınılmaktadır. Bu teknik şartların, hacimlerde psikolojik ortamın yaratılmasına katkısı, bu tip okullarda diğer okullara oranla daha önemlidir. İncelenen okulların çoğunda derslikler çatı pencereleri ile de doğal ışık almaktadırlar. Derslikler genelde güneye yönlendirilmeye çalışılmıştır.

Grup Odaları

İncelenen okullarda derslik mekanıyla direkt bağlantılı bir grup çalışma odası veya nişi bulunmaktadır. Dersliklerden bölücü elemanlarla ayrılmış veya mekan olarak tasarlanmış bir hacmin varlığı eğiticiye sınıftan ayırdığı küçük bir grubun oradaki çalışmalarını kontrol imkanını vermektedir. Ayrıca sınıfta özellikle meşgul olunması gereken öğrencileri ayırarak burada çalışmaları ve kontrolü, sınıfın diğer öğrencileri rahatsız olmadan mümkün olmaktadır. Bu mekan ayrıca öğrenciler arasında farklı çalışmalar yapılması gerektiği anlarda, çok imkanlı olduğundan avantajlıdır.

Genellikle grup odaları iki derslik arasında yer almaktadır. Bazı okul örneklerinde grup odası olarak adlandırılan mekan derslik işlevini de üstlenmiş olabilmektedir. Grup odalarının iç donatısı dersliklerden farklı değildir. Kullanım alanları $\sim 10-14 \text{ m}^2$ arasında değişmektedir. Derslik olarak da kullanılmaları halinde $\sim 38 \text{ m}^2$ 'lik bir alanı da kaplayabilmektedirler.

Bazı okul örneklerinde görülen sessiz oda ve dinlenme odası olarak adlandırılan mekanların kullanım amaçları genelde grup odası mantığındadır.

Çok Amaçlı Salon

Bütünleştirme yöntemini uygulayan okullarda genellikle iki okulun ortasında ortak kullanılacak şekilde yer alan çok amaçlı salon çoğunlukla yemekhane ile bütünleşmiştir. Dinlenme, yemek yeme ve diğer bir takım etkinliklerin gerçekleşebildiği mekan bazı örneklerde projeksiyon gösterimine de elverişlidir. Birtakım panellerle veya bölücü elemanlarla ikiye bölünmüş yada bölümlere ayrılmış salonlar da görülmektedir.

Genellikle girişe yakın, bir iç avlu etrafında yer alan mekan yemekhane olarak da kullanılıyorsa mutfak ve depolarla direkt bağlantılıdır. İhtiyaca cevap verecek masa ve sandalyelerle donatılmış olan salonun çatıdan doğal ışık alması sağlanmakta ve havalandırma sisteminin çözülmüş olmasına dikkat edilmektedir. Kullanım alanı $200, 300 \text{ m}^2$ arasında değişmektedir.

Teneffüs ve Oyun Alanları

İç avlular, su ve kum oyun alanları, açık teneffüs ve oyun sahaları, kapalı teneffüs salonları, oyun oynama, dinlenme, eğlenme etkinliklerinin gerçekleşebileceği alanlardır. Özellikle zihinsel özürü

çocuklar için yapılacak okullarda oyun ve spor sahaları büyük önem kazanmaktadır. Çünkü bu okullarda oyun ile öğretim ilkesi esastır. Açık alanlar, açık havalarda yapılabilecek birtakım etkinliklere cevap verecek şekilde düzenlenmiştir. Bazı okullarda çok amaçlı salonlar bu amaca yönelik kullanılmaktadırlar.

Atölyeler

Normal okullarda çok yer almayan mesleki eğitim, el becerileri kazandırma, atölye eğitimi özel eğitim okullarının temelini oluşturmaktadır.

Genellikle okul yerleşimi içinde kuzeye yönlendirilmeye çalışılan atölyeler, soyunma odaları, w.c-lavabolar ve depolar ile direkt bağlantılıdır. Atölyelerde çanak çömlek yapımı, el sanatları uğraşları gerçekleştirilirken çocuklara birtakım el becerileri kazandırılmaya çalışılmaktadır. Atölyeler yanında yine el becerileri kazandırmaya yönelik ev idaresi birimleri bulunmaktadır. Eğitim amaçlı mutfak da bu birimlerden birisidir. Atölyelerin iç donatısında çanak çömlek yapımında kullanılan fırınlar, 2-5 kişilik masalar ve tezgahlar bulunmaktadır. Atölye mekanlarının çoğunlukla çatı pencereleri ile doğal ışık alması sağlanmıştır, mekanların kullanım alanları ise 40-60 m² arasında değişmektedir.

Mutfak

Servis girişine yakın konumlandırılan mutfak mekanında yemek hazırlama-piştirme eylemleri gerçekleştirilirken bulaşık kısmında da yıkama eylemi gerçekleştirilmektedir. Mutfak, yemek salonu ve depolarla doğrudan bağlantılıdır, yemek yeme eylemi çok amaçlı salonda gerçekleştiriliyorsa mutfak bu salonla da direkt bağlantılı olabilmektedir. Eylemlerin gerektirdiği muhtelif tezgahlarla donatılmış mutfak mekanı genellikle kuzeye yönlendirilmeye çalışılmış, bazı durumlarda çatıdan doğal ışık alınmıştır. Alan kullanımı 25-50 m² arasında değişmektedir. Alan kullanımında mutfak, eğitim mutfak, bulaşık kısmı veya farklı mutfak eylemleri ile ilgili birimlerle birarada olması m²'yi etkilemektedir.

İdari Mekanlar

Bütünleştirme yöntemini uygulayan okullarda iki okulun ortasında yer alan idari mekanlar genelde kuzeye yönlendirilmeye çalışılmış, girişe yakın yer almıştır. İdari ve büro eylemlerinin gerçekleştirildiği mekanlar, öğretmenler odası ve konferans odası gibi mekanları da içermektedir.

Genellikle bir koridor üstünde dizili olan mekanlar bazen birbirleriyle doğrudan bağlantılıdır. Alan kullanımı, büro mekanlarında 12-20 m² arasında değişirken öğretmenler odası ve konferans odası ~30 m²'dir.

W.C.-Lavabo-Duşlar

W.c.-lavabo birimleri okulun en önemli kısmı derslik, grup odası birlikteliğini genelde tamamlayan birimlerdir. Bu birimler eğer bu birlikteliği tamamlayacak şekilde gruplandırılmamışsa dersliklere yakın olacak şekilde konumlanmışlardır. Yıkama, temizlenme, tuvalet ihtiyacını giderme eylemlerinin gerçekleştiği bu birimler, çocuk boyutlarına uygun donatılmıştır. Derslikler grubu içinde veya yakınında yer alan w.c., lavabo birimleri yanında atölyeler, idari birimler, spora yönelik mekanlar ve teneffüs alanları ile direkt bağlantılı w.c.-lavabolar vardır. Spora yönelik mekanlar içinde duş birimleri de yer almaktadır. Bağlı bulundukları birime göre değişmekle beraber alan kullanımı açısından w.c. kabinleri 3 ile 8 m² arasında değişirken genelde w.c.-lavabo, duş mekanları okulun büyüklüğü ve kullanıcı sayısına da bağlı olarak 13 ve 60 m² arasındadır.

Spora Yönelik Mekanlar

Özel eğitim okullarında spora yönelik olarak kapalı yüzme havuzları, jimnastik salonu, açık jimnastik alanı, kapalı spor salonu görülmektedir. Bu birimler soyunma odaları, w.c.-duşlar ve araç gereç depoları ile direkt bağlantılıdır.

Bütünleştirme yöntemini uygulayan okullarda iki okulun da ortak kullanabileceği yerde konumlanmış spora yönelik mekanlar genellikle dış kullanıcılara da açık tasarlanmıştır. Alan kullanımı açısından incelenecek olursa yüzme salonları 160, 170 m², kapalı spor salonları 380, 450 m², jimnastik odaları 30, 40 m², açık jimnastik alanları 500, 800 m² arasındadır.

Yukarıda incelenen mekanlar ve özellikleri sadece özel eğitim yapılarında değil, tüm eğitim yapılarında geçerlidir. Ancak özel eğitim yapılarında daha özel birtakım kriterler vardır.

Mekanlar niteliksel, niceliksel yönden ve kapasiteleri açısından farklılaşmakta, bazı mekanların ise önemi artmaktadır.

Ayrıca normal okullarda çok yer almayan mesleki eğitim, el becerileri kazandırma, atölye eğitimi özel eğitim okullarının temelini oluşturmaktadır. Ayrıca normal okullar bünyesindeki çocukların

yaptığı doğal eylemlerin çoğu (ör: tuvalet ihtiyacını giderme, yemek yeme v.b.) özel eğitim okullarında etkinlik süresi içinde yer almakta, bu durumda işlevlerin ağırlıkları ve mekanların kullanımları farklılaşmaktadır.

3. BÖLÜM KAYNAKLARI

- (1) “Meeting Special Needs”, Architects Journal Number 10, Volume 196, 9 September 1992, s.24-29
- (2) SCHOLZ, Manfred “Bauten für Behinderte Kinder”, e+p Verlag Georg D.W., Callwey, München, s.102-103
- (3) “Low Profile School”, Architectural Review, 957, 1976, s.270-271
- (4) SCHOLZ, Manfred y.a.g.e, s.104-105
- (5) a.g.e, s.106-108
- (6) “Sonderschule für Geistig Behinderte, Königslutter”, aw-architektur + wettbewerbe 105, “Bauten für Behinderte und Alte Menschen, 1981”, s.49-50
- (7) “Sonderschule für Geistig Behinderte, Herten”, a.g.e, s.47
- (8) “Sondervolksschule für Geistig und Mehrfach Behinderte Deggendorf”, aw-architektur wettbewerbe 84, “Bauen und Bauten für Behinderte”, Stuttgart, 1975, s.15
- (9) SCHOLZ, Manfred y.a.g.e, s.109

4. BÖLÜM ÇALIŞMA KAPSAMINDA İNCELENEN ÖĞRETİLEBİLİR ÇOCUKLAR OKULLARININ MEKAN KULLANIMI VE KULLANICI ÖZELLİKLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Bu bölümde, İstanbul ili sınırları içinde alan çalışması yapılan mevcut üç öğretilebilir çocuklar okulu aktarılacaktır. Okullar önce genel yerleşimleri, kullanıcı ihtiyaçları ve özellikleri yönünden ele alınmış, sonra alan çalışmaları sırasında gözlem, görüşme, anket, ölçüm teknikleri ile plan, şema ve fotoğraflarla yapılan tespitler sonucu elde edilen veriler, mekan kullanımları yönlerinden detaylandırılarak plan örnekleriyle açıklanmıştır. Alan çalışmaları sırasında esas kullanıcı zihinsel özürli çocuk ile direkt iletişim kurulamaması en büyük problemidir. Verilerin toplanması sırasında araştırmacının gözlem ve çalışmaları yanında diğer kullanıcılar ve uzman görüşlerinden faydalanılmıştır.

4.1 Kullanıcı Özellikleri

Çalışmanın kapsamını oluşturan öğretilebilir çocuklar okullarının İstanbul ili sınırları içindeki örnekleri incelendiğinde görülmüştür ki, bu okulların kullanıcıları 25-44 zeka bölümündeki öğretilebilir çocuklar yanında, üniversitelerin son yıllarda açılan özel eğitim bölümlerinden mezun özel eğitim öğretmenleri, sınıf öğretmenleri, idareciler ve diğer personeldir (temizlik, mutfak personeli v.b.). Eğitimcilerin tamamı özel eğitim bölümlerinden mezun olmamakla birlikte özel eğitim öğretmenlerinin önemi, alan çalışmalarında yapılan görüşmeler sırasında vurgulanmıştır. Çocukların psikolojisini iyi bilmeyen, fiziksel yapılarına alışık olmayan eğitim personelinin istenen verimi sağlayamadığı üzerinde durulmuştur. Esas kullanıcı öğretilebilir çocukların yaş grubu dağılımı 6-14 yaş arasındadır ve yönetmeliklere uygun olan çocuklar okula alınmaktadır. Öğrencilerin genelde düşük gelirli ailelerin çocukları oldukları alan çalışmaları sırasında vurgulanmıştır.

4.2 Genel Yerleşim-Yer Seçimi

İncelenen üç okul da, amaca yönelik tasarlanmadıkları için en uygun yere yerleşme kaygısı söz konusu değildir. Bakanlığın uygun gördüğü yerlere yerleşmiş olan okulların tesadüfi yerleşimleri üzerinde yorum getirilmeye çalışılmaktadır.

A okulu, ana trafik arterine yakındır ve çocukların okuldan kaçma durumları söz konusu olduğundan tehlikeli konumdadır. Bahçe ve açık oyun alanları yetersizdir.

B okulu için de açık oyun alanları yetersizliği söz konusudur. A okuluna göre daha tehlikesiz bir bölgede yer alan bina gene de okuldan kaçma durumu söz konusu olduğundan tehlikeli konumda sayılabilir.

C okulu ana trafik arterlerinden önündeki büyük alan sayesinde uzaktır. Ancak çevre düzeninin eksikliği nedeniyle açık oyun alanları yönünden eksik sayılmaktadır. İdarecilerle yapılan görüşmelerde okul için uygun yer seçiminin yapıldığı ve okulun gürültü kaynaklarından uzak olduğu belirtilmiştir.

Her üç okula ulaşım servisiyle sağlanmaktadır. Servis araçları için giriş-çıkış olanakları yeterlidir.

4.3 İstanbul İli Sınırları İçinde Alan Çalışması Yapılan Öğretilerilr Çocuklar Okulları

Bu bölümde İstanbul ili sınırları içinde A, B ve C okullarında yapılan alan çalışması aktarılacaktır. Araştırmanın yapıldığı sıralarda bu okullar dışında İstanbul'da öğretilerilr çocuklar için hizmet veren başka bir okul saptanamamıştır.

Okullar incelenirken izlenen yöntem farklı ülke okul örneklerinde olduğu gibi, okulların genel bir açıklaması yapıldıktan sonra mekan ana başlıkları altında;

- Bina içindeki yeri,
- Eylemler
- Alan kullanımı (m²)
- İşlev bağıntıları
- İç donatı düzeni
- Doğal-yapay aydınlatma özellikleri
- Havalandırma
- Isıtma vb. alt başlıkların incelenmesidir.

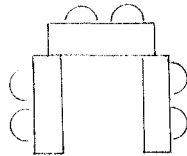
A OKULU

Kadıköy Hayriye Kemal Kusun Eğitim ve uygulama Okulu

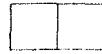
Hayriye Kemal Kusun Eğitim ve Uygulama Okulu Kadıköy'de Yoğurtçu Parkının yanında bahçeli iki katlı bir konut yapısının bu amaca yönelik tadilatı sonucu eğitime açılmıştır. Okul 93-94 öğretim yılında faaliyete başlamıştır. Araştırmanın yapıldığı tarihte 11'i otistik(*) ve 15'i öğretilbilir zihinsel özürlü olmak üzere toplam 26 öğrenci eğitim almaktadır. Okula 6-14 yaş arası çocuklar alınmaktadır. Eğitim alan öğretilbilir çocukların yaş ortalaması 8-9 yaş civarındır. Okulda görevli 3'ü özel eğitim bölümlerinden mezun, diğerleri sınıf öğretmeni, 1 bireysel terapi uzmanı, 8 eğitmen, 1 memur, müdür ve yardımcısı, 3 yardımcı öğretmen, 1 mutfak personeli, 1 hizmetli bulunmaktadır. Eğitim programına bakıldığında şu anda özbakım 1, özbakım 2, ünite 1 ve ünite 2 eğitim basamaklarında eğitim verildiği görülmektedir.

Derslikler

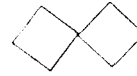
- Bina içindeki yeri: Özbakım 1, özbakım 2, ünite 1 ve ünite 2 olmak üzere 4 derslik yapının üst katında merkezi bir hol etrafında bulunmaktadır.
 - Eylemler: Özbakım ve ünite ders programlarında yer alan etkinlikler ve el becerileri kazandırma aktiviteleri.
 - Alan kullanımı: Özbakım 1 ~26 m², özbakım 2 ~30 m², ünite 1 ~12 m², ünite 2 ~12 m²'dir. Derslikler 6 kişilik düşünülmüştür. Özbakım sınıflarında kişi başına 4.5-5 m² düşerken ünite sınıflarında bu alan yaklaşık 2 m²'ye düşmektedir.
- Alan çalışmaları sırasında yapılan görüşmelerde özellikle özbakım dersliklerinde farklı aktivitelerin gerçekleştirileceği köşeler oluşturulmak istendiği için kullanım alanlarının büyük olduğu açıklanmıştır.
- İşlev bağlantıları: Tüm derslikler ortadaki hole açılmaktadır. Özbakım 2 sınıfı deposu ile direkt bağlantılıdır.
 - İç donatı düzeni: Dersliklerde grup etkinliği adı verilen çalışma sistemi uygulanmakta, sıra ve sandalyeler bu sisteme göre kullanılmaktadır. Zemin halı döşenmiştir. Öğretmen masa ve sandalyesi yanında malzeme dolapları bulunmaktadır. Bu dolaplar da özel tasarlanmıştır.

GRUP
ETKİNLİĞİ

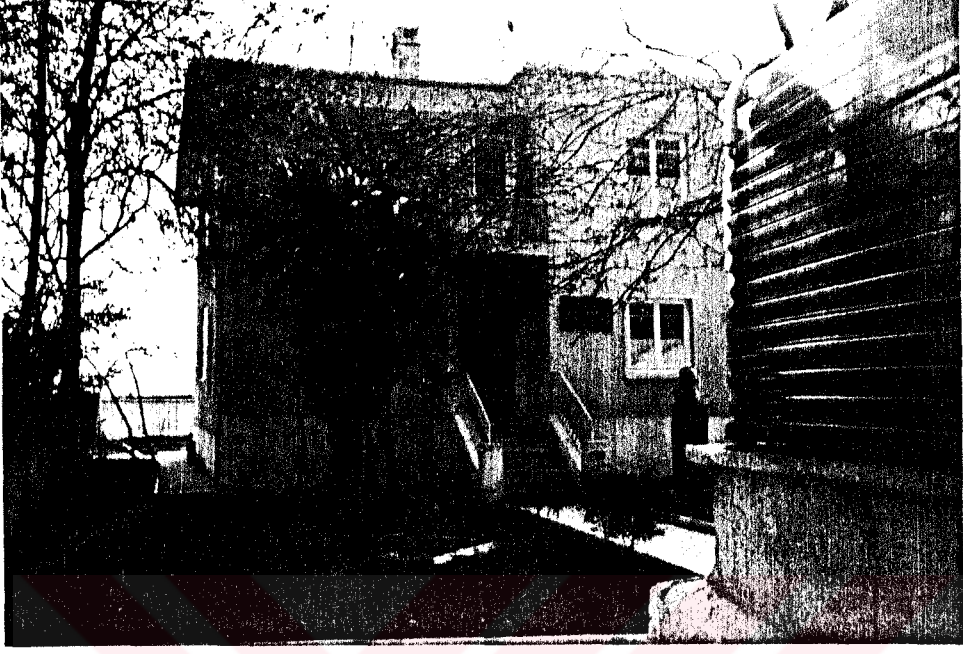
DOLAPLAR

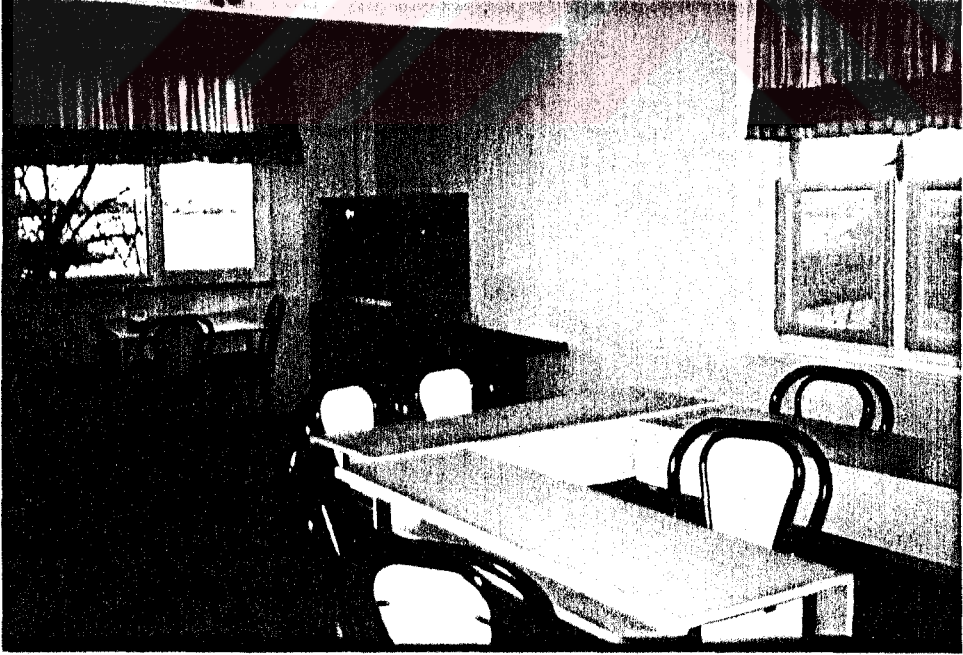
Plan

Tekerlekli, istenen yere taşınabiliyor.

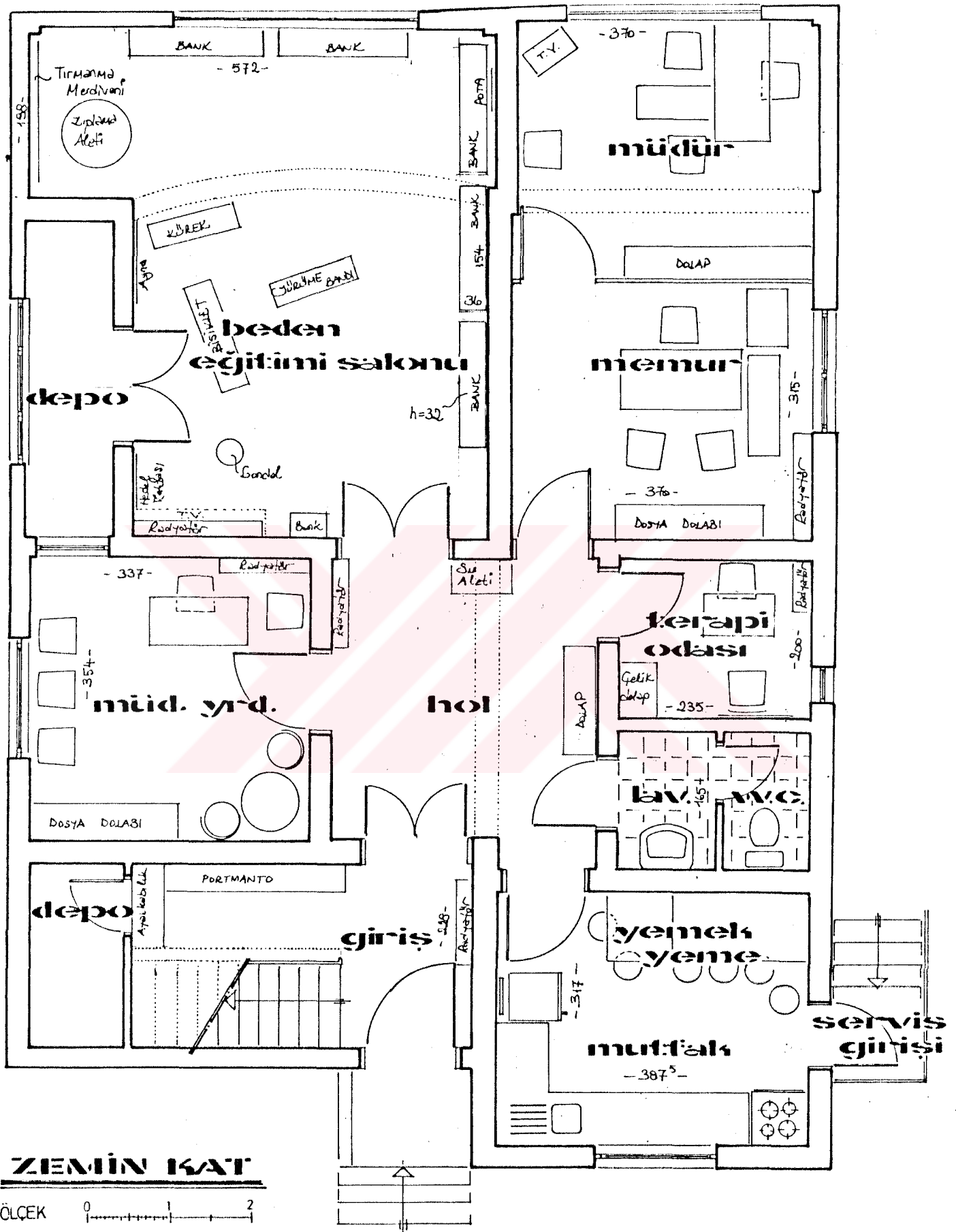
(*) Otizm: Kişinin zihinsel enerjisini tümüyle kendi içine yöneltmesi biçiminde ortaya çıkan ruhsal durum, çoğu zaman gerçeklikten kopuş, düş dünyasına sığınma ve insanlarla ilişki kuramama gibi özelliklerle birlikte ortaya çıkar.

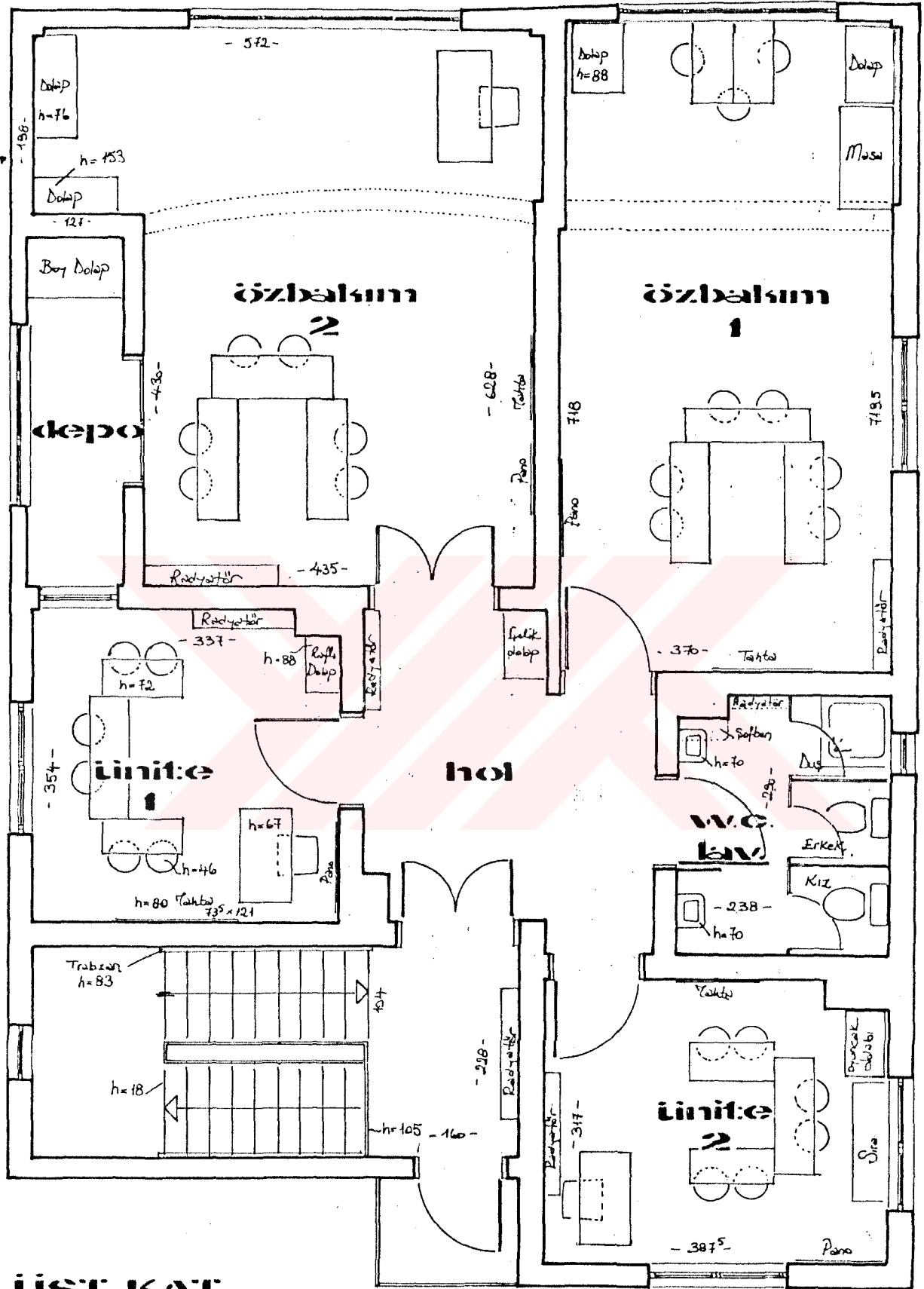

Giriş Cephesi ve Ön Bahçe Görünüşü

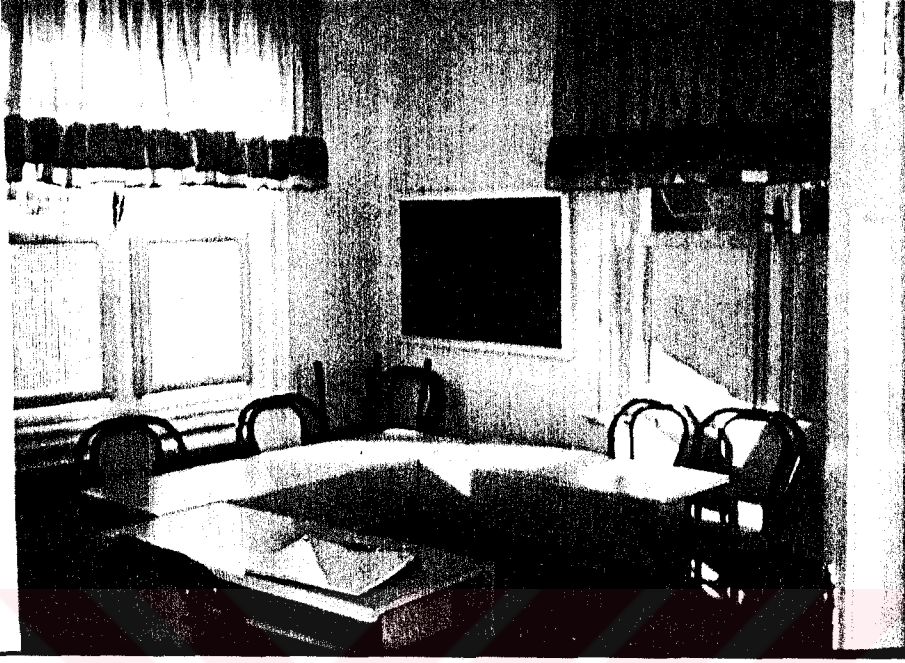
Derslik Mekanı

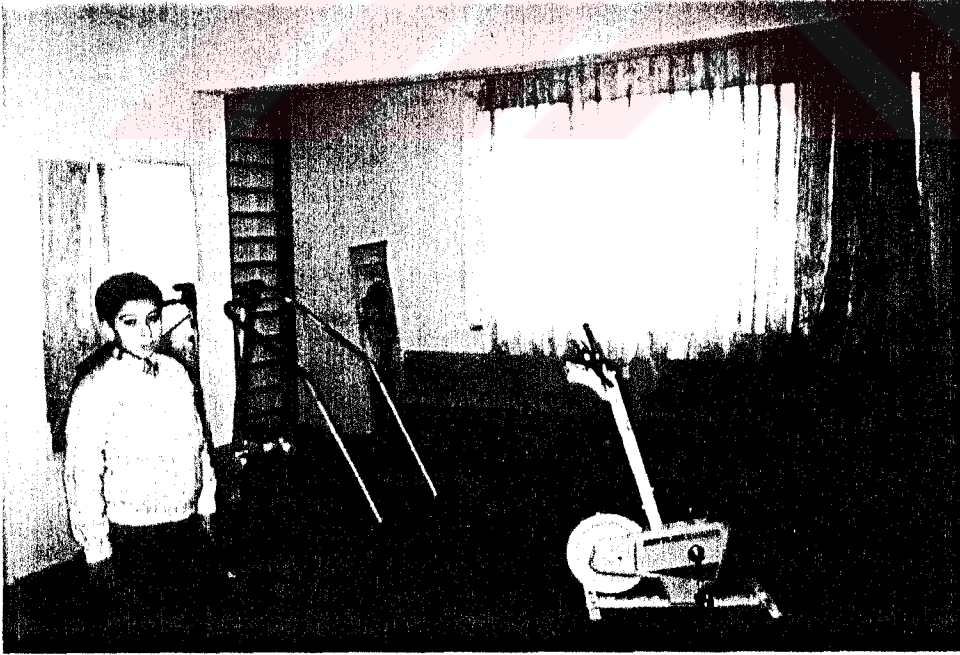

ÜST KAT

ÖLÇEK 0 1 2

Derslik Mekanı

Beden Eğitimi Salonu

Radyatörler koruma altına alınmış, pencerelerde kafes kullanılarak tehlikeye karşı önlem alınmıştır. Yazı tahtaları özel tasarlanmış, malzemesi cam, sunta üstü gene camdır. Bazı dersliklerde bir grup öğrenci ile ayrı çalışma yapabilmek için grup etkinliği sıraları haricinde sıralar ve sandalyeler bulunmaktadır. Alan çalışmalarında dersliklerde kullanılan malzemelerde zıt renklerin bulunmamasına dikkat edildiği, cam kullanımından kaçınıldığı, cam kullanılan kapıların ahşapla değiştirildiği görülmüştür.

- Doğal-yapay aydınlatma: Doğal aydınlatma pencereler yoluyla yapay aydınlatma floresanla sağlanmaktadır.
- Havalandırma: Pencereler yoluyla sağlanmaktadır.
- Isıtma: Kat kaloriferi vardır, mekanlar radyatörler yoluyla ısıtılmaktadır.

Teneffüs ve Oyun Alanları

- Bina içindeki yeri: Oyun ve teneffüs alanı olarak arka bahçe kullanılmaktadır. Bahçede birkaç oyun elemanı bulunmaktadır. Kullanıcılar tarafından oyun alanlarının yetersizliği vurgulanmıştır.
- Eylemler: Oyun oynama, dinlenme, eğlenme.

Mutfak ve Yemek Yeme Mekanı

- Bina içindeki yeri: Zemin katta girişin hemen yanında yer almaktadır.
- Eylemler: Yemek pişirme, hazırlama, bulaşık yıkama, yemeğe yeme eylemleri.
- Alan kullanımı: Mutfak ~12 m²'dir.
- İşlev bağıntıları: Mekan ortadaki merkezi hole açılmaktadır. Ayrıca mutfaktan servis girişi bulunmaktadır.
- İç donatı düzeni: Klasik mutfak tefrişi yanında çocukların yemek yiyebileceği masalar ve tabureler bulunmaktadır.
- Doğal-yapay aydınlatma: Pencere ve servis kapısı sayesinde doğal aydınlatma, floresan lamba ile yapay aydınlatma sağlanmaktadır.
- Havalandırma: Pencereler sayesinde sağlanmaktadır.
- Isıtma: Radyatörle sağlanmaktadır.

Beden Eğitimi Salonu

- Bina içindeki yeri: Zemin katta girişin tam karşısındaki mekandır. Böyle bir mekanın varlığı yanında ayrıca bir spor salonunun olması gerektiği üzerinde durulmaktadır.
- Eylemler: Jimnastik, TV seyretme, çeşitli spor aktiviteleri.
- Alan kullanımı: ~30 m²'lik bir alandır. Bir sınıf kullanıldığında kişi başına yaklaşık 5 m² alan düşmektedir.
- İşlev bağlantıları: Depo mekanı ile direkt bağlantılıdır. Mekan hole açılmaktadır.
- İç donatı düzeni: Mekanda 5 adet bank yanında tırmanma merdiveni, zıplama aleti, kürek, yürüme bandı, bisiklet, pota, hedef tahtası, ayna, gondol bulunmaktadır. Zemin halı kaplıdır.
- Doğal-yapay aydınlatma: Pencereler yoluyla doğal aydınlatma, floresan lamba ile yapay aydınlatma sağlanmaktadır.
- Havalandırma: Pencereler yoluyla sağlanmaktadır.
- Isıtma: Radyatörler ile mekan ısıtılmaktadır.

Terapi Odası

- Bina içindeki yeri: Zemin katta giriş holünün sağında yer almaktadır. Alan çalışmaları sırasında yapılan görüşmelerde dil terapi ve kavram terapi odalarının ayrı olması gerektiği belirtilmiştir.
- Eylemler: Teke tek terapi eylemi.
- Alan kullanımı: ~4.5 m²'lik bir alandır.
- İşlev bağlantıları: Oda hole açılmaktadır.
- İç donatı düzeni: Mekanda 1 masa, 2 sandalye ve çelik bir dolap bulunmaktadır.
- Doğal-yapay aydınlatma: Pencere yoluyla doğal aydınlatma floresanla yapay aydınlatma sağlanmaktadır.
- Havalandırma: Pencere yoluyla mekanın havalandırılması sağlanmaktadır.
- Isıtma: Radyatör yoluyla sağlanmaktadır.

İdari Mekanlar

- Bina içindeki yeri: Zemin katta girişin karşısında beden eğitimi salonu yanındaki mekan bölücü panoyla ikiye bölünmüş, müdür ve memura ayrılmıştır. Girişte soldaki mekanda müdür yardımcısı yer almaktadır. Kullanıcılar tarafından ayrı bir öğretmenler odasının olmaması sorun olarak görülmektedir.
- Eylemler: İdari ve büro eylemleri.

- Alan kullanımı: Müdür odası ~15 m²,memur odası ~11m², müdür yardımcısı odası ~12 m²dir.
- İşlev bağlantıları: Müdür odasına memur odasından geçilmektedir. Memur odası ve müdür yardımcısı odası hole açılmaktadır.
- İç donatı düzeni: Müdür odasında müdür masası ve koltuğu, ziyaretçiler için 3 koltuk, 1 sehpa, televizyon ve evrak dolabı yer almaktadır. Müdür odası bölücü bir panoyla memur odasından ayrılmaktadır. Memur odasında normal masa, koltuğu, 2 ziyaretçi koltuğu, daktilo masası ve dosya dolabı bulunmaktadır. Müdür yardımcısı odasında müdür yardımcısı masası, koltuğu, ziyaretçiler için koltuklar, küçük boyutlu bir toplantı masası ve sandalyeleri ile dosya dolabı yer almaktadır.
- Doğal-yapay aydınlatma: Pencerelerle doğal aydınlatma, floresanla yapay aydınlatma sağlanmaktadır.
- Havalandırma: Pencerelerle sağlanmaktadır.
- Isıtma: Radyatörlerle sağlanmaktadır.

W.C-Lavabolar

- Bina içindeki yeri: Zemin katta girişte sağda mutfak odası arasında öğretmenler tarafından kullanılan wc-lavabo, üst katta gene hole girişte sağda öğrenciler için wc-lavabo ve duş yer almaktadır.
- Eylemler: Yıkınma, temizlenme, tuvalet ihtiyacını giderme.
- Alan kullanımı: Zemin kattaki wc-lavabo ~ 3.8 m^2 üst kattaki ~ 7 m^2 'dir.
- İşlev bağıntıları: Her iki kattaki wc-lavabo mekanları merkezi hole açılmaktadır.
- İç donatı düzeni: Zemin kattaki wc-lavabo'da normal boyutlarda klozet ve lavabo bulunurken üst katta çocukların kullanabileceği klozet ve lavabolar bulunmaktadır. Ayrıca bu mekanda sıcak su temini için şofben bulunmaktadır. Zemin katta tek klozet ve lavabo üst katta 2 klozet, 2 lavabo ve duş teknesi vardır. Bunlar birbirlerinden bölücü panolarla ayrılmıştır.
- Doğal-yapay aydınlatma: Pencerelerle doğal ışık sağlanmaktadır.
- Havalandırma: Pencerelerle havalandırma sağlanmaktadır.
- Isıtma: Radyatörlerle sağlanmaktadır.

Giriş Holü, Vestiyer ve Düşey Sirkülasyon Elemanı

- Bina içindeki yeri: Giriş kapısı ve merkezi hol arasındaki giriş holünden üst kata bağlantı iki kollu bir merdivenle sağlanmaktadır. Portmanto ve ayakkabılık merdiven altında yer almaktadır.

- Eylemler: Giriş eylemi, üst kata çıkış eylemi, portmantoya asma eylemi, ayakkabılığa ayakkabıyı koyma eylemi.
- Alan kullanımı: Giriş holü $\sim 3.5 \text{ m}^2$, vestiyer $\sim 2 \text{ m}^2$, depo yaklaşık $\sim 2 \text{ m}^2$, merdiven $\sim 8 \text{ m}^2$ alan kaplamaktadır.
- İşlev bağıntıları: Giriş holü, zemin kattaki merkezi holle, vestiyer köşesi ile ve üst kata çıkış merdiveni ile direkt bağlantılıdır. Portmanto köşesinden merdiven sahanlığının altındaki depoya bağlantı vardır.
- İç donatı düzeni: Giriş holünde yer alan portmanto ve ayakkabılık zihinsel özürli çocukların kolaylıkla kullanabileceği şekilde tasarlanmıştır. Üst kata çıkış merdiveninde çocuklar için önlem olarak ikinci bir trabzan eklenmiştir.
- Doğal-yapay aydınlatma: Merdiven sahanlığı cam tuğla pencereden ışık almakta giriş holü ve üst merdiven holü dışa açılan kapılardan ışık almaktadır.
- Isıtma: Giriş holü ve üst kattaki merdiven holünde radyatör bulunmaktadır.
- Havalandırma: Dışa açılan kapılarla havalandırma sağlanmaktadır.

Hol

- Bina içindeki yeri: Zemin katta ve üst katta mekanların açıldığı merkezi alanlardır.
- Eylemler: Geçişler ve mekanlara dağılım.
- Alan kullanımı: Hol'ler $\sim 10 \text{ m}^2$ 'dir.
- İşlev bağıntıları: Tüm mekanlara bağlantılıdır.
- İç donatı düzeni: Alt katta dosya dolabı, su aleti, radyatör, üst katta radyatör ve çelik bir dolap bulunmaktadır.

Alan çalışmaları sırasında yapılan görüşmelerde atölye mekanları ve açık dersliklerin olmaması üzerinde durulmuş, kalorifer ve elektrik tesisatının yetersiz olduğu belirtilmiştir.

B OKULU

Kartal Işık Eğitim ve Uygulama Okulu

Kartal Öğretilbilir Çocuklar okulu, yeni adıyla Işık Eğitim ve Uygulama Okulu, Kartal lisesinin bahçesinde yer alan eski pansiyon binasının bu amaca yönelik düzenlenen iki katında yer almaktadır. Okul 1990-91 öğretim yılında eğitime başlamıştır. Okulda kayıtlı 95 öğrenci, 15 öğretmen ve 2 idareci bulunmaktadır. 6-14 yaş arası çocuklar okula alınmakta, 18 yaş bitinceye kadar tutulmakta 15'inden gün almış çocuklar ise okula alınmamaktadır. Okulda kayıtlı çocukların ortalama yaşı 11 civarındır. Türkiye'de uygulanan yönetmelik gereği zihinsel özürlü çocuklar bu okullarda 5 eğitim basamağından geçmektedir. (Bkz. Bölüm 2.4.3) Bunlar özbakım 1, özbakım 2, ünite 1, ünite 2, iş eğitimi ve uygulama basamaklarıdır.

Derslikler

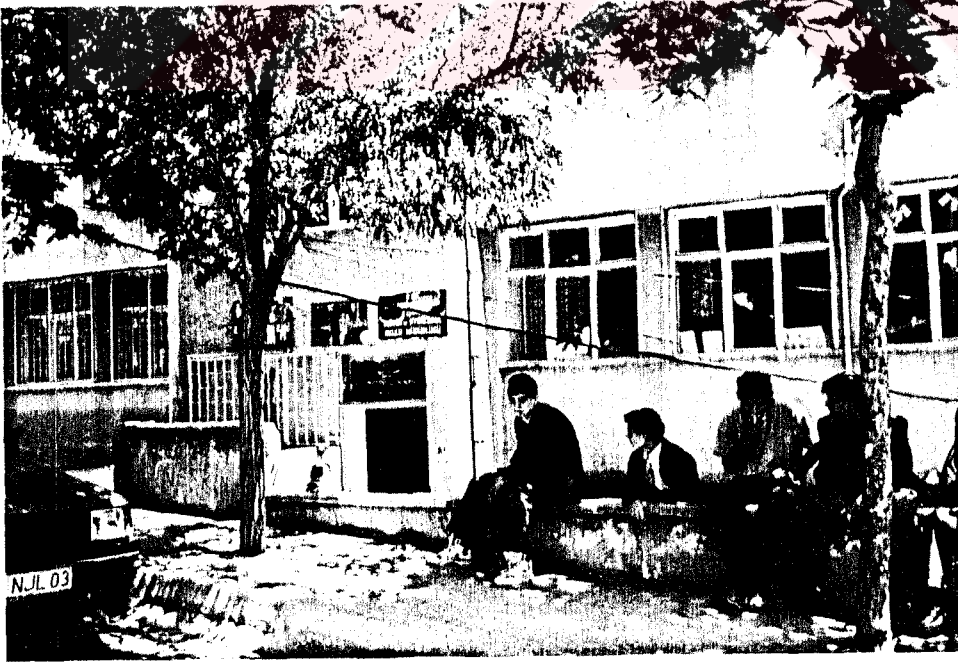
- Bina içindeki yeri: Üst katta farklı eğitim basamaklarına hizmet veren 9 adet derslik bulunmaktadır. Bodrum katta iş eğitimi ve uygulama sınıfı yer almaktadır.
- Eylemler: Özbakım1, özbakım 2, ünite 1, ünite 2 ve iş eğitimi uygulama eğitim basamaklarının ders programlarında belirtilen aktiviteler, ders anlatma, dinlenme ve diğer etkinlikler.
- Alan kullanımı: Üst kattaki derslikler 12, 19, 20, 21, 23 m²'lik dersliklerdir. Bodrumdaki iş eğitimi ve uygulama sınıfı ~12 m²'dir. Dersliklerde ortalama 9 öğrenci bulunduğu göre dersliklerde kişi başına düşen alan 1.5-2 m² arasında değişmektedir. Alan çalışmaları sırasında dersliklerin daha büyük ve rahat üniteler olması gerektiği belirtilmiştir.
- İşlev bağıntıları: Bodrum kattaki derslik yemekhaneye açılmakta, üst kattaki dersliklerin bir kısmı salona diğerleri koridora açılmaktadır.
- İç donatı düzeni: Dersliklerde öğretmenler masası ve sandalyesi, eğitim araç gereçleri için dolaplar, öğrencilerin grup çalışmaları yapabilmeleri için farklı konumlarda birleştirilebilen masalar veya klasik sıralar bulunmaktadır. Dersliklerin zemini halı döşenmiştir. Yapılan görüşmelerde mekanda lavabo olmaması eksiklik olarak görülmektedir.

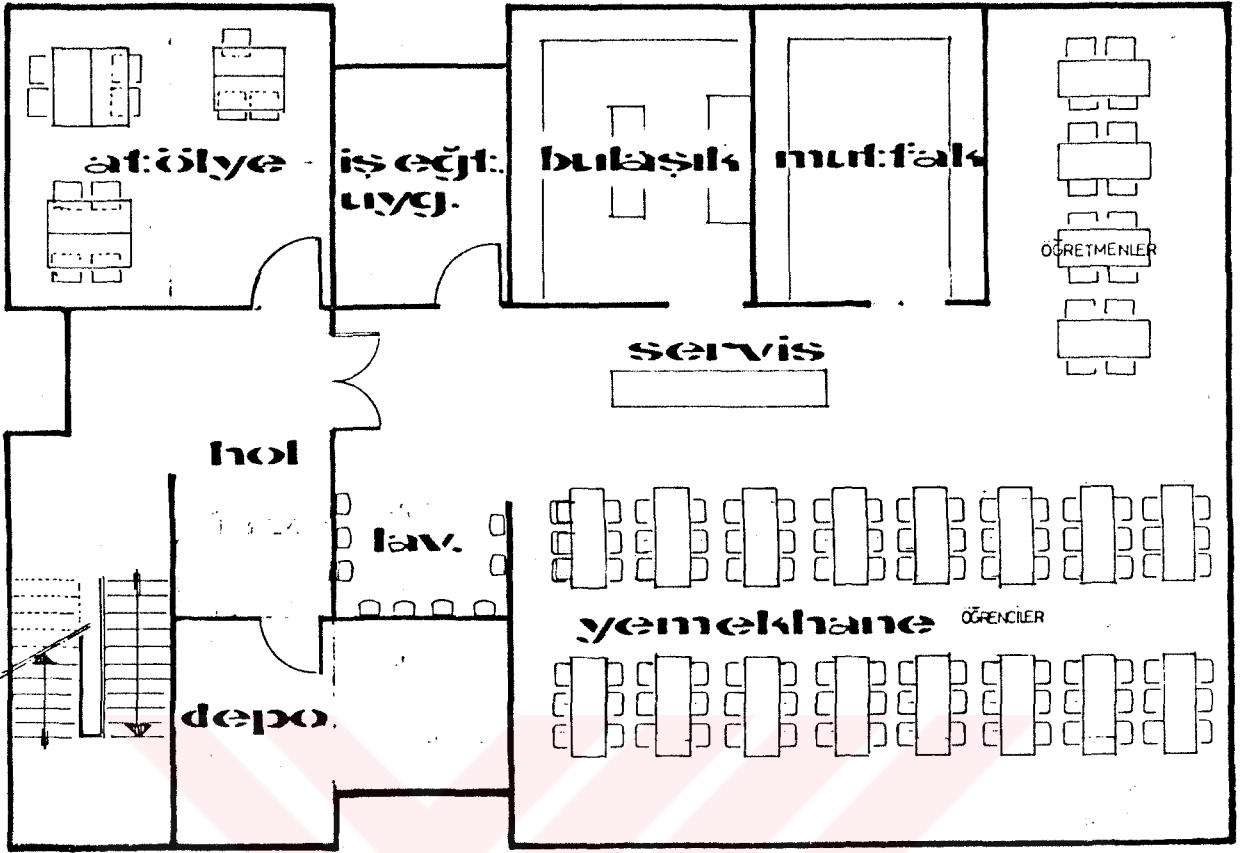

DERSLİKLERDE KULLANILAN SIRA - MASA TIPLERİ

Giriş Cephesi

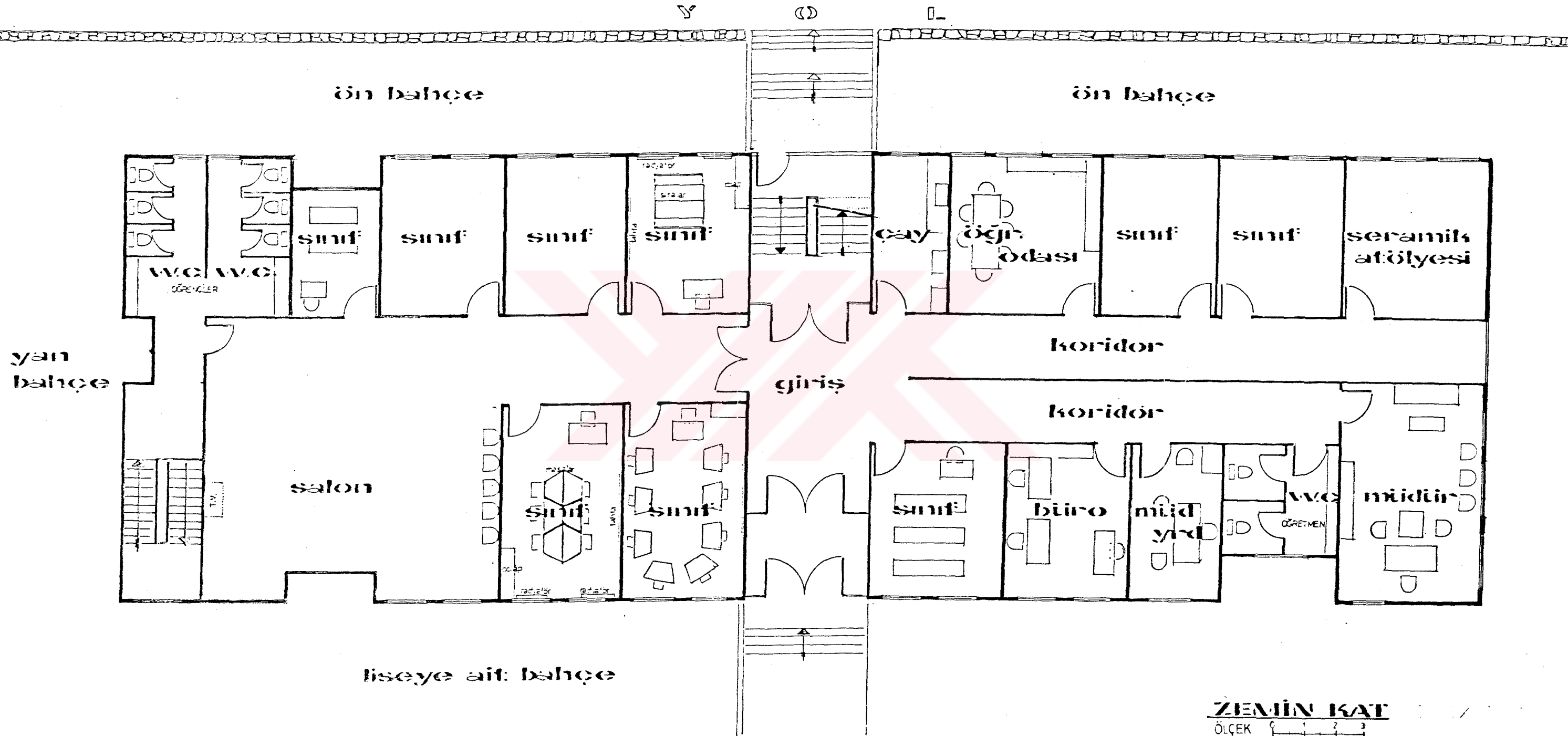

BODRUM KAT

ÖLÇEK 0 1 2 3

YEMEKHANE

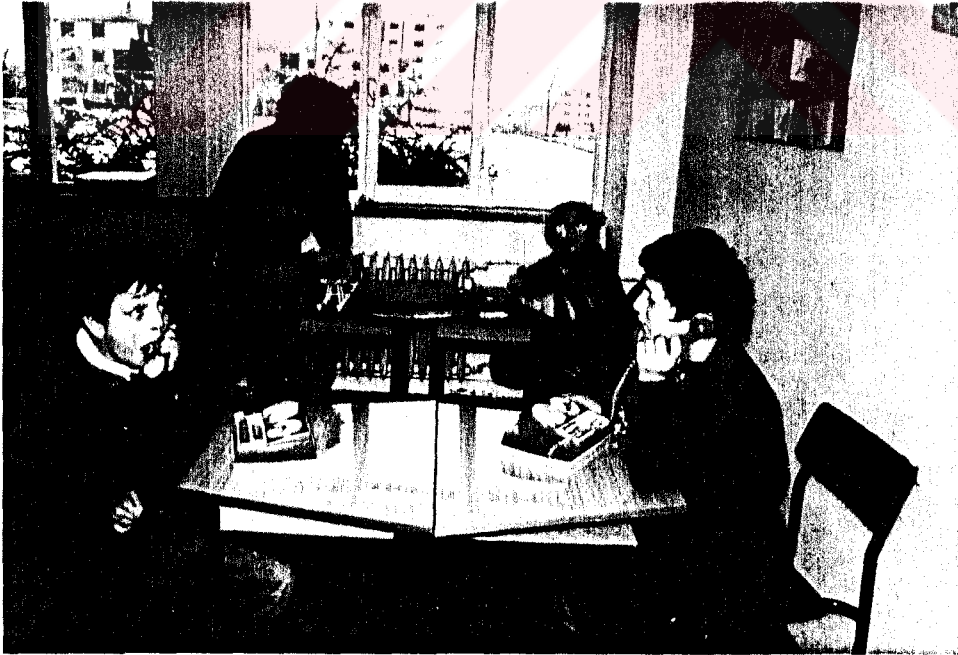
DERSLİK MEKANI

YEMEKHANE _ LAVABOLAR

Derslik Mekanı

- Doğal-yapay aydınlatma: Dersliklerde cephede yer alan 2 adet pencereden doğal ışık alınırken yapay aydınlatma fluoressan lambalar ile sağlanmaktadır.
- Havalandırma: Pencereleer yoluyla havalandırma sağlanmaktadır.
- Isıtma: Derslik mekanları radyatörler ile ısıtılmaktadır. Merkezi ısıtma vardır.

Çok Amaçlı Salon

- Bina içindeki yeri: Yemekhaneye inişi sağlayan merdivenin ve wc-lavaboların yanında bazı derslik mekanlarının açıldığı alandır.
- Eylemler: Oturma, dinlenme, TV seyretme, oyun oynama, diğer etkinlikler.
- Alan kullanımı: ~80 m²'lik bir alandır. Tüm öğrencilerin toplanması halinde kişi başına yaklaşık 1 m² alan düşmektedir.
- İşlev bağıntıları: Derslik koridoru, yemekhaneye giriş-çıkış kapısı ve dersliklerin ikisi bu salona açılmaktadır.
- İç donatı düzeni: Yer döşemesi halıdır. Oturma eylemi için belirli sayıda sandalye bulunmaktadır.
- Doğal-yapay aydınlatma: Kartal Lisesi'nin bahçesine bakan pencerelerden doğal ışık alınmaktadır. Yapay aydınlatma fluoressan lambalar yoluyla sağlanmaktadır.

Teneffüs ve Oyun Alanları

- Bina içindeki yeri: Binanın ön ve yan bahçesi oyun ve teneffüs alanı olarak kullanılmaktadır.
- Eylemler: Oyun oynama, dinlenme, eğlenme.

Atölyeler

- Bina içindeki yeri: Üst kattaki seramik atölyesi yol cephesinde, koridorun sonunda yer almaktadır. Bodrum kattaki atölye alt kata iniş merdiveninin karşısında yer almaktadır.
- Eylemler: Çanak, çömlek, seramik yapımı, el sanatları uğraşları.
- Alan kullanımı: Üst kattaki seramik atölyesi ~24 m², bodrum kattaki atölye ~ 25 m²'dir. Kişi başına düşen alan ~ 2.5 m²'dir.
- İşlev bağıntıları: Bodrum kattaki atölye hole, üst kattaki atölye koridora açılmaktadır.
- İç donatı düzeni: Döşeme seramiktir. Mekanların tefrişinde masa ve sandalyeler kullanılmıştır.
- Doğal-yapay aydınlatma: Doğal aydınlatma dış cephe pencereleri ile, yapay aydınlatma fluoressan lambalar ile sağlanmaktadır.

Mutfak ve Yemekhane

- Bina içindeki yeri: Mutfak ve yemekhane bodrum katta yer almaktadır. Bulaşık yıkama mekanı ile yemek pişirme bölümleri yanyana mekanlardır. Yemekhane bu bölümlerin önündeki alandır.
 - Eylemler: Yemek hazırlama, pişirme, yemek yeme, bulaşık yıkama eylemleri gerçekleşmektedir.
 - Alan kullanımı: Bulaşık yıkama bölümü $\sim 18 \text{ m}^2$, mutfak $\sim 18 \text{ m}^2$, yemekhane öğretmenler kısmı $\sim 18 \text{ m}^2$, öğrenci kısmı $\sim 110 \text{ m}^2$. Tüm öğrenci ve öğretmenlerin yemekhanede bulunması halinde kişi başına $\sim 1 \text{ m}^2$ alan düşmektedir.
 - İşlev bağıntıları: Bulaşık ve pişirme bölümleri yemekhaneye açılmakta bu iki bölümün yanında direkt yemekhaneye bağlı olan köşede öğretmenler için masalar bulunmaktadır. Yemekhaneye girişin yanında lavabolar için ayrılmış bölüm yer almaktadır. İş eğitimi ve uygulama sınıfı da yemekhaneye açılmaktadır. Yan bahçeye açılan bir kapı öğretmenler içi ayrılan yemek kısmında yer almaktadır.
 - İç donatı düzeni: Bulaşık ve pişirme bölümlerinde tezgahlar, bu mekanlar ile yemekhane arasında servis tezgahı bulunmaktadır. Yemekhanede 6 kişilik yemek masaları kullanılmaktadır.
 - Doğal-yapay aydınlatma: Zeminden oldukça yüksekte yer alan pencerelerle doğal aydınlatma sağlanırken floresan lambalarla da yapay aydınlatma sağlanmaktadır.
 - Havalandırma: Üst başlıkta sözü edilen pencerelerle havalandırma sağlanmaktadır.
 - Isıtma: Merkezi ısıtma yolu ile yemekhane kısmı da radyatörler ile ısıtılmaktadır.
- Alan çalışmaları sırasında mekanın eski kullanımının çamaşırhane olduğu belirlenmiştir. Daha sağlıklı bir ortamın yemekhane olarak kullanılması gerektiği vurgulanmaktadır.

İdari Mekanlar

- Bina içindeki yeri: İdari mekanlar bir koridor ile diğer mekanlardan ayrılmış ve bu koridora bağlantılı olarak yer almaktadır.
- Eylemler: İdari ve büro eylemleri.
- Alan kullanımı: Büro mekanı $\sim 19 \text{ m}^2$, müdür yardımcısı odası $\sim 15 \text{ m}^2$, müdür odası $\sim 32 \text{ m}^2$ 'dir. Bodrum katta yer alan arşiv ise $\sim 9 \text{ m}^2$ 'dir.
- İşlev bağıntıları: Bodrum kattaki arşiv hole açılmaktadır. Yukarıda sözü edilen mekanların tümü koridora açılmaktadır.
- İç donatı düzeni: Her mekan, kullanımında gerekli olan büro mobilyası ile donatılmıştır. Masalar, koltuklar ve evrak dolapları v.b. Zemin halı döşenmiştir.

- Doğal-yapay aydınlatma: Doğal ışık pencereler yoluyla alınmakta, yapay aydınlatma floresan lambalar ile sağlanmaktadır.
- Havalandırma: Pencereler yolu ile sağlanmaktadır.
- Isıtma: Mekanlar radyatörler ile ısıtılmaktadır.

W.C-Lavabolar

- Bina içindeki yeri: Öğrencilerin kullandığı wc-lavabolar bodrum kata iniş merdiveninin karşısında, öğretmenlerin kullandığı wc-lavabolar ise idare koridorunda yer almaktadır. Kullanıcılar ile yapılan görüşmelerde tuvaletlerin daha sağlıklı olması gerektiği, öğretmenler tuvaletinde ise bay bayan ayrımının olması gerektiği belirtilmiştir. Bazı eğitimciler ise bu çocuklara özbakım becerileri kazandırılmaya çalışıldığına göre duş imkanının da sağlanması gerektiği üstünde durmaktadırlar. Bodrum katta yemekhaneyi kullananların faydalanabileceği lavabolar yemekhane salonunun merdiven holüne yakın kısmında bulunmaktadır.
- Eylemler: Yıkama, temizlenme, tuvalet ihtiyacını giderme.
- Alan kullanımı: Öğretmenler için wc-lavabo $\sim 13 \text{ m}^2$, öğrenciler için wc-lavabo $\sim 26 \text{ m}^2$ (kız erkek toplamı), yemekhaneye ait lavabo mekanı ise $\sim 4 \text{ m}^2$ alan kaplamaktadır.
- İşlev bağlantıları: Öğretmenler için wc-lavabo idare koridoruna, öğrenciler için wc-lavaboları merdiven holüne açılmaktadır. Bodrum kattaki lavabolar yemekhane ile direkt bağlantılıdır.
- İç donatı düzeni: Öğrenci wc-lavaboları ve bodrum kattaki lavabolar çocukların kullanabileceği boyuttur.
- Havalandırma: Pencereler yoluyla sağlanmaktadır.

Girişler ve Düşey Sirkülasyon Elemanları

- Bina içindeki yeri: Üst kat yerleşiminin tam ortasına denk gelen iki girişten biri yoldan, diğeri Kartal Lisesi bahçesindendir. Esas giriş yol cephesinden olmaktadır. Okulun içindeki tek düşey sirkülasyon elemanı yemekhaneye ve alt kattaki atölye ile iş eğitimi ve uygulama sınıfına inişi sağlayan merdivendir. Yeri yan bahçeye bakan uçtaır.

Alan çalışmaları sırasında spora yönelik mekanların, müzik odasının, oyun odasının, grup odalarının, dinlenme odalarının olmaması sorun olarak belirtilmiştir. Ayrıca yapının tek katlı olmaması ve merdiven kullanımı olumsuzluk olarak görülmektedir.

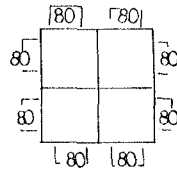
C OKULU

Bakırköy Boğaziçi Eğitim ve Uygulama Okulu

Bakırköy Öğretilbilir Çocuklar okulu, tam adıyla Boğaziçi Eğitim ve Uygulama Okulu 25-44 zeka bölümündeki zihinsel özürlü çocuklara hizmet vermektedir. Okul olarak 1992-93 öğretim yılında faaliyete geçen yapı, halk eğitim binası olarak tasarlanmıştır. Tek katlı olarak inşa edilmiş olması şu andaki kullanım amacına uygundur. Yapı prefabriktir. Okulda kayıtlı 92 çocuk eğitim alırken 60 çocuk sıra beklemektedir. Alan çalışmaları sırasında yapılan görüşmelerde okulun sabahçı ve öğlenci olarak çift tedrisad eğitim verdiği ancak, 1994-95 öğretim yılından itibaren bütün gün eğitim vereceği öğrenilmiştir. Okulda 21 eğitimci, 4 bakıcı ve 1 temizlik personeli bulunmaktadır. Eğitimcilerin 4'ü özel eğitim öğretmeni, diğerleri ilköğretim öğretmeni. Okulda kayıtlı öğrencilerin yaş grubu dağılımı 7-14 yaş arasındadır. Genelde 5-10 çocuğa 1 öğretmen ve 1 bakıcı düşmektedir.

Derslikler

- Bina içindeki yeri: Yapıyı bir dikdörtgen olarak düşünürsek, ortadan girişte üç adet sağ uçta, üç adet sol uçta olmak üzere toplam 6 derslik bulunmaktadır.
- Eylemler: Eğitim yönetmeliğinde öngörülen eğitim basamaklarının ders programlarında belirtilen aktiviteler, özbakım eylemleri, ders anlatma, dinleme ve diğer etkinliklerdir.
- Alan kullanımı: Aynı boyutlardaki 6 adet derslik mekanı, içinde yer alan bireysel eğitim odası, lavabo ve wc birimleri ile birlikte 50 m²'dir. Sadece derslik mekanları ise 40 m² kullanım alanına sahiptir. Dersliklerde ortalama 8 öğrenci eğitim aldığına göre kişi başına ~ 5 m² alan düşmektedir. Lavabo birimi ~2.5, wc birimi ~1.5 m²'dir.
- İşlev bağıntıları: Derslikler, bireysel eğitim veya grup odası ve lavabo-wc birimleri ile direkt bağlantılıdır. Her derslik içinde bu birimler aynı boyutlarda olmak üzere yer almaktadır. Derslikler içindeki küçük bir kapı küçük bir hole açılmakta, bu holden iki ucunda lavabo-wc ve bireysel eğitim odalarına geçilmektedir.
- İç donatı düzeni: Her derslikte klasik iki sıra, kare biçiminde birleştirilmiş 80 x 80 boyutlarında dört kare masa, eğitim araç gereçleri için dolaplar ve kara tahta bulunmaktadır. Ayrıca bazı dersliklerde divan yer almaktadır. Tüm dersliklerde zemin halı döşenmiştir.

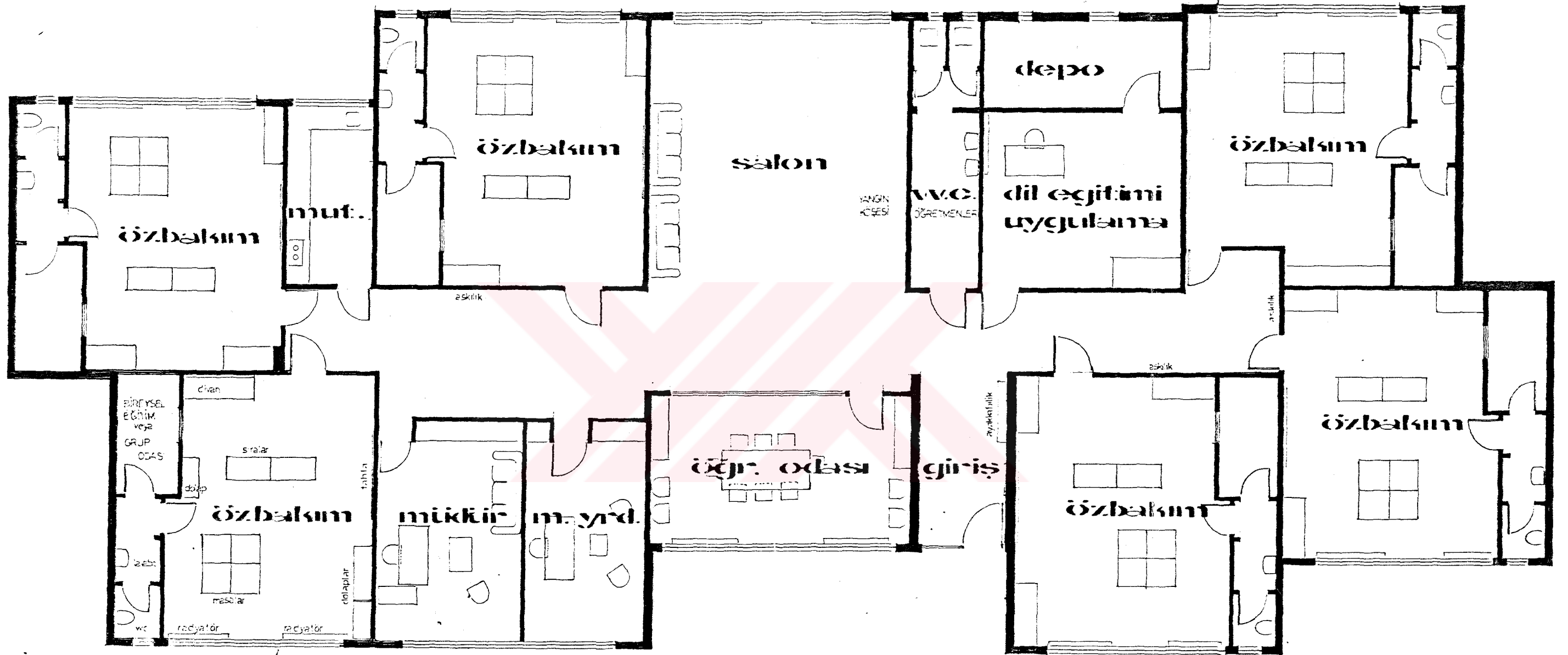

Kare masalardan oluşan grup etkinliği sistemi

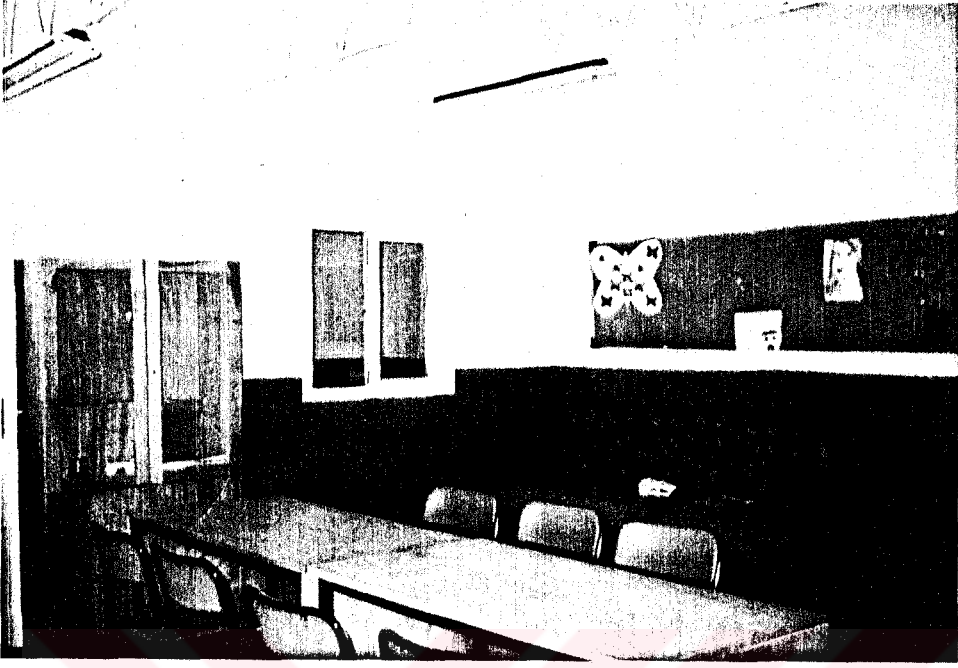
Giriş Cephesi ve Ön Bahçe Görünüşü

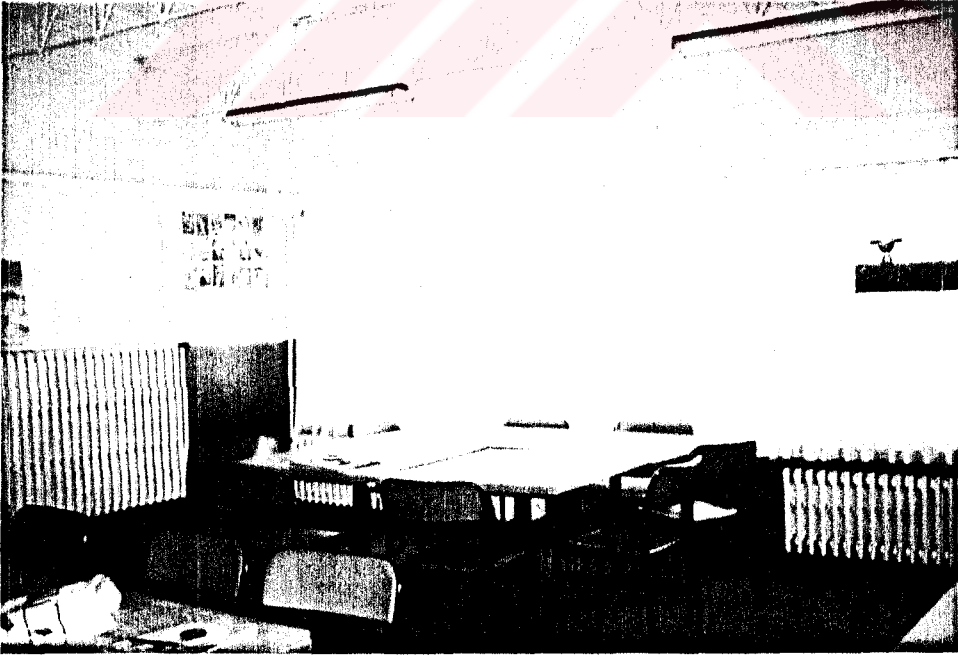

BOĞAZİÇİ EĞİTİM VE UYGULAMA OKULU PLANI

ÖLÇEK 0 1 2 3 4 5

Derslik Mekanı

- Doğal-yapay aydınlatma: Cephedeki pencerelerden doğal ışık alınırken, yapay aydınlatma tavandaki makaslara asılı bulunan floresan lambalarla sağlanmaktadır.
- Havalandırma: Pencereler yoluyla havalandırma sağlanmaktadır.
- Isıtma: Derslik mekanları pencerelerin önünde yer alan iki radyatör ve yan duvarlarda yer alan bir üçüncü radyatör yoluyla ısıtılmaktadır.

Bireysel Eğitim Veya Grup Odası

- Bina içindeki yeri: Her derslik mekanının içinde yer almaktadırlar.
- Eylemler: Sınırlı sayıda öğrenci ile grup etkinlikleri veya bireysel eğitim aktiviteleri.
- Alan kullanımı: Tüm bireysel eğitim odaları $\sim 5.78 \text{ m}^2$ 'dir.
- İşlev bağıntıları: Derslik mekanları ile direkt bağlantılıdır.
- İç donatı düzeni: Alan çalışmaları sırasında bu mekanların bazılarında yalnızca dolap görülmüştür, tüm bu amaca yönelik mekanların zemini ise halı döşelidir.
- Doğal-yapay aydınlatma: Bireysel eğitim veya grup odalarının dış cephede pencereleri yoktur. Doğal ışık alamamaktadırlar. Ancak derslik mekanlarının içine bakan birer pencereleri bulunmaktadır.

Çok Amaçlı Salon

- Bina içindeki yeri: Girişin hemen solunda öğretmenler odasının tam karşısında yer almaktadır.
- Eylemler: Oturma, dinlenme, TV seyretme, oyun oynama, diğer etkinlikler.
- Alan kullanımı: Salon $\sim 51 \text{ m}^2$ 'lik bir kullanım alanına sahiptir.
- İşlev bağıntıları: Salon koridorla bağlantılıdır.
- İç donatı düzeni: Salonun bir kenarında yangın köşesi bulunmaktadır. Yer döşemesi halıdır. Oturma eylemi için iki adet üçlü koltuk elemanı yer almaktadır.
- Doğal-yapay aydınlatma: Cephe penceresinden doğal aydınlatma, floresan lambalarla yapay aydınlatma sağlanmaktadır.
- Havalandırma: Pencereler yoluyla havalandırma sağlanmaktadır.
- Isıtma: Radyatörlerle sağlanmaktadır.

Teneffüs ve Oyun Alanları

- Bina içindeki yeri: Binanın ön, arka ve yan bahçesi oyun ve teneffüs alanı olarak kullanılmaktadır. Ancak amaca uygun olmadığı alan çalışmaları sırasında belirtilmiştir.

Bireysel Eğitim veya Grup Odası

W.C. - Lavabolar

Çok Amaçlı Salon

Ön Bahçe Görünüşü

-Eylemler: Oyun oynama, dinlenme, eğlenme.

Mutfak

- Bina içindeki yeri: Girişte soldaki koridorun sonunda sağda yer almaktadır.
- Eylemler: Çay pişirme, bulaşık yıkama.
- Alan kullanımı: ~11.5 m²'lik bir alandır.
- İşlev bağıntıları: Koridora açılmaktadır.
- İç donatı düzeni: İki kenarda dönen bir tezgah ve bir dolap yer almaktadır.
- Doğal-yapay aydınlatma: Pencere ile doğal aydınlatma, floresan lamba ile yapay aydınlatma sağlanmaktadır.
- Havalandırma: Pencere yoluyla sağlanmaktadır.
- Isıtma: Radyatör ile mekan ısıtılmaktadır.

İdari Mekanlar

- Bina içindeki yeri: Girişte solda öğretmenler odası, müdür yardımcısı ve müdür odaları yanyana yer almaktadırlar.
- Eylemler: İdari ve büro eylemleri yanında öğretmenler odasında öğretmenlerin oturma, dinlenme eylemleri gerçekleşmektedir.
- Alan kullanımı: Öğretmenler odası ~28.6 m², müdür yardımcısı odası ~19.47 m², müdür odası ~23.5 m²'dir.
- İşlev bağıntıları: Yanyana bulunan bu üç mekan koridora açılmaktadır.
- İç donatı düzeni: Öğretmenler odasında etrafında toplanılabilecek büyük bir masa ve sandalyeler bulunmaktadır. Müdür odası ve müdür yardımcısı odalarında ise birer masa ve koltuğu ayrıca gelen konuklar için koltuklar ile evrak dolapları bulunmaktadır. Zeminler halı döşenmiştir.
- Doğal-yapay aydınlatma: Pencerelele ile doğal ışık alınırken tavandaki makaslara bağlı floresan lambalarla yapay aydınlatma sağlanmaktadır.
- Havalandırma: Pencerelele yoluyla sağlanmaktadır.
- Isıtma: Radyatörlele ile mekanlar ısıtılmaktadır.

Dil Eğitimi ve Uygulama Odası

- Bina içindeki yeri: Girişin hemen karşısında yer almaktadır.

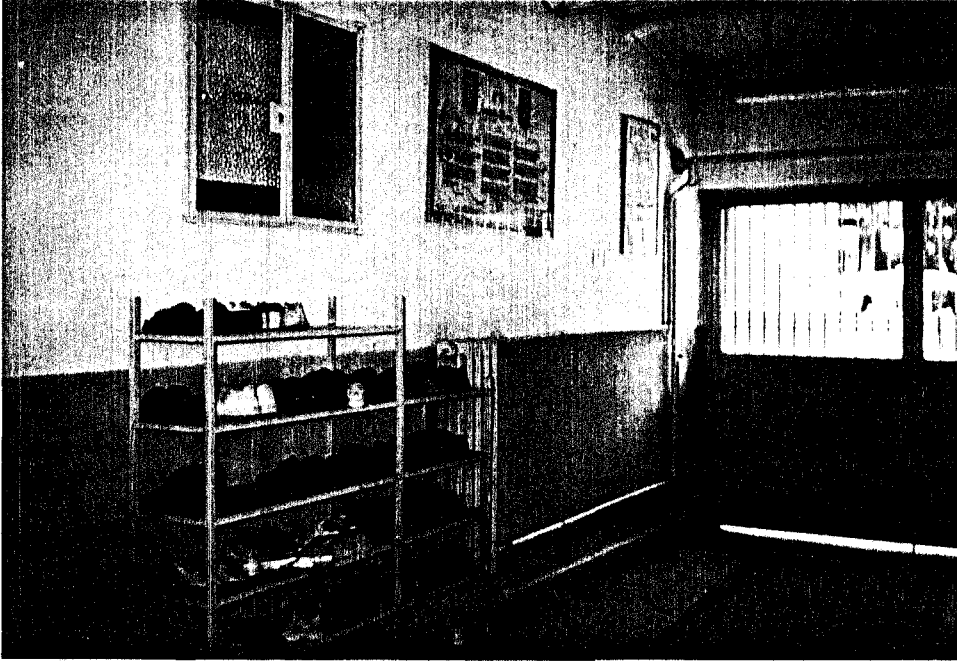
- Eylemler: Mekan dil eğitimi ve uygulama odası olarak adlandırılırken henüz amacına uygun olarak kullanılmamaktadır. Mekanda bekleme eylemi ve gerekli olduğu durumlarda tedavi eylemleri gerçekleşmektedir.
- Alan kullanımı: Mekanda $\sim 25.38 \text{ m}^2$ 'lik kullanım alanı vardır. Depo $\sim 12.4 \text{ m}^2$ 'dir.
- İşlev bağıntıları: Mekan arkasında dış cepheye bakan depo mekanı ile direkt bağlantılıdır.
- İç donatı düzeni: Alan çalışması yapıldığı sırada mekanda bir masa sandalyesi ve bir divan bulunmaktadır.
- Doğal-yapay aydınlatma: Mekan doğal ışık almamaktadır. Floresan lamba ile yapay aydınlatma sağlanmaktadır.
- Havalandırma: Mekanın dış cephe ile bağlantısı olmadığından doğal havalandırma sağlanamamaktadır.
- Isıtma: Mekanda bulunan radyatörle ısıtma sağlanmaktadır.

WC-Lavabolar

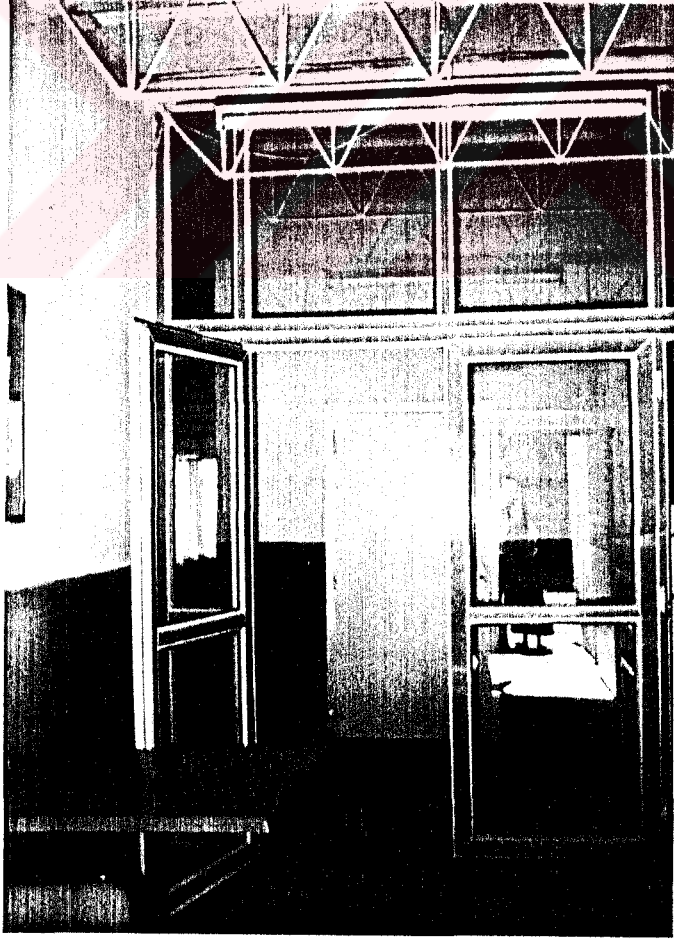
- Bina içindeki yeri: Girişin tam karşısında yeralan wc-lavabo mekanı öğretmenler için ayrılmıştır. Erkek ve bayanların kullandığı iki wc kabini bulunmaktadır. Alan çalışmaları sırasında yapılan görüşmelerde bay ve bayan tuvalet ayrımının olmadığı sorun olarak belirtilmiştir (Öğrenciler için wc-lavabo birimi, derslikler başlığı altında belirtilmektedir).
- Eylemler: Yıkama, temizlenme, tuvalet ihtiyacını giderme.
- Alan kullanımı: $\sim 13.68 \text{ m}^2$ 'lik bir alandır.
- İşlev bağıntıları: Mekan koridora açılmaktadır.
- İç donatı düzeni: Zemin seramik döşenmiştir. İki klozet ve iki lavabo bulunmaktadır.

Giriş Holü ve Koridor

- Bina içindeki yeri: Binanın yol cephesinde derslik mekanı ve öğretmenler odası arasında giriş ve holü yer almaktadır. Girişte rüzgarlık bulunmaktadır. Askılıklar koridor duvarlarındadır.
- Eylemler: Okula giriş ve çıkış eylemleri, kontrol eylemi, ayakkabı çıkarma eylemi bu kısımda gerçekleşmektedir.
- Alan kullanımı: Giriş holü $\sim 10.5 \text{ m}^2$ 'dir. Koridor $\sim 7.2 \text{ m}^2$ 'dir.
- İşlev bağıntıları: Girişteki rüzgarlıktan sonra koridora geçilmektedir. Koridor ise salon ile direkt bağlantılıdır. Tüm mekanlar da koridora açılmaktadır.
- İç donatı düzeni: Giriş holünde ayakkabılık, koridorda ise askılıklar bulunmaktadır. Bu kısımların zemini halı döşenmiştir.

Giriş Holü

Alan alışmaları sırasında yapılan görüşmelerde spora yönelik mekanların ve atölye mekanlarının olmaması sorun olarak belirtilmiştir. Yapısal olarak ise kanalizasyon ve su sorunu görülmektedir. İdareci ve eēitimcilere göre araç-gereç eksikliēi ve sözü edilen mekan eksiklikleri dışında iç mekan ve alan kullanımı olumludur.

4.4. Değerlendirme ve Sonuçlar

Bu bölümde A,B ve C okullarının mekan başlıkları altında genel bir değerlendirilmesi yapılacaktır.

Derslikler

Her üç okul dersliklerinde, öğretilbilir çocuklar okulları yönetmeliğinde görülen özbakım 1, özbakım 2, ünite 1 ve ünite 2 eğitim programlarında öngörülen etkinlikler uygulanmaya çalışılmaktadır. Dersliklerin donatısında eğitim programının gereklerine uygun olarak grup etkinliklerinin gerektirdiği masa veya sıra birleşimleri kullanılmaktadır. Dersliklerde belirli sayıda öğrencinin olmasına özen gösterilmekte, bu sayının genelde 6-8 olmasına dikkat edilmekte ve 10'u aşmaması sağlanmaktadır. Kişi başına düşen alan A ve C okullarında $\sim 5 \text{ m}^2$ iken B okulunda bu oran ~ 2 , hatta $1,5 \text{ m}^2$ 'ye düşmektedir. A ve B okulunda dersliklerin koridor veya holle bağlantıları varken C okulunda dersliklerin mekan içinde bulunan bireysel eğitim veya grup odası ve WC lavabo birimleri ile bağlantıları vardır. Dersliklerin donatısında yukarıda sözü edilen masa ve sıralar dışında, çocukların kullanımına uygun boyutlarda tasarlanmış sandalyeler, malzeme dolapları, tahta, öğretmen masa ve sandalyesi, bazı dersliklerde divan bulunmaktadır. Zemin genelde halı döşenmiştir. Derslik mekanlarında dış cephe pencereleriyle doğal havalandırma ve aydınlatma sağlanmakta, yapay aydınlatma ise floresan lambalarla sağlanmaktadır. B okulunda merkezi ısıtma görülürken, genellikle derslik mekanları radyatörle ısıtılmaktadır.

Bireysel Eğitim veya Grup Odası

Bireysel eğitim veya grup odası sadece C okulunda görülen bir mekandır. Derslik mekanları ile direkt bağlantılıdır. Alan çalışmaları yapıldığı sırada bu mekanlarda sadece dolap donatı elemanına rastlanmıştır. Mekan doğal olarak aydınlatılamamakta ve havalandırılamamaktadır. Zemin döşemesi halıdır. $\sim 6 \text{ m}^2$ 'lik mekanlardır.

Çok Amaçlı Salon

B ve C okullarında görülen çok amaçlı salonlar genelde T.V seyretme, oyun oynama, oturma ve farklı diğer aktivitelerin gerçekleştirileceği mekanlardır. Donatı elemanı olarak genelde oturma eylemi için koltuk veya sandalyeler görülmektedir. Zemin döşemesi halıdır. Alan kullanımı ~ 50 -

80 m²'dir. Doğal aydınlatma ve havalandırma cephe pencereleri ile yapay aydınlatma floresan lambalarla sağlanmaktadır. Mekanlar radyatörle ısıtılmaktadır.

Teneffüs ve Oyun Alanları

Teneffüs ve oyun eylemleri için okulların ön ve yan bahçesindeki alanlar kullanılmaktadır. Yetersiz olarak değerlendirilen bu alanlarda donatı elemanı görülmemektedir.

Atölyeler

Özel eğitim okullarının temelini oluşturan atölye eğitime yönelik mekanlar sadece B okulunda görülmektedir. B okulunda görülen iki atölye mekanından birisi seramik atölyesidir. Alan kullanımları ~ 25 m²'dir. Kişi başına ortalama 3 m² alan düşmektedir. Çeşitli el becerilerinin kazanılmasına yönelik eylemlerin gerçekleştirildiği atölye mekanlarının iç donatısında dersliklerdeki gibi ya da daha büyük boyutlu masalar ve sandalyeler kullanılmaktadır. Doğal aydınlatma ve havalandırma dış cephe pencereleriyle, yapay aydınlatma floresan lambalarla sağlanmaktadır.

Mutfak-Yemekhane ve Yemek Yeme Mekanı

C okulunda sadece çay pişirme ve bulaşık yıkama eylemlerinin gerçekleştiği ~ 11 m²'lik bir mutfak varken, A okulunda yukarıdaki eylemlere ek olarak yemek hazırlama ve pişirme eylemlerinin de gerçekleştiği ~ 12 m²'lik mutfak mekanında aynı zamanda çocukların yemek yeme işlevini de gerçekleştirebileceği bir yemek yeme köşesi bulunmaktadır. Bu köşede iki masa ve tabureler bulunmaktadır. B okulunda ise mutfak ve bulaşık yıkama mekanları ~ 18 m²'lik yan yana iki ayrı mekandır. Ayrıca öğretmenler ve öğrencilere hizmet veren ~110 m²'lik yemekhane yer almaktadır. Kişi başına düşen alan ~ 1 m²'dir. Bu yemekhanede 6 kişilik masalar ve sandalyeler yanında lavabolar için ayrılmış bir köşe de bulunmaktadır. Mutfak mekanlarının iç donatısında ihtiyaca cevap verecek tezgahlar yer almış, zemin genelde seramik veya mozaik döşenmiştir. Havalandırma ve doğal aydınlatma pencerelerle sağlanırken, yapay aydınlatma floresan lambalarla sağlanmaktadır. Mekanlar radyatörlerle ısıtılmaktadır.

Beden Eğitimi Salonu

Bu çocukların eğitiminde önemli yeri olan spora yönelik mekanlar içinde beden eğitimi salonu olarak nitelendirilen bir mekan sadece A okulunda yer almaktadır. ~ 30 m²'lik bu mekanda jimnastik, çeşitli spor aktiviteleri ve T.V seyretme eylemleri gerçekleşmektedir. Öğrencilerin 6 kişilik gruplar halinde mekandan faydalandığı düşünülürse kişi başına düşen alan ~ 5 m²'dir. Mekanın iç donatısında spora yönelik araç ve aletler bulunmaktadır. Zemin halı döşelidir. Pencerelele doğal havalandırma ve aydınlatma sağlanırken, floresan lambalarla yapay aydınlatma sağlanmaktadır. Radyatörle ısıtılmaktadır.

Terapi Odası

~ 4,5 m²'lik bir mekandır. Teke tek terapi eyleminin gerçekleştiği terapi odası da sadece A okulunda bulunmaktadır. Yetersiz bir mekan olduğu alan çalışmaları sırasında belirtilmiştir. İç donatısında bir masa, iki sandalye ve bir dolap görülmektedir. Isıtma havalandırma ve aydınlatma imkanları yukarıda sözü edilen mekanlardan farksızdır.

Dil Eğitimi ve Uygulama Odası

Dil eğitimi ve uygulama odası olarak adlandırılan mekan sadece C okulunda bulunmakta ancak, amacına uygun kullanılmamaktadır. Mekanda bekleme işlevi ve gerekli durumlarda tedavi eylemi gerçekleşmektedir. ~ 25 m²'lik mekan doğal ışık almamaktadır. Radyatör ile ısıtılmaktadır.

İdari Mekanlar

Okulun idarecileri ve eğitimcileri için ayrılan idari mekanların kullanım alanları ~ 12-30 m² arasında değişmektedir. Kullanımlarında gerekli olabilecek büro mobilyası ile donatılmış bu mekanlar genellikle bir koridor üstünde bulunmakta veya hole açılmaktadır. Radyatörle ısıtılan idari mekanlarda doğal aydınlatma ve ısıtma pencerelerle, yapay aydınlatma floresan lambalarla sağlanmaktadır.

W.C-Lavabolar ve Duş

C okulunda derslik mekanlarının içinde yer alan öğrenci wc-lavabo birimleri A ve B okulunda ayrı gruplandırılmıştır. A okulunda birer wc kabini yanında bir kabinde de duş imkanı

yaratılmıştır. Çocuklara uygun boyutlarda malzemenin kullanıldığı öğrenci wc-lavaboları yanında öğretmenler için ayrılmış wc-lavabolar bulunmaktadır. Öğretmenler için ayrılan bu birimlerde bay-bayan ayrımının olmaması sorun olarak görülmektedir. Öğretmenler için wc-lavabolarda alan kullanımı ~ 4-13 m² arasında değişirken öğrenciler için bu oran ~ 4-23 m² arasında değişmektedir. Pencerelerle doğal havalandırma sağlanmaktadır.

Girişler-Düşey Sirkülasyon Elemanları-Vestiyer-Koridor-Hol

A okulunda giriş holüyle bağlantılı bulunan düşey sirkülasyon elemanı üst kattaki hole bağlantıyı sağlarken, B okulunda bulunan merdiven bodrum kattaki atölye, derslik ve yemekhaneye bağlantıyı sağlamaktadır. A ve C okuluna tek giriş bulunmakta B okuluna iki yönden giriş sağlanabilmektedir. C okulunda düşey sirkülasyon elemanı bulunmaması olumlu görülmektedir. A okulunda giriş holünde bulunan vestiyer olanağı C okulunda koridorda bulunan askılıklar ile sağlanmaktadır. A ve C okulunda giriş holünde ayakkabılık görülmektedir, A okulunda vestiyer ve ayakkabılık çocuklara uygun tasarlanmıştır. Giriş holü ~ 4-10 m² arasında değişmektedir. B ve C okullarında koridor bulunurken A okulunda alt ve üst katlarda ~10 m²'lik merkezi bir hol yer almaktadır.

Özel eğitim yapılarında daha farklı birtakım kriterlerin olduğu ve bu yapılar da kapasitenin farklılaştığı farklı ülkelerden okul örnekleri incelenirken belirtilmiştir. Türkiye'deki okullarda da dersliklerde çok amaçlı eğitim yapılmaya çalışıldığı için öğrenci sayısı öz tutulmaktadır. Bu durum mekan ve okul sayısının az olması yüzünden her çocuğun eğitim alamamasına ve sırada beklemesine neden olmaktadır.

Mesleki eğitim el becerileri kazandırma, atölye eğitimi özel eğitim okullarının temellerini oluştururken ülkemizdeki amaca yönelik okullarda bu mekanların yetersiz olduğu görülmektedir. Özel eğitim okullarında normal okullar bünyesinde de yer alan birçok mekan incelendiğinde mekanda gerçekleşen eylemin ve mekanın kullanım ağırlıklarının farklılaştığı ortaya çıkmaktadır.

SONUÇ

Zihinsel özürlü çocuklar, özel eğitime muhtaç çocuklar içinde en ilginç ve kapsamlı gruptur. Bu çocuklar homojen bir grup oluşturmadıkları için eğitimleri açısından belirli bir sınıflandırmaya tabi tutulmaktadır. Bu çalışma kapsamında zihinsel özürlü çocuklar sınıflandırmasıyla bağlantılı olarak ülkemizde Milli Eğitim Bakanlığınca eğitim olanakları sağlanan grup “öğretilebilir çocuklar” incelenmiştir.

Türkiye’de öğretilebilir çocuklar, “öğretilebilir çocuklar özel eğitim okulları”nda eğitilmektedir. Avrupa ve Amerika’da bu çocukları normal çocuklarla veya farklı özürlü çocuklarla birarada eğitime (bütünleştirme) çalışmaları ağırlık kazanmakla birlikte, ülkemizdeki uygulamalar göstermiştir ki, eğitimciler yanında toplum da henüz bilinçlenmediği için bu tür eğitim programları başarısızlıkla sonuçlanmaktadır. Araç, gereç ve mekan yetersizliği yanında yetersiz ve eğitimsiz personel en önemli faktörlerden sayılmaktadır.

Avrupa ülkeleri ve Amerika’da zihinsel özürlü çocukları normal çocuklarla veya farklı grup özürlü çocuklarla birarada eğitebilme çalışmaları yanında, 1970’li - 80’li yıllarda bu çocuklar için açılan özel eğitim okulları faaliyetlerini sürdürmekte hatta yeni tarihli okullar da açılmaktadır. Buna rağmen zihinsel özürlü çocukların tamamen soyutlanmaması için, açılan özel eğitim okulunun yanında veya yakınında bütünleştirme yöntemine yönelik okulların da olmasına dikkat edilmektedir.

Farklı ülkelere seçilmiş, zihinsel özürlü çocuklar için özel eğitim okullarının plan örnekleri incelendiğinde genellikle benzer mekanların bulunduğu görülmektedir. Örneğin, derslikler, grup odaları, çok amaçlı salon, teneffüs ve oyun alanları, atölyeler, mutfak, idari mekanlar, wc-lavaboduşlar ve spor alanları gibi mekanlar hepsinde bulunmaktadır (bkz. EK - 5). Genelde ortak olan mekanların kullanım özellikleri ele alındığında ortaya çıkan veriler sadece özel eğitim yapılarında değil tüm eğitim yapılarında da geçerlidir. Ancak özel eğitim okullarında daha özel birtakım kriterler olduğu gibi bu yapılarda kapasite farklılaşmaktadır. Örneğin normal okul dersliklerinde tek amaçlı eğitim yapılırken, zihinsel özürlü çocuklar (özellikle öğretilebilir grup) için özel eğitim okulları dersliklerinde çok amaçlı eğitim yapılmakta, öğrenci sayısı az tutulurken iç donatı ona göre ayarlanmaktadır. Tek bir derslik mekanında farklı aktivitelerin gerçekleşmesine olanak

verilmektedir. Farklı ülkelerde bu durumun sağlanabildiği görülürken, ülkemiz koşullarında organizasyon bozukluklarının mekanı olumsuz yönde etkilediği görülmektedir.

İstanbul ili ile sınırlı tutulan değerlendirme çalışması kapsamında üzerinde alan çalışması yapılan mevcut üç okulun mekanları incelendiğinde, farklı ülke okul örneklerinin hemen hepsinde benzer yaklaşımla görülen mekanların sadece bir kısmı mevcuttur. Bir kısmı ise ismen var görünmekte ama işlevini yerine getirmemektedir. Normal okullarda pek yer almayan mesleki eğitim, el becerileri kazandırma, atölye eğitimi, özel eğitim okullarının temelini oluştururken, atölye mekanları alan çalışması yapılan okulların sadece birinde yer almaktadır.

Farklı ülke okulları plan örnekleri incelendiğinde okulların yer seçimi ve genel yerleşimlerinde bir takım faktörlerin dikkate alınmış olduğu görülmektedir. Ülkemiz okullarında ise böyle bir durum söz konusu olamamaktadır. Çünkü amaca yönelik tasarlanmamış okullar bakanlıkca boş bulunan ve uygun görülen mekanlara tesadüfen yerleştirilmektedir.

Ayrıca alan çalışmalarında toplanan veriler göstermektedir ki, eğitimde görülen açık yetiştirilmiş personel ve mekan yetersizliğinden kaynaklanmaktadır. Varolan açığın olabildiğince hızlı kapatılması gerekmektedir.

Türkiye’de üzerine yeni eğilmeye başlayan zihinsel özürlü çocukların eğitimi konusundaki çalışmalar az sayıdadır. Bu konudaki araştırmalara yardımcı olabilmek amacıyla yapılan çalışma kısıtlı bir süre içinde ancak bu aşamaya kadar gelebilmiştir. Çalışmanın ileri aşaması, zihinsel özürlü çocuklar için özel eğitim okullarında genelde bulunduğu saptanan mekanların niteliksel ve niceliksel yönden daha detaylı bir biçimde incelenmesi ve ülkemiz koşullarına en uygun model alternatiflerinin üretilmesi olabilir.

EK - 1

OKUL ADI:
GÖRÜŞÜLEN KİŞİ:

TARİH:
OKULDAKİ GÖREVİ:

KULLANICI ÖZELLİKLERİ

Zihinsel Özürlü Çocukların Özellikleri

- Okula alınacak zihinsel özürlü çocuklarda yaş sınırlandırması var mı?

Evet () Hayır ()

Evet ise hangi yaş sınırları arası çocuk okula alınmaktadır?

- Okulda kayıtlı öğrencilerin genel yaş grubu dağılımı nedir?

- Şu anda kayıtlı kaç çocuk eğitim almaktadır?

- Çocukların genel zihinsel (mental) özellikleri nelerdir?

- Çocukların sosyal gelişim özellikleri nelerdir?

- Çocukların kişilik özellikleri nelerdir?

- Çocukların geldikleri aile özellikleri genelde nelerdir?

Ailenin ekonomik durumu genelde nedir?

Ailenin genelde kaç çocuğu vardır? Diğer çocuklarında da aynı problem olmaktadır?

- Çocukların okul dışındaki bakımını genelde kim üstlenmiştir?

Ailesi () Diğerleri ()

- Çocuklar bu okula gelinceye kadar herhangi bir eğitim almış olmaktadır?

Evet () Hayır ()

Evet ise genelde nerede ve nasıl?

Süresi nedir?

- Sizce zihinsel özürlü çocuk ayırma (segregation) eğitimi mi bütünleştirme (integration) eğitimi mi almış olmalıdır?

Ayırma () Bütünleştirme ()

Ayırma ise neden?

Bütünleştirme ise neden?

- Başvuran zihinsel özürllüer içinde yatılı eğitim almasını gerektiren çocuklar var mı?

Evet () Hayır ()

- Yatılı eğitim almak zihinsel özürllü çocuk için olumlu mu olumsuz mudur?

Olumlu () Olumsuz ()

Olumlu ise neden?

Olumsuz ise neden?

Diğer Kullanıcı Özellikleri

- Zihinsel Özürllü çocuklar dışında okulun diğer kullanıcıları kimlerdir? Sayıları nedir?

<u>Kullanıcı</u>	<u>Sayısı</u>
<u>Eğitimci</u>	_____
<u>Bakıcı</u>	_____
<u>İdare Personeli</u>	_____
<u>Temizlik Personeli</u>	_____
<u>Mutfak Personeli</u>	_____
_____	_____
_____	_____

- Yönetmelik gereği kaç çocuğa bir eğitimci düşmelidir?

- Bu okulda olması gereken orana uyulabiliyor mu?

Evet ()

Hayır ()

Hayır ise oran nedir?

- Eğitimciler dışındaki diğer personel sayısında eksiklik var mı?

Evet ()

Hayır ()

Evet ise hangi grupta ne oranda eksiklik vardır?

- Eğitimcilerde bulunması gerekli özellikler nelerdir?

- Bakım personelinin özellikleri nelerdir?

- İdari personelinin özellikleri nelerdir?

- Temizlik personelinin özellikleri nelerdir?

- Mutfak personelinin özellikleri nelerdir?

- Diğer personel özellikleri nelerdir?

OKULUN GENEL YERLEŞİMİ-YER SEÇİMİ

- Okul için uygun yer seçimi yapılabilmiş mi?

Evet ()

Hayır ()

- Okulun yer seçiminde hangi faktörler daha çok etkili olmuştur? Diğer faktörlerle ilgili görüşleriniz kısaca nedir?

Politik Nedenler () _____

Sosyo Kültürel () _____

Ekonomik Nedenler () _____

Fiziksel Nedenler () _____

- Yapay çevre şartları uygun mu?

Evet ()

Hayır ()

Hayır ise ne tür olumsuzluklar mevcuttur?

- Doğal çevre şartları uygun mu?

Evet ()

Hayır ()

Hayır ise ne tür olumsuzluklar mevcuttur?

- Doğal ve yapay çevre şartları açık alan düzenlemelerine olanak vermekte midir?

Evet ()

Hayır ()

Hayır ise sorunlar nelerdir?

- Okula yaya ya da araçla rahatça ulaşabiliyor mu?

Evet ()

Hayır ()

Hayır ise neden?

- Çocuklar okula genelde ne şekilde gelmektedirler?

Servisle ()

Yaya ()

Diğer ()

- Servis giriş çıkışları için çözümler yeterli mi?

Evet ()

Hayır ()

- Okul çocukların güvenliği açısından ana taşıt arterlerinden uzak mı?

Evet ()

Hayır ()

- Okul gürültü kaynaklarından uzak mı?

Evet ()

Hayır ()

Hayır ise ne tür gürültü kaynakları var?

- Binada yeterli otopark imkanı sağlanmış mı?

Evet ()

Hayır ()

- Binada yönlendirme açısından sorun var mı?

Evet ()

Hayır ()

Evet ise sorunlar nelerdir?

OKULUN (BİNANIN) GENEL ÖZELLİKLERİ

- Okul hangi tarihte zihinsel özürlü çocukların eğitimi için hizmete başladı?

- Bina amaca yönelik mi tasarlanmış?

Evet ()

Hayır ()

Hayır ise eski işlevi neydi?

- Bina özel eğitime muhtaç zihinsel özürlü çocuk başvurularının tümüne hizmet verebiliyor mu?

Evet ()

Hayır ()

Hayır ise hizmet verme oranı nedir?

- Bina gelecekteki gelişmelere cevap verebilir mi? Binaya eklemeler yapılabilir mi?

Evet ()

Hayır ()

- Bina çok katlı ise bu durumun olumsuz tarafları var mı?

Evet ()

Hayır ()

Evet ise neler?

- Çok katlı ise merdivenlerde çocuklar için alınan özel bir önlem var mı?

Evet ()

Hayır ()

Evet ise ne gibi önlemler alındı?

- Acil durumlar (yangın v.b.) için çıkışlar mevcut mu? Gerekli önlemler alınmış mı?

Evet ()

Hayır ()

Evet ise ne tür önlemler alındı?

- Bina genelinde yapılmış herhangi bir değişiklik var mı?

Evet ()

Hayır ()

Evet ise yapılan değişiklikler nelerdir?

Niçin yapılmışlardır?

- Okulun (binanın) açık oyun alanları mevcut mu?

Evet ()

Hayır ()

Evet ise ne tür alanlar mevcut?

Hayır ise ne tür alanlar olmalı?

- Açık derslikler olmalı mı?

Evet ()

Hayır ()

Evet ise neden?

Hayır ise neden?

- Teneffüs ve oyun mekanları ne tür özelliklere sahip olmalı?

- Eklemek istediğiniz bina ve çevre ile ilgili hususlar var mı?

- Yaratılmak istenen ortam nedir? Sağlanabiliyor mu?

Teknik Özellikler

- Binanın ısıtma sistemi nedir?

- Havalandırma ile ilgili herhangi bir problem var mı?

Evet ()

Hayır ()

Evet ise nedir?

- Binada mekanik havalandırma sistemi var mı?

Evet ()

Hayır ()

- Aydınlatma sistemi yeterli mi?

Evet ()

Hayır ()

Hayır ise ne tür problemler var?

- Diğer teknik alanlarda görülen problemler varsa nelerdir?

BİNADA ALAN KULLANIMI-İÇ EYLEMLER-AKTİVİTELER

- Okulda hangi aktiviteler (eylemler) yer almaktadır?

(Eğitim - Tedavi - Ders - Oyun - Yemek yeme - Yemek hazırlama - Beden eğitimi
Oturma, dinlenme - Sergileme - Servis - Temizleme - Temizlenme, yıkanma, tuvalet
Depolama)

- Bu aktiviteler hangi mekanlarda yapılmaktadır? Mevcut mekanlar hangileridir? Sayıları nedir?

Aktivite Mekan Adet

- Kullanıcılar genelde hangi mekanlarda yer almaktadır?

Kullanıcı Mekan

Zih. Öz. Çoc.

Eğitimci

Bakıcı

İdareci

Temizlik Per.

Mutfak Per.

- Olması gerekip de olmayan mekanlar var mı?

Evet ()

Hayır ()

Evet ise bu mekanlar hangileri?

- Olmayan mekan varsa bu mekanlar bazı aktivitelerin yapılmamasına sebep olmakta mı?

Evet ()

Hayır ()

Evet ise hangi aktiviteler?

Hayır ise sorun nasıl çözülüyor?

- Olmayan mekanda yapılması gereken aktivite başka mekanlarda yapılmakta mı?

Evet ()

Hayır ()

Evet ise hangi aktivite hangi mekanda yapılmakta?

- Aktiviteler günlük program içinde hangi zaman dilimlerinde yer almaktadır? Eğitimin günlük saatlere dağılımı nedir?

[illegible]

- Okula girişte palto, yağmurluk v.b. asma eylemi için çözümler nedir?
- Okulda hangi saatler arasında eğitim uygulanmaktadır?

- Okulda hangi saatler arasında eğitim uygulanmaktadır?

Sabah

Akşam

MEKANLAR

Aşağıdaki sorular her mekan grubu için sorulmuştur. Soruların sorulduğu kullanıcının konumuna ve mekanın özelliklerine göre bazı durumlarda soruların tamamı değil, bir kısmı kullanılmıştır.

Derslikler

W.C. Lavabo-Duş

İdari mekanlar

Grup odaları

Mutfak

Servis mekanlar v.b.

Beden eğitimi salonu

Yemekhane

Atölye

Çok amaçlı salon

- Mekanın Adı
- Mekanda hangi aktivite veya aktiviteler yapılıyor?
- Mekanın önceden başka bir adı ve işlevi var mıydı?
- Evet () Hayır ()

- Mekanda hangi aktivite veya aktiviteler yapılıyor?

- Mekanın önceden başka bir adı ve işlevi var mıydı?

Evet ()

Hayır ()

Evet ise ne idi?

- Mekanın okul - bina (kat) içindeki yeri sizce uygun mu?

Evet ()

Hayır ()

- Mekana ulaşım kolay mı?

Evet ()

Hayır ()

- Mekanın yeri uygun değilse sizce nerde olmalıydı?

- Mekan sizce yeterli büyüklükte mi?

Evet ()

Hayır ()

Hayır ise nasıl yetersiz?

- Bu mekan yeterli büyüklükte olsaydı başka neler yapılabilir veya eklenebilir?

- Mekanda zamanla kullanımdan dolayı çıkan aksaklıklardan ötürü herhangi bir değişiklik yapıldı mı?

Evet ()

Hayır ()

Evet ise nasıl bir değişiklik yapıldı?

- İmkânınız olsaydı siz bir değişiklik yapmak istermiydiniz?

Evet ()

Hayır ()

Evet ise ne yapmak isterdiniz?

- Mekanın havalandırması ile ilgili problem var mı?

Evet ()

Hayır ()

Evet ise nedir?

- Mekanın aydınlatılması yeterli mi?

Evet ()

Hayır ()

Hayır ise neden?

- Mekanda zihinsel özürlü çocukların güvenliği için birtakım önlemler alınmış mı?

Evet ()

Hayır ()

Evet ise ne gibi önlemler alınmış?

Hayır ise ne tür önlemler alınmalı?

- Mekanda eğitim araç gereçleri için depolama ihtiyacı var mı?

Evet () Hayır ()

Evet ise bu ihtiyaç nasıl karşılanmalı?

Bu mekanda karşılanıyor ise nasıl?

- Malzeme depolama olanağı mevcut ise yeterli mi?

Evet () Hayır ()

Hayır ise nasıl yetersiz?

- Mekanın WC lavabo grubuna uzaklığı iyi mi?

İyi () Kötü ()

Kötü ise neden?

- Gerekli donatım elemanları bu mekanda mevcut mu?

Evet () Hayır ()

Hayır ise neler eklemeli?

- Mekanın tefrişi eğitim iletişim araçlarının kullanımına olanak sağlayacak durumda mı? Max. fayda sağlanabiliyor mu?

Evet () Hayır ()

- Mobilya zihinsel özürli çocuğun kullanımına dönük mü tasarlanmış?

Evet () Hayır ()

- Mobilyanın kullanımında çıkan aksaklıklar var mı?

Evet () Hayır ()

Evet ise bu aksaklıklar nelerdir?

- Zihinsel özürli çocuğun kullanacağı mobilyanın tasarımında özellikle uyulması gereken şartlar var mı?

Evet () Hayır ()

Evet ise neler?

- Mekanda eksikliği hissedilen tefriş elemanı var mı?

Evet ()

Hayır ()

Evet ise neler eksik?

- Mekan kaç kişinin kullanımına olanak sağlamaktadır?

- Mekanın kullanıcıları kimlerdir?

- Boyutlandırmalarda çocuk ölçeği dikkate alınmış mı?

Evet ()

Hayır ()

- Renk seçimine özellikle dikkat edilmiş mi?

Evet ()

Hayır ()

Evet ise dikkat edilen noktalar nelerdir?

- Malzemeler seçilirken özellikle dikkat edilen noktalar var mı?

Evet ()

Hayır ()

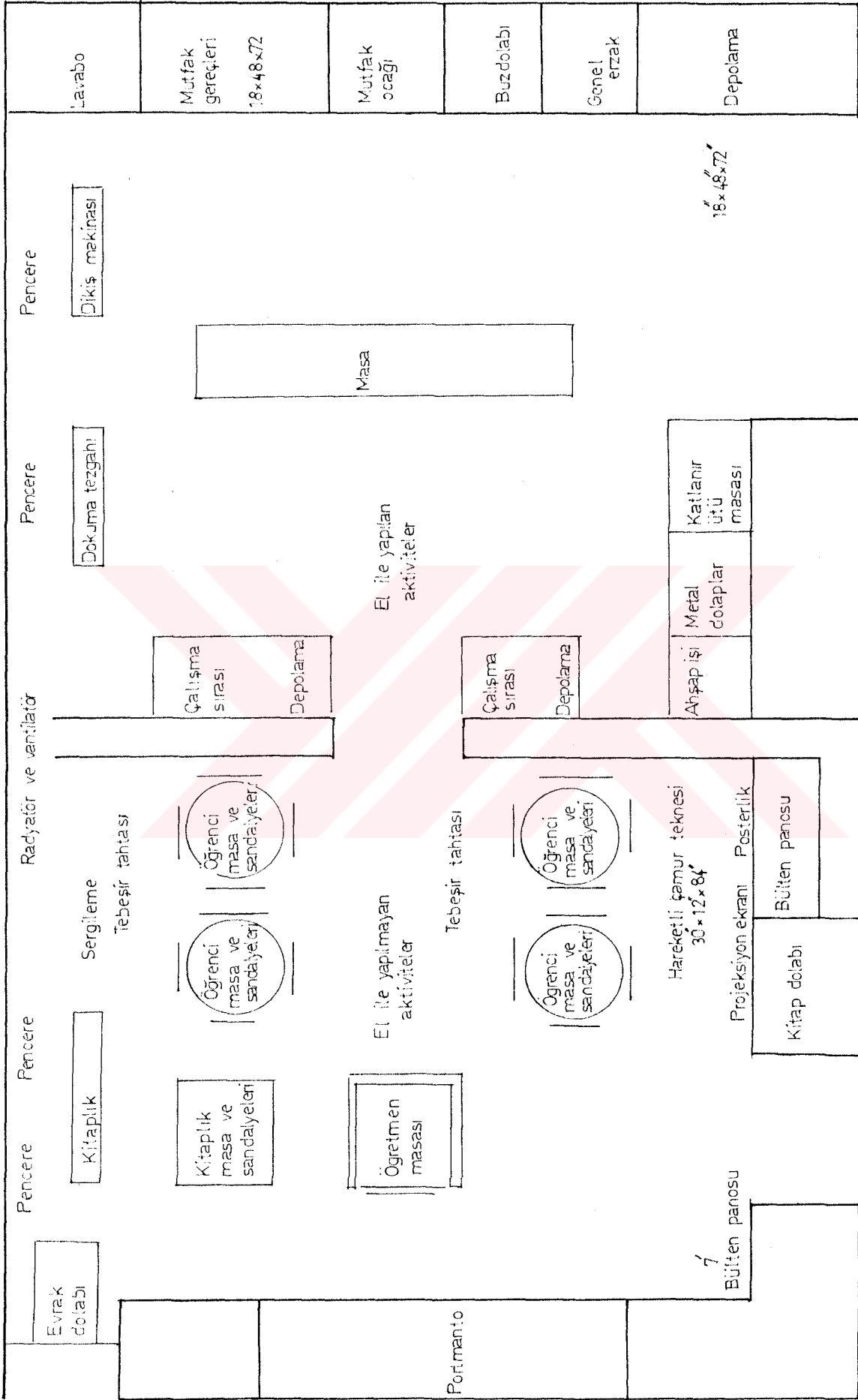
Evet ise dikkat edilen noktalar nelerdir?

- Mekanın duvar kaplaması nedir?

- Mekanın yer döşemesi nedir?

Alan çalışmalarında kullanılan yukarıdaki sorular, kullanıcının konumuna göre seçilerek sorulmuştur. Mekanlar üzerine olan sorular, incelenen her mekan için kullanılmıştır. Veriler yazılı olarak toplanmamıştır, konuşarak sorular karşıdaki kişiye aktarılmıştır.

Zihinsel Özürlü Çocuklar için Özel Sınıf Öneri Plan Şeması

Kaynak: JACKSON, Stanley, TAYLOR, George, "School Organization for the Mentally Retarded"

**Zihinsel Engelli Çocuklarda Okullaşma
(1990-1991 Öğretim Yılı Başı İtibariyle)**

BİLGİ TÜRÜ	ÖZÜR TÜRÜ	Eğitilebilir Zihinsel Engelli	Öğretilebilir Zihinsel Engelli
Öğrenci Sayısı		13259	547
4 - 18 Yaş Grubu		423281	63493
Okullaşma Oranı (%)		3,13	0,86

**Zihinsel Engelli Çocukların Tahmini Sayısı
(1990 Genel Nüfus Sayımı Geçici Sonuçlarına Göre)**

BİLGİ TÜRÜ YAŞ	TEK YAŞ NÜFUSU	Eğitilebilir Zihinsel Engelli	Öğretilebilir Zihinsel Engelli
0-18	26371001	2	0,3
0	1139382	527420	79113
1	1110898	22788	3418
2	1418531	22218	3332
3	1418531	28370	4256
4	1538166	30763	4614
5	1623620	32472	4871
6	1657801	33156	4973
7	1361562	27231	4085
8	1566650	31333	4700
9	1578044	31561	4734
10	1412834	28257	4238
11	1521075	30421	4564
12	1298896	25978	3897
13	1424228	28485	4272
14	1401440	28029	4204
15	1315986	26320	3948
16	1384349	27687	4153
17	1230533	24611	3692
18	1156473	23129	3470
	1230533	24611	3692

EK - 4

Zihinsel özürlü çocukların eğitim görebilecekleri birimler ve okullar hakkında ve bu okullara yerleştirilmeleri ile ilgili bilgiler araştırmanın kapsamında verilmiştir. 1992 yılında toplanan I. Özel Eğitim Konseyi'nde yapılan çalışmalar sonucu belirlenen sorunlar ve önerilere değinmekte fayda görülmektedir.

Sorunlar

- Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar Kanunu'nda, özel eğitime muhtaç çocukların yaş sınırları 4-18 şeklinde belirtilmiş olmakla birlikte Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde zihinsel engelli çocuklara, okul öncesi eğitim düzenlemeleri bulunmamaktadır. Yalnızca üniversiteler ve gönüllü kuruluşların bünyelerinde bulunan okul, birim ya da merkezlerde sınırlı sayıda zihinsel engelli çocuğa, okul öncesi eğitim imkanı sağlanmaktadır. Oysa tüm özel eğitime muhtaç çocuklarda olduğu gibi zihinsel engelli çocuklarda da erken eğitim esastır.
- Herkes için sosyal kabul görme ve sonrasında ise sosyalleşme bir ihtiyaç ve gelişim kuralıdır. Bu husus eğitimin ve özel eğitimin temelini oluşturmaktadır.

Son yıllarda başta Batı Avrupa Ülkeleri, Amerika olmak üzere engelli çocukların eğitim ihtiyaçlarının mümkün olduğunca normal eğitim ortamlarında, normal akranları ile birlikte karşılanması bir ilke olarak benimsenmiş ve buna kaynaştırma denmiştir. Bugün kaynaştırmanın şu şekillerde yapıldığı görülmektedir:

- Sadece özel araç-gereçler verilerek çocuğun normal sınıfta eğitimi.
- Normal sınıfta gezici öğretmen ve uzman desteğiyle eğitim.
- Normal sınıfta genel eğitim öğretmenine danışmanlık ve uzmanlık desteği.
- Normal sınıfta kaynak oda ve öğretmen yardımı.
- Kısmi zamanlı özel sınıf.

Bu gelişmeler üzerine özel eğitime muhtaç çocukların eğitimlerini düzenleyen yasalarda kaynaştırma ile ilgili çeşitli yaptırımlara yer vermeye başlanmıştır. 1983 yılında yürürlüğe giren Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar Kanunu'nun 4. maddesinde "Durumları ve özellikleri uygun olan, özel eğitime muhtaç çocukların, normal çocukların eğitimleri için açılmış olan okul ve eğitim kurumlarında normal akranları arasında eğitilmeleri için gerekli tedbirler alınır" denilmektedir. Ancak zihinsel engelli çocukların eğitimlerinde kanunda öngörülen bu tedbirler henüz alınabilmiş değildir.

- Alt özel sınıflar normal ilkokul programını sürdürmede güçlük çeken, zorlanan öğrenciler için, normal ilkokul bünyesinde açılan sınıflardır. Bu sınıflarda program, yetersiz öğretmen, özel eğitim araç gereçleri, uygunsuz fiziki ortam, denetim gibi problemler vardır.
- Özel eğitim okulları (resmi); öğretilbilir çocuklar okulu ve eğitilebilir çocuklar iş okulu şeklinde açılmıştır. Bu okullarda program, eğitilmemiş personel, özel eğitim araç gereçleri, uygunsuz fiziki ortam, yeterli uzman kadronun olmayışı vb. problemler vardır.
- Alt özel sınıfların ve özel eğitim okullarının plan ve projeleri bu öğrencilerin özür ve özelliklerine uygun değildir.
- Kullanılan araç-gereç ve materyaller yeterli ve istenen şekilde olmamakta, var olanların da temininde güçlük çekilmektedir.
- Sınıflarda öğrenci mevcutları "olması gerekenden" kalabalıktır.
- Özel sınıflarda ve okullarda, bu öğrencilerin özelliklerine uygun kaynak kitap sıkıntısı çekilmektedir.
- Alt özel sınıflar genellikle, ilkokullarda kullanılmayan boş odaların düzenlenmesiyle; özel eğitim okulları ise, yer gösterilen yerlerde açılmaktadır.
- Eğitilebilir zihinsel özürli grubunun eğitimi, normal okullardaki alt özel sınıflarda gerçekleştirilebilirken, öğretilbilir zihinsel özürli için daha farklı eğitim kurumları ve programlarına ihtiyaç vardır.

Öneriler

- Özel eğitim hizmeti verecek bütün birimler uygun program, eğitilmiş personel, yeterli uzman kadro, gerekli araç-gereç ve uygun fiziki ortamlar sağlandıktan sonra açılmalıdır.
- Engelli çocuklara sağlanan eğitim imkanlarının kapsamı hızla geliştirilmelidir.
- Zihinsel engelliler mümkün olduğunca 'şartları hazırlanmış' kaynaştırma modelinde yetiştirilmelidir.
- Yapılacak ilköğretim okullarının projelerinde kaynaştırma programının gerektirdiği ünitelere yer verilmelidir.
- Bu çocuklara ayrılan sınıf odalarının diğer sınıflardan farklı olması gerekmektedir. Çünkü bu çocuklara kazandırılmak istenen tüm etkinliklerin bireysel uygun sınıf atmosferi ve doğal çevre içinde verilmesi gereklidir. Isı, ses, ısınma havalandırma, su, güvenlik tertibatına sahip olması, çeşitli faaliyetlerin yapılmasına uygun olması, sınıf genişliğinin yaş yükseldikçe öğrenci mevcuduna göre oranlı büyümesi gibi kriterlerin aranması gereklidir. Okul öncesi ve ilköğretim binalarının tip projelerine yukarıda sözü edilen şartları taşıyan en az birer özel sınıf ilavesi yapılmalıdır.

- Alt özel sınıf öğretmenleri; meslek öncesi eğitimlerinde, özel eğitim ve öğretim uygulayacak, gerekli katkılarda bulunabilecek düzeyde lisans eğitiminden geçmeli ve gerektiğinde tekrar hizmetiçi eğitim programlarına alınarak yetiştirilmeli ve geliştirilmelidir- Eğitim programları ihtiyaca cevap verecek şekilde düzenlenmeli, genel faaliyetler yerine bu çocukların özelliklerine uygun faaliyetlere (beden eğitimi, müzik, el becerileri, sosyal yaşayışın özellik ve kuralları) ağırlık verilmelidir.
- Zihinsel özürlü çocuklar, önce öğrenci olarak kabul edilmeli, kendilerine yasalarca tanınan hakların bulunduğu belirtilmeli, diğer çocuklarla karşılaştırma yerine, ne yapması gerektiğine değil, ne yapabildiklerine bakılarak değerlendirilmelidir.
- Alt özel sınıflar için halen uygulanmakta olan müfredat programı seviye, detay ve yoğunluk yönünden ihtiyaca cevap vermekten uzak olup, yeniden ele alınması, zihinsel faaliyetlerden çok, değerli olabilecek el becerilerine ve üretime yönelik becerilerin kazandırılmasına öncelik verilmeli, sınıflarda buna uygun donanım sağlanma yoluna gidilmelidir.
- Özel eğitim okullarında günlük hayat aktivitelerinin yapılacağı birimlere yer verilmelidir.
- Özel eğitim okullarında sosyal etkinliklere imkan sağlayacak müzik, resim ve spor salonlarına yer verilmeli ve yakın çevrenin bu konudaki mevcut imkanlardan yararlandırılmaları sağlanmalıdır.
- Ders araçları yapım merkezinde zihinsel engellilerin eğitiminde kullanılacak araç-gereçlerin yapımı ve temini ile ilgili özel bir bölüm oluşturulmalıdır.
- Okullarda televizyon ve diğer teknolojik araçların eğitim aracı olarak kullanılması gerekir. Eğitimde kullanılmak üzere paket programların olduğu video kasetlerin yapılması gerekir.
- Üniversiteler ve ilgili kurumlar tarafından araç-gereçler geliştirilmelidir.
- Döner sermayesi olan iş okullarında araç-gereç yapımı ve dağıtımı sağlanmalıdır.
- Özel eğitim okullarında materyal üretecek birimler oluşturulmalıdır.
- Eğitim ve öğretim hizmetlerinin sunulduğu ortam, bir yasak savma, barındırma düşüncesini taşımamalı, özürliülerin ihtiyaçlarına cevap verebilecek, gerekli araç ve gereçlerle donatılmalı, öğrencilerin güç ve mutluluğunu paylaşacakları bir amacı gerçekleştirme yeri olmalıdır. (*)

Kaynak: I. Özel Eğitim Konseyi, s.193-197

(*) 21. Yüzyıla Doğru Eğitim Yapıları Sempozyumu Y.T.Ü. “Alt Özel Sınıflarda Okuyan Öğrencilerin Eğitim Ortamlarının Değerlendirilmesi” konulu bildiriden alıntıdır.

EK - 5

FARKLI ÜLKELER İLE İSTANBUL'DAN İNCELENEN ÖZEL EĞİTİM OKULLARI
PLANLARINDAKİ MEKANLAR

ÜLKELER MEKANLAR	1	2	3	4	5	6	7	8	9	A	B	C
	İNGİLTERE	ALMANYA	İNGİLTERE	ALMANYA	ALMANYA	ALMANYA	ALMANYA	ALMANYA	AMERİKA	TÜRKİYE (İST.)	TÜRKİYE (İST.)	TÜRKİYE (İST.)
Derslikler	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Grup odası	+	+	+	+	+	+	+	+	+			+
Wc - lavabo												
Derslik veya grup odasıyla ilgili		+		+	+		+		+			+
Derslik veya grup odasıyla ilişkisiz	+		+			+		+		+	+	
Çok amaçlı salon	+			+	+			+	+		+	+
Teneffüs ve oyun alanları	+		+	+	+	+	+	+		+	+	+
Atölyeler	+	+		+	+	+	+	+	+		+	
Mutfak	+	+	+	+	+		+	+		+	+	+
Yemekhane veya yemek köşesi	+	+	+	+	+		+	+		+	+	
İdari mekanlar	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Spora yönelik mekanlar	+	+		+	+	+	+	+		+		
Terapi odası	+		+					+		+		
Öğretmenler odası		+	+	+	+	+		+			+	+
Giriş holü	+		+	+	+	+	+	+		+	+	+
Düşey sirkülasyon elemanları				+	+		+	+		+	+	
Vestiyer	+	+			+					+		+
Açık derslikler	+	+		+	+	+	+	+				

KAYNAKLAR

- ARMAN, Fehim, BEHAR, Lika Otizm Kavramı ve Otizmin Belirtileri
Otistik Çocukları Koruma Derneği, Yayın No:1
Özden Matbaası
- AŞKUN, Alpay Uyumsuz Çocuklar ve Yatılı Tedavi Okulları, Y.T.Ü. Doçentlik tezi
- BAUMGARTNER, Benice B.
LYNCH, Katherine Administering Classes for the Retarded
The John Day Company, New York, 1967
- BEHİR, Özlem Özürlüler İçin Yapılan Eğitim Binalarında
İşlevsel Özellikler ve Plan Analizleri Y.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü,
Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 1990
- CHAN Joseph de Timesaver Standarts for Building Types 3rd Edition by John Callender
- COMER, Frances P.
TALBOT Mabel E. An Experimental Curriculum for Young Mentaly Retarded Childeren,
Teachers College Prens, Colombia University, NewYork, 1970
- ÇAĞLAR, Doğan Geri Zekalı Çocuklar, Sayı:4, 1962
- ELMAS, Erdoğan "Bir Yarışma ve birkaç söz", Mimarlık, Mayıs 75 Yıl 13, Sayı 139
- ENÇ, Mithat, ÇAĞLAR, Doğan
ÖZSOY, Yahya Özel Eğitime Giriş, A.Ü. Eğitim Fakültesi Yayınları No:95, Sevinç
Matbaası, Ankara 81
- ERDMAN, Robert
WYATT, E. Kenneth
HELLER, Harold W. The Administration of Programs for Educable Retarded Childeren in
Small School System 1970, Virginia
- ERICKSON, Marin J. The Mentally Retarded Child in the Classroom Printed in the U.S.A.
The Macmillan Company
- GÖÇER, Orhan "Vücut ve Zekaca Geri Kalmış Çocuklar için Okul Önerisi", Mimarlık
dergisi, Sayı:12 Aralık 1968
- GÜVEN, Kaniye
ÖZDAYI, Nurhayat "Alt Özel Sınıflarda Okuyan Öğrencilerin Eğitim Ortamlarının
Değerlendirilmesi", 21.yüzyıla doğru Eğitim Yapıları Sempozyumu,
Y.T.Ü. Mimarlık Fakültesi, Baskı Atölyesi, Mayıs 93 Yıldız, İstanbul.
- JACKSON, Stanley
TAYLOR, George School Organization for the Mentally Retarded Second Edition,
Charles C. Thomas Publisher Springfield Illinois U.S.A
- KİRMAN, Brian H. The Mentally Handicapped Child, Printed in Great Britain by North
Humberland, Press Ltd. Gateshead first published, 1972
- KOLSTOE, Oliver P. Teaching Educable Mentally Retarded Childeren Second Edition,
1970-76, Holt Rinehart and Winston
- LABRYGA, Franz Modern Sağlık Yapıları, e+p, Yaprak kitapevi Ankara, Çeviren M. Ali
Oray.
- OKUTURLAR, Mehmet H. Özel Eğitim, As Matbaası, Ankara 79

ÖZÇELİK, İsmail

“Zihinsel Özürlü Çocukların Rehabilitasyonu” Çağdaş Eğitim dergisi, Yıl 10, Sayı 101, Haziran 85

ÖZSOY, Yahya,
ÖZYÜREK Mehmet,
ERİPEK, Süleyman

Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar - Özel Eğitime Giriş, Karatepe Yayınlar, Çağ Matbaası, Ankara, 88

SCHOLZ, Manfred

Bauten für Behinderte Kinder, e+p Verlag Georg D.W. Callwey, München

YÖRÜKOĞLU, Atalay

Çocuk Ruh Sağlığı, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Türk Tarih Kurumu Basımevi Ankara 84

Designing for Children with Special Educational Needs, Ordinary Schools Department of Education and Science, Building Bulletin 61, Her Majesty's Stationery Office, London 1984

Designing for Pupils with Special Educational Needs, Special Schools, Department for Education, Architects and Building Branch, Building Bulletin 77, London 1992

Special Education, The British Council Libraries Books and Information Division, Information Development Unit, England, 1993

“Özel Eğitimin Tarihçesi, Mevcut Durum”, Alan çalışmaları sırasında elde edilen, ancak kaynağına ulaşılamayan döküman

An Approach to Teaching Autistic Children Ed. by Margaret P. everard, Pergamon Press 1976 first.

I. Özel Eğitim Konseyi, Milli Eğitim Bakanlığı yayınları, Milli Eğitim Basımevi, No:2431, Tanıtıcı yayınları dizisi:66, İstanbul 1992

Milli Eğitim Bakanlığı Zihinsel Özürlü Çocukların Eğitim Uygulamaları Yönetmeliği, T.C. Resmi Gazete, 22 Haziran 1992, Sayı 21262

Öğretilebilir Çocuklar Okul Programı, T.C Milli Eğitim Bakanlığı, Özel Eğitim ve Rehberlik Dairesi Başkanlığı, Milli Eğitim Basımevi, Ankara 1990

Eğitilebilir Çocuklar İlkokul Programı, T.C. Milli Eğitim ve Rehberlik Dairesi Başkanlığı, Milli Eğitim Basımevi, Ankara 1991

T.C. Milli Eğitim Bakanlığı, Özel Eğitim ve Rehberlik Dairesi Başkanlığı, Özel Eğitimle ilgili Mevzuat, Kurumlar, Yönetmelikler, Genelge, I. Özel Eğitim Konseyi, Milli Eğitim Basımevi, Ankara, 1991

T.C. Milli Eğitim Bakanlığı, Özel Eğitim ve Rehberlik Dairesi Başkanlığı, Milli Eğitim ve Gençlik Şuralarında Kalkınma ve İcra Planlarında Özel Eğitim, I. Özel Eğitim Konseyi, Milli Eğitim Basımevi, Ankara, 1991

T.C. Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı, Özel Eğitim ve Rehberlik Dairesi Başkanlığı, Özel Eğitim Kurumları, Milli Eğitim Basımevi, Ankara, 1987

T.C. Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı, Özel Eğitimle İlgili Kanun ve Yönetmelikler, Milli Eğitim Basımevi, Ankara, 1986

“Bauten für Behinderte und Alte Menschen”, aw-architektur wettbewerb, 105, 1981

“Bauen und Bauten für Behinderte”, aw-architektur wettbewerb 84, 1975

“Low Profile School”, Architectural Review 957, 1976

“Bauen und Bauten für Geistig und Körperlich Behinderte Kinder”, Bauen+Wohnen 7/8, 1975 München

ÖZGEÇMİŞ

Sema TOS

1970 yılında Bielefeld’de (Almanya) doğdu. İlk öğrenimini Grundschule - Brake, İzmit Ulugazi İlkokulu ve Çatalca Ferhatpaşa İlkokulu’nda (1976-1981), orta öğrenimini Çatalca Lisesi (1981-1984), lise öğrenimini Kadıköy Kız Lisesi’nde (1984-1987) tamamladı. 1987 yılında girdiği Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü’nden 1991 yılında mezun oldu. Aynı yıl Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimari Tasarım Bölümü’nde yüksek lisans programına başladı. Halen özel bir şirkette mimar olarak çalışmalarını sürdürmektedir.

